

THIRTEENTH ANNUAL PUBLICATION.

CARTOONS

FROM

THE HINDI PUNCH.

(FOR 1912.)

Being The Political And Social History

OF THE COUNTRY DURING THE YEAR TOLD IN HUMOROUS CARTOONS, &c.

EDITED BY

BARJORJEE NOWROSJEE,

EDITOR AND PROPRIETOR,

"HINDI PUNCH."

PRINTED AND PUBLISHED BY BARJORJEE NOWROSJEE AT THE "HINDI PUNCH" OFFICE,
"BOMBAY SAMACHAR" PRESS, FREER ROAD, FORT, BOMBAY.

ALL RIGHTS RESERVED.)

Yearly Subscription—Rs 18.

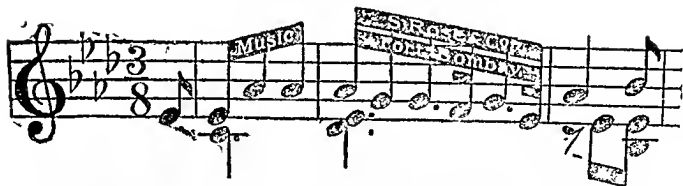
Half Yearly Subscription—
(Postage free all ov

हिंदी पंच

HINDI PANCH

SINGLE COPY FIFTY ANNAS

S. ROSE & CO., BOMBAY.

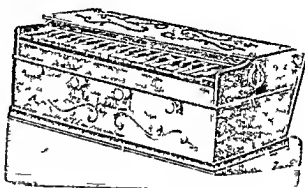
The Best House in India for Music and Musical Instruments of every description. Everything stocked of the best quality and at the moderate price.

TABLE HARMONIUMS.

The highest grade by Kasriah of Paris.

In beauty of Tone and construction these far surpass the Bazaar made article.

Prices, Rs. 35 to 185

VIOLINS S. Rose & Co. hold the best stock in India. Prices, Rs. 7-8 to 500.

BAND INSTRUMENTS.

S. ROSE & Co keep in stock a selection of First Class Military Reed and Brass Instruments, by Messrs. Boosey & Co and Messrs. Besson & Co. of London, and also other and cheaper grades of instruments and fittings.

PIANOS FOR SALE OR HIRE

and on the monthly payment system. The best English Pianos by Brinsmead, Collard, Adison and others. The best German Pianos by Bechstein Knake and others

New Pianos Rs. 300 to Rs. 500
Used Pianos from Rs. 150 upwards

FORT, BOMBAY,

S. ROSE & CO.

OPINIONS OF THE INDIAN AND ANGLO-INDIAN PRESS

ON THE

TWELFTH ANNUAL PUBLICATION

OF

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH.

["THE BENGALIEE," Calcutta, December 31, 1911]

["बंगाली," ३१ दिसम्बर, १९११]

We have received with thanks a copy of the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" for 1911. The volume before us has fully maintained its former reputation. The cartoons can compare most favourably with the productions of the European artists. We heartily congratulate Mr. Purjorjee Chowdhury on the eminent success of his cartoons.

[FRANK BARNUM, Ahmedabad, December 31, 1911]

["फ्रैंक बार्नम," अहमदाबाद, ३१ दिसम्बर, १९११]

THE "HINDI PUNCH" ARRIVES.—We once more welcome the usual annual gift from the *Hindi Punch* office, Bombay, of a substantial volume containing a fairly large number of selected cartoons that have already appeared in the weekly *Hindi Punch*. The cartoons deal as in the past with some of the most important political, social and industrial questions that engaged public attention during the year that closes today. The lessons taught by the Editor of the *Hindi Punch*, which by the way is the only decent semi-weekly journal that we have in India, to be brought home to the rulers as well as the ruled through the instrumentalities of amusing and at the same time highly realistic cartoons are far more effective than if told in the ordinary way. The present volume, which has printed on its title page the portrait of His Imperial Majesty the King Emperor seated in the garb of a Moghul Emperor with a certain degree of appropriateness in view of His Majesty's being crowned in the old Moghul capital of India, well maintains the reputation of the journal—a fact on which we desire to congratulate the enterprising Editor and Proprietor of our genial contemporary.

[THE "ANSHU BARAT PATRIKA," Calcutta,

January 1, 1912.]

["अंशु वरत पत्रिका," कलकत्ता, १ जनवरी १९१२]

"HINDI PUNCH" CARTOONS.—We have received a copy of the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" for 1911. "Hindi Punch" is the only paper in India which publishes cartoons in the manner of "Punch" or "Cassell's" published

in London. It is an old paper of established reputation, so it is not necessary for us to speak anything of its merits. Its position, indeed, is unique in our country. It is needless to say that the present publication is as much interesting as its predecessors, being full of quite a large number of humorous cartoons giving the political and social history of the country during the year. The price is Rs. 1-1 per copy, postage As 3, and published from the "Hindi Punch" office, Frere Road, New Modi Khana, Fort, Bombay.

[THE HINDU, Madras, January 2, 1912.]

["हिन्दु," मद्रास, २ जनवरी, १९१२]

The Twelfth Annual Publication of the Cartoons from the "Hindi Punch" which deals with many of the questions, political and social, that attracted the attention and consideration of the whole of the educated Indian public during the year that has just closed, is full of interest and humour. Total absence of vulgarity which is not unusually made to pass for wit and humour, is the satisfactory feature of this instructive publication. The cartoons clearly indicate that Mr. Punch is abreast of being up to date in his own sphere of activity. The cartoons compare favourably with similar productions in England, and the Indian public ought to be proud of this kind of journalistic activity in India.

[THE PUNJABEE, Lahore, January 9, 1912]

["पंजाबी," लाहोर, ९ जनवरी १९१२]

We have been favoured with a copy of that delightful annual publication, the "Cartoons from Hindi Punch" for 1911. They represent the political and social history of the country during the year told in humorous cartoons and sketches. The cartoons of the *Hindi Punch* require no special praise at our hands. They are known all over India and are frequently reproduced in the London Press. In this year's publication the place of honour has deservedly been given to a striking cartoon on the High Prices Enquiry. The Finance Minister has cheerfully enrolled a league-long list of "points for enquiry" and "questions for officials and non-officials" before the bewildered gaze of the Indian Poor standing in front with his thin frame bent over a millstone of "high prices" tied to his neck. "This is becoming daily heavy and heavier," he cries. "Relief, Sahib, relief! When will the relief come?" Finance Minister—"All in good time, my man! You see we're not idle. We are collecting opinions and facts and figures and statistics, and with them the relief you need will come." "By and bye!" The Indian Poor—"Will it? Before I'm dead and gone?" Another exquisite cartoon is the elephant's grief at his being "Goycotted!" at the recent Delhi Durbar without a word coming from Lord Curzon on behalf of an "old friend" who "served him so well in the past." Lord Curzon is slowly wiping the "old friend's" tears. The cartoon, "Dark, Dark and Dismal" depicting the situation in Gujarat and Kathiawar, is a haunting picture. The cartoons on the Royal visit to the Helmand

They are very finely executed, and a few of them are quite striking, and in print, especially "The Replendent Sun" depicting the approach of the "Medina" and Mother India's joyful and affectionate welcome.

["THE INDIAN MIRROR," Calcutta, January 9 1912]

["બી ઇન્ડિયન મીરર," કલકત્તા, તા ૯ મી જાનવારી ૧૯૧૨]

We have received a copy of the twelfth annual volume containing the cartoons from the "Hindi Punch" which appeared during the year. The volume fully justifies its title as the political and social history of the country told in humorous cartoons. The cartoons show great skill and taste, and the delineation is instructive and entertaining. The "Hindi Punch" annual has become as popular in India as its English prototype in the United Kingdom. The cost of the volume is Rs 1 1/4 only.

["THE EMPIRE," Calcutta, January 11, 1912]

["દી એમપાઇર," કલકત્તા, તા ૧૧મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

The "Hindi Punch" of Bombay has again published in volume form a selection of the cartoons which appeared in its pages during 1911. Looking over these there seems to be almost a spirit of prophecy in some of them. One in particular is very interesting at the moment. It shows Calcutta and Delhi arguing as to their claims to be the scene of the Coronation Durbar. Calcutta says—"It is in my house the King must be crowned. I'm the mistress of India." Delhi replies—"Gently, gently, my beauty! Mistress indeed! Since when? As for me my right dates from the time of the Mogals. I am not a mushroom!" This appeared in January of last year. January of this year sees Delhi's claim upheld in more senses than one. Among other interesting cartoons of many dealing with the vast field of Indian politics, commerce and social affairs are sundry touching upon Mr. Gokhale's Education Bill, the Hindu University Scheme, showing Lord Hardinge and the Hon. Mr. Butler blessing a lusty infant, and, of course a large number in connection with the visit of Their Imperial Majesties. One very effective skit is that which shows Sir Guy Wilson in a rain storm with his umbrella blown inside out and rent, and the umbrella is marked "Opium Revenue."

The execution of the cartoons is to English eyes somewhat crude and there is an almost entire lack of the refinements of perspective and "atmosphere," but the artists contrive to obtain some very good portraits as well as to express their meaning very clearly in their sketches. And that after all is the first consideration of a cartoonist. The publication will have many an amusing laugh and, as we have said, it is often exceptionally interesting in view of later events. The price is Rs. 1-4 and there is no doubt that the book is well worth the money.

["UNITED INDIA AND NATIVE STATES," Madras, January 13, 1912]

["યુનાઇટેડ ઇન્ડિયા એન્ડ નેટિવ સ્ટેટ્સ," મદ્રાસ, તા ૧૩ મી જાનવારી, ૧૯૧૨.]

CARTOONS FROM HINDI PUNCH FOR 1911.—We always look forward with pleasure to this Annual and we are never disappointed in our expectation. The Cartoons which have been collected in this volume portray events, and activities and moods of men and women in high places, and of classes. They instruct and enliven you, they are imaginative without being unreal and critical without being offensive. A veritable treasure in humorous art!

["THE INDIAN SPECTATOR," Bombay, January 13, 1912]

["ઇન્ડિયન સ્પેક્ટેટર," બુમ્બે, તા ૧૩ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

One welcome feature of Indian journalism is the annual, brought out by our contemporary of the *Hindi Punch*. We are glad to find the high tone of the cartoons uniformly maintained. Our *Punch* is singularly free from sarcasm that stings. These cartoons give an admirable idea of the thoughts and activities of modern India for the past year. That its usefulness extends beyond the limits of this country may be gathered from the fact that Mr. W. T. Stead includes in his *Review of Reviews* a cartoon or two from the weekly from which are selected cartoons for this annual. The cartoons are happily absent from vulgarity which often passes for wit and humour. It is, in brief, a pictorial history of the political and social events of the year that has just closed, and does credit to our contemporary.

["THE GUJARATI PUNCH," Ahmedabad, January 14, 1912]

["ગુજરાતી પંચ," અમદાવાદ, તા ૧૪મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

We acknowledge receipt of the Twelfth Annual Publication of Cartoons from the Hindi Punch, which is as usual a welcome gift at the Yule tide. It fully retains the reputation of its predecessors both in the richness of pictorial humour and in the excellence of caricature. The cartoons, which are well selected and excellently drawn, represent the history, social, religious and political, of the country during the past year. The volume before us is a nice addition to any library. Its cost is Rs 1 4-0 only. The Hindi Punch has like its prototype in the United Kingdom, become a popular annual institution in India and we wish it long life under the able guidance of its energetic Editor and Proprietor, Mr. Burjorji Nowroji, whom we congratulate upon his success in this altogether new and untrodden path of journalism in India.

["THE INDIAN SOCIAL REFORMER," Bombay, January 21, 1912]

["ઇન્ડિયન સોશીયલ રીફોર્મર" બુમ્બે, તા ૨૧ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

"Cartoons from the *Hindi Punch* for 1911" fully sustain the reputation of former issues for

shrewd and penetrating common-sense illumined by a genial and wholesome humour. The artistic talent of our contemporary shows a steady approximation to the goal of the best kind of the class of journalism which it represents, almost single handed, in this country.

["THE WESTMINSTER GAZETTE," London, January 27, 1912]

[' धी वेस्टमिन्સ્ટर ગેઝેટ, ' લંડન, તા. ૨૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

INDIAN CARTOONS

The twelfth annual issue of "Cartoons from the Hindi Punch" makes a Volume of political and social events of the Indian year told in the humours of the cartoon. There are as might have been expected, several touching upon the visit of the King and Queen to India, and that auspicious occasion afforded the clever cartoonists several opportunities of displaying their talents to considerable advantage. As examples of the loyal feelings of the communities of the Indian Empire, embodied in a picture, these cartoons are praiseworthy and excellent. The cartoonists have put much careful work into their drawings, and if they are for the most part more easily comprehended by people of our Eastern Empire than by the "ruler's subjects in this country" that is inevitable. But their meaning is in every instance explained by a note at the foot of the cartoon. We as all events can appreciate the skill and veracity shown by the artists and the care which has been lavished upon the work. The volume is published from the Hindi Punch Office, 1, Vere road Fort, Bombay.

["THE GRAPHIC," London, January 27, 1912]

[' ધી ગ્રાફિક ' , લંડન, તા. ૨૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH (Bombay) This is the twelfth year of the issue, the Cartoons published during 1911 in the "Hindi Punch" which is published by Barjorjee Nowrojee. They are extremely interesting.

["THE LEADER," Allahabad, January 27, 1912]

[' ધી લીડર ' , અલાહાબાદ, તા. ૨૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

We have received the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" of Bombay. The Hindi Punch week after week presents delightful reading to the public, while instruction in addition to amusement may be derived from its cartoons by those who can think and imagine. We congratulate the proprietor on the admirable volume he has been able to place before the public.

[THE HINDUSTAN REVIEW, Allahabad, February, 1912]

[' હિન્દુસ્તાન રીવ્યુ, ' અલાહાબાદ, ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨]

A cordial welcome to the twelfth edition of the Cartoons from Hindi Punch. The publication is too well known by now to need the reviewer's commen-

dation. It brings together in a compact and handy form almost all the best cartoons that appear in the course of the year in the Hindi Punch. Our esteemed Bombay contemporary is perhaps the only journal of its kind in the Indian Empire, and its cartoonists draw men and incidents with such skill and hit off contemporary men and measures with such humour, that their handiwork has rightly received approbation even in England and the Review of Reviews makes it a point to reproduce some of their cartoons almost every month. The Hindi Punch is a journal of which educated Indians may well be proud. We heartily commend this annual to our readers.

["SANS VARTMAN," Bombay, December 28, 1911]

[' સાન્સ વર્તમાન, ' મુંબઈ તા. ૨૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

અમારા રમુજ બાઈબલ હિંદી પચના કારતુસોના પાર થો વાર્ષિક મગ્ગલ બા ૧૨ પડેલા છે અને તે દળમા, કદમા, છ પાઈમા અને બીજાના સમગ્રમા દર વર્ષ કરતા વધારે મોટો છે. બહારત રાજિતાત કવર આ વખતે વધારે બિચાણકારક કરવામા આવ્યુ છે અને તે ઉપર નામદાર મહેનતવાળા જ્યોર્જ દેસી રાજાના લીખાસખ તખ્ત ઉપર બીરાજિના ચીત્રાઈ છે અને તેચોના કદમ આગળ પચ આ પારથો શ્રવ નમીને ભેટ કરે છે. વગી તખ્તની આસપાસના ગેમાવ લીજીના શી નામાહેલા મહેનતા આપવામા આ થો છે. જાહેર ખજરના સફાચો ખાદ કરતા ચીજોના સફા ૧૧૫ છે આખા વર્ષના જાહેર બ નાનો-ન સારી, રાજદારી, આપીક-રમુજ ચીજો મારફતે રણુ કે રવાતુ કાઈ સંજુઝ નથી, પચુ દુરત હરજુ આવે, કે પનાઈતી પર અમર થાય અને ધોડોની મમ્સદ, ને બાબા મારફતેન રચ રચાયી યકપ, તે નીત મારફતે જાહેર થાય, ચેવા કારતુસ રચ વા એ કામ વધારે મુશ્કેલ છે, અને તે કામ હિંદી પચના અધીપતી મી. બરજોરજી નવરાજી આપઅખસાર દેવી ચાલીકી, બાહોળી અને ચોરીજાઓની સાથે બળવે છે તે આ મગ્ગલ પોતેન કહી આપે છે તે છતા મી. આપઅખસારની રમુજયક તીની વાર વાર આજકાના કોટાક ઉઝાઝગા લેખકો દોકર કરે છે કે નેચોની રમુજોના રેડેડર બા બાબા ચા અમદાવાદના દેખાવોમાજ આપોની અટકી ભય છે તે મુશ્કેલમા જાહેર પ્રભોનો રેડેડર બગાવોને બદલે હિંદી પચના કારતુસોની નકત કે દે તો સાઝ આ સમગ્ર નાતાવ અને નવો વચની ભેગ માટે એક સાઝ અને સમુજ સાધન છે. મી. આપઅખસારને આ સમગ્ર જાહેર પાવવા માટે મુનારકમાથી આપ જીએ તેની કીમત રૂ. ૦ ૧ છે.

[AKHBAZ I SOUDAGAR Bombay December 28, 1911]

[' અખબાર સોદાગર ' મુંબઈ તા. ૨૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

બાઈબલ હિંદી પચ તરફથી જેમ ૧૨ સાન હિંદી પચ મધેથી સુ દી કાંચા સુ ઉપચોગી કારતુસોની એક ચોપડી જાહેર પાડવામા આવે છે તેમ આ સાન પચ હિંદી પચનાના રમુજ ચીજોમાથી સુ દી કા. ના કારતુસોની ચોપડીની સુ દર ભેટ હથોને મળી છે. હિંદી પચ પોતાના રમુજ દુચકા કાંઈક આ માટે અને તે સાથ આપેલા પ્રતા ચીજો માટે આજે લા બે વખત થયે વખણાય છે અને હિંદી પચની હાતની કારતુસોની વારસોક ચોપડી કાંઈકની કીધેથી હિંદી પચની પ્રીયતા મા વધારા થતો જણાય છે. રમુજ દુચકા તેના ચીજો સાથે વચનાના મગ્ગ ઉપર જાહેર આપીની ચમકાને જાતેથી મ જ્યુત ઝાપ વેચારે છે અને આવી કારતુસો સાચની જાહેર અ

રચાયતા સવાલોની ચોપડી જળવી રાખનાથી બહાર સવાનોની
ડુંક યાદ જળવાઈ રહેલી ગણુગે આ કારતુ-સોની ચોપડીમાં
સમાવેલી કે જી રમુજ બાપદો અને તેના ચીત્રો તર જોતા
અને તેવી એક ચોપડી જળવી રાખનાથી વારમીકી હાંદી પચ
ની રમુજ ચુટીના સ અહોની યાદગારી તરફ જોતા તેની િ
મત બહુજ નહીં રાખવામાં આવેલી ગણુગે ખામ કરી આ
મણ સાવના નામદાર રોહનરાહ અને રોહનરાહબાબુની હાંદ
ની પધરામણી અને હોદી દરખારમાં તે નામદારોની ચણલી
રાખાળીવિકની કીચા જેવા ટાંચાને અચરજના રમુજ ટુચકા સા
ચના ચીત્રોને સ અહ જળવી રાખના લાયક છે

[HAST GOFAR, Bombay, December 31 1911]

["રાશ્ત્ર ગોક્તાર " મુબઈ, તા. ૩૧ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧]

પોતાના દર સાના શરેત્તા મુજબ મીં બરજોરજ નવ
રોજ આપેતીયારે હાંદી પચ' માના સુંદર અને સુ દેશ
'કારતુનો' નો ૧૨ મો વારમીક અથ ૧૧ બાહર પાસો છે એ
મના અધીપતીપણા હેક ન ચાલતા આ રમુજ અઘવાડીકની નુ
તીમાં વધારે પોતાવાની કરી જરૂર નથી કેમકે આ કારતુના
ઉપરથી વાયનાર તકાળા જોઈ લેશે કે 'હાંદી પચ' કેવા ઉચ
ધારણ ઉપર ચાને છે અને તે કેટલુ લોકડીય રોજુ જોએ એ
આ સાખમાં 'પચ' મા આવેતા ચીત્રોમાંના કરી મરમ ક્ષીથી
ઉપજની કાંડીને આ ૧૨ મો અથ તેમજ ૩૦તા મીં બરજોર
જોએ એક નવીન શોલવણ એ ક્ષીથી જણાય છે કે દેશ ચી
ત્રની સમજણ ઉજીલ અને ગુજરાતી ભાષામાં ભેગી આપન
મા આવતી હતી તેને વધે ગુજરાતી સમજણ પુતરની શેવ
કે જુદી આપી છે, અને દરેક ચીત્રની નીચે તે માત્ર ઉમેર
ભાષામાં તેની સમજણ આપી છે 'હાંદી પચ' (અસલતુ
'પારસી પચ') પોતાના જન્મથી ગુજરાતી પત્ર હતું પાછળ
થી તેના લાયક તરીએ આપણા લોકોમાં વધતા જતા હશે
ભાષાના બજારને લીધે તેમાં ચીત્રોના ઉમેરણ યુવાસા આપવા
સાધા, મુનીસીપ નોધી ઉમેરણના રમુજ બળજબની દાખન કે
રવા માંથી, અને એક રીતે આ અઘવાડીકને ઉમેરણ-ગુજરાતી પ
ત્ર' ૩૫ આપી રીધુ આ ફેરફાર—બાકે સુધારો વધારો—
આવકારકણ હશે, અને 'પચ' ના લાયનારાઓની મજામાં
વધારો થવો જોવા માટેના આ એક હિતબલદેશ પ્રથમ હ
તો એ રીતે થયાથી હાંદી પચ' ગુજરાતની પારસી, હાંદી
અને મુમખાતે કોમીમાં નવી પછુ બ માગ, મદમ અને પ
બલમાં પછુ વચાવા લાગ્યુ અને ઉપડના પંચોમાં પછુ તેના
ચીત્રો ઉતારી લેવાવા માગ્યા છે આ સમય જોઈને તેના ચચ
બ આપીપતીએ 'કારતુનો' ના પુરતકમાં ગુજરાતી ઉપર ઉમે
રણે સરસાઈ આપીને 'હાંદી પચ' ગોષા ઉમેરણ જાનામાં
પ્રગ્ન થતું પત્ર હોય તેવો તેને ને દેખાત આવવા માગ્યા છે
તેથી આમ જાણ થતા નથી અમારી ગણે સાખની કુચના
આ સા ન ક્ષીથી કેટલુ કે આ રમુજ અઘવાડી ચીત્રોને તેમાં
વીધેશ મુજબ વર્ગજી કરીને તેમનું સાકડીય આપવાથી વાય
નારને થણી સમગ્ર કરી આપેલી ગણુગે

[DREAM MIRROR, Surat January 1 1912]

['દેશી ચીત્ર " મુરત તા. ૪ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

મુબઈ ખાતેથી પ્રગટ થતા અઘવાડી રમુજ પત્ર હાંદી
પચના માયેક મીં બરજોરજ નાંજોરજ તરફથી અને ૧૧
નો સાખન ચીત્રો અને તેની અમેલ તેમજ ગુજરાતી સમજ
માનુ કારતુ-સ બાહર પાસોમાં આવ્યુ ન જેમ આવવામાં
માનોએ જુદા જુદા ચીત્રો અંદર અંદર કાઢે છે આમાં ૧૨
મ સુધી દર અઘવાડીને હાંદી પચમાં અવના જુદા જુદા

રમુજ ચીત્રોમાંથી દર વરસ આ ચુટણી કરવામાં આવે છે
અને તે દીન પ્રતીદીન વધુ ને વધુ પ્રીયતા મેળવતુ જાય છે
રમુજમાં ચીત્રો લખાવાનારે તેમજ ગમ્મત સાથે ઉજાય રમુજ
તમજવનારે જો કોઈ પણ ચીત્રચુકત અઘવાડીક આપણા સુબઈ
ધામાંના તેમજ ગુજરાત કાઠીઆવામાં હોય તો તે આ હોદી
પચન છે એ કારતુ-સ ઉચા વેગે કાગળ ઉપર છાપવામાં
આવ્યુ છે, અને તે માટેના કેટલાક ચીત્રો જેવા કે, હાંદી
રાખ બટપટ, મીં મારલીના સુધારા, રચાનીક લવાડી કોરોટી,
ચીત્રાચારીભરુ, કોનકર સ, સોગોઅલ કોનકર સ, મોગમીન મુની
વરસીદીની પોળના, ઇન્દીઆસ કોંગેનેયાન કે ગીટ્ટ, પારસી
સમાવત, ગોડ સેન ધેર ઇન્દીઆસ મેજેસ્ટીસ, વીજેરેના ચીત્રો
એક આપનામાં જરાવી રાખવા લાયકના છે આ કારતુ-સ
મુબઈ ખાતે કોટમાં ફીચર રોપર આવેલી હાંદી પચની
આંદીસમાંથી ૧૧ ની કીમતે વેચાતુ મળે છે બાહરમાં
વાળાને ટાલના તથા આના વધુ બેસે છે, અને આરે ટાળના
ગણુ આતા પડે છે, સાંજે વાયકે સમજાતુ જોઈએ કે તે કદમાં
કેવડુ મોટું રો જો મોટું દરકે થરમાં આ કારતુ-સની એકેક
નંદા રાખવી લાયકને જોવેખાસ કરીએ છીએ

[THE PARSİ BOMBAY, January 7, 1912]

["પારમી, " મુબઈ તા. ૭ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

બાબખ 'હાંદી પચ' જે પોતાના રાખેતા મુજબ આ સા
લ કાંવા મરતુ-સનો પોઠો તેના આગના કોઈ પણ પાસા કર
તા દરેક રીતે સરસાઈ ભેગવતો માત્રમ પડે છે આજે હાંદી
સતાનમાં એક પણ એવુ રમુજ પત્ર હસતી ધરાવતુ નથી કે
ને ઉચી ગીસમની રમુજથી બાગેબાર લખાણી, કારતુના અને
રમીલી લાસ્યવળકે બાબતોમાં બાબખ 'હાંદી પચ' ની બરા
બજીએ આવી ચકલુ હાય બાકે હાંડના રમુજ જનલીઅમના
વીભાગમાં બાબખ 'હાંદી પચ' આજે એકબેલી અને સંકીથી
જો જોવા રીતી જેરુ જોવામાં આવે છે જેમ રમુજ રમુજ
મા પણ ફરક રહે છે તેમ મરવે કોઈથી કુદરતી રમુજ ઉજળ
વી થકાતી નથી બાબખ 'હાંદી પચ' એ અખચાર કરેલુ રમુ
જનું રમકડું જેરુડુ ઉચુ છે તેવું તેની રમુજમાં કુદરતી બ
સેસનો જો ને ખ્યાન મળી આવે છે વળી તેમાં પસદ મચવા
મા આવતી બાબતોની રુડાળી પણ ઉચી રમુજની પીઠાગુ
કી ચકાનારા વ માટે લાયકના હે અઘવાડીકે મનપસદ બો
રાક પુરે પારી થકે છે તેની ગમીલી, રમુજ તથા સાથે જોઈ
દાયક બાબતોની રુડાળી આ પોતામાં સમાવવામાં આવેલી જો
વામાં આવે છે એ ચુટણીમાં ફરક મ સારીજ નવી પણ આ
મંદ, રાખવારી તથા ધાર્મિક બાબતોના પણ સમાવેશ કરવામાં
આ ને છે એમને આ પોઠો દરેક દેરના અને દરેક વીચારના
વાચક વને એકસરખી રીતે લાયવાપાયક અને ઉપયોગી થઈ
પડે તો તેમાં અજબગજી કરી નથી વળી બાબખ 'હાંદી પ
ચ' ની દરેક કારતુમાં આરો નાલીગીતુ તત્ત્વ સમાવડુ જુ
લુ માત્રમ પડે છે કે ને ગીમતની આંદીનાલીગીતના સખા
બ મનુનાએ બાબખ 'હાંદી પચ' ના છે ના કુમમાં
જેવામાં આવે તે તેમાં ખામ કરીને કેટલાક કારતુના તે એ
કી ઉચી રીસમની અને બે ચાણકાર કે ને જોતાનેવાર જો
વા દુવતી જમની હ ગમીના અસરકારક આભાસ આપીને મ
ની અથે છે બાબખ 'હાંદી પચ' ના રાખવારી કારતુને મ
મ મમખપડ Modaration મમાવવામાં આવેતુ જુ હુ ને
વામાં આવે છે તેમ મ માદીક તથા ધાર્મિક બાબતોને ગમનાક
રમુજમાં અમારો આ રમુજ બ ઇધવ પોતાની dignific level
મળી ચોવવાથી જનની રાખન જેવામાં આ છે એ રીતે
આજે રમુજ જનલીઅમમાં બા ન પ 'હાંદી પચ' ને ફરક

ભાગ ભજવે છે તે નેટરો તેના માટે માનખરેજો છે તેટલો તે ના બાહોણ અધીપતી મીંઝ બરનેરજી એનઝ આપઅખચાર માટે મુખારકખાદી લેવાલેજ લેખારો

["THE GUJARATI," Bombay January 7, 1912]

['યુજરાતો,' મુબઈ, તાં ૭ મી જાનેવારી ૧૧૨]

હીરી પંચના કારતુન્સો-ભાગ ૧૨ મા-વર્ષ ૧૮૧૧-હીરી પંચના માલીક અને અધીપતી ભાઈ બરનેરજી નવરોજી એ અમારાપર મોકલી આપી અમારા ઉપર ઉપકાર કર્યા છે બારમા ભાગનું મુળ પૃથ મગધનકુળ ચીતરાવામાં હીંદી પંચે ખરી ખુબી દર્શાવી છે સમગ્ર જ્ઞાણ પાચમાને યાજ્ઞદાનના પાયાકામ દીવાને ખાસમા બેસાડી બારતના ચાલુ વર્ના સૌથી અચળના બતાવતું પંચે સુચન કરું છે મીનમય પંચે બે પ્રકારના નીકળે છે એક, ઇખીયા પાલી તેપરથી તેના બનેડો બનાવી તેની વીગત સહીત છાપનારા, અને બીજા, ચાલુ બનતા બનાવોને માણસના દરુપર અસર કરે તેની રીતે ચીતરાનારા, સમાજ કે વ્યક્તી કે પ્રજા કે ઉપની બોલનાપણે કે ધ્યાનમા રાખનાલેજ શુભિને ગમ્મત દેખે તેમ દર્શાવનારા જેવા પ્રકારના પંચે કરતા આ બીજા પ્રકારના પંચેમા વીધાનમુદી, ઈતીહાસ અને ચાલુ બનાવોનું ઉચું શાન, રીતરીવાજ અને દત્તકચામ્બીનું શાન ઘણું સારું નેપથ્ય છે સાથે મગ્ગમા તે બનાવો ચીતરવાની કે પનાચકતી પણ નેપથ્ય છે. સમાજ્ય ચીત્ર મય પંચે દેશદેશવારમા ઘણા નીકળે છે, પણ રમુજ સાથે શાન આપનારા સખ્યા થોડી હોય છે હીંદુસ્તાનમા ને કોઈ તેણે સારું પત્ર હોય તો તે એક માત્ર હીંદી પંચજ છે ઉગાડ, અમેરીકામા ચાલુ બનાવોને રમુજ ચીત્રોમા અથવા એનીકાસીકે પેરાણીક પ્રસંગોને અતુલકુ ગોણવી, હવતા પતુષોને કરમના એ ગ્રંથાધી રતા કે હસતા કે ભનારરુપે રજી કરવાની ચકતી ધરાવનારાઓને સારી કમાણી થાય છે આ પણા દેશમા હજી તે મ્પીતી પ્રાપ્ત થઈ નથી, પણ ને પંચ ને વા બીજા રમુજ પંચે નીકળે તો તેની સ્પીતી અસભવીત નથી આવા ચીત્રમય પંચે જેમ ચીત્રની નવીત કળાને ઉત્તેજન આપનારા છે તેમ સારીચની અભીરૂલી કરનારાં પણ છે હીંદી પંચના કારતુન્સોમા ચાલુ વર્નાના જ્ઞાણભેજ બનાવોનો ચીત્ર રૂપે સંગ્રહ છે અને તે ઘેર ઘેર સંગ્રહી રાખવા જેવો છે હીંદી પંચના કારતુન્સોની ખુબી ઉગાડમા પીછાપાયામા આવે છે તેનો અર્થ એકજ દ્રશ્ય આપીયું કે મીંઝ રેડેના જ્ઞમપ્રસીદ માસીકે રીડું એકી રીડુઓને એક પછ એક કાપવેજ એવો લેવામા આવશે કે જેમા હીંદી પંચનું એક કારતુન્સ પણ હોય નહીં. હીંદી પંચના માટે તેને આવી ઉચી મ્પીતીમા ચુકવા માટે અને તેનાની નેટા વખાણુ કરીએ તેમા એણા છે અને એજ તેને ધન્યવાદ આપીએ છીએ

[THE 'GUJARATI PUNCH,' Ahmedabad,]

January 7, 1912]

["યુજરાતો પંચ," અમદાવાદ તાં ૭ મી જાનેવારી, ૧૧૨]

'હીરી પંચ' ના કારતુન્સ-સન ૧૮૧૧. 'હીરી પંચ' ના કારતુન્સના આ વારષીક સંગ્રહ આ ઈલાકાના વાચકવર્ગમા ને પ્રીયતા મેળવી છે તેને માટે તે સર્વ રીતે શેષ છે આ વર્તમાન સંગ્રહ પણ ઉપયોગી તેમજ આનંદજનક છે હીંદુ જ્ઞાનની રાજદ્વારી, સાહ્યીક અને ગામી પ્રદર્શ વીની ચય તેને લગતા ચીત્રો દરેકગી માફક એક અકા પણ જેવી ઉત્તમ રીતે રજી કરવામા આવી છે કે તેની મળતા શાન અને ગમ્મત આગળ તેની સવા રૂપીઆની કીમત ઘણી જુજ જણા

ય છે. આવે એક ઉત્તમ સંગ્રહ વર્ષપ્રતીવર્ષ પ્રકટ કરવા માટે આ ચત્રના માલીક મીંઝ બરનેરજી નવરોજી આપઅખચારને ખરેખર ધન્યવાદ ધરે છે.

[ARDHAR I ISLAM, Bombay, January 17th, 1912]

["અખખારે ઇસ્લામ," મુબઈ, તાં ૧૭ મી જાનેવારી ૧૧૨]

હીરી પંચના કારતુન્સો-બારમા વારષીક પાથો. આપણા ઇમાકામા બોહરો વીસતાર પામી અતી લોકપ્રીય થઈ પડેના ચીત્રો સાપના રમુજ અવાડીક બાઈબ ધ 'હીરી પંચ' મા ગયા અને ૧૮૧૧ મા પ્રગ્ન થયેનાં ચીત્રો મધ્યથી અગત્યના રાજ દવારી, સસારી તથા પ્રજાપ્રીય વગેરે સવાવોને લગતાં ચુડી કે હાડેના ચીત્રોને 'બારમા વારસીક પાથો' ને દર સાપ 'હીરી પંચના કારતુન્સો' ને નામે તેના અધીપતી અને માલિક મીંઝ બરનેરજી નવરોજી અપઅખચાર તરફથી બહાર પાડવામા આવે છે, તેની ગયા વરસના કારતુન્સના પાથાની એક નકલની પ હોવાનો માન સમીત રસીકર કરીએ છીએ જેમ ઉગલડું 'પંચ' તેના મારીકે ચીત્રોની અહત્યતા મટે પ્રખ્યાત છે, તે મ આપણા ઈલાકાંત આ 'હીરી પંચ' આપમા દેશમા વખણા થયું છે અને તે મ્પીના ચીત્રોને અર્થ તેમજ ઉગલડું વગેરે ના ચીત્રમય રમુજ પંચોમાના ઉતારાઓ વડીક થવા નેટરી થી રતી અમારા આ સાહસીક રમુજ બાઈબ ધને મળવા માટે અમા મીંઝ આપઅખચારને મુખારકખાદી આપીએ છીએ હીંદી પ્રવ્લના કારતુન્સોના આ વારષીક પાથો ગયા વરસના રાજકીય, પ્રજાપ્રીય તથા સસારી બનાવોની એક ચીત્રમય અને સાહસીક પીઠીમા જેવો છે અને તે તેના એ ઉપયોગીપણા સાથે સુ દર છપાઈ અને બધાઈ સાથે દરેક ધરના દીવાનખાનાની ટેબનને જેવ આપે તેવો છે આ પાથો મધ્યથી તે તેનું નામ અને જ્ઞાનરાતી ભાષા કહાડી નાખી કોઈ અજ્ઞાણ આખામીના હાથમા આપીએ તો, તે ખરીત તેને કેઈ પુરોપનાં આગેવાન પ્રેસ તરફથી પ્રકટ થયાના કારતુન્સ તરીકે સમજવા વીના રહે નહીં. 'હીરી પંચ' ની મોડી ખુબી તો એ છે કે, જાહેર વખાણા તે મજબૂત પુરોવાની કારગરી વીધોના રમુજ ચીત્રો સાપના તે ના વીકા સતત અને જુલ્યા દીનના હોવ છતાં તે કાઈ પણ અગત્ય દુષ્ટતા મા ચાલુ લગાવેલી ભાષાથી નીરાળા રહે છે અને તેથી તેના સામા વખાણ થઈ તેની કીરતીમા વધારો થાય છે એવા માણો તેમજ સતત વત્તાથી પુર વધારા પંચો અને ચોખાની ચોખા પ્રી આપણા દેશમા થોડી જરૂર છે કે તેથી બંદેર સવાવો તેમજ પ્રજા લાગણીના સંબંધમાં જેમ પ્રજા તેમ જ સત્તાવાળાઓ સારી રીતે જાણીતા રહે ગયા વરસના કારતુન્સોના આ ચોથા બહુ સભાજભરી ચુડાણી બહાર પાડવામા આવેજ જણાય છે, ને તેના બોહરો અધીપતીના બોહરો અખખાર અને ઉચી કે પના તથા દરકકતીની ગવાહી આપે છે અમારા આ બાઈબ ધને ગયા સાતની તેની કીમત માટે ચુકારક બાદી ઇચ્છતા ભવીધમા તેની વધુ કીરતી અને આખાદી ઇચ્છીએ છીએ

[THE GUJARATI MITRA Surat January 21 1912]

['યુજરાત મીત્ર' સુરત તાં ૨૧ મી જાનેવારી ૧૧૨]

મુબઈ ખાતે પ્રગ્ન થતા રમુજ બાઈબ ધ 'હીરી પંચ' પનાના કારતુન્સોના વાર્ષીક સંગ્રહોના દલદાર પાથો રાખેતાં જ્ઞાન એ પડેના અધીપતી અને માલિક મીંઝ બરનેરજી નવરોજી અપઅખચાર તરફથી બહાર પડેલો છે જેની પટોણ ઉપકાર સહીત રસીકરણે છીએ 'હીરી પંચ' પંચના અહવા વીકે અકોમા ગયા વધ દરમ્યાન બનેવા રાજ્યદ્વારી, પાર્શીક, જ્ઞાનદ્વારી તથા સસારી બાઈબ ૧૧૨૫ રમુજ ચીત્રો મારફ

[KAISAR-I-HIND, Bombay, February 18, 1912.]

[કચસરે હાંદ, યુ'બઈ, તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.]

Cartoons from Hindi Punch.

તે આપવામાં આપ્યું હતું તેમાંથી દરેક વર્ગને પસંદ થઈ પડે તેવા લગભગ ૧૦૦ ચિત્રો તથા લખાણોની સુરક્ષા કરાવવામાં થયેલી જાણમાં આવે છે. નામદાર યાદનયાલ અને યાદન યાદનાથની યુ'બઈ ખાતેની પધરામણી પ્રસંગે આવકાર આપનારા ચિત્રો ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે. "હાંદી પંચ" આખા હાંદીમાં ચાનકરૂપી, અસરકારક અને રમુજ ચિત્રો સાથે પ્રગટ થઈ ચૂકેલ પત્ર છે અને તેને ખાંતીલી મહેનત અને અશાંત કાળ છ રાખી અસાર સુધીની પ્રતીક્ષા જાળવી રાખવા માટે મી. બરજેરજને યુગારકબાલી આપીએ છીએ. એ કારકુનોની કીમત રૂ. ૧ રાખી છે, જે સાધારણ થકતીના વર્ગને ખરીદવાને બની શકે તેટલી નણખી છે.

[DNYAN VARDHAK, Bombay, January, 1912.]

[જ્ઞાન વરધક, યુ'બઈ, જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨.]

હાંદી પંચના કારકુનો—સને ૧૯૧૧ નાં સાલ માર્ચના હાંદી પંચ મધ્યનાં કારકુનોના દલદાર પાંચે અભીપ્રાય અરથે અમતે મર્યાદા છે તેની પૈલિય ઉપકાર સહીત સ્વીકાર્યે છીએ. દર વરસ મુજબ આ વરસને ચોત્ર સાધને આ સુદર દલદાર પાંચે મુજરતે સાલની રાજદવારી અને સંસારીક બનાવે ઘણી કાષ્ટવત અને સમજદારીથી રજુ કરતો જણાય છે. ચિત્રો ઘણાં સફાઈદાર અને આપીદુષ્ટ છે. દરેક ચિત્ર તેની અજસતામાં અંકડોની એટલાં જાણવાતાં છે કે કોઈ અચૂકની સુરક્ષા કરી તે ઉપર છુટી છોકરીની કરવાતું કામ ભગાર અશાંત અને મુચવાડાભરતું થઈ પડે છે. લંડન પંચની નકલ કરવામાં આ આપણું લોક પ્રીય હાંદી પંચ કેટલી હદે ફાવ્યું અને ફેલેલ પામ્યું છે તે વાંચનારાઓ જાણે છે. એક ઉલટમંદ અને બાહોરા દેશી ગ્રહ ક્ષેત્રના આવા વખાણવાળેજ સાહસની હાલના કરતાં વધુ દરજે કરસનાથી થવી જોઈએ છે. આવી જાતનું ચિત્ર સાચતું સાહીલ ઘટતે, ઠકાણું થતી અસર ઉપજાવવાને ઘણું કારણસાધક થઈ પડે છે. તે જેટલું રમુજ અને નીરદોષ તેટલું જ ભરૂં અને અજસતું છે અને અમે જે જાણ્યે છીએ તે ઉપરથી કહી શકાયે છીએ કે બીજાં અલ્લાહીક કરતાં મી. બરજેરજ આપઅખસારનું આ રમુજ ચિત્રો સાચતું અલ્લાહીક વધારે લોકપ્રીય છે અને તે વધારે જોડી સંખ્યામાં કાંઈ હોયથી વંચાય છે. એક અલ્લાહીકના અંકડોમાંથી સુડી કાઢેલાં કારકુનોના એક મોહક જગ્યા આપણને ઉપવા પાયા મારફતે સુરે પાડવામાં આવ્યો છે. તે પોતાની અજસતામાં તેમજ લોકપ્રીયતામાં વધતો જાય છે એમાં કશોએ સંદેહ નથી. દરેક લેખક, દરેક અભ્યાસીએ, દરેક શોખીન વાંચકે આ વારસીક પાંચે પોતાની લાખણીમાં એક ભરૂં સુસ્તક તરીકે સાચવી રાખવું. ઘટે છે બાળપણ હાંદી પંચના બાહોરા માથેક અને અધીપતી મી. બરજેરજ આપઅખસારને તેમના આ ઉમદા સાહસમાં જીપાર ફેલેલ ધડીએ છીએ.

મગાં અલ્લાહીકના વેવાતના મેલ સાથે મેલેલાં લંડનનાં જાણીતાં સચીન અલ્લાહીક "આશીક" ના તા. ૨૭ મી જાને વારીના અંકમાં છેલ્લા યાદનયાલી પ્રવાસને લગતાં અનેક ચિત્રોમાં "હાંદી પંચ" મધ્યે નામવર યાદનયાલ અને તેમનાં બાલુને આવકાર દેનારાં ત્રણ ચિત્રોના ઉતારો કરવામાં આવ્યો છે, જે ઉપરથી અમારા આ હંમેશના હસમુખા ભાળખંધના મગાં સાલનાં કારકુનોના વારસીક પાયાની વાદ અમેને આવે છે, કે જેની પૈલિય અસાર આગમજ અમેએ કલુવવી જોઈતી હતી. મી. બરજેરજ આપઅખસારની ખાંતીલી મહેનતથી તેવણનાં જાણીતાં અલ્લાહીકની આ વારસીક આવૃત્તી હવે આપણી તરફ નાં વારસીક સુસ્તકોમાં એક અખસની જગ્યા રોકતી થઈ છે, અને અમે જોઈને મુશી છીએ કે દર સાવ કાંઈ કાંઈ નવા છુધારાવધારાથી મી. આપઅખસાર તેને વધુ એવાજુકારક અને ઉપોગી બનાવવાથી પછાત રહેતા નથી. સને ૧૯૧૧ નાં સાલ માટેનાં સુસ્તક મધે તેઓએ આગલાં સાલો માટે પોતાનાં "હાંદી પંચ" ના અલ્લાહીક અંકો મધ્યેથી સુડી કાઢેલાં અને જાળવી રાખવા લાયક કારકુનોના સંશ્લેષ આપ્યો છે, પછુ તેની હેલિયું સવે લખાણ ઉમેર્યાંજ રહેવા દીધું છે, અને સુરક્ષાતી ભાગ સુસ્તકને છેડે જુદોજ આપવામાં આવ્યો છે. આ એક પસંદ કરવા લાયક સુધારો અમે સમજ્યે છીએ, કારણ કે "હાંદી પંચ" કાંઈ કંઈ સુરક્ષાતી ભાગ જાળનારી પ્રજા માટેજ નથી, પણ તે ગોપા આખા હાંદી દેશની એક મી રાસ છે. તેમાં હાંદીની રાખદારી ચલવલ, અને તેમાં વસતી અનેક કોમો અને જાતોના સંસારી સુધારા વીગેરે ઉપર કારકુન-રૂપી દીક્ષા ચલાવવામાં આવે છે, અને તેથી આખા દેશના કોળવાણા વગેરેમાં વપરાતી linguistic framework (સાધારણ ભાષા) માં તેનું લખાણ રહે એ જરૂરનું છે. વળી હાંદી ઉપરતી દેશની બાહરે પણ આ ભાળખંધનાં કારકુનોની પ્રસંધા ચાલુ થતી રહે છે. જે જાણીતાં "દીપ્ત્યુ ચોડી રીયુક" ના નજદીક દરેક અંકમાં તેમજ બીજા ઉમેરેલ ભાળખંધમાં પણ અવારનવાર આપવામાં આવતાં ઉતારોએ ઉપરથી સાચેત થાય છે. આવા ઉતારા કરનારાઓમાં "આશીક" ના મગાં ઉમેરે અમારા ભાળખંધે મુગારકબાલી લેવા જોગ છે. મી. બરજેરજ આપઅખસારને જે ખાંત, ઉપર અને એકમત સાથે પોતાનાં આ માનીતાં અલ્લાહીકને ચલડતે દરજે આજુવાને, તેમજ તેનાં ઉપોગીય છાંતો નીસતાર વધારવાને, પોતાની કોયેશો ચાલુ રાખી છે તે તેનું જી તેમનાં પત્રની દર સાવ વધતી જતી લોકપ્રીયતામાં તેમને મળતું રહે છે એ બીના ઘણી સંતોષકારક છે. આપણાં એકમુર પહેલે વરજેરજનાં રમુજ પત્રની ફેલેલ એ દેશી છાપાની પોતાની ફેલેલ અમે સમજ્યે છીએ. રમુજ લખાણને મરજેજ પોતાની અંશત દુરામની અને દેવેપણ બાલી કરવાની તક આપણા છાપાની કટારોમાં લેતા રહે છે તેમને "હાંદી પંચ" એક કીમતી પટો રીખવે છે, અને તે એક કે રમુજ ચીમકીઓમાં અંગત હુમલાઓનું રવરૂપ મુલક હોય તેનું જી નહીં, તે નાહક કડવાણી નીરાળી હોવી જોઈએ, અને તેના ડંખમાં એકર હોય તેનું જી પોતાનાં પત્રને ખતનાં સુધી પહોંચી પંકતીના એક રમુજ પત્રની જગ્યા રોકતું રાખવાની મી. બરજેરજની કાળજી દરેક રીતે સ્તુતીપાત્ર છે, અને તેમનાં પત્રની વધતી જતી ચીરતી માટે તેમને અમે મુગારકબાલી આપે છીએ.

THIS MONTH last year—an ever memorable year—there came across the seven seas to this ancient land Their Imperial Majesties, King-Emperor George V and Queen-Empress Mary, with the gracious message of Love, Peace and Hope to the Princes and Peoples of India! The Monarch, mighty in power and yet tender of soul, having won the hearts of the great Maharajas and Potentates of Solar and Lunar lineages bright, and of peoples loyal and steeped in virtues of many civilizations of the immemorial past, returned to his island home with pleasant memories. "Let this city of great antiquity and many

vicissitudes rise once more to its former splendour! Let Delhi be the centre henceforth for my Viceroy and his lieutenants, as sympathetic stewards of my peoples, to administer my peoples' affairs from!" Thus ordained the Sovereign, and Lord Hardinge, the first Viceroy, this day, the 23rd of December, 1912, with pomp and solemn ceremony took over the city for his great work; but not before the Evil Spirit of the enchanted City claimed its human sacrifice at the hands of some bewitched, miserable fanatic—and the victims two poor sons of the soil! The charmed life of the intended victim the Viceroy, a true friend of the people, has been saved—a great and potential evil averted,—a good augury for the future.

Pancharya, the immortal Nārāi Manu, incarnation of Kali Yuga—the Iron Age,—having exorcised the Demon and pronounced his benediction upon the auspicious function at the Diwan-i-Aam, was tramping south leisurely, his eyes wandering right and left and taking in the ruins scattered wide on either side—towers, battlements, palaces raised by one monarch after another and demolished by their successors—yet again others erected of augmented grandeur and similarly raised to the ground—Hindu and Mahomedan dynasties after dynasties telling their tales of woe and of blood—a sad sight of pain and sorrow! With dimmed eyes and heavy heart the Sage dragged on, the taft of hair on his head standing erect—baral-wise—the reed stuck on his right ear, a few books and an ink-born in sling in his hand.

The moon nearly full in the sign of the Ashvini, on the 11th night of bright Margashirah, Shaka 1831, was well up when the Sage, now treading on earth and now in flight rapid through air, found himself within the ancient Hindu Collonades. Hovering awhile there in deep meditation, he rose slowly and made towards the far famed Iron Pillar of the Huda Arya King Asvaghosha—now straggling close by the Kutab Minar—the highest memorial tower in the world *Pancharya* was enquiring to and fro a tremor shot through his body as he dropped his books and ink-born and rushed on to clasp the famed Pillar. There his stool embracing this cold metal, his left ear hard pressed against it. Then there happened a miracle!

A sweet scent pervaded the place and there was silvery music in the air as if wafted on the air-current from a great distance. A sense of exquisite and unaccountable delight made the Sage hug the column closer. And now spoke the Spirit of the Pillar in accents grave, and the words seemed to come from the deepest seat down—deep down below the firm base of the column.

"Maharshi Pancharya! Thou comest to consult the Oracle and well hast thou hit upon the *muhurta*—the right hour! Ask."

"Time Spirit! Subtle, mysterious and wise! My obeisance to thee! Only a query or two and I depart in peace. Answer me, wherefore this havoc around—these crumbling graves of past greatness in marble and mortar?" Asked the Sage, withdrawing from the Pillar and bowing low before it.

"Because," replied the Spirit, "Love, Wisdom and Tolerance seldom prompted the designs of those great Architects and Fear often guided the hands of the artisans there was blood on the chisel and the trowel. They gave up the ancient names—and for Hastinapur and Indraprastha they chose a nickname. One Vandal laboured hard to uproot me and, having weakened my foundation, exclaimed proudly: 'Dheele!' 'This looses!' 'Dahi! Dahi!' was the savage yell of their delight and Dahi or Delhi became the name!"

There was sadness in the voice of the Pillar Spirit, and the Sage ejaculated it. "O! Spirit wise! A great poet of the West has sung—

*What's in a name? That which we call a rose,
By any other name would smell as sweet.*

The name word 'Delhi,' remember, is easily pronounced and on paper it takes small space and there is saving of ink too. Mountain heaps of paper and lakes of black and red fluid have been saved all these many, many years by dropping a name of 12 in favour of a name of 5 letters! Economy, O! gentle Spirit, is a great merit and prodigality is sinful! But tell me, Spirit, wouldst thou have the name altered?"

"No!" came the swift answer "I'm firm as a rock and the name's well enough now. This is not dhill—is not dhaki—but 'tis good to believe in a thing's weakness and to strengthen it. I have come to like the name!"

"There are croakers many who consider the name ominous from their knowledge of the past ! Do, kind Spirit, look into the future, and say, if there's Evil in it Tell us a little of the fortune of the New Delhi springing up now !"

There was a pause And then spoke the Oracle "Listen, Maharshi *Hindi Punch* ! The august designer of the plan has approached the matter in a spirit of Reverence and of Love There's no tinge of Pride in it The builders and artisans have no fear of blood or bondage in executing that design New Delhi starts under pure and propitious portents and will live and thrive and bring blessings unto all, now that the Evil Eye resting on the City has been bluded once for all ! And now, *Punchdarya*, farewell ! The auspicious *mulurta* is ended Farewell !"

The voice ceased *Puncharya* made another low obeisance and turned to pick up his books and his ink horn The books had vanished ! The spell of the hour was on their pages and those pages spelt New Delhi and chronicled much more,—for those charmed Books were no others than copies of

The 13th Album of Cartoons

FROM

Hindi Punch.

*Hindi Punch Office Free Press Bombay,
23rd Decem'r 1912*

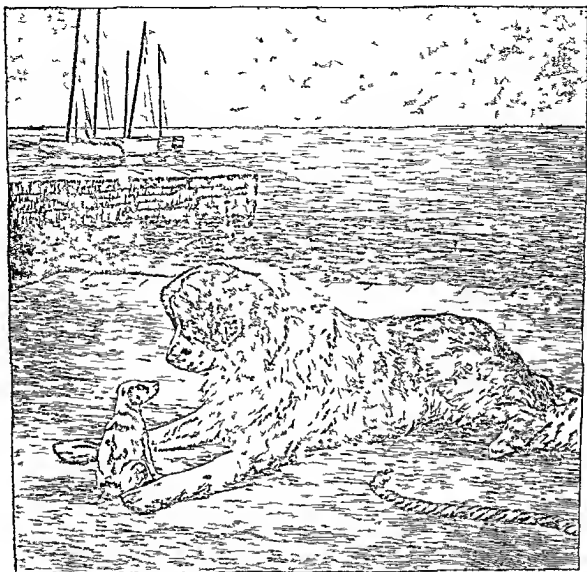

	Page
Adieu, and Au Revoir!	32
Affection of the Heart	33
After the Delhi Darbar	9
All's Well That Ends Well	36
Allan O. Hume, Mr.	75
Angel of Peace in India, Tin	7
Apostle of the Poor of Peace!, The	80
Baru's Bill and the Donkey	39
Bellona in High Fever!	31
Bengali Babus' Ideal Idol, The	18
Beware of the Shadow!	28
Blowing Extraordinary!	35
Blowing Hard	63
Bea Constructor, The	14
Bombastes Turco	78
Bright (?)	71
Ball's Prayer, The	56
Capital	47
Captain of the Imperial Council, The	82
City Talk	11
Climbing Up	55
Clo-o Scrutiny, A,	59
Closing the Door	63
Cold Coucho, A	77
Confederate Cocks of Balkan, The	92
Correct (?) Diagnosis	42
Council Polity-tics	58
Dhar-r-r-r—Dhem-Dhem!	60
Dasara or Durga Puja Festival	91
David and Goliath...	70
Dens Ex Machina...	53
Difficult Choice, A	87
Dignity and Impudence	72
Elephant and the fly, The	62
Extinguished (?)	41
Fair and Overcast	90
Family Quarrel, A	34
Flourish, Delhi!	6
From India's Friend to India's Friends	24
From Juchina	68
Garden of Hind, In the	86
"Gifts of Princes Worth"	12
God-speed!	19-0
Gramophone, The	51
Great Necromancer of the India Office, The	69
Gujarati Letter Press of Cartoons	97-110
Hind Consolatrix	52
Hygeia and the Armoured Knight	79
Ida Congratulations from Peace	83

	Page
India: 1st April, 1912	49
Industrial Workshop, In the	23
Key of Irda, The	30
Latest Hatching, The	57
Lazy Tortoise, The...	48
Lake Father Like Son	81
Little Icky Boys of Calcutta, The	65
Long Live the King!	21
Loss and Gain	45
"Making Hay While the Sun shines "My Joys and Jewels"	43 2
Never Say Die	44
No Fear!	64
Offering to Surasahi	67
Official Hen	17
On Her Dire Mission	89
On the Morning of the Coronation Darbar...	1
Opium Water—(Wind)—Fall...	40
Parat New Year Charity, The	85
Parting Royal Gift, The	3
Poles Asunder	84
Poor Cockate!, The	96 a
Quis Separabit?	5
Requiescat in Pace!	72-74
"Restored by Royal Will"	11
"Retiring"	11
St. George and the Dragon	12
Since for the Goose is Sancer for the Gander	61
Scales of Parsee Panch, The	94
Sleeping Hare, The	50
Snake Charmer, The	96
Staunch Lover of Peace at Peace!	53
Sootarna Toola, The: or, Weighing in Gold	3-1
Tale of Indian Politics, A	96-a
Tempting Fruit, The	32
Thou Shalt Not Steal	10
Tortoise and the Hare Again!, The	54
Turkey Hatching	53
Two Sick Men of Anna, The	26
Up-Hill Work, An...	95
View of the Heavens from the Darbar Telescope	8
Voice of Peace, The	79
Wanted—Greater Pressure in the Mann	25
Wary Bird, The	46
Weighed and Found Not Wanting	27
Wolf-Tamung	60
Working at the Awang	13-16

"A GRAND SPIRIT."

BUCHANAN'S

'BLACK & WHITE'

SCOTCH WHISKY.

SOLD BY ALL DEALERS.

THE WHISKY

THAT NEVER CHANGES A REPUTATION OF OVER 160 YEARS STAINED.

"SQUARE BOTTLE"

NAPIER
JOHNSTONE

"SQUARE BOTTLE."

IMPORTED BY—

CUTLER PALMER & CO

THE PREMIER WINE MERCHANTS OF INDIA.

BOMBAY.

ON THE MORNING OF THE CORONATION DURBAR

HINDI PUNCH INVOKES THE BLESSINGS OF THE ALMIGHTY FOR HIS ROYAL MASTER
AND HIS ROYAL MISTRESS

"May Heaven's Light always guide them to the path of the Peace Progress, Prosperity and Happiness of the dumb Indian millions placed by the Supreme Wisdom of the Almighty Providence under their charge and may the tears of the teeming millions always overflow with Love Loyalty and Devotion towards their Royal Master and Mistress!

Hindi Punch " Dec 1911 "

MY JOYS AND JEWELS "

(Hind at the Dubai)

[*Hindi Punch*, " Dec, 1911]

QUIS SEPARABIT ?

[The Durbar boons have really touched the imagination of the people of India, and have been hailed with delight from all parts of the country. A jarring note is heard from Calcutta only, in consequence of Delhi having been made the capital of India.]

["Hindi Punch," Dec., 1911.]

FLOURISH, DELHI!

[H. M. the King-Emperor made the following announcement at the Delhi Durbar :—" We are pleased to announce to our people that on the advice of our Ministers, tendered after consultation with our Governor-General in Council, we have decided upon the transfer of the seat of the Government of India from Calcutta to the ancient capital of Delhi."]

["Hindi Punch," Dec., 1911.]

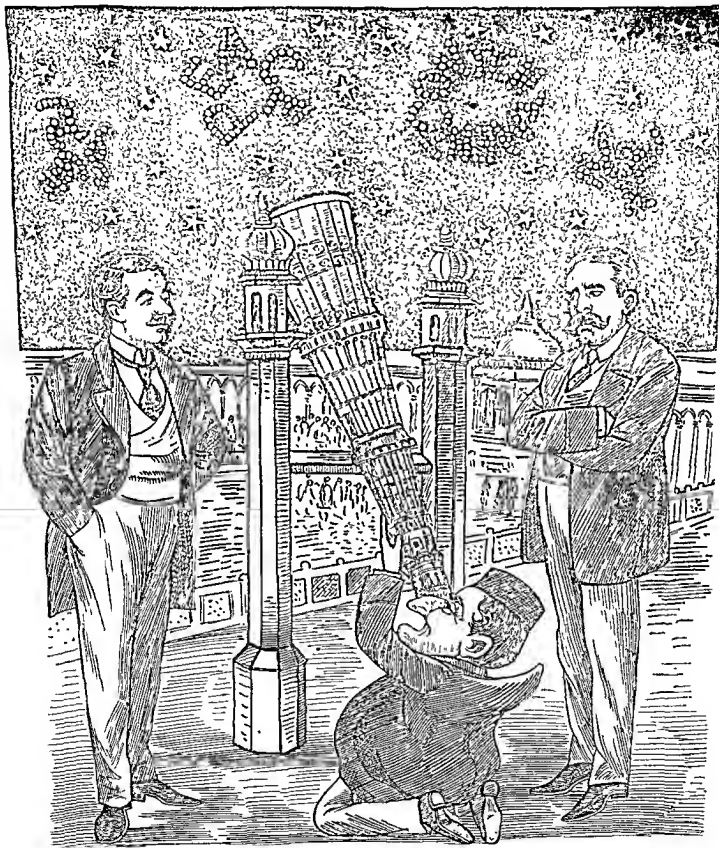

THE ANGEL OF PEACE IN INDIA

[The 12th of December, 1911 will be ever memorable in the annals of India as the day on which His Majesty King Emperor George the Fifth graciously delivered messages of Peace and Contentment to the people of India]

"Hind. Punch" Dec. 6, 1911

A VIEW OF THE HEAVENS FROM THE DURBAR TELESCOPE.

MR. PENSION.—Beautiful, beautiful! Friends Hardinge and Crawe, I assure you the view is indeed beautiful! Look at it and judge for yourselves!

(The Royal Visit to India and the Delhi Durbar have certainly brought with them the blessings of Peace, Contentment and Happiness, as evidenced by the thrill of joy and delight that has passed from one end of India to the other by the Royal announcements made by H. M. the King-Emperor at the Delhi Durbar.)

AFTER THE DELHI DURBAR

MR. GLOBE—I assure you, madam, I have been simply charmed with all I've seen and heard!

[*Hindi Punch*, " Dec, 1911]

"THOU SHALT NOT STEAL."

TURK—Wait a bit, man and brother; there is a word, just a little word missing in this commandment, and with your leave, I'll put it in.

ITALIAN—I'll put *this* into you, if you dare meddle with any of my commandments!

[Italy has expelled the Turks and Arabs from the Oasis of Tripoli and has commenced the occupation of the Hinterland.]

[*"Hindi Punch," Dec., 1911.*]

CITY TALK.

(BY AN IDLER.)

When at the end of my rambles the other day in the footsteps of Royalty, I prepared the reader for the then pending march to Delhi, little did it enter into my wildest dream that the site of the gorgeous Lurbar was destined so soon to be transformed into the Capital of India (a capital idea) by the mere touch of the magic wand of the Great Wizard from the West whose word is law, whose will there is none to dispute or disobey.

Little did I dream—but why waste a thought on dream-land when the glorious reality is before us. The fiat has gone forth the Mighty Ruler of Millions, spread over an empire on which the sun never sets, has so com-

"RESTORED BY ROYAL WILL."

mended it, and Delhi dear to the Hindu as associated in his mind with "sacred legends which go back even beyond the dawn of history," Delhi in whose plains the "Pandava princes fought out with the Kauravas the epic struggle recounted in the Mahabharata," Delhi, dear to the Moslem as the proud capital of the Moguls, since those early times relegated to a secondary and (except for state pageants) an unimportant place, all but neglected though still "a name to conjure with" Delhi ancient Delhi has come back into its own again, restored by Royal will to its pristine position as the "seat of empire." And the Empire from end to end, except for a jarring note here and there is pleased with the transfer and the several administrative changes necessitated by it. The creator, for one of a Governorship for the Presidency of Bengal

Though done in a moment, the transfer had long engaged the earnest attention of the British in various times of Sir John Lawrence. By no means, a hasty, and therefore thoughtless deed. Carefully considered and carefully planned. Calcutta had long been found to

be "ill adapted geographically to be the Capital of the Indian Empire." Bound to yield some day, it has yielded now at an opportune moment, and retires in favour of Delhi.

But these changes momentous in themselves, are not everything. If I had happily brought with him an overflowing full surprise bag and there flew out of it, when it was opened, like the singing birds out of the nursery pie, one by one, gifts for the Indian people of priceless worth and incalculable benefit. The acknowledgment of the "predominant claims of educational advancement upon the resources of the Empire" the immediate grant of the kingly sum of fifty lakhs (a largesse this, worth more than titles to the untitled Mr Gekhalo) for the promotion of "truly popular education," the

RETIRING.

intention to add to it "future grants in future years on a generous scale" the "award of half a month's pay to all non-commissioned officers and to all permanent employees of departmental establishments whose pay may not exceed fifty rupees monthly" the "eligibility of Native Officers to the grant of the Victoria Cross for Valour" the "special grants of land or assignments or remissions of land revenue to Native Officers who may be distinguished for long and honourable service" the stopping of native payments by Royal Indian Princes upon accession to their States," the "cancellation and remission of certain debts owing to Government" the "release from imprisonment of certain prisoners now suffering the penalty of the law for crimes and misdemeanours" the "discharge of civil debtors whose

debts may be small and due not to fraud but to real poverty—these and other equally manifest, generous and liberal concessions and grants and gifts take one's breath away to mention and have laid the parties concerned and India generally under lasting obligation to the Source from which the gifts, grants and concessions have flowed in profuse abundance. Santa Claus, in all his annual visits, never brought richer gifts nor better pleased the little recipients of his favours. The large Nursery of India revels in joy!

But even these are not everything. One favour especially, which I have reserved for the end on purpose to dwell on it fondly and at leisure, favour which may be said to take the cake, is the reversal of that great political blunder, the potent cause of all the uproar which has followed its perpetration in a moment of hot haste, the Partition of Bengal—Lord Morley's "fettled fact" which unsettled and unhinged even sober minds, and is now, by Royal Grace so settled satisfactorily for all time. The partition the opposition to which was supposed to be, in the first instance, due, and perhaps, *was* largely due to sentiment, has come to be looked upon, in course of time and after experience of its working, with disfavour by the governing authorities themselves, and its reversal therefore an act of combined mercy and justice for which the Bengalis, whose grievance is now admitted in high quarters to have been "real and tangible" cannot be too grateful. The reversal has killed, and killed effectually, the demon of unrest which had been so long stalking in our midst unchecked. King George the all-powerful, has done it. It is *fit*, *George* and the Dragon again.

The newly risen Sun from the West has happily turned into "glorious summer the winter of our discontent" though as I have said, there is a growl over the transfer from a quarter whence a better and a more sober frame of mind might have been expected. It is a selfish growl based on loss of influence and loss of custom.

It is the voice of the Anglo-Indian Editor. He has had for years the monopoly of the ear of the Supreme Government, and he won't be deprived of it. It is the voice of the Anglo-Indian Trader. The Capital arena is his capital, and he won't be robbed of his first fruits. They forget these grumblers do, that the monopoly has too long remained on one side to the detriment of the State Presidencies, and that administrative convenience cannot afford to wait on rupees, annas and pice. And so forgetting

"GIFTS OF PRIORLESS WORTH."

in utter disregard of all other interests than their own, they indulge in the presence and hearing of Royalty too, in unguarded language fully as discreditable to them as it is insulting to the high authority to which it is unhesitatingly I had almost said unblushingly, applied.

The discontented Anglo-Indian is the Indian's old friend and well-wisher. Ready at all times to pose as the Indian's mentor, quick with his sage advice so long as his own wishes are unwrong, the Anglo-Indian both forgets his advice and himself the moment his personal feelings or interests or pockets are touched. It is the old type that India is not unfamiliar with, the same that,

ST. GEORGE AND THE DRAGON.

through personal pique, twitted a Governor with being a Dutchman and hung broomsticks in honour of a Viceroy. Will this gentleman growler bear in mind that to-day it is neither Governor nor Viceroy, but a greater than any of them the greatest in the Empire the King himself. Will he remember too that the transfer, that therein his side is an accomplished fact so effected by the King that Their Imperial Majesties have already laid two stones on the cornerstone that there has been already put of the short but pithy inscription "December 19th, 1911" that the King has invoked God's blessing on the work, and

that it only remains for his subjects to say Amen. And will they all when the Government make a move dutifully follow, uniting their voices in the song chorus —

Hurrah ! Hurrah, for Delhi,
Hurrah ! Hurrah, for Delhi,
Hurrah ! Hurrah, for Delhi,
And a new born Seat !

Seat of Empire Delhi ! Fourth Delhi ! Then X-like
arisen from the ashes of its former splendour !

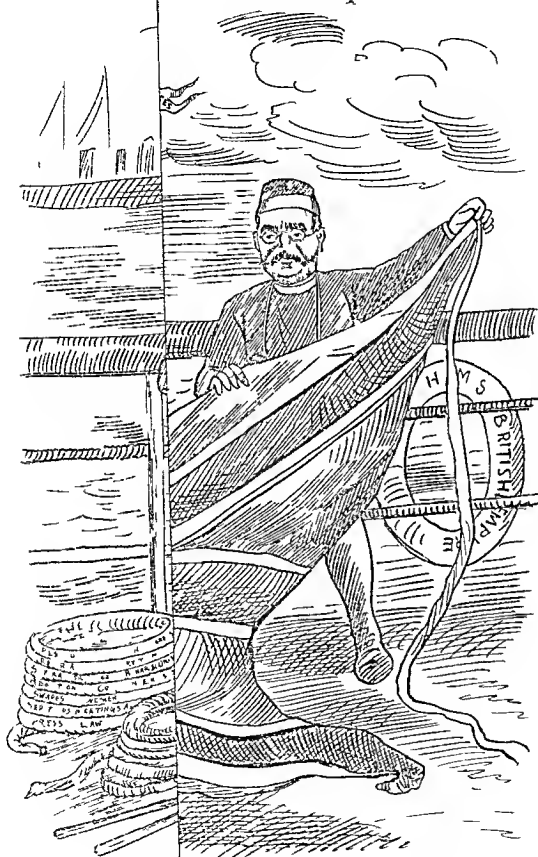
"H. P. 1" 1912

THE BOA CONSTRUCTOR. (POOR CAT!)

[The perversity of the Persian Parliament has given to Russia its wished for opportunity to pounce upon the whole of North Persia which is now virtually in its hands. According to a St Petersburg telegram, the *Aoc ye Iremja* foreshadows a provisional administration in Tabriz with a Russian Governor and a Chief of Police, the financial control in the hands of Russia and exclusively Russian tribunals.]

[*"Hindi Punch," Dec, 1911.*]

Stretching and sailing ship "British Empire" sailing in British and Indian waters and in color
 ["Hunt and Munn," Dec., 1911.]

THE OFFICIAL HEN

MADAM GOVERNOR—Dear little hen,
 hey when
 The hatching will begin?

OFFICIAL HEN—What will begin?

[Pandit Biswan Narayan Dhar, in his presidential address at the Indian Congress at Calcutta referred to the question of the separation of executive and judicial functions and said it "has been before the Government for a quarter of a century, and only two years ago we were told that the Government was devising some means to give effect to that reform. But experience has taught us that it is extremely difficult to induce the official hen to produce eggs, and when it does produce any it takes precious long time in hatching them"]

["Hindi Punch," Jan., 1912]

LONG LIVE THE KING.
(FROM MOTHER HIND'S GRATEFUL HEART.)

[Replying to the address of the Bengal Legislative Council on Monday last (8th January) at Calcutta His Imperial Majesty the King Emperor gave utterance to the following noble words—The people of Bengal offer us as a fare-well gift their 'everflowing love and gratitude.' Most assured that the Queen-Empress and I could ask for nothing more precious to us and to our children. We take it back to them to be cherished by them as a priceless heirloom."

To the address of the Bombay Legislative Council in the Reception Hall at the Apollo Bandar on Wednesday last (10th January) His Imperial Majesty replied in the following gracious terms—The cordial welcome which we received on our arrival in your capital was the prelude to that display of warm-hearted loyalty which has characterised every stage of our progress during the past few weeks, and now we have listened with mingled feelings of gratification and sorrow to your touching words of farewell and good speed. It has given me infinite pleasure to be once more among my faithful subjects in India, and the Queen Empress and I have been touched beyond words by the genuine love and devotion towards us which we feel have entered into the spirit of the people."

[Hindi Punch, Jan. 1912.]

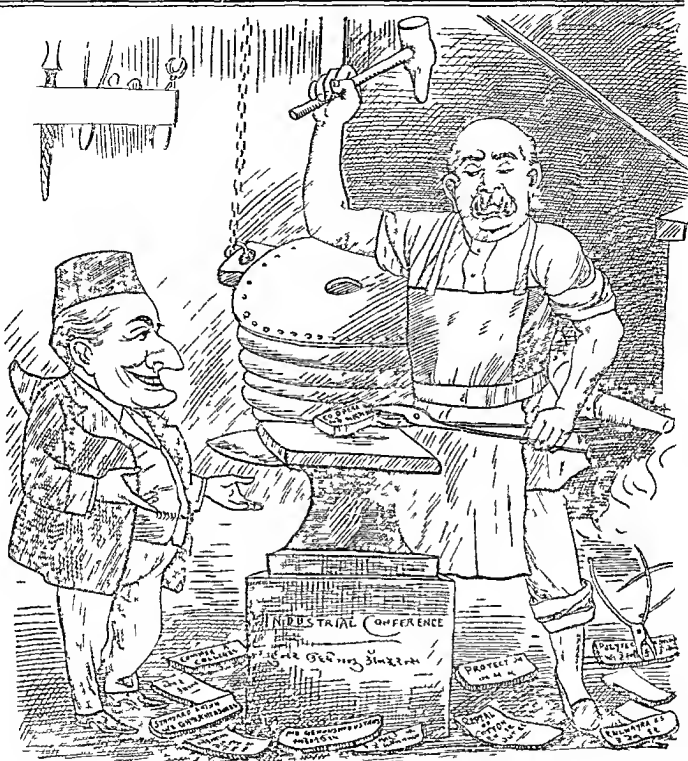

ADIEU, AND AU REVOIR!

[Their Imperial Majesties the King-Emperor and Queen-Empress left Bombay on Wednesday, 10th January, in the Royal Vessel "Medina" amidst the loyal and hearty blessings of India's millions.]

["Hindi Punch," Jan., 1912.]

IN THE INDUSTRIAL WORKSHOP.

MR. PUGH.—Nice paper resolutions you are turning out, sir, and in abundance. But is it not high time they were translated into action?

[The Industrial Conference, presided over by the Hon. Mr. M. B. Dadabhai, was held at Calcutta after the I. N. Congress. It passed a dozen resolutions on a variety of subjects. Mr. Dadabhai in his address urged that Government and people must co-operate for the regeneration of India's dying industries. The Gujarati "remarks"—"It is complained in certain quarters that the mere passing of a number of resolutions every year on a dozen topics of economic and social interest in a stereotyped manner does not bode good and the plans of operations of the Conference must undergo a radical change if they are to do any useful work"]

[Hindi "Punch" Jan. 1912]

FROM INDIA'S FRIEND TO INDIA'S FRIENDS

His Majesty the King Emperor, at the time of his departure, graciously bestowed the Chain of the Royal Victorian Order on Lord Hardinge (an honour regularly restricted to the Royal family and connections abroad) for his brilliant services. Mr. Hindi Punch bows to Lord Hardinge and Lord Cromer the Chaplets of Glory in appreciation of their eminent services in killing the dragon of Unrest and restoring long lasting peace to the land.

["Hindi Punch," Jan., 1912]

WANTED—GREATER PRESSURE IN THE MAIN

THE 7TH SESSION OF THE INDIAN SOCIAL CONFERENCE CALCUTTA 2ND AND 3RD DECEMBER 1911

WEIGHED AND FOUND NOT WANTING

DR. GOKHALE—I had my doubts about the child—er—er—

DR. BUTLER—It's of proper weight, plump and healthy! See!

[At the meeting of the Supreme Legislative Council, held on the 10th instant, the Hon. Sir S. H. Butler, in reply to the Hon. Mr. Gokhale's question re expenditure on primary education, said:—"The sum of 50 lakhs for promotion of truly popular education announced by His Excellency the Governor-General on the day of the Coronation Durbar at Delhi will be an Imperial grant in addition to the existing expenditure on primary education and will be an annually recurring grant."]

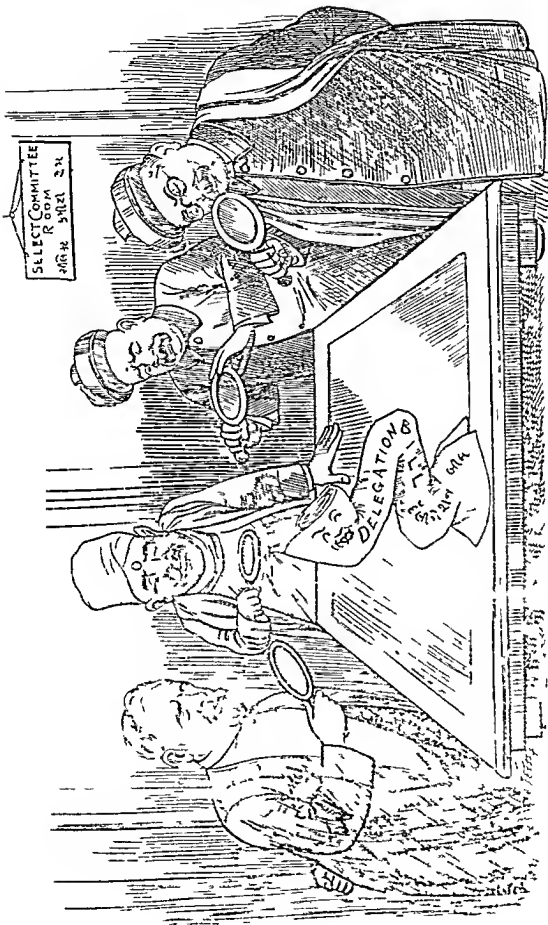
["Hindi Punch," Feb., 1912.]

BEWARE OF THE SHADOW!

Persian Cat—Ah! Friend, beware! I feel his gaze! I feel I'm on my back a'catches! For that you don't come to my company!

A political cartoon by H. C. B. is published in the "Hindi Punch" of 1912. The cartoon is a political satire on the Persian Cat and the Chinese Dragon. The Persian Cat is a symbol of Persia, and the Chinese Dragon is a symbol of China. The shadow of the Persian Cat is labeled "RUSSIA" and "BALUCH". The Chinese Dragon is labeled "CHINA" and has a banner that says "REVOLUTION". The Persian Cat is looking at the shadow of the Chinese Dragon, and the Chinese Dragon is looking at the shadow of the Persian Cat. The Persian Cat is saying, "Ah! Friend, beware! I feel his gaze! I feel I'm on my back a'catches! For that you don't come to my company!" The Chinese Dragon is saying, "I feel his gaze! I feel I'm on my back a'catches! For that you don't come to my company!" The cartoon is a political satire on the Persian Cat and the Chinese Dragon, and the shadow of the Persian Cat is labeled "RUSSIA" and "BALUCH".

A CLOSE SCRUTINY.

"Very awkward! Very awkward! Not at all to our liking! Requires a good deal of hammering and strug-gling!"

[The Hon'ble Mr. Syed Ali Imam introduced on the 10th January in the Imperial Legislative Council the Delegation Bill designed to give the delegation of executive powers and duties in respect of non-controversial matters. The Hon'ble Mr. Gokhale said the Bill looks like asking the Legislature to grant a blank cheque to the executive in certain matters. He and other non-official members, while voting for referring the Bill to the Select Committee, were anxious that they should not on that account be understood to assent to the principle of the Bill.]

["Hindu Punch," Jan., 1912.]

THE KEY OF INDIA.

(In charge of the Royal British Lion—Warranted to open India's innermost heart)
[See *Hindi Punch*, Feb., 1912]

BELLONA IN HIGH FLAVOUR

BELLONA—The New Year begins well for me! My stars are in the ascendant, while yours are declining! See how I'm revelling in Blood and Fire!

(Peace is not yet in sight in Asia and Africa)

["Hindi Fun," Feb., 1912]

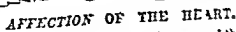

THE TEMPTING FRUIT.

(Let us hope that, in the attempt to secure it, he may not slip and fall into the yawning abyss below.)

[The Dowager Empress of China has informed the Cabinet that peace has been decided upon and has instructed the Ministers to arrange accordingly. The Republican Government will be a fair example in China, if nothing untoward happens.]

[Hindi Punch "1st, 1912]

DR. HARRIS K.—Your heart is quite sound, madam, loyal to the core, and throbbes of with devotion
LADY HIND—I never had any doubt about myself doctor and I am so glad to receive this assurance from your lips

[illegible]

[" Hindu Fund." Feb., 1912]

A FAMILY QUARREL.

CALCUTTA DEVI—It was very unsisterly, your stepping into my place!

DELHI BEGGAR—What was it, then, when you jumped into mine?

MR. HINDI PUNCH—Now, now, dear girls, no quarrelling, if you please. Remember, 'It is the will of the King, which you are both bound in duty to obey. Be friends, again, and work out your destiny for mutual profit!

[**LONDON, Feb. 7**—Among the notable Bills awaiting presentation in Parliament, is the Government of India Bill which incorporates the changes announced at the Delhi Durbar. The Bill will declare that Delhi is the capital of India, and authorize the constitution of the city and certain surrounding areas as the Imperial enclave, covering about 180 square miles, taken partly from Meerut, but mostly from the Delhi Division of the Punjab.—*Reuter's telegram.*]

[*"Hindi Punch," Feb., 1912.*]

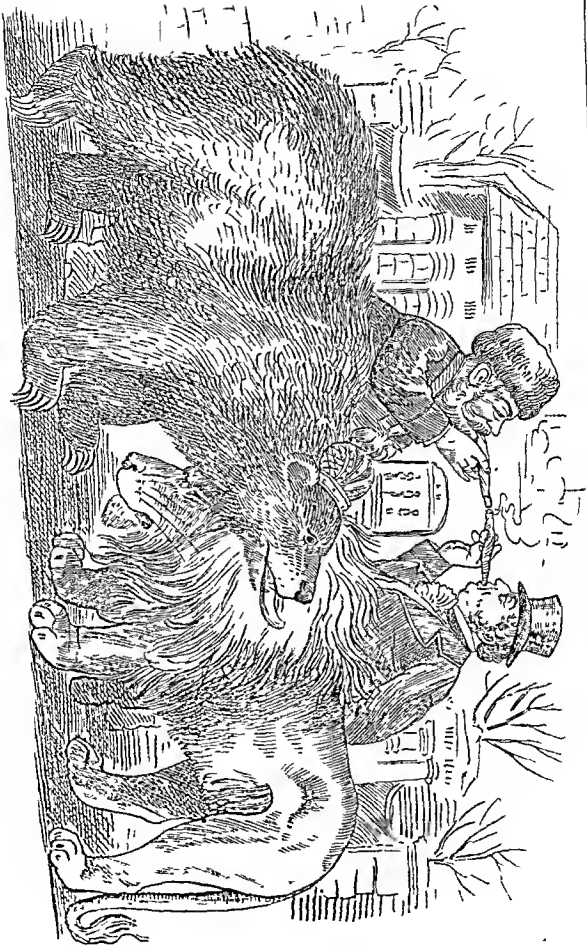

BLOWING EXTRAORDINARY I

BENGAL CHAMBER—As hard as ever as you like friends but I'm afraid I must disappoint you. I'm not easily blown out!

[Regarding the agitation started by the Bengal Chamber of Commerce and the "Englishman" and the "His eaman" against the change of capital and the seat of the Imperial Government, *The Bengalee* says:—"The modification of the Partition cannot be recalled. If ever there was a settled fact in politics, we have it now. Skillfully, and with a view to appeal to Indian sentiment, especially that of Calcutta, they do not say a word against, or pass lightly over, the modification of the partition. They concentrate their attack upon the transfer of the Capital and raise a constitutional issue of grave moment. We congratulate them upon their good sense and the wisdom of their tactics; and though there may be some disappointment in some quarters and the people of Calcutta would probably have been better pleased if there had been no transfer of the seat of Government, our fellow countrymen are long handed enough to recognize the substantial character of the Royal boon and will certainly take no part in any agitation against any part of them. The Bengal Chamber of Commerce may lead, but the Indian Community will not follow."]

Hindi Punch, Feb., 1912.

ALL'S WELL THAT ENDS WELL.

As this feast is in connection with the visit of the British & Russian to Russia, we have been told on a reliable authority that the President of the Russian Empire, who were bound together by common interests and financial problems. Their visit will be a success by all.

John Bull.—Ah, Friend Russ, who could have expected such a commutation as this ten years ago! Let us hope it will endure for all time.

Friend Russ.—As unexpected as it is gratifying. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire.

M. B. by Lind.—Amen! If it is to a landmark, an appreciable contribution to the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire.

As this feast is in connection with the visit of the British & Russian to Russia, we have been told on a reliable authority that the President of the Russian Empire, who were bound together by common interests and financial problems. Their visit will be a success by all.

John Bull.—Ah, Friend Russ, who could have expected such a commutation as this ten years ago! Let us hope it will endure for all time.

Friend Russ.—As unexpected as it is gratifying. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire.

M. B. by Lind.—Amen! If it is to a landmark, an appreciable contribution to the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire. I am sure it will be a landmark in the history of the British Empire.

As this feast is in connection with the visit of the British & Russian to Russia, we have been told on a reliable authority that the President of the Russian Empire, who were bound together by common interests and financial problems. Their visit will be a success by all.

THE PARTING ROYAL GIFT.

HINDI PUNCH—This Banner, so worthy of the exalted giver Madam, deserves to be cherished reverently and patriotically for all time!

HIND—So be it!

[Public meetings in all parts of India have been held to give expression to the sense of the benefit and far-reaching result of the Royal Gift. At the meeting held in Bombay on the 3rd February Mr. Pherozeshah M. Mehta, the chairman, alluding to the message of Hope given by the King-Emperor to the people of India, said—“I venture to say we shall march and reach those banners in all love and sincerity of heart confident that we are marching to the promised land, to the goal of the united welfare, progress and happiness of our country and who knows, perhaps, awards a still higher goal, though the day may be far distant and the road long and arduous—he goes on to say—“The payment of man, the foundation of the world.” Speaking in the House of Lords on the 24th February Lord Curzon said that the effect of the King's visit on India was no transient one but one which with the love and admiration which Their Majesties had inspired would sink deep into the hearts of the Indian people.]

[Hindi Punch, Feb., 1912]

BOMBASTES FURIOSO.

"Who dares this pair of boots displace,
Must meet Bombastes face to face!"

Thus do I challenge all the "Cub's" race!"

[Lord Curzon called attention to the House of Lords on Feb. 26, to the change announced at the Delhi Durbar, and moved that papers be laid on the table in connection therewith. He thundered against the reversal of the partition of Bengal and the change of pay for full and three-quarter hours and with the exception of Lord Minto, found nobody to support him as speaker. His speaker followed him only to support the changes and to express their approval of them.]

["Hindi Punch," March, 1912.]

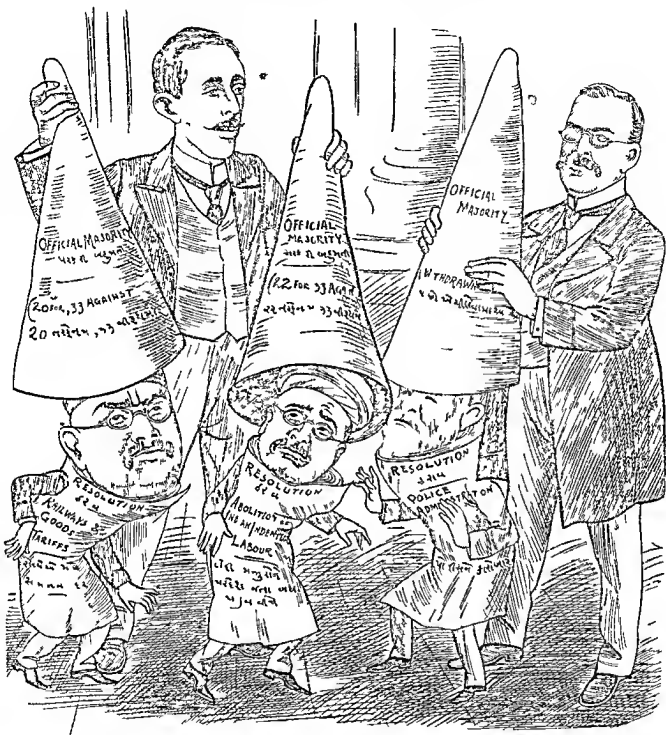
THE HON. MR. BASU—Here's nice, wholesome food for you. Take it. It will do you good.

DONKEY—Sweet-smelling enough and tempting. But I'll have nothing out of your hand. Your touch is pollution!

[The opposition of Ignorance, Prejudice and Bigotry has scored against Reason and Common Sense, and Mr. Basu's Special Marriage Bill has been rejected.]

[*"Hindi Punch,"* March, 1912.]

EXTINGUISHED. (?)

CLARKE—See, how nicely the extinguishers work, Craddock?

CRADDOCK—H'm! But will the effect be permanent? I'm afraid they are inextinguishables and will turn up again and again!

[Not one of the resolutions moved by the Hon'ble Sir Vithaldas D. Thakery, the Hon'ble Mr. Gokhale and the Hon'ble Mr. Basu about the Indian Railways and the goods traffic, Ind an indentured labour and police administration respectively, was carried in the Imperial Legislative Council owing to official majority. Mr. Gokhale has promised to revert to the subject of indentured labour at another time.]

[Hindi Punch, March, 1912]

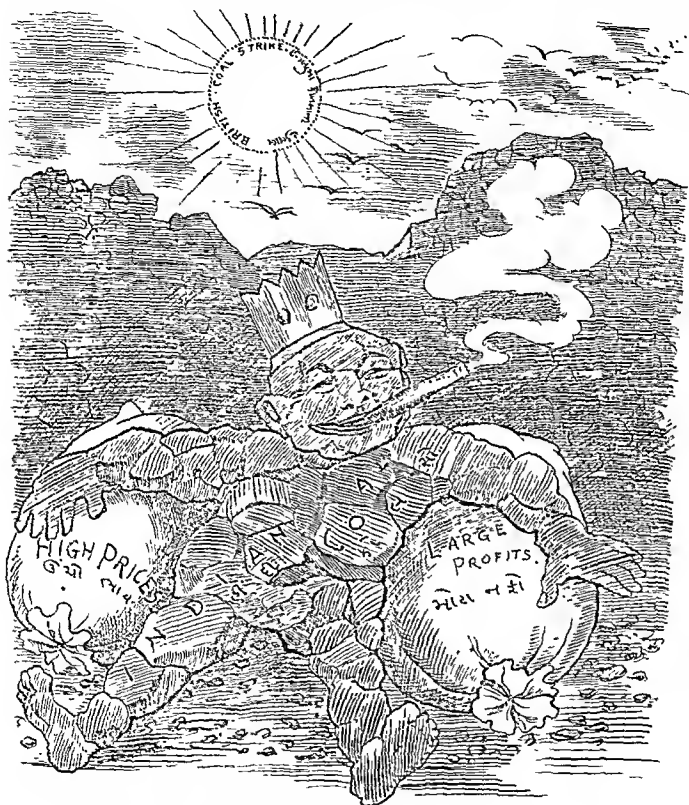
CORRECT (?) DIAGNOSIS.

DR. CRADDOCK—Chest very unsound and very weak, lungs tubercular. I'm afraid his time is up.
MR. GOKHALE—H'm!

[The resolution of the Hon'ble Mr. Gokhale to appoint Advisory District Councils for consultation by the Collectors of Districts was opposed by the Home Member, Sir Reginald Craddock, in the Imperial Legislative Council and was thrown out by the official majority.]

[*"Hindi Punch," March, 1912.*]

MAKING HAY WHILE THE SUN SHINES.

[Owing to the Coal Crisis in England the price of Indian coal has risen considerably. The price of Jherria and Deshagarh coal, which stood at Rs. 3 per ton in October, 1911, had gone up to Rs. 3-4 and Rs. 3-8 by January, 1912, and now it stands at Rs. 4 and 5 a ton respectively. The price is expected to rise still higher and the shareholders of the Indian coal companies may expect large profits in the current year.] ["Hindi Punch," 1912.]

NEVER SAY DIE!

FOND PARENT—My poor boy! You fell to the ground and have lavely hurt yourself. But here let me bandage your wounds, and you'll be yourself again, I promise you, this time next year! Courage!

[The Hon'ble Mr. Gokhale's Primary Education Bill came for discussion before the Viceroy's Legislative Council on the 18th and 19th March, and after a somewhat heated debate was thrown out, 25 voting against and 13 for it. Mr. Gokhale has expressed his determination to bring the Bill again before the Council next year.]

["Hindi Punch," March, 1912.]

LOSS AND GAIN.

JUSTICE—You wish to deprive me of my place; well, unkind Bombay. It will break my heart, I assure you!
 PENJALA—At least

BOMBAY—Sorry. But your loss will be my gain, and my gain means the loss of your gain.
 [There is a strong feeling expressed in Bombay to have Sir Lawrence Peel as the Chief Justice of the Bengal High Court, as the new Governor of Bombay in place of Sir George Lake when he retires in October next.]

["Hind Punch," March, 1912.]

THE WARY BIRD

FOWLER GOFHALE—(Alone) Ah ! If only he would drop into the net !

BIRD BUTLER—H'm ! Too wary to do that !

[Replying to the debate on the Hon. Mr. Gokhale's Primary Education Bill, the Hon. Sir Harecourt Butler, the member in charge of the Education Department said:—"My hon. friend, in kindly terms which I appreciate justifies the existence of the Education Department and asks me to further justify its existence by adopting his Bill. 'Take over compulsion and leave the voluntary principle to the local Governments guarantee two thirds of the cost all round.' Surely, in vain the net is spread in the sight of any bird. We have a good deal on hand as it is without embarking on consultations in local areas under local Governments and against the will and behind the authority of these Governments."]

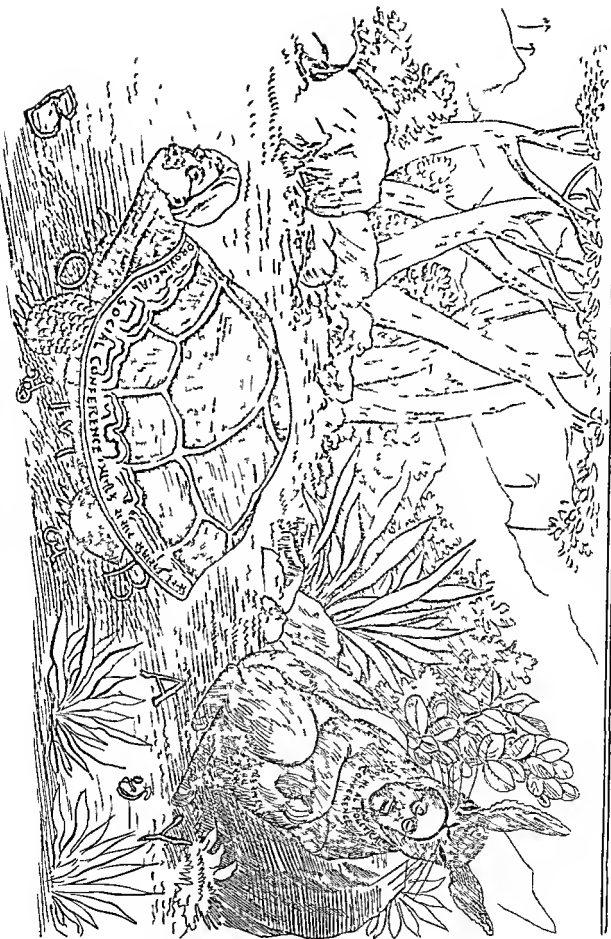

THE LAZY TORTOISE

(Awfully slow, all their whipping notwithstanding)

[The Bombay Presidency Provincial Social Conference held its 21st meeting in Bombay yesterday, (Saturday, 6th April), Sir Ramkrishna Gopal Bhandarkar presiding]

["Hindi Punch, April 1912"]

THE SLEEPY HARE.

While the Hare is inactive and sleeping, the Tortoise moves on. How long will the Hare remain in its present lethargic condition? There having been no sittings of the Provincial Political Conference for the last few years in the Bombay Presidency, the Provincial Social Conference did not hold any of its sittings either, but from this year a new departure has been taken, and the Provincial Social Conference held its sitting in Bombay on the 6th April, and it has been resolved to disassociate the Social from the Political Conference.]

[*Hindi Pounce*, April, 1912.]

THE GRAMOPHONE.

"The same old tunes! The same records!
The same melody! Year in, year out, I hear
nothing but the old songs, the old, old dolorous
dirges!"

[Some meetings of the Provincial Social Con-
ferences in different parts of the country were held
this year during the Easter.]

[*"Hindi Punch," April, 1912.*]

HIND CONSOLATRIX

Hind—My heart-felt sympathy with you and yours in this dire disaster!

one of the largest afloat going from London to New York struck on the Banks of Newfoundland and sank on the morning of the 15th April at 2.10 on board, only 745 have been saved.]

["Hindi Punch," April, 1912.]

[T]obert
-20 n. n.

STAUNCH LOVER OF PEACE AT PEACE !

MR. W. T. STEAD is among those who lie at the bottom of the Atlantic, the only name, in that long death roll, which appeals to us intimately. A successful journalist of world-wide fame, a powerful moulder of public opinion, in touch and on terms of the closest intimacy with potentates and princes, a staunch lover of peace, an unyielding hater of war, Mr. Stead has left behind him a proud record of public usefulness that cannot die. Though he had never set foot on Indian soil, he had throughout his long life, included in his special studies the Indians among his special studies. He always took a keen and intelligent interest in our affairs, and for such services as he was enabled to render us with that powerful voice of his which never failed to make itself heard, the Indians cannot be too grateful.

[*Hindi Post*, 5th April, 1912.]

THE TORTOISE AND THE HARE AGAIN!

HARE—Did you want to steal a march on me while I was asleep, eh, friend Tortoise? Well, you see I am up again and I will run in the race.

[At a meeting of the Council of the Bombay Presidency Association it has been resolved to hold a session of the Bombay Provincial Conference in September next at Bombay.]

[*"Hindi Punch," May, 1912.*]

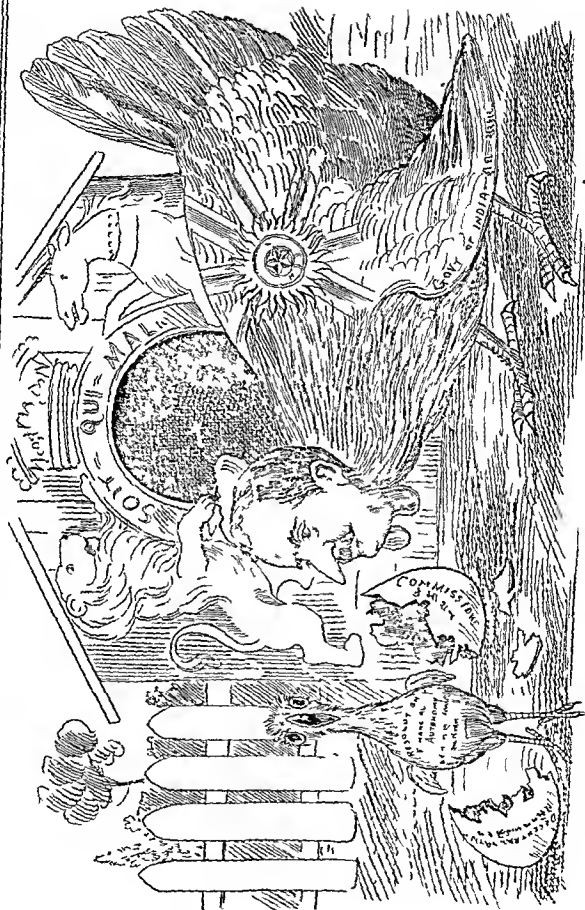
THE BULL'S PRAYER.

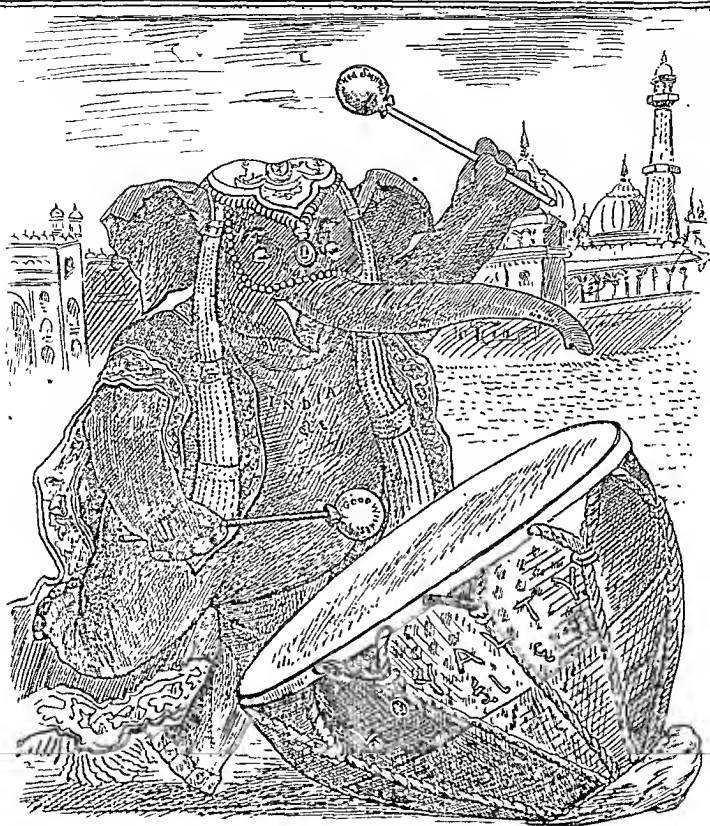
BULL.—Ah, sir, please give me some relief! I have carried this burden too, too long, and I really stand in need of rest.

MILITARY SAHIB.—All in good time. Wait and hope!

[The Nicholson Committee of Enquiry has formally begun work on May 1st. The scope includes all branches of Army administration in India where economy is considered possible. The Committee has been empowered to summon witnesses, and it is expected that experienced Military Officers will be examined. This is, of course, to be recalled, arose from the demands made by non-official members in the Imperial Council for a reduction of military expenditures.]

[*"Hindi Punch," May, 1912.*]

DHAR-R-R-DHAM-DHAM !

(H. M. THE KING EMERGES 115TH-DAY—INDIA: MONDAY, 2ND JUNE, 1912.)

"Send him victorious,
Happy and glorious,
Long to reign over us,
God save the King."

["Hindi Punch," June, 1912.

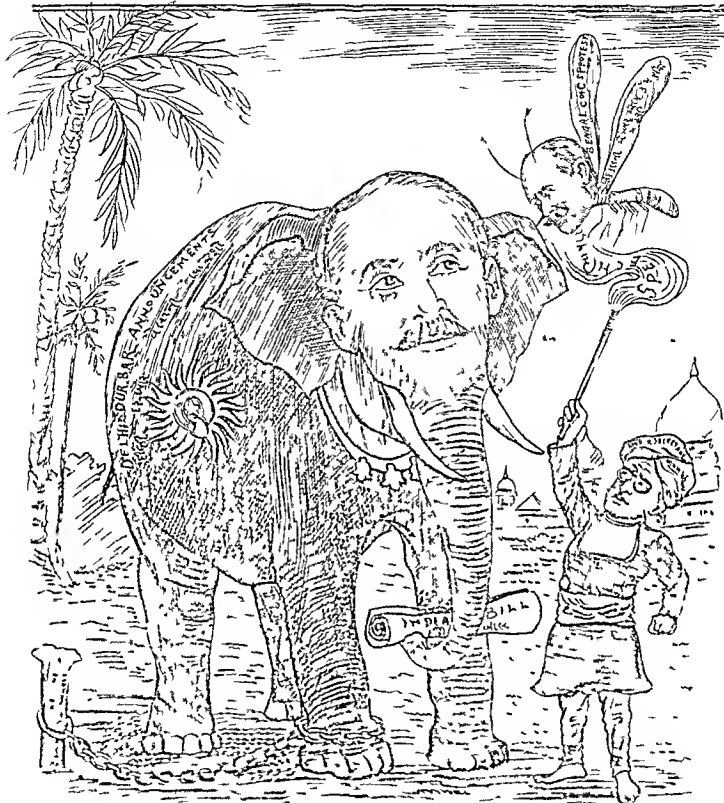
SAUCE FOR THE GOOSE IS SAUCE FOR THE GANDER.

THE ANGLO INDIAN GANDER.—What, his for me—me—
CUTS CARWAS.—O yes! None of
your cheek here! What's sauce for the Indian goose is sauce
for the Anglo Ind in gander!

[LONDON: May 25.—To a Gander, replying to a communication from the Junction of Journalists, protesting against his Lordship's statement in the House of Lords on the 21st February, says.—] The gander expresses on gander on behalf of the Indian to the scene in Calcutta from which I am in no way disposed to withdraw my concurrence makes it more necessary to emphasise to a third newspaper in British India, on the ground of its liberal views and sympathies, regard itself as beyond the reach

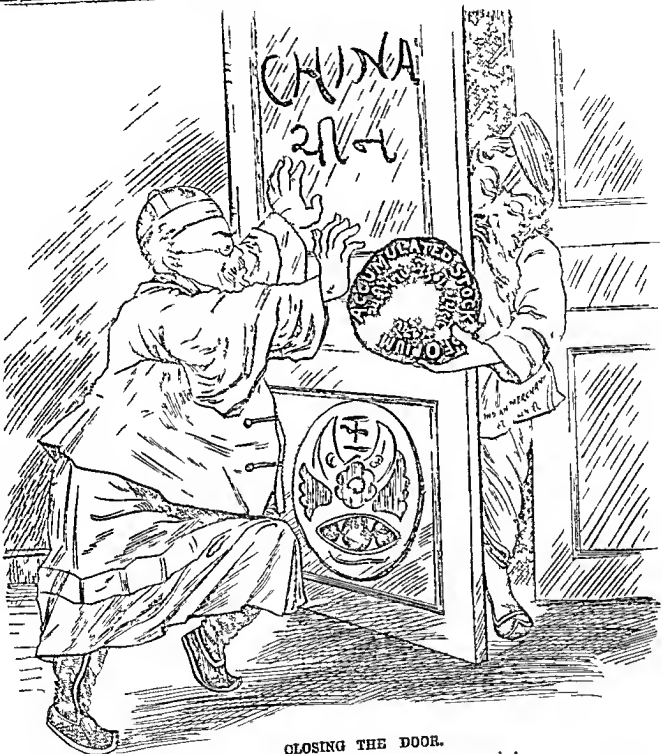

THE ELEPHANT AND THE FLY.

MIAN MAHMOUD—Oh I say, off! It hurts the poor thing!
 THE FLY—That's just what I want to do. I want to hurt it.
 MAHMOUD—Thanks, Mian Mahud, for your kind consideration. And yes, better be away to your home content.
 You are powerless to hurt me!

CLOSING THE DOOR.

INDIAN MERCHANT—This is for you Master China! Swallow it for my sake!
CHINAMAN—N t if I know i! Oa yo ho yo d—li!

[The]... Ind an op um urns in Shanghai to Sir J Jordan reward ng the accumulating stocks of op um in Shanghai and a t tude of stu Ch n use off a a regard o yo a tna on a beug followed up by v gorous repre sentation to the v e fr ca Ind u a an m cherts of Bombay to whom the present position is of v tal and cr t cal interest Accumula a o a o the Ind an o nm a ports of Shanghai and alon kang are eno mons and are valued at above 10 m ll ons pounds e oil ag They are of pass n intr consumption and Ch nese dealers are numb o to effect sales and cannot be incu ed even by off r o tams to take del very of the nd an drug Their usbl ty proceeds largely from closure of inland arkets w ch nne after another are be og shut aga or the ful an op um Local author tes acting in defiance of the engagements o Central G vernment are applying such measures of prob bt on aga net the sale of Ind an op um as the r fancy or interest may suggest and in the meantime without cated reports are pouring in of the increased cultivation of poppy]

[Hindi Punch, ' June, 1912]

NO FEAR!

GOD-FATHER LORD CURZON—Come on child, don't mind them a bit! You're quite safe! They bark but do not bite!

[After passing the House of Commons, the India Bill was brought before the House of Lords, by Lord Curzon, the Secretary of State for India, on June 17. As in the Commons, but John D. Hays took up the cudgels against the Bill on behalf of the Calcutta Anglo-Indian merchants, so did Lord Curzon in the Lords. Not altogether it was a very tame affair, and the Bill was passed.]

[*"Hindi Punch," June, 1912.*]

THE OFFERING TO SARASVATI

PEACOCK (UNIVERSITY)—(The Vehicle of Sarasvati, the Goddess of Learning)—I have picked this up for you—the choicest and the best this has been offered for a long time!

(At a special meeting of the Senate of the Calcutta University held on the 27th June. Sir Ashutosh Mukherjee, the Vice-Chancellor, announced the munificent gift of Rs. 700,000 made by Mr. Taraknath Palit, a barrister of Calcutta, to the University for founding a College of Science and Technology.)

“H. P.” July 1912.

FROM JUSTITIA.

JUSTITIA—Here's a certificate for you.

PUNCH LASCAR—Thanks, masaru. I expected as much.

[The International bus and cry raised against the employment of Indian Lascars on British steamers after the foundering of the P. & O. a.s. "Oceano," have met with a well merited rebuff at the hands of the Board of Trade who enquired into the circumstances under which the "Oceano" was sunk. The Court says in its judgment that it is "satisfied that the Lascars behaved quite well and that they were efficient and disciplined."]

15

[illegible]

BRIGHT (?)

FIRST THAVETISM—(Coburn)—That light is bright enough and we hope it will lead us onward.

SECOND THAVETISM—(Pocum)—That it is a light? Or only a will-o'-the-wisp?

[LONDON JULY 20.—Mr G. K. Hill, speaking yesterday evening at a reception as a representative of the Government of India, a despatch they were determined to work for provincial autonomy as the first stage of self government. They must work for the dissolution of the British Empire even more if probable.]

LORD W. JULY 25.—Speaking again in the House of Lords on the Government of India a despatch of August 20th last year Lord Curzon said—“I entertain the hope that there is nothing in the tea-bag of his ory or of the world which can make the dream of complete self government of India within the British Empire even remotely probable.”

“The Hindu Punch,” August, 1919

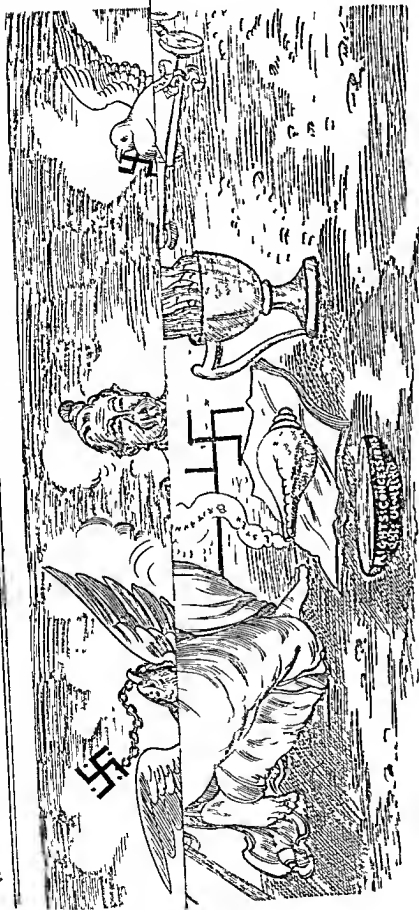

DIGNITY AND IMPUDENCE.

MR. PUNCH — (To Mr. Ramsay Macdonald)—The impudent fellows! They are at their customary pranks, the mischief-makers. I hope, sir, that you'll treat them with the contempt they deserve, as I do!

[The appointment of Mr. Ramsay Macdonald, the leader of the Labour Party in the Commons and a true friend of India, has made a section of the Tory Press in England and Anglo Indian Press in India wild with rage.]

[“Hindi Punch,” August, 1912.]

REQUESCAT IN PACE!

MR ALLAN O. HUME,

THE FATHER OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS—AND DAUNTLESS, ABLE, HONEST CHAMPION
OF THE INDIAN PEOPLE,

RO n 1st -D.

Died 31st July 1912
[*"Hindi Punch," August, 1912.*]

MR ALLAN O HUME, who had been aching for some time, is no more. In the bitterness of our early grief, last week, we could not do

his active and useful life in this country who looked upon it and served and loved it as his second birth place, who made its nearest and dearest interests his

more than allude, in a passing way, to an event which has plunged all India into deep mourning. We make no apology for reverting to the melancholy subject for through Mr Hume's re-awakening, India has lost a life-long warm-hearted sincere friend, earnest zealous and true, a never-failing adviser, a faithful guide one who spent the greater part of

unnecessary care and strained every nerve through good report and bad, to promote and advance them to the utmost extent of his power and influence to censure and to praise, with a single eye to what he deemed to be his duty to his fellow countrymen, regardless of caste, colour and creed.

For thirty years in the service of the Government of India, Mr. Hume, beginning at the lowest rung of the ladder, a clerkship, rose by slow degrees to high and responsible posts, gathering from all sides respect and esteem as he rose, and improving, step by step, his knowledge of the Indians by daily close and closer contact with them. Far from shunning or looking down upon them after the manner of a certain class of hot-headed, supercilious, self possessed, selfish Anglo-Indians who see India solely or mainly for combined pleasure and business, he courted the company of the people among whom he moved and worked, made himself acquainted, at first hand, with their habits and ways of life, their needs and necessities, their just rights, their deepest hopes, ambitions and aspirations, and daring service and for long after until the end, thoroughly and wholeheartedly identified himself with them and looked upon their interests as if they were his own. He certainly did not belong to Mr. Ramsay MacDonald's "sunbated" type. Nor did he, like Lord Curzon, delight in keeping the Indian under foot by picking holes into Royal Proclamations and Government despatches and reading them as it suited his own sweet will and pleasure.

A faithful servant of the Government, Mr. Hume became, on his retirement, a still more faithful servant of the people. He continued his earlier labours for another thirty years in another sense and another sphere, and having secured for himself a house in Simla, lived, so to speak, with and among the Indians, working for them more directly and with greater freedom from restraint than before. Numerous as are his claims to their lasting gratitude, there is perhaps none so strong as the prominent part he took in the founding of that life noise of selfish Anglo-Indians and of some natives who, untrue to themselves and to their country, leave to the Anglo-Indian ways, the *Indian National Congress*. Though the idea of it did not strictly originate with him, he threw himself into it with such earnestness and zeal after it had assumed shape as to have earned for himself the proud, pet name of *Father of the Congress*—a name which clung to him the rest of his life and by which he will continue to be best known and remembered in our history.

It was Lord Dufferin, a past Viceroy of broad views and far-seeing statesmanship, who saw the urgent necessity of knowing Indian public opinion more effectively than through members of Council and the Press, and commissioned Mr. Hume to do the needful. The Viceroy's happy idea had already previously entered leading Indian minds too, and Mr. Hume lost no time in acting up to it. The *Indian National Congress* soon became an established institution.

Under Mr. Hume's guidance, it held its first meeting, 26 years ago, in the premises of the Goculdas Tejpal Boarding School in Bombay and passed resolutions on which, as on a solid, unshakable foundation, has been reared the fabric of the great national movement. It is a significant fact in its initial history that the starting resolutions were not

meeting, and if they did not wholly meet with the lordship's approval neither were they condemned in toto or objected to—a fact which shows his lordship's desire to give inspiring Indians a free hand within constitutional limits.

Alas! Official favour is often fickle. The approving smile, which had cheered the Congress at its birth, changed into a frown even in his lordship's time, and the Congress and the Government have since parted company, very naturally, for that, in the nature of things, could not always well go together.

Many have been the goose-quills poked, like so many poisoned darts, into its youthful bosom; many, and cruel, the shafts of flippant ridicule and base calumny levelled against its struggling existence. No stone was left unturned, no labour spared to kill it as a venomous reptile too dangerous to the safety of the Empire to be suffered to live. But with wonderful tenacity, it has contrived to withstand successfully all attacks from within (for there have been enemies in the camp too) and without. Men like Mr. Hume of unflinching will and steadfast purpose, were not likely to be shamed by sneers into deserting a good cause. The old veteran stuck to it with commendable patience through stress and storm, through the thunder of the opposition and the vituperative rain with which it deluged his aged head. They called him "untrue to his salt," a traitor to himself and his country, deserter, renegade, and what not. He bore it all manfully lived to see his India beloved dearly, and happily vindicated for his action justified and his name glorified. For it will be conceded, indeed, his reforms, latterly inaugurated, are directly or indirectly, of the Congress under the illuminating guidance of Mr. Hume and other leading lights.

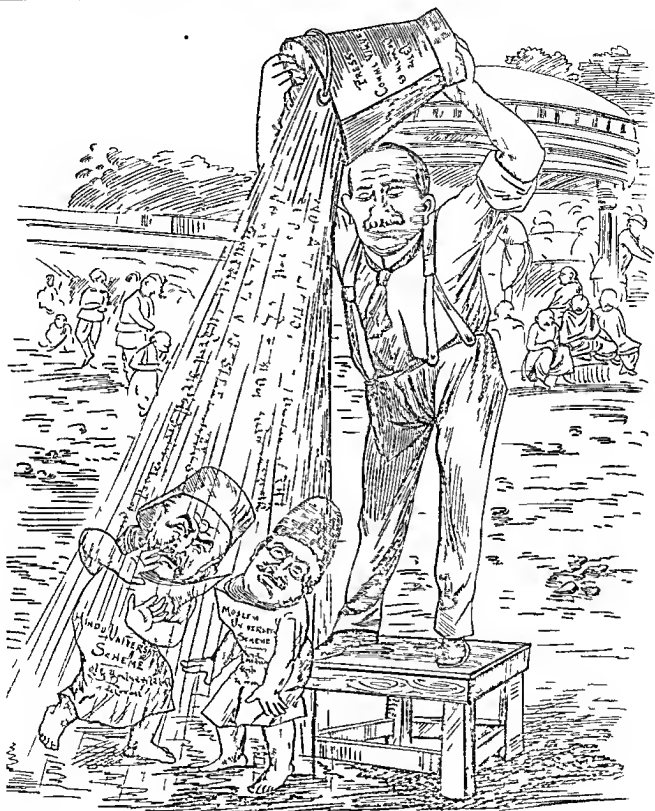
In the conclusion of his native home too, after he had left us for good, he never once lost sight or care to think of us. We fancy we hear him whisper to us with his dying lips.

"Say not the struggle naught availeth,
The labour and the wounds are vain."

We do not say so, faithful friend, we cannot say it, we who have seen, with you, the "dawn of a new era," illumined with the kindly light of Lord Hardinge's famous despatch, illumined with the still brighter light of H.M.'s parting message of sympathy and hope. We are even though the glorious vision may, for the moment, be obscured by the ominous shadow of Lord Curzon's sombre pessimism.

Men like you, kind sir, though dead, never die. True, honest, generous, loving and loved soul, fare well! Be with us still, gentle spirit, and guide us unerringly to the promised goal!

[*"Hindi Punch," 11th August, 1912.*]

A COLD DOUCHE!

[illegible]

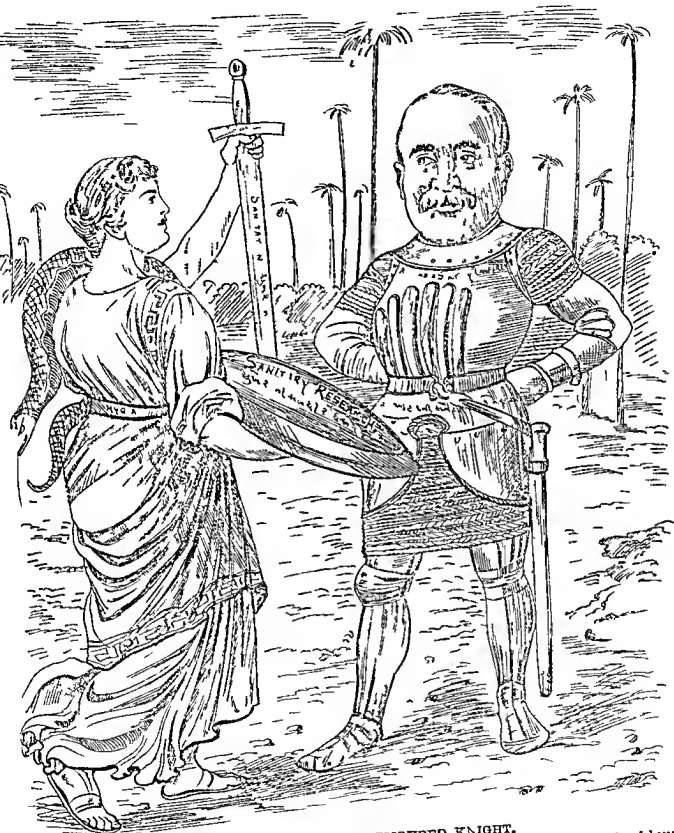
THE VOICE OF PEACE

PEACE—(Coming down from above)—Hold! I say, hold! You have been at it too long. It's my turn now.

[LONDON, August 21.—It is believed that *pourparlers* between the new Turkish delegates and Italian representatives with a view to the conclusion of peace are being conducted in Paris between Turkish Ministers from Sofia and Cetinje and the Italian ex Ambassador and two officials. It is understood that the negotiations are making headway.]

["Hindi Punch," Sept., 1912.]

HYGEIA AND THE ARMOURD KNIGHT.

HYGEIA—The shield that will protect Hind children and the sword that will make short work of the reptiles of disease! Take both go to your work with courage and confidence and your success is assured!

[The Second All-Inda Sanitary Confer nee meets this year at Madras in Nov mber next. Sir Harcourt Pat er member for educat on presiding. The published list of delegates in cl d from t E west parts of the country, o tka part n the Conference contains a number of sanitary officers and other experts who have made a special study of cholera, kala az, malaria &c.]

THE APOSTLE OF THE POOR AT PEACE!
GENERAL WILLIAM BOOTH THE FOUNDER AND
HEAD OF THE SALVATION ARMY,

whose death, at the age of 83, has caused universal sorrow for the removal of as generous, disinterested and selfless a worker in the cause of humanity as ever breathed. A memorial service will be conducted in the Town Hall, Bombay, on Thursday, 5th Sept., at 6-30 p.m. by Commissioner and Mrs. Booth Tucker.

[*"Hindi Punch," Sept., 1912.*]

LIKE FATHER LIKE SON.

Mr. PUNCH—(To General Bramwell Booth of the Salvation Army, successor to the late General Booth)
—Worthy son of a worthy father, imitate your father's noble example and do not forget the submerged millions of India whom he so tried to raise up, earning by that unselfish act the lasting gratitude of Devi Hind and myself.

["Hindi Punch," Sept., 1912]

THE CAPTAIN OF THE IMPERIAL COUNCIL TEAM.

Mr. PRINCE—No Indian Team of the Imperial Council can do without your services and your guidance as their captain, friend Gokhale, and I am glad you have thought better of it and not resigned your captaincy.

[Information has been received 'at Poona' that Mr. Gokhale's appointment to the Public Service Commission is not to be allowed to interfere with the carrying out of his intention to stand for re-election to the Imperial Legislative Council.] This is good news. Of course Mr. Gokhale will be obliged to be absent from some meetings at the Council or from some sittings of the Commission.]

[*"Hindi Punch," Sept., 1912.*]

ID CONGRATULATIONS FROM PEACE.

PEACE—May Id Mubarak bring the Khalifa and the Modern World prosperity and contentment, and may my ha'ed rival—Bellona—be driven away from their door-steps now and for ever!

POVEN PASHA—Amen! Amen! May your shadow never grow less, and may you always take us under your protecting wings!

["Hindi Punch," Sept., 1912.]

Old Dad (the Q. O. M.)—Let me see what good old Clarke says. *Colonel and governor is a faggy old man in his one's hands!*

[Speaking at the open ceremony of the N. M. Indian amphitheatre at the Igepouson College, El Estero, Clarke and I— I clerical high aspirations for the future of Indian nationalities I rejoice in the political advancement of which I have been so fortunate as to witness and to help I hope for further gradual progress and only a very foolish person would

Big George Clarke—What does old Dada dream of? *Doyle and Doyle* say he *often* *thinks* *of* *the* *old* *one*! *Ah*—well!

[*A* *father* *cries* *to* *the* *congregation* *on* *the* *55th* *birthday* *of* *Miss* *Ann* *Wright* *that* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand* *on* *my* *feet* *to* *hear* *about* *the* *old* *standard* *of* *the* *Lord* *and* *the* *old* *one* *—* *May* *I* *thank* *in* *the* *name* *of* *the* *Lord* *that* *I* *am* *able* *to* *stand*

THE PARSİ NEW YEAR CHARITY

GENERAL BRAMWELL BOOTH—(To Mr Ratan J Tata)—Worthy son of a worthy father, your charity is twice blessed: "it blesseth him that gives and him that takes."

[SIMLA September 9.—Mr Ratan Tata the well known Bombay philanthropist has headed the Indian memorial fund to General Booth with a donation of six thousand guineas (one lakh of rupees) to be used for consolidating and ensuring the permanency of the Salvation Army's work in India. General Bramwell Booth has cabled to Mr Ratan Tata as follows:—'Deeply moved Your offer has made great impression upon the British public. Intend memorial for each country Gratefully accept splendid gift of India May God bless you —Bramwell Booth']

["Hindi Punch," Sept, 1912.]

BLOWING HARD.

The 'Society of Official Missions,' founded in Bombay as Sir Pherozeshah Mehta said the other day, 'for the propagation of official views and official dogmas' is at it in right earnest but will find itself defeated in the end. It is a futile attempt at the best for the light promises to burn all the candles for the blarney of 'missions' it.

[H. P. two G. vernor the Hon. Sir Richard Lamb and the Hon. Mr. Claude Hill have latterly expressed themselves against the hopes of the Indians regarding self government on colonial lines. He is remarking that he can find no action in visions."]]

["Hindi Punch," Sept., 1912]

A DIFFICULT CHOICE.

HAI BHAI—How happy should I be with you if only the other fellow were away!
 [Says The Leader of Allahabad—"The Hon. Mr. Gokhale told the Panch Recept in Co. on the 1st of June and I say that it was quite impossible for him to preface this year. And yet on August 23 the Congress rejected Mr. Madhokar and made an appeal to the All India Congress Committee to elect Mr. Gokhale. Mr. Gokhale did not know all that was happening here or the public would have been an authoritative statement in, so that he would be in no circumstances; rather, the first part of Congress. If the Bihar Committee carry out the threat that they had made, Mr. Gokhale will be elected as a member of the Congress (which is what has been done)—writes Mr. Gokhale in a letter to the Congress. He took the earliest opportunity to tell the Congress that he was not of the question and to impress on them the desirability of having Mr. Madhokar. This was contrary to the Mr. Gokhale's [Hindi Punch, "Sep", 1912.]

IN THE GARDEN OF HIND.

MALL HARRINGTON—Fine looking, aren't they? At the end of the road!
MALL CHAKRA—Well, have in 'em and more of them, lawyers and all, by and by, but not

as many as the last year. There have been several false, the Morley-Minto Reforms being turned out successful after three years' experience. H. H. K. GEORGE is the only one who has been successful at the last meeting. H. H. K. GEORGE is the only one who has been successful at the last meeting. H. H. K. GEORGE is the only one who has been successful at the last meeting.

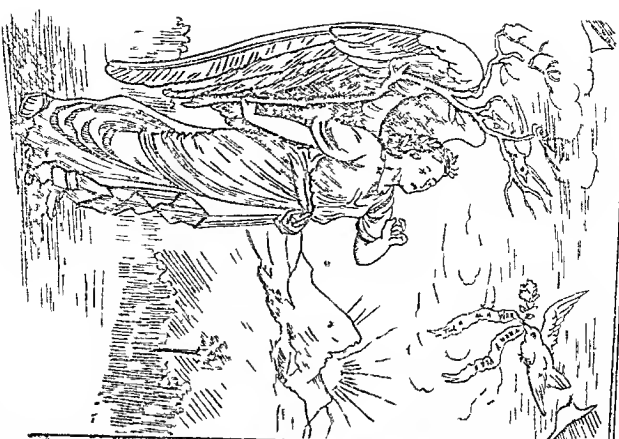
[Hindi Punch, October, 1912.]

ON HIS LIFE MISSION!

["War has been declared" - No message against Turkey It is expected that Turkey, Serbia and Greece will follow suit]

["Hind. Punch," Oct. 1, 1912]

FAIR AND OVERCAST.

PEACE.—Ah, glad tidings at last! Welcome to my arms, my pet!
[The Turko-Italian War has ended. The Treaty of Peace was signed by the plenipotentiaries at Oncley on October 15.]

PEACE.—Avaunt, messenger of evil!
[LONDON, Oct 17.—The Porte has declared war on Bulgaria and Serbia. Greece has also declared war against Turkey.]

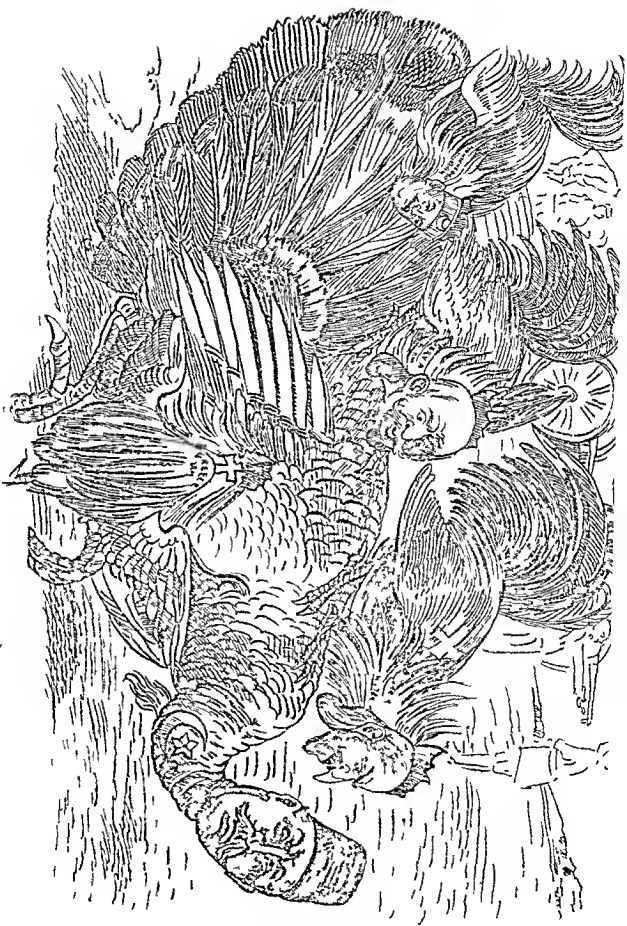

THE DASARA OR DURGA PUJA FESTIVAL

To-day being the Dasara Holiday, the Hindus decorate their horses with flowers putting garlands round their necks.

[The secretaries of the All India Congress Committee, Messrs D. E. Wacha and D. A. Khare have informed the Behar Reception Committee that the Hon. Mr. Mudhoor has agreed to be elected President of the coming Congress by 19 votes, has accepted the office. The Reception Committee has bowed to the decision of the All India Congress Committee.]

["Hindi Punch" Oct. 1912.]

THE CONFEDERATE COCKS OF BALKAN.

Getting bolder and bolder in worrying poor Turkey!

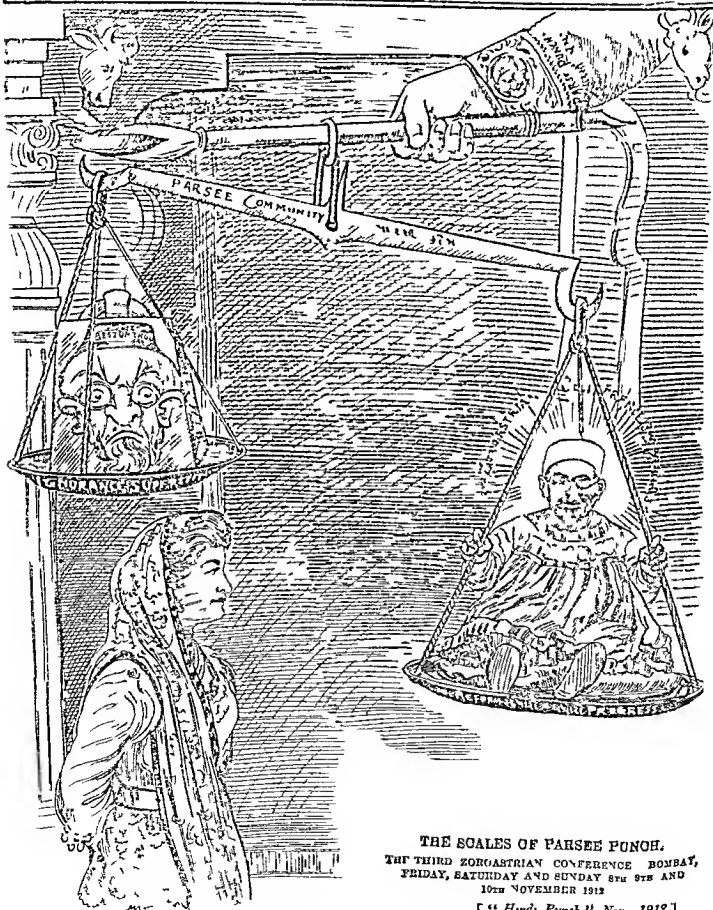
[If all the telegrams that have been flashed to India from the east of war in the Balkans were to be believed, Turkey has suffered reverse upon reverse up to now and the armies of the Confederacy have all come out victorious.]

TURKEY HATCHING.

What will it bring forth?

[Turkey has asked for the mediation of the Powers in the present Balkan War. The Powers are considering.]
["Hind's Punch," Nov., 1912.]

THE SCALES OF PARSEE PUNCH.
 THE THIRD ZORASTRIAN CONFERENCE BOMBAY,
 FRIDAY, SATURDAY AND SUNDAY 8TH 9TH AND
 10TH NOVEMBER 1912
 ["Hindi Punch," Nov., 1912.]

AN UP-HILL WORK.

Will the little gallant Sisyphus be able to roll it up to the top?

[At the Anti-caste Conference, convened by the Arya Samaj in Bombay, Sir Narayan Ganesh Chaudarkar, the President, in his inaugural address said:—Whether we succeed or we fail we must fight the demon of caste and present-day forces are on our side. Our beginning may be small and feeble, but I hold to the faith that from the smallest beginnings greatest nations are made. In waging war against caste as it exists we are fighting against the life of degradation, cowardice, indifference of character, and narrowness of life and vision which it has bred hitherto and which it is breeding now more than in the past. Ours is a moral warfare and if we stand firm in spite of ridicule and belittling, we shall win. Go on, and God speed you in this work of Lord, which is the best and noblest of all.]

[“Hindi Punch,” Nov., 1912.]

THE SNAKE-CHARMER.

[The Hon. Sir Harcourt Butler presided at the second All India Sanitary Conference held at Madras on the 11th Nov. and following days. In his inaugural address he said—It is no accident or ill-luck chance that education and sanitation are united under the same department of the Government of India. Our first and signal objective is to educate the people as to the value and necessity of measures for protecting them in their homes and their lives and the dearest to them from the ravages of plague, cholera, and other common communicable diseases, and all the miseries which follow in their train. In recent years by persistent example, the Government of India have done much to penetrate the mass of ignorance and prejudice which binds from the masses the old customs of sanitary science, the old notions of how and better and happier conditions of society. In the last two years the Imperial Government has made great sanitation arrangements more than a million sterling, and in its anxiety for the health and comfort of the people the Government has also recently decided to institute in concert with Local Governments a comprehensive enquiry into the possibility of improving sanitary arrangements along pilgrim centres.]

["Hindi Punch," Nov., 1912.]

THE POOR COCKATOO !

THE BIRD-SELLER—A thing of beauty madam for you!

HIND—Beauty! Call that beauty! Tastes differ.

[The general features of the revised Council Regulations for the different parts of India have created a wide-spread feeling of disappointment. As the Bengalee rightly remarks in its issue of Dec. 1, although in some directions an advance has been made "we cannot help regretting that the Government have let slip so splendid an opportunity which, if properly availed of, would have still further confirmed the policy of conciliation and co-operation. But it is useless to indulge in idle and unavailing regrets. The situation will have to be renewed for a still further amendment of the Regulations when the time comes for their revision.]

["Hindi Punch," Dec., 1912]

૧૯૧૨ ના “હીંદી પંચ” માંના કારતુન્સની

ગુજરાતી સમજ.

રાજયાબીષેકની દરબારની સહવારના.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧ છું.]

પાતાના બાદશાહી શેઠ અને બાદશાહી શેઠાણી માટે હીંદી પંચ સરવ શક્તીવાન સાહેબની દરગાહમાં બંધગો યુવક છે.

કુદરતની ન્યારી ગતીથી હીંદીને જે કરોડોની ગરીબ રધ ૧૧ તેમના આશા તથા ચેલાઈ છે તેને સુલેહ, ચાંતી, સંપત્તી, પાલી અને સુખને મારશે ચહાવવામાં ઇશ્વર તેમને રાહબર બો! અને તેજ કરોડોની રધવતના દીવ પોતાના નામવર નિયાહ અને યહેનસાહબાણ પ્રત્યે મહેલખત, વફાદારી અને કીબાવથી હમેશાં છલાછલ ઉભાતો રહેા!

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

“મારા છગરનાં વહાલાં જવાહેરો.”

(દીહી દરબારમાં હીંદી.)

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૨ છું.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

સુવણ તુલા.

રાજયાબીષેકની દીહી દરબાર: મંગળવાર, તા. ૧૨ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૩-૪ છું.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

કોણ આપણને છૂટાં પાડે?

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૫ છું.]

[દરબાર વેળાએ બહાર કાઢવામાં આવેલી નવાનિયાથી હીંદી પ્રજામાં મન ઉપર ખરેખરી ઈંડી અસર થઈ છે, અને તેણના સપનામાં આતે તે બારે દરબાર સાથે વધારી લેવામાં આવ્યા છે. કોઈ કમતા ખાતેથી દીહીને હીંદીને નહીં પાતવત બનાવવા સાથે આ પાત કહાડવામાં આવ્યા છે.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દીહી, તારી જય!

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૬ છું.]

[દીહી દરબાર વેળાએ નામદાર યહેનસાહેબ નીચની નવાનિયા કારાઈ બહાર કાઢ્યું હતું: “આજીની પ્રતીને બહાર કરતાં અમોને પુલકાઈ ઉપે છે! અમારા ગરબ-જેનરલ સાથે મક્કકંટ થવા અને અમારા પ્રજાને આપેલી સમજ પ્રમાણે હીંદી પાતવત બનાવવા ખાતેથી બાંધીને પુરાતન દીહી ખાતે જવાને અમે એ કહાડી રહ્યા છે.”]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

હીંદીમાં સુલેહના કરેસ્તો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭ છું.]

[તા. ૧૨ મી દીસેમ્બર ૧૯૧૧ ના દીવસ હીંદી તવાઈખમાં સદા ચાલ્યાર રહી જશે, જે દીવસે નામદાર યહેનસાહેબ જ્યોત્સના પંચ આગે પોતા તરફથી હીંદી પ્રતીને સુલેહ અને સંતોષના સંદેશ પઢેાં ચાડવાની મહેરબાની કરાવી હતી.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દરબારની દુરબીનથી આકાશના સેતારાઓનું અવલોકન.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮ છું.]

મી. પંચ—“ધણું જ કુંદર, ધણું જ મનહર! મારા હોસ્તો હારડીંગ અને કુંડ, હું તમને ખાત્રી આપું છું કે, બધા દેખાવ અતી કુંદર અતી મનહર છે! તમે પોતે જુઓ અને તમારું મત બોધો!”

[હીંદી મધેની નામદાર યહેનસાહેબ અને યહેનસાહેબાણની સુખા શત પોતાની સાથે સુલેહ, સંતોષ અને સુખાસંપત્તીના આધીરમારો લેતી આવી છે, અને તેનાં ચીન્હો નામદાર યહેનસાહેબ દીહી દરબારમાં કહેલાં બાદશાહી વચનો અને બહાર કરેલી નવાનિયાથી હીંદીના એક નાકેથી તે બીજા નાકા સુધી જે અનહદ આનંદ અને સુખાસી પ્રદરશીત થઈ છે તે ઉપરથી માનમ પડી આવે છે.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દીહી દરબાર પછી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯ છું.]

મી. પુશ્તી-ગોળા-આદ, હું તમને ખાત્રી આપું છું કે, હું તો બસ ધરાઈ જશે છું, સપનાંથી હું તો ચકીતજ થઈ ગયો છું! ને જાં જુઓ છે અને સાંભળ્યું છે તેથી મારું દીવ આનંદ, આનંદ પામી ગયું છે!

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

“તારે ચોરી કરવી નહીં.”

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૦ છું.]

દર્ક-સપુર, જરા સપુર કર, બાઈ આમે દરમાનમાંથી એક નાનો સરખા ધાન્ડ જતો રહેવા છે, તે તારી રમતી હું મારું આપું છું.

ઈરાઝીયન-ખરદાર! મારા કોઈની દરમાનમાંથી વચ્ચે તે મારું મારણ છે તો આ તારી છાતીની અંદર હું ચપાવી રહ્યો!

[ચીપાલીના દરબાર ચીતારમાંથી દરો અને આમને હીંદી કહાડી તેની જગ્યાએ આવેલા મુગ હાથ કરાઈ મામ પડીએ થીર રહ્યું છે.]

[“હીંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

અજગરના સપાટામાં.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૪ સુ.]

‘ગદીબ બીચારો ધરાની બીલાઓ! અજગરનાં આંગાર દાયામાંથી તે બચી ભય એવી તો હવે ચોડીજ વડી છે.

[ધરાની પારલામેન્ટની હાલિયાને લીધે રણયાને ઉત્તર ધરાને ઉપર ત્રણ મારવાની નિષેધી તક મલી બધ છે અને તે ભાગ હવે રણયાના હાથમાં બધ પડ્યો છે. ફેટ પીટરસબરગથી મળેલા એક તારમાં જણાવ્યા પ્રમાણે, “નેલેબ વરેમીયા” એવી આગાહી કરે છે કે તખ્તીઓમાં એક રણયન ભરનાર અને પોલીસના વડાના કાણુ સાથે કામચલાઉ હુકમત રજાપવામાં આવશે, અને નાહાં સંખાંથી સપળો કાણુ એકસા રણયનોના હાથમાં મેલી સપળી અદાલતો પણ રણયનન રજાપવામાં આવશે.]

[“હોદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

ચંદરવો બાંધવાના કામપર

હોદી નંદાન કૉનગ્રેસની ૨૬ મી બેઠક: કલકત્તા, તા. ૨૬, ૨૭ અને ૨૮ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૫-૧૬ સુ.]

ઉપચોગી, મજબુત અને સગવડભરેલો આ ચંદરવો બાંધેલો કરીને સરખો બાંધવાને કૉનગ્રેસીયા ખલાસીઓ મંડી પડ્યા છે, કે જેઓ બીટન, હોદ અને સંસ્થાનના દરવાજા મારગોમાં ખુસાફરી કરતા નામદાર શહેનશાહના પારકસ “બીટીય એમ્પાયર” ઉપરના અંગ્રેજો અને હોદીઓને એક સરખી રીતે તેના હાથે મારે, તેઓ સુખ સગવડ સાથે તેપર રહી થકે, અને તરફો, વરસાદ તથા તોફાની પવનથી તેઓને બચાવ થાય.

[“હોદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

સરકારી મરદી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૭ સુ.]

ખાતુ કૉનગ્રેસ-મેમ્બરની, મારી વાહાલી મરદી, મેમ્બરની, તું પીનાં કહાડી ક્યારે?

સરકારી મરદી-આજે કહાડી તારે!

[કલકત્તા ખાતે મળેલી હોદી પ્રજાજી કૉનગ્રેસના પ્રમુખ પંડીત બીરસુ નારાયણ પાર ન્યાય અને કારોબારી ખાતાએ છુટા પાડવાના સવામ વીધે જિયારો કરતાં જણાવું હવે કે, “સમગ્ર પાસદી થઈ એ સવામ સારાર સનમુખ ઉમેલો છે અને બધાં બે વરસની વાત ઉપરના આપણને સવામી આપણું હવે કે જે સુધારો અમલમાં મેલવાના ઉપાયો સરકાર મેલે છે. પણ અવનુભવ ઉપરથી આપણી પાની થઈ છે કે સરકારી મરદી સરકારથી હોદી મેલની નાહી, અને ન્યારે મેલે છે ત્યારે તેને સંવાન તે અસાધ્યારુ લાગે બનત લે છે.”]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

બંગાળી બાપુઓનાં જગરને હરખાવનારી નસુનારૂપ મુરતી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૮ સુ.]

[કલકત્તા ખાતે મળેલી બીટીસી હોદી નેશનલ કોંગ્રેસની ૨૭મી વાત મંડીથી પ્રમુખ આનંદભાઈ મો. ભુવનનાથ બાલુએ રેલીઓને આવાકારે રેલી બજાવું હવે કે: મારે સંકટ અને હોરસામીમાં થી પસાર થવા બાદ હજારે અમારી બંગાળી કુલપત્ની મરુદાની

ક્રીષી છે, અને આ પૃથ્વી ઉપરના ચોતાના પત્તં કરેલા આપલ મારફતે અગ્રેજો લીધેલા પવીત્ર સોગંદ પાળવાને અમને યક્તીવાન ક્રીષી છે, અધરૂપાત અને ચોતાના આગાની બીજી પસાર કરી જીદ મીટી ઉઘી છુપી ઉપર અગ્રેજો પાછો પ્રવેશ કરેલો છે, અમારું હલ્લ છળાછળ ઉભાજ બધ છે અને એક ગંભીર અન્યાય દુર થવા ને લીધે તેમને વધારે દીલોગભરણે આવાકાર દેવાને અમારો યક્તી વાન થયા છીએ, અને અમારો તે ઉભરો આ વીચારથી કાંઈક થાત બને છે કે આ ઉઘી વેળાએ અગ્રેજો બંગાળીઓ તમને હોદના પાવતજીત ખાતે આવાકાર હજી શરૂ થયું.]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

સુખરૂપ સીધારો!

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૯-૨૦ સુ.]

નામદાર શાહનશાહ પંચમ જ્યૉર્જ અને નામદાર યહે શાહખાતુ મેરી હોદનો કીનારો મુંબઈથી તા. ૧૦ મી જાનેવા ૧૯૧૨ ને સુધવારને દને પાછલા પાહોરે છોડી ભય છે.

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

જુગજુગ જીવો રાજા.

(હોદ માતાના આભારથી ઉભાતાં જગરમાંથી.)

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૨૧ સુ.]

[સોમવાર તા. ૮ મી જાનેવારીએ બંગાળની ધારાસભામાં માનપત્રને જવાબ બાળતા નામદાર શહેનશાહે નીચલા ઉભા વીધા રો જાહેર કર્યા હતા: “બંગાળી પ્રજા વીદામણીની એક તરીકે અમને ‘પાર નીતાની મરુદાપત્ર અને આભાર’ નો હલ્લો આપે છે. આ તરીકે માનસ કે મહારાણી શહેનશાહખાતુ અને મારે પાતાતે મારે તેમજ અમારાં બધ્ધાંઓને મારે એ કરતાં બીજી કોઈ પણ વધુ કીમતી સોગાદ હોઈ થકે નહી. અમારો ને અમારી સાથે મળે જીવે જીવવા વારસા તરીકે સદાને મારે સાચવી રાખીયું.”]

સુધવાર, તા. ૧૦ મીએ જિયારો બંદર ઉપર મુંબઈની ધારા સભાએ જિનાયત કરેલાં માનપત્રને જવાબ બાળતા નામદાર શહેનશાહે નીચલા મરુદાપત્રનીબરણે જાહેર કર્યા હતા: “તમારો જિયારો પૂજ મેલતાં અમને ને દીલોગભરણે આવાકાર મળ્યો ને મધાં પંચ અંદાસમાં અમારા પ્રવાસને દરેક તબક્કે અમને બધેબધ ને દીસી જાનીબરેલી વરદાદી સાથે વધાવી લેવામાં આપ્યાં તેની શુરુઆત સરખા હોને; અને હવે એકી સમાપ અને સફળ સફરના તમારા સામ જીયારવા ઉઠવારો અમે સંતોષ અને દયનીયી બીકીત સામજી થી થી યાંજળા છે. * * * * * માત્ર હોદીની વરદાદ રાજ્યતવરુએ એ વાર ફરી આવતાં મને અપરંપાર દુઃખ થયો છે અને ને નીતાનસક હાલ અને કીનામીરી અમારા પ્રથે બતાવવામાં આવી છે અને ને પ્રવળા હલ્લમાં બંદર વાસી કરી રહેલી છે એવી અમારી ખાતરી થઈ છે, તેથી મારી તેમજ શહેનશાહખાતુ ઉપર નહીં વજરુથી યાગ એવો ઉઠી અસર થઈ છે. ”]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

સમામ!-પાટું ફરી જોતાં જાઓ!

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૨૨ સુ.]

[નામદાર શહેનશાહ અને શહેનશાહખાતુ હોદની મામો પ્રજા ના વરદાદીથી પ્રમુખ આનંદભાઈ મો. ભુવનનાથ બાલુએ રેલીઓ ઉપર- સવાર થઈ સુધવાર તા. ૧૦ મી જાનેવારીને દીને મુંબઈથી ઉઠવા રવાના થયા હતાં.]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

હીંદની ચાવી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૦ સુ.]

(બાદશાહી બ્રીટીશ સીંહના હસ્તકમાં—હીંદનાં અંતરનાં
દીસ ઉઘાડવા માટેની.)

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૧૨.]

બંધોના (લગાઈની દેવી) જોશમાં.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૧ સુ.]

બંધોના—નહું વરસ મારે માટે તો યુધ્ધયુગાલ બેઠું
છે! મારો સેતારો ચડડો છે, બારે તારો તો ઉઠરતો છે!
જે, હું જોણી ને આગમાં કેવી જોઈ કરું છું!

[ચિત્રીયા અને આશ્રીકામાં સુલેહ હજી દેખાવે દેવી નથી.]

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૧૨.]

લલચાવનારું ફેલ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૨ સુ.]

એ ફેલ મેળવવાની કોશિશ કરતાં એ બાપડો સદી પછીને
નીચેની ખાલીમાં ગણી નહીં પડે તો સારું, જોડલીન આપણે
આપા રાખીયું.[ચીત્રની વીપવા યદુનંદાશ્યાનુચે પ્રધાનમંડળને ખબર આપી
છે કે સુલેહ કરવાને કારણ કરવામાં આવશે છે અને તે અમલમાં
મેળવવાને પ્રયાસને હોંકમ આપવામાં આવશે છે. આથી એ કંઈ
નહું અચ્છપાદ્યું કંઈ નહીં નીકળેયો તો ચીત્રમાં પ્રસ્તુતક હડમતની
ખરેખર રચાવના પવા પામશે.]

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૧૨.]

હીલતુ “અંકેકશન.”

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૩ સુ.]

ટાંકટર હારડીંગ—ખાતુ, તમારું “હાર્ટ” તદન “સાઉડ”
છે; તે સંપૂર્ણ વફાદારીથી થકડે છે, અને તેની જનફેસનીનાં
તો હું અહીં ઉભો ઉભો કોઠા છું છું.ખાતુ હાઉ-સાકટર, મને ખાતો પાતા ગીવે તો કશો શક
કોઈ દીવસે હંતોશ નહીં, અને તમારા મોઢાંડે તમેજી આપેલી
ખાતી સંબંધીને તો હું નેહાપત યુધ્ધ થઈ છું.[ખાત્રીમાં એટ હજીએલિયલ્સ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સના ગઈ તા. ૨૬ મી
જનવારીએ કમકતા ખાતે વધવા વાર્ષિક મેળાવા સંનુષ્ટ બાપજી
કરતા નામદાર વાર્ષિકરોએ જાણવડું હતું કે, “હું” માત્ર હું કે
હીંદના લોકો અંતરજીવરવક ખરા વફાદાર છે. નામદાર યદુનંદાશ્ય
તરફની વફાદારીની તેમનામાં પ્રેરણા જુદીજી હોય એમ મને લાગે
છે. પાતાના યદુનંદાશ્યની પાતા વચ્ચેની ડાંગરીથી તેમનામાં આપમેળે
સંપૂર્ણ વફાદારી અને માનની લાગણી રહેતી નીકળે છે. બંગાળી
એ મા બાળમતમાં બીજી કોઈપણ જાત કરતાં વધારે આગળ પડતા
છે. તેઓ એ કે વારંવાર લાગણીઓથી હારખઈ જાય છે, તોજી
શમે તે તરફથી ચતારવવામાં આવતા દીક્ષાસિંહચરણ વરતજી, અને
ખાસ કરીને નામદાર યદુનંદાશ્ય તરફની તેવી વચગતી તેઓ અતઃ
કરજીયુરવક કરે કંઈ થકે છે. નામદારો યદુનંદાશ્ય અને યદુનંદાશ્ય
બાતુ ને અલગીય જવા નવ દીવસ આપજી અમે રહેણાં હતાં તે
રહેણાંમાન મોકોને કસાડે વધાર થકે કીવત દીવસ વધતો જાય હ
તો, અને તેમની વીધાવખીથી વેળાએ તે એવી ઉચી ટાંચે પડોશ્ય
હતા કે જને માટે હું માત્ર અલગીય જશે એવું ધામ વાપરી શક
કું. ખરેખર તો તે કરતાં પણ તે વધારે એટલે ધક કરનારાં હતાં.]

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૧૨.]

એક કુટુંબી કલ્પો.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૪ સુ.]

કલકતા દેવી—અરે, મારી જગા તું લઈ લેવા આવી, તે
હું એક પ્લેનને લાપક કે ?હીંદની બીબી—તો તું મારી જગા ખાઈ ગઈ સારે તે
હું શ્રીયું હતું ?મીઠું હોરી પંચ—અરે, અરે, છોકરીઓ, એમ મારામા
રીપર ના ઉતરી પડો. એ તો આપણા રાજની નેવી ઇચ્છા.
તેને માન આપીને ચાવવાને તમે બેઠે બેઠેના બંધાવણી છો.
વાસ્તે બેઠે એકબીજાની સહીમીની ધડનેજ રહે, ને બેઠે પોત
પોતાના લાભને અનુસરતું કામ બળવ્યાં જાઓ.[લંડન, તા. ૭ મી રૂબરવારી—પારલામેન્ટ હજી લાવવાના
અગતના ખરકમાં માટેના એક દેહથી દરખાવ વેળાએ બહાર કર
વામાં આવેલા રૂબરવારી વીધેના હોરી સરકાર વધતો ખરડો છે. તે
ની રૂચે દેહથીને હીંદનું પાયત્ત્વ કરાવવામાં આવશે અને યદુનંદા
બંધારણ માટે જોઈતી આશરે ૧૮૦ ચોરસ માઈલ નેટી આસપાસ
સની જમીન સરકારી માલિકીની કરાવવાની સત્તા આપવામાં આવશે.
તેમના એક ભાગ મીરતમાંથી અને બાકીના મોટો ભાગ પંજાબમાં
રહેલી વીધાગમાંથી લેવામાં આવશે.—રોઈટરને તાર.]

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી ૧૯૧૨.]

પવનના વીચીત્ર સપાટા ને ઝપાટા!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૫ સુ.]

બંગાળી ખાતુ—ગમે તેટલો પવન કુંકાવની, પણ મારીપ
ર તેની સહેજે પણ અસર વધતી નથી! મારી નીરાંતમાં ખ
લવ કરવાને એ સપાટા ઝપાટાડું કાંઈજ વળવાતું નથી! ખી
આરા નાહક નાંકમે ને નીરાચળ થશે![હીંદના પાયત્ત્વ અને વડી સરકારની બેઠકની રૂબરવારી વીધે
બંગાળી ચેમબર એફ ડોમરસ અને “ઈન્ડિયન” તમા “ફેસલ
ચેન” પત્રોએ ઉભી કોપીલી ચરમા વીધે લખતાં “બંગાળી” નજારે
છે કે, “ભાગવામાં કરવામાં આવેલો મુકાબો હવે પાછો ૨૬ કરી થ
કારો નહીં. રાજદવારી બાબતોમાં એ કોઈ સેવટની જોરવળ હોય તો
તે આ છે. હોરી અને ખાસ કરીને કલકતાની લામણીને મનાવી લે
વાની મક્કસદી બહુ સફાઈથી ભાગલા વીરૂષ એક ટકારો પણ કંઠાં
વાના તેઓ અખાડા કરી જાય છે અથવા તો ઉપર ઉપરથી તે સવા
સ હડાવી દે છે. તેઓ મુખ્ય હતો. પાયત્ત્વની રૂબરવારીના સવા
ઉપર લઈ જઈ તેમાંથી બારે અગતનાં લામણીને લખતાં
મુકરે ઉભા કરે છે. તેમની સારી સમજ અને હડાપણથી કુનેક
કાં અમે તેમને મુકરેખામાંથી આપે જીએ. ઉલ્લેક કાંઈજ એ રૂબરવા
થી નીરાંતી ફોઈ હોય, અને સરકારની બેઠક બદલાવામાં આવી ન
હીં હોત તો કલકતાને વધારે યુધ્ધમાંથી ઉપજત એ જોડે સખત
છે, તોપણ આપણા સ્વદેશીઓ એટલા તો વીચારણીને છે કે કંઈ
બાદશાહી નામગીર સંગીન છે તે તેઓ બરાબર સમજ શકે છે, અને
તેમના વીરૂષની કાંઈપણ ચરમામાં તેઓ ભાગ લઈ શકશે નહીં.
બંગાળી ચેમબર એફ ડોમરસ એ બાબતમાં બહેને આગેવાની
લે, પણ હીંદીઓ કાંઈ તેની પડે પડેલાવાના નથી.]

[“હોરી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૧૨.]

સહ સારું નેતું સેવટ સારું.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૬ સુ.]

જેન યુલ—આહ, હોરત રૂસ, રૂસ વરસ ઉપર કોણે વધી જ
ખી હતી કે આપણે એક ખીજ ઉપર મરણો વધાર નીકળી છું ?
હોસ્ત રૂસ—ને નહીં વધી રાખેયું, નહીં પારેયું, તેજ ન
ન્યું છે, અને તેથી તે એક યુધ્ધાલીબધું છે! હવે તો આપ
ણી વચ્ચેની દોસ્તી સહાયણ મુખી નીમે તો સારું!

[“श्री ४” भाग, १९१८]

ખરી (?) રોગીની પરખ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૨ સું.]

ડોક્ટર દેહક-છાતી ઘણી રોગી અને ઘણી નબલી છે; દેહકમાં ખરેખર છે અને મને કીકર લાગે છે કે એને વખત બરાબ મુકો છે.

મીઠો સાબુને-હંઅં !

[જુઓ કમિટ્ટીને સલાહ આપતા માટે સલાહકારી જુઓ કાઉન્સિલો નેમવાના મિલેનિયમ મીઠો સાબુનેના કારણે સામે સરકાર તરફથી સર રેજનાલ્ડ કેરોલે મળ્યું હતું બાથ બીડી હતી અને સરકારી અમુકમીના બળે તે ઉઠાડી મેજવામાં આવ્યો હતો.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨]

તાતે ધાવે કામ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૩ સું.]

[ઉપરનાં ચાલતી કોલસાની હડતાલને સળંગ હીરો કોલસાના બાથ બેઠું હિંચા મહાદી ગયા મે. ૦ અક્ટોબર ૧૯૧૧ માં નરખા અને રેશનરેના કોલસાનો બાથ ટન દીઠ રૂપા મળ્યો હતો તે બનેવારી ૧૯૧૨ માં નવીને રૂ. ૩-૪ અને ૩-૮ ઉપર ગયા હતા, અને હાલ તેનો બાથ અત્યંત રૂપા ચાર અને માંચેના બેલાય છે, બાથ હજી જુઓ અહવાનો સંભવ છે, એવેલે હીરો કોલસાની કંપનીએના બાળીદારને ચાલુ વરસમાં સારો તકાડો પડ્યો.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨]

હીમત હારવી નહીં !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૪ સું.]

શીય પીતા-મરીય માથે પુત્ર ! હું ભોંપપર પડી ગયો ને તને બહુ વાગ્યું ! પછી કીકર નહીં. તારા ધાપર આ હું પાટો બાંધું છું, ને આપને વસ્ત્ર આ વખતે તે વળી હું પાછો મેલો ને તેણે તારા વસ્ત્ર મેલો ! હીમત રાખ !

[મુજ કેળવણીને લગતા મિનિસ્ટર મીઠો સાબુનેના અરડા ઉપર વડી પારાસબાની તા. ૧૮ અને ૧૯ મી મારચની બેઠક વેળાએ બરમાથરમ તરફથી માલવા બાઈ તે રૂ. ૧૧૫ ૩૮ મતે ૨૬ કરવામાં આવ્યો હતો. મીઠો સાબુનેએ આપને વરસે તે અરડા રૂ. ૧૧૫૦ના પાતાને એરડા મળ્યાં છે.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

ખાટ ને નકો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૫ સું.]

ઈન્સાફ રેવી-અર નીરવ પુખા. હું મારા સહોદી કીમતી કીમતી ખેરને છીનવી લેવા માંગે છે ? ખચીત, તેથી ખાઈ જીમર અતીથય આજુરેલું ખનચો !

જંભાળે-અને માથું પૂછું !

જંભા મુંદરી-બાબા, દમગીર છું. પછી તમેને મેથી ખાટ નહીં તેથી મને લાભ થશે. અને મને જે લાભ થશે તે અખ્યા રેશને લાભ મળ્યો.

[આપતા આગેબર માસમાં મુખાને, મગરનર સર અરેબ અકાસ આપી છે તે વેળે તેની બાજે નંબરની હાઈ કોર્ટેના વડા બેચ સર લોરેન્સ મેનડી-કેને નવા મગરનર તરીકે નેમવામાં આવે છે તે બંને બંને લાગતી સંખ્યામાં લાવવામાં આવે છે.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

સાવધ પક્ષી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૬ સું.]

પારધી ગોખલે (અકાસ) ને એ જાળમાં સપડાઈ બપ વો કેવું મનેહું !

ખરે (પક્ષી) બટનર-હંઅં ! સપડારો તે કેમ ! કેવો ચગોર ને સાવધ અહીં બેઠો છું તે જાણો છો કે, પારધી બાપા !

[મિનિસ્ટર મીઠો સાબુનેના મુજ કેળવણીના અરડા ઉપર વડી પારાસબાની ચાલેલી તરફની જાળમાં પાળતી કેળવણી ખાતાની સલાહ આપેલા સર હાઈકોર્ટ બટનરે જાણ્યું હતું કે, “જે મામામરમા રાખેમાં મારા મિનિસ્ટર મીઠો સાબુને કેળવણી ખાતાની હસ્તીને વાળી કરાવી છે અને આ અરડો સ્વીકારવાને તેને વધુ પુરાવા આપવાની જે માગણી કરી છે તેની હું કદર કરું છું.” કેળવણી ફરજિયાત કરેલા અને તે અમલમાં મેળવાવું સ્થાનીક સરકારની સુનસૂઈ ઉપર રાખી બે તસાઈ નેટલા અરબની જાળનીમરી આપી. ખરેખર આ જાળ ફેડકમાં ખીણવામાં આવી છે, જેમાં કેળવણી પંખી સપડાવાનું નથી. સ્થાનીક વીસાચીની મરજી વીધ નજ તેમની સતા સામે જમીનીના પ્રશિક્ષક અજામ્યા વીના પછી અમારે માથે પુરાકળ બેઠો રહેલો છે.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

“કંપીટલ” માટે “કંપીટલ” અરચ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૭ સું.]

બેગમ સાહીબા દીલી- (મનમાં) છ કંદોડ ! મારા સોલે થણમાર માટે કંકત છ કંદોડ, બ્યારે મારી આગલી જાહો જાહાલીના રીવસોમાં તે કંદોડોપર કંદોડ અચતાને વપરાતા હતા ! તેખી એટલું ખી ગનીમત છે, એટલું ખી ઉમકા છે !

પદમજ કલકતા- (સ્વગત) અરે મારી કંગાળ સાબ ! મારી એ હડીને હું કેવી છગરખી બીકારું છું ! તે પોતાની સોને સણગાર લખતુપણે કરીને મને ખુણી નાખવાની કેવી હીમત થકાવે છે ! અરે મારું હરેણું નસીબ !

[વડી પારાસબાની બેઠક સાંચવાર તા. ૨૫ મી મારચને દીને કલકત માટે ઉપસાદાર કરવામાં આવી હતી. તે વેળાએ બાજુ કરતાં નામર વાલસરેયે જાણ્યું હતું કે, “દેહલી ખાતે પામતજની કરવામાં આવેલી રેશનની વીધે બેલાતા મારે કંકતું જાણ્યું કે આ રહેનકાલેનાં પોતાં પામતજની હાજોને હાજુ” થઈ પરે જ્યુ” એક નવું રહેનકાલી રાઈર વસાવવાની નિખમદારી અને પુરે પુરી ખીજી. સ. સ. તોપકાકાક પરીજાળ લાવવા માટે એકદમ જે મીડેના વીના બહુ સંખ્યામાં રેલી રીતે અરચના અરડાએ અપે તખામર કીધો છે. આ નવું રાઈર વસાવવાના સંખ્યામાં હું અંગત ઉલ્લેખ લેતા આવ્યો છું અને લેતા રહીશ. તે માટે નજીલા સરવેથી સરસ સેનીટરી મિનિસ્ટરને રાઈર, રાઈર-પેલેર, રીડીશ અને બાજાબાને મીડે લી આપવાને હીરો પ્રધાન લોર્ડ ક્યુ ઉપર પુરે જાણ્યું છે. ” હું પોતે આસપાસની સંજોગો અને રૂતની અસરને અનુકૂળ અને એવી પુરવ તરની રીડીશ કાળે અનુસરતી બાંધણીના તરફેણમાં છું. ” હું. ” હીરો સરકારે તેના સંખ્યાત પરચ રૂપા ૩ કરડ નેટલા મેલ્યા છે તે માટે હું પોતે તે બરાબજ દમગીર નથી. પુરતી સંખ્યા અને સાદચેનીથી કામ લેવામાં આવતા રાઈર બંધાઈ રહેતા એ અસરકારક કીધો જીવ નેવો વપારી થશે નહીં એમ માનવાને મારી પાસે સારા કારણ છે.]

[“હીરો પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

આલસુ કાચબો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૮ સું.]

(ગમે તેટલા અપકુ લખાવવામાં આવે છે, છતાં તે કુકુક કુકુક હાઈ છે !)

[જુઓ પારાસબાની પ્રતીક કુપારા પરીવરની બેઠક બાંધેલી (હીરો), તા. ૬ દી એપ્રિલે સર આલસુના ગોપાલ બાંડારના પ્રમુખના તમે કુંખામાં કરવામાં આવી હતી.]

[“હીરો પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૧૨.]

કાર્તનસીલ પૌલી-ટીક્સ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૫૮ મું.]

હોદી-આહ ! મારા હુંદર પૌલી ! હુંદર પૌપટ !
 બોલ, 'મૌ-લી-લી-કે-સા-ન !' બોલ, ફેર-ફા-ર ! જોઈ
 વાઈ, ડાહયો થઈને જલદી જલદી પૌલી જા !

[એસાસીએટ્ડ પ્રેસ સીમલેથી કહાડેલા એક તારખાં જાણ્યા
 પ્રમાણે બીહાર, આસામ અને મધ્ય પ્રાંતો માટે ધારાસભાની રચા
 પના કરવામાં આવેલી હોવાથી વડી સરકારની કાર્તનસીલમાં ખંધારણ
 અને વહીવટને લગતા કાનુની મુધારાઓ વીધે વીધાર ચવાવવામાં આ
 વરો. અને તે તકની સાથે લઈ ધારાસભાઓના કાનુનીને લગતા
 આગળ સવાલ હાથ પડી આગામી અનુભવને અનુસરી તેમાં ફેરફાર
 કરવામાં આવે એ સંભવીત છે.]

["હોદી પંચ," મે, ૧૯૧૨.]

યાંત્રીક-જુકી દેવતા.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૫૯ મું.]

"કંચાણ, કંચાણ ! જીવતો રહેને ! જીવતો રહેને !"

[મુખ્ય અને જુકીના પોઝાની ધરતમાં ચેદાનેમાંથી જુકમેકર
 રૂપમાં લીધી છે અને તેની જગા યાંત્રીક જુકમેકર-ટોટ-એ લીધી છે.
 જુકમના આ ગેરકાયદેના સાધનને મુખ્ય સરકારની ધારાસભાની
 બેંક વેળાએ નામદાર ગરબર અને ઝાનરેખા મીન હીવે કાયદે
 સરખું કરાવી તેને પાતાના આધીરવાદ રીધા છે.]

["હોદી પંચ," મે, ૧૯૧૨.]

ધરર-રે-રે-ર-ધમ-ધમ !

(નામદાર ધરેનશાહની સાક્ષરેલક-હીદ: સામવાર,
 તાં ૩ જુ જુન, ૧૯૧૨.)

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૦ મું.]

"એમને કર જયવંત મસ,
 મુખ ધીરતીનો દે વરઃ
 લખાવ રાજ બહુ વરસઃ
 રક્ષ દેવ રાજા."

["હોદી પંચ," જુન, ૧૯૧૨.]

જે સહુના રાહ તે વહુના રાહ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૧ મું.]

એંગ્લો-ઈન્ડિયન-ગૅન્ડર-(નરહંસ)-જુ ઉઠ, આવો મારે
 માટે, મા-આ-આ-રે માટેએએ !

ચેકું કુપુ-હા, એ તારે માટે ! કંઈ મારી આગળ તારી
 પત્રાહ બત્રાહ દેખાડતો ના, સમજો કે ? એ તો જે સહુના
 રાહ તે વહુના રાહ !

[લંડન, તાં ૨૫ મી મે-બી તાં ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીએ ઉત
 રાચીની સમાચાર હીદી પ્રધાન તોડે કુચ્છે હીદી આ પ્રેમ વરતમનપત્ર
 કાંચના સંબંધમાં ફેરલા સુભાષા સામે ઇનસ્ટીટ્યુટ ઝોફ જ્વનલી
 રત્નસે ઠાવેલા વાંધાના ન્યાય વાળાને તેણે જાણ્યું છે કે, ઇનસ્ટી
 ટ્યુટ કલકત્તાના એ પ્રેમ પત્રાચીની પૂરોદારી અને એજમદારી વીધે
 જે સામાન્ય મત ઉચાર્યું છે તેથી હું જરા પણ છુટે પડતો નથી.
 અને તેને લીધે અને વધારે બાર છને જાણવાની જરૂર પડે છે કે
 હીદીનાનુકૂળ ડોઈ પણ પત્ર અને એજા સામાન્ય વાચકો અને હીલ
 સાહ જતા હીદી છાપા માટેના સામાન્ય કાયદાએ મેંથી જાણ્યા

રીની બાહેર જવાનો દાવો કરી થકે નહીં. હીદી છાપાને લખતા કાપ
 છાના હેતુ અને વીકેટાર વીધે કુટલી ગેરસમજીતી ચાવતી જોવામાં
 આવે છે, પણ એ કાયદો કંઈ કુત્ર કીતુર અને પ્રખંચી કાગલાવા
 છાપી દેવાને માટેના જ નથી.]

["હોદી પંચ," જુન, ૧૯૧૨.]

હાધી અને મગતર.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૨ મું.]

મીમાં મોન્ટેગ-નીકળ, નીકળ અહીંથી ! તારી ધુંધુંથી
 બીચારો હાધી હેરાન થાય છે !

મગતર રીઝ-તેમ હેરાન કરવા તો હું માંડું છું !

હાધી-મીમાં સાહેબ, મારે માટેની તમારી ભલી કાળજી
 માટે ઉપકાર થયો. પણ ભયેને એ મગતર ગમે તેટલી પેટબ
 રતી ધુંધું કરે; તેથી મને તો રતીભાર પણ તુકસાન થવાનું
 નથી !

[હીદા પાપતપ્તના ફેરફારને લગતો ખરડો (ઈંકયા બૅન્ક)
 આમની સુભાષે મઈ તાં ૧૦ મી જુને નીજપરના વાંચકમાંથી
 પસાર કર્યો છે. તે ઉપરની તકરાર દરમિયાન સર જોન ડીંગે
 રીન્લી દરબાર વેળાએ બહેર કરવામાં આવેલા ફેરફારો વીક્રમ ડીકા
 ચવાવી હતી અને પાપતપ્તના ફેરફાર સામે બંગાળની ચેમબર ઝોફ
 કોમરસી કાંચના વીધાની હીમાયત કીધી હતી. હીદાના મદદનીશ પ્રધા
 ન મી મો મોન્ટેગે તેની દીકાની જવાબ વાળતા એક નિસાદાર બાબજી
 કરી હીદી પ્રભુમત વીપ સર જોન રીઝ કેટલી બેખબર છે તે દેખાડી
 આપ્યું હતું. તેણે જાણ્યું કે કલકત્તા સીવાય આખાં હીદી પ્રભ
 મત બંગાળની રીઝ-તેમ ચોફ કોમરસીના અબોધાપ તરફ બેરકાર
 છે. સેવર તેણે ઉચાર્યું કે જે દેશની હકુમત માટે ક્રીડીશ પ્રભુ નિખ
 મદાર છે અને જેને લીધે તેને દીકાની રીઝ-તેમ વધુ કાયદો પડ્યો છે
 તે દેશના મુખરેની હકુમત અને વધુ રાંતી ફેલાવવાને આ ખરડો
 ઉપયોગી થઈ પડશે.]

["હોદી પંચ," જુન, ૧૯૧૨.]

દરવાજો બંધ !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૩ મું.]

હીદી વેપારી-ચીના ચાઈ, આ તારે માટે છે ! મારે
 ખાતર, બાણ, એ ગળી જા !

ચીના ચાઈ-નહી, કરી પણ નહી ! નીકળ અહીંથી,
 ઘપતાન !

[જોગાદીમાં વધી જતી અપીલની રીકસ અને ચીના અપીલ
 રીજાની તે માટેની બેરકારી માટે ચીની હીદી અપીલની પડેડીએ
 એ સર જોન બેરકારે એમ નેપાલેલા વાંધા પછી મુખરેની ને પડે
 ડીકા અને વેપારીઓ તેની બારીક અગર તેણે આપ્યા છે તેજાએ
 નામદાર બાઈસરોય જેમી તેની બેરકાર અરજીઓ મોકલાવી છે.
 રીજાની અને ડીંગકોમમાં અપીલનો ગંભીર નોંધ એકદો થઈ
 પડ્યો છે. જેની કીમત એક કરોડ પાઉંડની આકાતામાં આવે છે.
 આ મારાને કાંચ થતો નથી અને ચીના વેપારીઓ તેને વેચાણ
 કરવાને એકતા તો અગત્ય થઈ પડ્યા છે કે ખાસ લાભકારી શરતો
 એ પણ હીદી માણને હાથ લગાડવાને તેમને લગવાનો સાક્ષતા નથી.
 અંદરના બનરો એ પછી એક હીદી અપીલ સામે બંધ થવાથી
 તેમની રીજીતી આનો થઈ પડી છે. વડી સરકારની કહુખાતોનો ભગ
 કીડા સમીકસ સત્તાનાગીઓ હીદી માણને વેચાણ અટકાવવાને
 પાતાને મારે તેવો દોર ચવાવે છે અને તે સામે ચીનાં અપીલની
 એતીને વીકેટાર વધવાના બહેરેદાર રીપોર્ટ મળ્યા બધ છે.]

["હોદી પંચ," જુન, ૧૯૧૨.]

કંઈ ફીકર નહીં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૪ મું.]

ધરમપીતા હોઈ કુયુ-ચાવ, બેટા, આગળ ચાવ, કંઈ એ કુત્રાઓ તરફ જોતોજ ના! હુંને કંઈ કરી ચકવાના નથી! એ તો ભોંચા કરવાના, પણ દાણું ભરવાના નહીં !

[હિંદના પાપતપ્તની ફેરબદની વગેરેને લગતો ખરો આમની સખાએ પસાર કરવા બાદ હિંદી પ્રધાન હોઈ કુયુએ તા. ૧૭ મી જુને ઉમરાવોની સખા મધે તે દાખલ કરાવે હતો. આમની સખામાં જેમ સર જેન ડી. રીડે કપડાંતા હોઈ અંગ્રેજ વેપારીઓ તરફથી તે વીરૂપ બાપ બીડી હતી, તેમ ઉમરાવોમાં લોક કરાવે બાપ બીડી હતી પણ સામી રીતે લેતાં વીરૂપતા રમકસ બીનાની હતી અને ખરો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

કાલી કાલી શાહીમાં લપટી કહાડેલા કલકતાના પોરીયાઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૫ મું.]

(“સવમપીટર” ઉપર મહાગા.)

સામળી પોરયાઓની યુમ,
રેવે ભરામા મુસ્તાફ યુમ.

* * * * *

શીન શીન થયા, પકડી યુક,

ઝાલી પોરયા મુસ્તાફે યુક,

બોળી કાઢ્યા ખડ્યા માછી,

તળેથી તે તાલક-પાછી !

પડ્યા બાહેર બાહેર નાહી,

જુઓ કાળા સીધી બાઈ !

[ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ જનરલીસ્ટનની કપડાંતાની કમીડીએ કમ કતાના અંગ્રેજ વરતમાનપત્રો વીરૂપ હોઈ કુયુએ કરેવી પીકાના સબખા એક દરમ પસાર કરાવે છે. તેમાં તેઓએ દલખીરી દેખાડી છે કે પોતાના વાપાભરવા દીકા પાછા એ જી લેવાને બદલે તે વાપ બી દરાવવાની તેણે કોઈય કાપી છે તેઓ વધુ જાણાવે છે કે છાપા ને લગતો કાપરો અંગ્રેજ છાપાને પણ લાગુ પાડી શકાય કે તેનો અમલ શીતુરી પ્રજાંય દાખો દેવા માટેજ કરવો જોઈએ, એ યુદ્ધનો સવામ ઉઘાડી લેવાની તેણે તલખીની કાપી છે.]

હોઈ પ્રજાંય કોનસેસનું લંડનનું વાટ ન “હંડયા” ના તા. ૧૬ મી જુનના છે. તા મેં સાચે મેળેલા અકમા જાણવામાં આવ્યું છે કે “આ” અકમા છાપાવાળાઓ અમરસી કામેનો વાપ કરે છે, નામદાર સુદેશના હેલ હોંચા હતા તે વેત્તાઓએ દરખાસ સબખા જાહેર કરવામાં આવેલા ફેરારો વીરૂ પોતે કેવી બી દરખાસ કરી શકાય એવી પામયુમ કી જેલી હતી તે તેઓ જુવી જાપ છે. “યુદ્ધનો સવામ એ છે કે છાપાને લગતા કાપરોની હતી છેતા હોઈ અંગ્રેજ વરતમાનપત્રકારો ને એવો દાવો કરવા નીકળ્યા છે કે સરકારને તીરકસામાં લાવી મેં એક લખાણો તેઓ સબખામાંની ખાસ્તી વીના કરવા જાપ, તે તેમના જાહેર વિતેનન આપવું કે કેમ? હોઈ કુયુએ ઉમરાવોની સખામાં બાહેર એક બહેર કર્યુ કે, બાહેરની નાનાઓને કાપાએ જાહેર કરવાની કમતામાં તે વીરૂપ તીખી ચરચાને અગત ત્યારે તે કમત એ યુદ્ધના સવામ વીરૂપ એકારો કરવા માગતો હતો.”]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

કેયું વરૂ તામે થઈને નાચે છે હું !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૬ મું.]

મુતકારી લાકડી જરા લગાડી કે જંગલી વરૂ નીદોંખ બકળ્યાં જોવું ગરીબ થઈ ગયું અને નાચવા મંડી પડ્યું !

[લખનાર “એડવોકેટ” પત્ર જાણાવે છે કે—કાલુશના નામવર અમોરને પોસ્ટરના બાવેલા બેસાડી દેતા માટે મનવાદ થઈ છે. એક વેળાએ એવો બ્યારવામાં આવ્યો હતો કે બજવાને લીધે પુષકળ લેહી ફેરારો અને નાણાંની મોટી બરબાદી થશે પણ અમીર હબી જુવાએ કુનેહ બતાવી એક પલ્લુ જોળી છેડાયા વીના બજવા બેસાડી લીધો છે બજવાચારો સામે મહાગા મોકલવાની તે નામદારે સમજી તળેથીઓ કીધી, પણ લગાડ ત્યા જ્યુ યુગે તે પહેલાં ત્યાં મુસ્લાં એને જોડવાની રાખતને લગાડથી પરજન દેહવાની સારફ અપાવી. મુસ્લાંઓએ લોકોને સમજાવ્યું કે આધ્યાત્મ સીપાહો પોતાના હમ દીન બીરાદરો સામે લડવા માટે નહીં પણ ઇસાયાના દીનદુષમને સામે લડવા માટે છે. આ ઉપરથી મ ગલખેનેએ જલ્લના હાકોને પોતાને ફરયાદનું કેવુ કારણ આપ્યું હતું તે મુસ્લાંઓને દરયાયુ. આ ઉપરથી અમીરે પ્રતીકાના પોટા ખીઆલને વચ્ચે આવવા દેવા વીના લોકોમાં અમીર થઈ પડેલા પોતાના હાકોમને પોટા બેલાવી લીધી, અમીર પોતાની રાખતની ફરયાદની દાદ લેશે એવો માનતા વી આદાત બને નાહી ઉપર તાખડતોજ જાહુ અસાર થઈ, મામલો અડપથી પાછો રાહ ઉપર આવી ગયો અને અધ્યાત્મ સરહદનો હોઈ માટે ચીતા કરાવનારો થઈ પડેલા મામલો યાત પડ્યો.]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

સરસ્વતી માટે ભેટ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૭ મું.]

માર આયુતોરા (સરસ્વતીનું) લાહન—આ માળા મેં તમ માતા માટે ઉપાડી લીધી છે. તે ખરેખર મધમધતી અને ચત્તી સુખી છે, અને લાખી મુદતમાં કોઈએજ એવી ભેટ આપ આગળ થશે હશે.

[કલકતા યુનીવર્સીટીની સેનેટની મળ તા. ૨૨ મી જુનને રીને મેળેલી સભામાં વાઈસ-ચેન્સેલર સર અમુતોરા મુકરજીએ બહેર કર્યું હતું કે કલકતાના જાળીયા બેરીદર પી. તારકનાથ પસીટ સાપન્સ અને ટેકનોલોજીની એક કોનેઝ સ્થાપવા માટે યુનીવર્સીટીને રૂ. ૭,૦૦,૦૦૦ ની નાદર રકમ બંધોષ કીધી છે.]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨]

ઈનસાફ્ટેવી તરફથી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૮ મું.]

દેવી—આ તારે માટે સરદીશીકેટ છે.

પંચ લાસકર-બુલ મહેરબાની થઈ, બાઈ. હું તેની વડી રાખતો હોંજો

[પી. એ. કે. પ.વીની સ્વીમર “એડવોકેટ” જુની જવા પછી બ્રીટીશ સ્વીમર ઉપર કોમે લખતા હોઈ અલાસ્તીયા સામે ને સાર થી મુજબે ચલાવવામાં આવ્યો હતો તે એ હોનારતાના સબખામાં તપાસ ચલાવનારી બોર્ડે કોમે જેડે પોટો કરાવી નાહી કહાડે છે. કોમે પતાના મુકાદમા જાણાય છે કે, “અમીરો ખાસી થઈ છે કે ભારતે જાણી સારી રીતે વરલા હતા અને તેઓએ પોતાનું ઉપ શેવીપજુ અને તરખીવતની જલનગી કરવા બંધી બતાવ્યું હતું ”]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨]

થંડું થંડું પાણી !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૭ મું.]

[આનંદેશ્વર સર હારકોટ બટલરે મોરચે અને હીડુ યુની વરસીદીઓના સંબંધમાં મહાસુદાપાદના રાજ અને દરબંગાના મહારાજા ભેગ પડેલા સખી હીંદી પ્રધાનના પેલના કંપાવ વીધે તેમને ખબર આપી છે કે, અલીગઢ અને બનારસની ખાદેરની કોઈ કોને જને પોતાની સાથે ભેગવાની સતા તે યુનીવરસીદીને રહેશે નહીં અને તેમને હવે પછી અલીગઢની તથા બનારસની યુનીવરસીદી તરીકે જોવા બનામાં આવશે. સર હારકોટ બટલરે જણાવે છે કે—“એ હરાવ થેવડનો છે અને તેને જોવા આકાશમાં કસુલ રાખવે ભેળી. હીંદી પ્રધાન અને હીંદી સરકાર પીછાને છે કે તેને લીધે કોમમાં નીરાશ્યા ઉપજશે, પણ તેઓને ખાતરી છે કે અંતે એ હરાવ તેઓનું” સફળી વધુ બહુ કરનારો નીવડશે.”]

[“હીંદી પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૧૨.]

સુલેહનો અવાજ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૮ મું.]

સુલેહ દેવી—(આકાશપરથી ઉતરતાં ઉતરતાં)—સખર ! સખર ! ખામોશ ! ખામોશ ! બસ, થાણું અતરું થયું ! તમે બંને જણા એકેકના ટોટા સાદી રીતે પીસી સુકાયા ! હવે મને જરા વચ્ચે આવવા દેઓ !

[લેડન, તાં ૨૧ મી આગસ્ટ—એમ માનસમાં આવે છે કે સુલેહ હરાવ માટેના સંદેશા નવા ઠરાયી ઉલોગો અને ઇસ્ટીઅન પ્રેવીન્ટીવો વચ્ચે થયેલાં મુદ્દા થયા છે, જેમાં મોદાયા અને સીલી આંતરના ઠરાયો અપરિબદ્ધ અને ઇંગ્લેન્ડના મોટા અંગ્રેજી અને બે અંગ્રેજી આગેવાનીઓના બાગ લે છે. સંદેશાવિદ મામ સંતાપકારક રીતે આગળ વધતું જણાવવામાં આવે છે.]

[“હીંદી પંચ,” ડિસેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હાઈજયા (સુખાશંતી દેવી) અને બખતર પહેરેલા બહાદુર.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૯ મું.]

હાઈજયા—હીંદના બાળકોને બચાવનારી આ દાવ અને દુઃખદરનાં છાંયોગાર જાનવરોનો માણ વાળનારી આ તવચાર ! એ, એ ભેડ તારી સાથે લે, તે હીંદને ને લીખામથી તારા કોમ પર નીકળ,—પતી ફેલે તારીજ છે !

[આમાં હીંદની બીજી મેનીટરી કોનફરન્સ આ વરસે મદાસ ખાતે બીજી કોનફરન્સમાં પણ અમીટી સર હારકોટ બટલરના પ્રમુખપદમાં ભેગ મળનાર છે. કોનફરન્સમાં બાગ લેવાને રેખના જુલુ જુલુ ખાતેમાંથી મેલાલેવા ડેલીગેટોમાં સુખાશંતી ખાતેના સખા બપ અમમદશી અને કોલેરા, માલા આજાર, મેરેરાજ વગેરે બાપી યોના બાગ અંગ્રાસી વીજાગેના નામે મેલામાં આવે છે.]

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

દુન્યાનાં ગરીબોના સુખનો સાધનાર સદાની શાંતીમાં !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૦ મું.]

સુકી દીશ્વરે સ્થાપક અને બંને જનરવ મોસીઅમ જુડ. મેના સરખા હનવાનજાનું “પત્ર” કનકા ઉદાર, નીચા રીપી નરનાં ૮૩ વરસની ઉંમરે નીપજ્યામાં મરણે આવી દુન્યાને ૧૯મીશી બ્રાહ્મ કીમી છે. તેનાં રહની હાંતી માટેની ખંદાહી

સુરવાર તાં ૫ મી સપ્ટેમ્બરે સાંજના સાઠાઈ કપાકે સુંખ ની દાઉન હોવામાં કપીસાનર અને મીસીય જુડ ૮૬૨ કરનાર છે.

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

જેવા બાપ તેવા બેટા.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૧ મું.]

મીં ૫૫—(સુકીદીશ્વરવાવા મરહુમ જનરવ જુડના ગારી વારસે જનરવ જેમ્સ જુડને)—લાયક બાપના લાયક બેટા, તમારા બાપનાજ રૂઠા દાખવાની નકંચ કરીને ચાપલે અને હીંદ ના ગરીમ અંતરે અને જુનેહમારોને જુવડા ના ! તેઓની હાલત સુધારવાને તમારા મરહુમ બાપે થાણું થાણું કીધું છે, અને પોતાના તે નીરવાર્થી કામથી તેણે દેવી હીંદ અને મારા અંતરનો આભાર થોડી મેળવો નથી ! તે ઉપકાર તો અમે કદી, કદી પામી શકી શકનારજ નથી !

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ઇમપીરીયલ કાઉન્સીલ ડીમનો કંપટન.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૨ મું.]

મીં ૫૫—હોરત ગોખલે, તારી સેવાઓ વગર અને તારી રાહબરી વીના ઇમપીરીયલ કાઉન્સીલના કાઉપણ હીંદી ડીમને કદી ચાવવાતું નથી, અને હું ખુદી છું કે તે વધુ વીચાર કરીને કંપટન તરીકેનાં આપી ઊઠી રવાના ખીઆવ ઊઠી લીધે છે.

[જુલુ ખાતે એવી ખબર મળી છે કે મીં ગોખલેને સનદી નેકરીને સનદી કપીસાનના સમાસદ નેમેશા હોવા છતાં વડી પારસ બાની મોહ માટેની તેમની ફરી ઉમેરવાથી ઉપર કમી અસર થશે નહીં. આ જુલુ ખબર છે. અવખતે મીં ગોખલેને પારસબાની અથવા તો કપીસાનની થોડીક બેઠાક મેળવે મેજદાનર તો રહેડું પડશે.]

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

સુલેહ તરફથી ઇંદની સુખારકપ્પાદી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૩ મું.]

સુલેહ કુશનો—ઇંદ સુખારક હો ! મોરચેમ દુન્યાને અને તેના ખાતેશને તે સુખારક થાઓ, તેઓ આપાદી ને સતેપ થાઓ, અને તેઓના ધરના ઉપર ઉપરથી નેરેટ મેલોના—મારી કંગાળા હાંકી—સદા માટે દુર થઈ જાઓ !

પંચ—પારસ—આમીન ! આમીન ! અને તું ફરેલતાં મલુથે રેલા હમખર રાં, અને તારીજ પાપ તારી નરા હમમાં રો નવાજ થાઓ !

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ઉત્તર ને દક્ષીણ મુખ મેલવાનાર મળ કરચ મેલેસો મલકેર !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૪ મું.]

હીંદના જુડનાં તારા મેરે, બપા ખાખુ કાલ હું કહે છે તે વરા મેલવી મેલપ “રૂઠાવામાંથી નેરેમીના જુડ” સ્થાપક મેલવરું અપાવ છે !” નહીં, નહીં, ખરેખર ? !

[હરમન કોલેજમાં બાપુજી પંડિત—કોમન વાદવા મિત્રી દેવદર વાપરું મેલવાની કીવા રેલકી નેરુ કરનાં નાખાર બપ

નર સર જ્યોત્સના કારકે જાણ્યું હતું કે, “હાંદી પ્રજાના ભવિષ્ય માટે અને નારી ઉમેદ છે તેના રાજદાની વધારાના મદદ કરના અને તે થયેલા ભેવાને બાળપણની નીવડવાથી અને ખુશાલી ઉપજ છે ભવિષ્યમાં પણ એ દાંશાએ તે પીએ વધારો કરશે રહેશે એવી અને ઉમેદ છે, કેમકે વખતના ફેરફારોની હદ બાંધવાની તો કેવળ એક પુરુષ માણસ જ કોઈથી કરે તેમ છતાં હું, જોઈતું તો પાલના દીલથી જાણીશ કે, હાંદી માટે સંસ્થાનાના સરજુ સ્વરાજ તો હું સ્વપને પણ કં પી શકતો નથી, કારણ કે લોકોની અદરખાનીની હદોથી મને કાંઈ ઉઠાણ ઉતરેલું છે તેનો તેથી સહન નાશ થવા જોઈ અદરખા નેમજ બાહરના ગંભીર ભયો સામે હાંદી તદન બચાવ બીનારૂપ થઈ પડે.”]

સર જ્યોત્સના કલાકે—સુઅરજ દાદા શાનો સ્વપનેનો જોય છે તે તો જરા જોઈ ? “સંસ્થાનાના ભેવા હક ને જોખમ દારીઓના ?” કેવું બેવકુશીબરેલું !

[મીં દાદાભાઈ નવરોજીએ પોતાની ૮૮ મી સામગરેલી સુખારકપાદની જવાબ વાળનાર પદમાં જાણ્યું છે કે, “મને ખ્યાલ છે કે લોકોના વખતના ઈંગલડના સુદ જ્યોત્સના બળવત પ્રીતિય રહેનારહતાને બળવત પ્રીતિયતેલ છે તે ઉપાદી તે સ્વરાજ ભોગવતા સંસ્થાનાના સરજુ જ ખુશાલું, આપણી અને નેમની પ્રજા એના ભેવાને એકસરખા હકો અને જોખમદારીઓ પરાવતી પ્રજા માળા હાંદી ઉપર જ્યોત્સનાના ફરકાવથી બના પ્રીતિય અમ બના વીસતીરણ પદ હોય એનાપમા આ દેશ માટે તે દીવસ ખરી ગમરૂશીના થઈ પડશે”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨]

પારસી નવાં વરસની સંખ્યાવત.

[જુઓ ચીત્ર, પાડું ૨૫ સુ.]

જેનાલ એમવેલ છુક (મીં રતન જ્યોત્સના તાતાને)—લાયક આપના લાયક બેટા, તમારી સંખ્યાવત બેવડી સુખરૂપ છે: “જેમ આપનાર માટે તે સુખરૂપ છે, તેમ તે લેનાર માટે પણ સુખરૂપ છે.”

સીમલા, તાં ૬ મી સપ્ટેમ્બર—સુખરૂપના જાણીતા પરામારથી યદેવી મીં રતન તાતાએ હાંદીમાં પ્રતીશીલ છુક સંખ્યા અને સગીન પાયા ઉપર મેલવા સાથે મરદુમ જેનરલ છુકની પાદગામીના ક્રમમાં કેપા એક લાખની રકમ ઉપર બાજેલાની ઓધો છે તે માટે જેનરલ એમવેલ છુકે મીં તાતા ઉપર નીચેલા ચારના સંદેશો સાથે લખ્યો છે—“તમારા કામથી મારા ઉપર બહુ અસર થઈ છે તમારી માંગણીએ પ્રીતિય પ્રત ઉપર હાંદી અસર ઓધો છે હવે રહેલાં પરામારથી રાખવાને કારણે છે હાંદી તારની કુદર બહોસ જોઈયાન સાથે સ્વીકાર છે. જાદના આપણી તમા ઉપર ઉતરે—એમવેલ છુક”]

[“હાંદી પંચ” સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨]

જોરથી ચલાવવામાં આવતી કુકાકુક !

[જુઓ ચીત્ર, પાડું ૨૬ સુ.]

તે રહીસે સર શીરોચાલ મહેતાએ જાણ્યું હતું તેમ, ‘સરકારની બીજારી અને સરકારી સીધાતાની ખીંચવળી કરવા મળી’ મુબતમાં સંખ્યાવામાં આવેલી ‘સરકારી બીજારીઓની મળી’ ખુબ કુકાકુક પારવાને મળી ગઈ છે તો ખરી, પણ સુદર ને પાતાને હાર પામીથી જોઈ તેમણી કોઈએ મીસા છે, કેમકે જો તેઓ મોહરેની દેશના સંખ્યા ને અજાણ ચલાવે છે છતાં મીનખાલીની રાણી તો સ્પીરજે બજાની રહેવાની વગી દીસે છે.

[સંસ્થાનાના ધારણ ઉપર સ્વરાજ મળનાની હાંદીઓની અબીલાપી લીરૂપ નામદાર બારનર અને તેના હમગરીકો સર રીચ’ લેખ અને જોનરબલ મીં કલોડ હીલે બાળણ આપ્યા છે, અને નામદાર બરનરને તો જોઈલા સુધી જાણુ છે કે, “હું તો સ્વના મા પણ તે વીધે કલપના કવી શકતો નથી”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨]

એક સુશકેલ પસંદગી.

[જુઓ ચીત્ર, પાડું ૨૭ સુ.]

બાઈ બીહાર—અરે આ બીલે અહાંથી ખરતો થાય તે છું તમ સાથે છું કુખ ભોગવું !

મીં ગોખને—સારું છું મારો ખીઆલ છોડી દે !

[અસાધ્યપાદતું “હાંદી” પત્ર જાણ્યું છે કે—“ગયા જુન અને જુલાઈ માસમાં જોનરબલ મીં ગોખએ બીહારની રીસેપ્શન કમી ડીને પોલી દીતે જાણ્યું હતું કે આ વરસે તેમણે કોનગ્રેસનું પ્રયુખત લઈ ધારી નહી તેમ છતાં પણ તાં ૨૫ મી જાનરેટ કમીટી એ મીં મધોલકરનું નામ નહી સ્વીકારી એના હાંદીમાં કોનગ્રેસ કમીટીને મીં ગોખને સુદવાની અસર કમીટીમાં સુ બનતું હતું તે મીં ગોખને જાણતા હતા નહી, નહીંતર બાઈપુર કોનગ્રેસમાં કોઈ પણ દીતે પોને પ્રયુખ થઈ શકશે નહીં એમ સતાવાર દીતે મીં ગોખએ જોર પ્રજાને ક્યારતુ એ જાણવી દીધું અને પોતાની સાથે મીના એમ સખસાને લખતી મીં ગોખને જાણ્યું છે કે—“મી બીહાર કમીટી મીં મધોલકરને નહી સુદવાની ધમકીને અમતમાં સુધી એના હાંદીમાં કોનગ્રેસ કમીટીને અસર કરશે તો મારી વતી તમે જોર દીતે જોનરબલ કે તેના સંગેગોમા આ વરસે પ્રયુખપદ ની જોખમદારી હું કોઈ દીતે લઈશ નહી” બનતી તારીફ તેમણે પોતાના મીત્રો બીહારવાસીઓને જાણવી દીધું હતું કે તેમને માટે તેઓએ લીચાર નહી કરશે અને મીં મધોલકરને સુદી કલાકવાલ ઇચ્છવા લેખ છે એમ પણ જાણ્યું હતું. તેમણે આ પગલ તેમ ના ઉચ વરતને અનુસર્યું હતું”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હાંદીના બાગમાં.

[જુઓ ચીત્ર, પાડું ૨૮ સુ.]

માની હારડીગોમા—કેમ, કયા સરસ જુમખા છે ? બોવ ની, પહેલીજ વારમાં કેવા સરસ ખીલી નીખ્યા છે ?

માની કંચાર્કામા—જેમ જેમ વખત જશે તેમ તેમ એવા તો વધારે ને વધારે રહરહતા ને મીવામં જુમખા આપણે જોઈશું, બાઈ.

[જુ સરસના અનુભવ પછી પારસી-મીંટોના રાજાથી સુધા રાની બોળના કહેવદ ઉપરાર થયેલી જોવાથી તોરે કરનર જવા નીરાણાને શાજુ થપખાએ જોતા પડ્યા છે સીમલા માટે વડીધારા સખાની મહેલી ઉમરી એક વેળાએ નામદાર વાલકરેયે ગર્ભા તજુ વરસમાં નેના અમને મળેલી રહેતે માટે પારસીનાને સુખારકપાદી હાંદી હતી, અને પુણા ખાતે તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બરે ખેલેલી મુખ ધની પારસીમાંની એક વેળા નામદાર સર જ્યોત્સના કારકે પણ તેને એવીજ સુખારકપાદી આપી હતી]

[“હાંદી પંચ,” આગોષ્ટ, ૧૯૧૨.]

પોતાનાં ભયંકર કામપર.

[જુઓ ચીત્ર, પાડું ૨૯ સુ.]

[મીનાનીમાએ દરમી સાથે નામદાર જોર પ્રીતિ છે. બનજોમા, સારીયા અને મીસ નેનો પ્રકે માટે એવી જગી છે.]

[“હાંદી પંચ,” આગોષ્ટ, ૧૯૧૨.]

સ્વચ્છ અને ઘેરાયલું.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૦ મું.]

સુલેહ-આહ, આખરે શુભ સમાચાર આવી લાગા !
આવ, મારાં પનેતાં પંખેરાં, ભલે તું પધાર !

[ટરકી અને ઇટેલી વચ્ચેની લડાઈ ખતમ થઈ છે. બંને પક્ષો
જરૂરના એલચીએએ આપી પાતે તા. ૧૫ મી અકટોબરને દીને
સુલેહના કાનકારા ઉપર સહીઓ કરી છે.]

સુલેહ-અરે નીકળ અહીંથી ! તું તો ખાનાખરાળીનીજ
ખબર લાવનારો છે !

[લ. ૮૦, તા. ૧૭મી અકટોબર-૨૨મીએ બસગેરમા અને સરવીયા
સામે લડાઈ બહાર ફરી છે. ઝોસે વળી ટરકી સામે લડાઈ બહાર થીથી છે.]

[“હોરી પંચ,” અકટોબર, ૧૯૧૨.]

દસરા અથવા દુરગાપુજન.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૧ મું.]

આજે દસરાને તેજવાર હેવાથી હાંડીએ પાતાના ધાડાએને
હુલેના હાર પહેરાવી સજાગરશે.

[આમ ઈડવા કાનકેસ કમીડીના શેઠેલીએ પેસરસ દીનયા
વણ અને ફાછ આખાહ બરેએ બીહાર ખતેની સ્વાગત કમીડીને
ખબર આપી છે કે આત્મી કાનકેસના પ્રમુખ તરીકે ૩૯ મને આન
દેવસ મી. મધોલકારને પુટી કહાડવામાં આવ્યા છે અને તેઓએ
એ માન રવીકારક છે, સ્વામત કમીડીએ આમ ઈડવા કાનકેસ કમી
કાને મુકારો માથે ચઢાડશે.]

[“હોરી પંચ,” અકટોબર, ૧૯૧૨.]

બલકનના એક્સપીલા મરવાઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૨ મું.]

ગરીબ બીચારી ટરકીને દેશન દેશન કરવામાં તેઓ દીવસે
ને દીવસે વધારે ને વધારે હીમતવાન થતા જતા દીસે છે !

[આમકનના સંખપગમાં ચાલતી લડાઈના જે તાર સમાચાર હાંડ
માં મળ્યા છે તે એ ખરા હોય તો ટરકીને લખણ કુખીમાં જમણા
પસાવ થયો છે અને બામકનના એકત્ર રાખશે ફેલેલક તરી
નોકળવા છે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

સેવન બેઝેલી ટરકી.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૩ મું.]

તેમાંથી શું બાહરે આવશે ?

[લખણ ચાલતી બામકનની લડાઈમાં કુરેશીનાં મેદાં રાખશે
કે વચ્ચે પડીને સખતુડી રાખનારો બામકી ટરકીની ઉડે, પેલાં
પેલાં ને બામ વીચાર બમાને છે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

પારસી પંચના તોલ જોખ.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૪ મું.]

વીજ જરથોસ્તી કાનકેસ-સ: સુંબઈ, શુક, યાની અને રવીવાર,
તા. ૮, ૯ અને ૧૦ મી નવેમ્બર, ૧૯૧૨.

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ડુંગરપર ચલકાવવાનું બુલુ મુશકેલ કામ.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૫ મું.]

નાનકરો બહાર સીકીફેસ આ પધરને ડુંગરને મથાળે
મગડાવી લઈ જવાને યકતીવાન થશે વાર ?

[સુંબઈના આરમન જાણકુડની આગેવાની તમે મળેલાં ન્યાતી
નીવેષ કાનકેસ સહારે શુર્યાતલું બાપલુ કરતાં તેના પ્રમુખ સર
નારાયણ ગણેશ ચંદાવરકે જણાવ્યું હતું કે આપણે છલે કે હારવે
તોપણ ન્યાતીદારના દેવ સામે આપણે લડત તો ચલાવવી જોઈએ,
અને સારે નસીબે હાવ જમાનાતું સપછું બગ આપણી પડખે
કેવું છે. આપણી શુર્યાતલું ગમે એવી ન્યાતી કે નબળી હોય, પણ
હું તો જોખ માનનારાઓમાંથી એક છું કે ન્યાતી શુર્યાતલુંથીજ
મહાન પ્રજાઓ ઉભી નીકળે છે, હાલના રૂપમાં હસ્તી પરાવતી ન્યાતે
સામે લડત ચલાવવામાં આપણે ડેમી રવેતન, હીકારાપણી, કાથર
પગા અને છંદોની તેમજ દલીમરવાદને સંકેતનારા સપળા સંભોગો
સામે લડત ચલાવેલી ગણાશે; કેમકે, ન્યાતીયધનને લીધે એ સપ
સામે લડત ચલાવવાના કરતાં હાલ આપણા વધે વધારે મનભૂતી
પડતા વ્યવ છે, આપણને ન્યાતીક મડત ચલાવવાની છે અને તેમાં
સપળા કામ મથાકેરી પતાં મહામપણે આપણે મથા રહીશું તો સેવટ
ફેલે આપણીજ થશે. આપણ વધે, અને બાપણી જે સપળા પાતે
ફેલે ભાવનાર અને સપળાએને એક બનાવનાર છે, તે બીજવવાના
આ કામમાં હજાર તમને સહાય થશે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

મહારીની વાંસલી.

[જુઓ ચીત્ર, પાઠ ૯૬ મું.]

[બીજ એમ ઈડવા સેનોટરી કાનકેસની મળે તા. ૧૧ મી
નવેમ્બર અને તે પછીના દીવસેએ મહાસ પાતે મળેલી મેકીમાં
સર હારકેસર બદશર પ્રમુખસ્વાને બીજાએ હોતો. સરપતીન તરીકે
તે પાતાનાં બાપલુમાં તેજ જણાવ્યું હતું કે ન્યાતી સરપાતાં મિલ
નાતાનાં હાથ તમે જોવશી અને મુજાથીને સેવમાં આપ્યા છે
તે કાંઈ આરમન કે રહેલ બની ગયો નથી. બમારા પડે
શો અને મુજા દેવ મરકી, પેસેલીય, કેસરા અને બીજે થઈ
શોમાંથી અને તેનાં પરીજામાં ને સકલ મિલવવાં પડે છે તેનાં
થી પાતાનાં ધર, પાતાની છંદોની અને પાતાનાં સમાજમાંને રાખ
આપવાનાં મિલજેની હીમત અને અમત પ્રબળે રીખવવાનો
છે. . . . . મુજાથીને સપતી વીડવા એટલે સમાજના નવા
વધારે સારા અને વધારે મુખી સંવેદનોને લગતી વીડવાના આધાર
નારો પ્રબળા મેદાં જમાને અમલ શખનારો આદાન અને જેમાં
ની જાણ દુર કરવા માટે પગમાં વરખોમાં હોરી સારારે રીખાણ
આપી અને કામચે મેસારી વજુ રાખે છે. બમાં મે રાસના અર
સમાં જે સારારે મુખાંતો માટે રેલોડ રોડે રૂખાઓ વજુ માર
આપી છે અને પ્રબળે મુજાથી આરેલી પાતાની કામચળી કામ
બીને, બીધે, રાસની સારારો સામે જમાને અમલ મથા. અને જા
જમાને આરેલી વધારે મુજાથીની મગરો. મુજાથીના સખ વધે
બીધાજ નવાસ કરાવવા લખણ વડી સારારો રીખા છે]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હિંદની એક રાજદવારી વારતા—સીંહ અને હલવાન.

[જીઓ ચીત્ર, પાનું ૯૨ એ.]

ભલા રાજા જ્યોર્જ પાંચમાએ પોતાના રાજઅમલમાં હિંદી એને “કેળવણી લેઓ, એકત થાઓ, આશા રાખો” એવા મુદ્રાલેખ આપ્યા હતા. તે ભવા રાજાના અમલમાં સીંહ અને હલવાન એક બીજાની સાથે બાંધબંધીથી રમવા ને ગેલ કરવા પડ્યાં, અને “વીશ્વાસ ને સમજુતી, એકસાથ કામ અને બાઈબંધી ને મીત્રાચારી” તેઓના મુદ્રાલેખ થઈ પડ્યાં.

[હિંદી પ્રત્યક્ષ કોંગ્રેસની સંસ્કૃત પ્રતિની રૂપાંકી કમીટીએ નવા નેમાલવા લેફ્ટનન્ટ-ગવર્નર સર જમ્સ ગેરલને અલાહાબાદ ખાતે આવકાર દેનારું માનપત્ર એનાયત કરણું હતું. તેને જવાબ વાળતાં તે નામદારે જવાબું હતું કે—“આજે મને આવકાર છોડે તોએએ મારા પ્રત્યે જે નીશાસ બતાવે છે, તેની હું કદર કરું છું કોંગ્રેસની શુદ્ધતાની રૂપીની અને લાંબા વખત સુધી સરકારી અમલદારોએ તેના તરફ બતાવેલું કાંપણું” અને રાજાના ઉશ્કેરેલાં બીંધે હું બરાબર વાકેફાર છું. તમારું આજ્ઞા મનન જે હું બરાબર સમજવા હોઉં તે એમ મુજબ છે અરમપરસના અભીષા સનો તે જુનો જમનાની વડી ગયો છે, અને ધણી લેણાએ જુરો રસ્તો લેવા છતાં આપણે સવળા હિંદની આભારી માટેનું મહેનત કરે છે એ. અરમપરસની સહાયતા આપવાની માગણી કરવા નેહું તેઓએ મારે માટે અંગત મીત્રાચારીની લાગણી દરખાવી છે જે હું ખરેખર બહુ દીમ્પલી લેજું છું. મારી અને મારી મહોરદાર માટે તેઓએ બતાવેલી ભક્તિ માગણીઓ માટે હું તમારા દીલોગનની આભાર માનું છું, અને તમારે માટે ખજૂ તેવીજ ભરી લાગણીઓ દરખાવું છું. આપણે સાથે મળી કામ લેજું, ભણે, અને મને ઉમેલ છે કે આપણે

દરેક પોતાપોતાને મારને ગેરતમજુતી કર કરવા, બીહી સમજવડને ઉત્તેજન નહીં આપવાનો દ્રઢ નીશ્ચય રાખવા અને હિંદ જેમને વડાણું છે તેઓ વચેનો મતભેદ અને જોડણી સંકટી હદમાં સંકેતવાનો યત્ન કરી આગળ વધીજી.”]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ગરીબ બોચારો કાકાકાઉઓ!

[જીઓ ચીત્ર, પાનું ૯૨ બી.]

પારખી-લેઓ, બાઈ, આ કુલે સરસ ને સુંદર કાકાકાઉઓ છે! તમારા ઘરમાં એ તો એક શોભા ને શણગારનું થઈ પડશે!

હિંદ-શોભા ને શણગાર! એને, બાઈ, હું શોભા ને શણગાર કહે છે! એ તો જોવા જેનો શોખ!

[હિંદની જુદી જુદી પારાસભાઓ માટેના મુપારેલા કાલુનોને લીધે બહુ મોટા પ્રમાણમાં નીરાણીની લાગણી બરપા થઈ છે. “બ” માલી” પદ પોતાના તાલુકાની ડીસેમ્બરનાં અંકમાં વાળબીજા જાણે છે તેમ, આપણને દરગીરી ઉપજાવા લીના રહેતી નથી, કે કેટલીક લીધાએ આગળ વધવા છતાં “સરકારે આપી સુંદર તક હાથથી જવા લીધી છે કે જેને જો ધરતો ઉપયોગ કરવામાં આપ્યો હોત તો સમજુતી અને અરસપરસની સહાયતુલનીની રાજનીતીને વધારે મજબુતી મળત. પણ હવે નકામો અને અર્થ વગરનો ખર્ચ કરવામાં કોઈ સાર નથી. મુખરેના કાલુને લીધે ફરી વીચાર ચલાવવાનો વખત આ રી ભાગે ત્યારે તેમાં વધુ મુપારો કરવા અરથે નવેસરથી પાળી ચરચા ઉભી કરવી જોઈશે.”]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૨]

PICKINGS

FROM

“The Hindi Punch.”

Being a monthly selection of the Cartoons, Cuts, Sketches, &c., that appear in the weekly Hindi Punch.

ISSUED EVERY MONTH.

SUBSCRIPTIONS:

Yearly in advance ... .. Rs. 6. } Single copy ... .. 8 Ann.

No subscription received for LESS THAN TWELVE MONTHS.

Postage free all over India.

To be had at the HINDI PUNCH Office, Frere Road, New Modykhanna, Fort, Bombay.

OPINIONS OF THE INDIAN AND ANGLO-INDIAN PRESS

ON THE

TWENTIETH ANNUAL PUBLICATION

OF

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH.

[The "SARV VARTMAN," Bombay, 28th

January, 1920.]

["સાર્વ વર્તમાન," મુંબઈ, તા. ૨૮ થી જાન્યુઆરી, ૧૯૨૦.]

"હિંદી પંચ" ના કાર્ટુન.

"હિંદી પંચ"ના અધીષ્ઠી અને માલિક મી. બરબરેજ નવરોજી આપખમ્બારની આ વારસીક રમુજ આપખમને હિંદી પંચની આશય મેળા હરખી વધાવી લેશે. તેની કવરપરના ડીઝાઇન પ્રસંગોપાત છે. હિંદી પ્રજાના જીવનમાં લેખકનાર હકુમતના સવાલ હમણા સરવોપરી અગત પાસે છે. તેવે સમયે આ આપખમનો કવરપર મી. "હિંદી પંચ"ને લેખકનાર હકુમતના પહેલા પગલાં ધીરે ધીરે ભરવા લેખકને આપણને દરતર ખ્યાલ આવે છે કે લેખકનાર હકુમતના જે પહેલાં હકુમતે બીજીય પારલામેન્ટે આપણને બતાવે છે તેના સંકટપૂર્ણ કદીને સ્વરાજના માગે ઉપર આપણને ધીમે ધીમે આજણ વધવાય છે, અને જોઈતા અનુભવ મેળવીને આપણી લાગણી સીધી કદી આપીને આપણને આજે સંપૂર્ણ સ્વરાજ મેળવવાય છે. "હિંદી પંચ"ના ચાલતીભરત કાર્ટુનને આ રહસ્ય સંગ્રહ હિંદી ૧૯૧૯ ની રાજકવણી અને સંસારી વર્ગની આપણી નજર સમુપજ એક તારામાં ખમી કરે છે. એ કાર્ટુનને ૨૨ વરસના રાણેતા મુજબ જેમ નસીબત દેનારાં તે મને ચાલ સાથે ગમત આપનારાં છે, અને તેમાં મી. હિંદી પંચે પાંચાને આગેના માનભરતા હોયે રહેનાર ને રીતે ટાપી વી રાખેલાં લેવામાં આવે છે તેથી આપણને સંતોષ ઉપજે છે. જરમનીએ પાંચાના હાથેજ પાંચાને માથે લેહરી લીધેલી વચ્ચે ધીની વહકુમીની કરી ધરતો, કુલેહની મુખબળતીના સરખચ, હિંદી રાજકીય કુધારા, મુખબળ નામનાર ગવર્નર સર "બોરજ" બાઈરે ઉપાધી લીધેલા રહેઠાણના સવાલ, હિંદી સકુલેટ હિંદી ની ઉદ્દેશકી ખીનવણી, વેપારના છુટાછુટાની રાજનીતી, જગા વડે છુટાપણ, હિંદીના કાંઈ કોઈ કાંઈ માટે સંપૂર્ણ માનવાન, કુલેહના પક્ષને પાસ, જેટ પુરોપીજન પીસ કોનાર સ સરખ સ પ્રવળના સંધનો સવાલ, રોલેટ બીજી, કાગળ અને સંકટ નીચારદના ઉપાચ, વધારાના નફા ઉપરના ૩૨, અધીર હાંપી સુભાષાનંદ" પુન, સવાલકની લગત, હોમીના યુનિવર્સિટીના કદર, હિંદીરાજકીયના કાગળના કાગળીના ૩૩, "જોખમે કોની કવ" કામે બપોરે, પંચનમાં જગદાના ઉપાચ, માનકવાચમાં જગત પરાવવા અને વેપાર મલાવવાય નીલ, પંડેરનીકાંઈન પીસ વગેરે વરહવાર વધારા ઉપર એ આપખમનો વધી કર માં રીંધી અને અનુભવ દીધી ચરવા મલાવવામાં આવેલી જોવા માં આવે છે અને એ સવાલને જગતે એ આપખમ મધનાં ઉપચાર કાર્ટુનને આડે ઉપર ચડાવેા કરે તેમાં છે.

[The "PRAJA BAHINI," Ahmedabad,

1st February, 1920.]

["પ્રજા બાહિન," અમદાવાદ, તા. ૧ થી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

CARTOONS FROM THE "HINDI PUNCH"—We heartily welcome the 20th volume issued from the Hindi Punch office at Bombay, which has come to hand during this week. This annual publication, to which we look forward with pleasure generally at this time of the year, contains selected cartoons that have already appeared in the weekly Hindi Punch. It is gratifying to note that the selection is quite judicious as even a cursory glance at the volume will not fail to show. The volume provides both instruction and amusement, dealing as it does with the political, social and industrial activities of the year that has just closed. Moreover, the presentation, with its quite appropriate cover, well deserves its price less than 100 on which we desire to congratulate the enterprising Editor and Printer Mr. Barjoree Dwarjee. The cartoons are given in 2, which is not at all excessive, looking to the ever increasing cost of production.

[The "TIMES OF INDIA," Bombay, 3rd

February, 1920.]

["પી ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા" મુંબઈ, તા. ૩ થી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦]

"HINDI PUNCH"

The Annual Album of cartoons from Hindi Punch for 1919 provides in pictorial form a useful and enjoyable synopsis of the leading news in India and Europe for the past year. At the beginning of the volume you may see the Kaiser, King personified in the person of the Kaiser, lying prostrate beneath the weight of the Armistice Terms. Towards the end of the volume the lion Eagle, now thoroughly shaken and kicking, is perched securely on a branch of the Tree of Freedom and with a very intricate, and looks decidedly as if he were some strange Russian Bear. "If I could but hear some news from my lion," says the Eagle, "I could away with this lion." Amos, the party leader cartoonist, one of the boldest, concludes "Amos aims at a grade, or dazle delight in his own art," says Ajay Chetani bearing in "not arms the latest indemnity bill to Mr. Montagu Panch the new with pride, which do you think of this only because of

on Simla heights, sir?" Mr. HINDI PUNCH, thinking of the Hunter Committee, replies, "It had be better lowered into a well now—the well in which Truth resides."

["THE PRAJA MITRA AND PARSII," Bombay, 3rd February, 1920.]

["પ્રજા મીત્ર અને પારસી," મુંબઈ, તા. ૩જ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦. હિંદી પંચના કારકુનોને.]

દર વરસની માફક આ વરસે પણ હિંદી પંચના કારકુનો ને વારસીક પોયો પુર અઠક અને બહારમાં બાદરે પડયો છે. તેના યુગ પૂર્વપરંતુ ચીત્ર થયું આકર્ષક અને અર્થસુચક છે. એ ચીત્રમાં પંચને જોખમકાર હકુમતના ટાંગડા ગાંડી ચલાવી પહેલું પગથિયું ખરતાં અને તે બાદ હિંદ દેશને સ્મીત હાસ્ય કરતા ચીતરવામાં આવ્યાં છે. નાના બાળકો પોતાની મેળે ચા લવાં થીપે તે પહેલાં તેને ટાંગડા ગાંડી આપી ચાલતા થીપ વખામાં આવે છે. હિંદ પાતાની મેળે ચાલતાં થીપે એટલે કે તે સ્વાસ્થ્ય મેળવે તે પહેલાં તેને આપવામાં આવેલા સુધારા તે હીયાંગાંડું પ્રથમ પગથિયું છે એ બાબ સ્પષ્ટાવનાર આ ચીત્ર છે. પોતાની અંદરના ગોંઠા પછુ વરસ દરમીયાન બનેલા ચા રાજદવારી, આરથીક અને સાંસદીક બનાવેલા તથા તેપરના પ્રજામત આપાદ રજુ કરનારા છે. સુધારાની મેળના, પત્ન્ય નો મામલો, રાષ્ટ્રિયે બીચ અને સંસાંહની હીચલાડના ચીત્રો ખાસ ધ્યાન આંચનારા છે. લોડ સીસનહેમ અને તેમની ટોળી ની ઉગલેડના મીઠા મેનહેયુ, બીકાંદરના મહારાજ અને લોડ સહિ કહારેલી આટલીના ચીત્રો બે થવી ગમત આપે તેવા છે. પત્ન્યને લગતા ચીત્રો સંની અધી સ્પીટી રજુ કરવા સાથે પ્રજામતના પંચી પાંડનારા અને ક્યા ઉપજવે તેવાં છે. લગાઈ પછી સુલેહ થતાં કચરોને ને ફેર થયો છે તેને લગતા ચીત્રો તેની સસ સ્પીટી રજુ કરે છે. આ ઉપરાંત આ પોષાખાના બળા અનેક ચીત્રો વરસ દરમીયાન બનેલા બનાવેને ચીત્ર રૂપે હાલ રજુ કરે છે. દરેક ચીત્રની નીચે ઉર્જેખમાં અને ઉક ખરેટ શુભલામાં સમજ આપવામાં આવી છે. આ કળદાર અને રચુજ સાથે ગમત તેમજ શાન આપે તેવાં કુદર કારક નાના પોષાની શ્રીમત માત્ર રૂ. ૨ રાખવામાં આવી છે. આવાં કુદર પોયો દર વરસે નીચપીલ થીતે કહારી લાચકોને ચાલ સાથે ગમત પુરી પાડવા માટે તેના માલિક અને અધીપતી બી બર નવર નવરોજીએ આપખખસારને ખચીત બંધવાદન થઈ છે.

["THE LEADER," Allahabad, 7th February, 1920.]
["ધી લીડર," અલાહાબાદ, તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

We have received a copy of the annual collection of the cartoons published in the *Hindi Punch* during 1919. They cover a very large variety of topics, and portray many important events that occurred during the year with the artistic skill and humour which has come to be associated with its illustrations. The Indian touch is everywhere visible and it is this which gives to the cartoons an individuality of their own. The annual strikingly bits off the salient events of the year in various parts of the world and is an interesting and instructive production.

[KAISER-I-HIND, Bombay, 15th February, 1920.]

["કયસરે હિંદ," મુંબઈ, તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦. "હિંદી પંચ" નાં કારકુનોના વારસીક પોયો.]

રમુજ અને મારથીક કારકુનોમાં દેશ તેમજ પરદેશ રાજદવારી, સંસારી વગેરે સવાલો ચરચાવાનાર લોકપ્રીય પંચ અકવાલીક "હિંદી પંચ" તરફથી ગયાં આપમાં સાલ દરમ પ્રગટ થયલાં કારકુનોમાંથી કેટલી રસમય ચુંટણીના વારસ પોયો બહાર પડ્યા છે તેની એક નકસનો આખાર સહીત કાર કરરે છીએ. "હિંદી પંચ" ના માલિક અને અધીપતી બી બરનેરજ નવરોજીએ આપખખસારે "હિંદી પંચ" ને અને તેહમતના ભોગે "લંડન પંચ" ની પંક્તી ઉપર ચુંટણી અને તેનો કારકુનો યુરોપ અને અમેરીકાના કારકુનો પ્રગટ. રતાં પંચમાં ઉતાડી લેવામાં આવે છે એ કરતાં વધારે આ એટીશમાં ઉતાડનાં મોભાદાર "પંચ" માટે બીજ કઈ હોઈ થઈ? ગયાં સાંસદના કારકુનોમાં ચુંટણી આગળનાં વરસા મ સહીજ સંભાળથી થયલી જણાય છે, અને એ પોયો બંહેર સવાલોમાં એક ચીત્રમય એનસાઇક્લોપીડીયાની ગરજ સારતા હોવાથી અભ્યાસ સાથે મગજની મોજડું તે કુટુંબ માટે એક અમૂલ્ય સાધન થઈ પડે છે. જ્યાં ઉપરાંત મગજ માટે "ગેડ પંચના કારકુનો" રાજદવારી, સંસારી, આરથીક વગેરે બાબદો ની એક કીમતગરની જાણની ગરજ સારે છે એમાં થક નથી, આ યુરોપની સેપ્ટેરે દરેક પાના ઉપરનાં ચીત્રોની કુલ સમજ આપવામાં આવેલી હોવાથી ચીત્રો જોમ વધારે સમજ પડતાં તેમજ આંચકરતા થઈ પડે છે.

[AUBAD-I-ISLAM, Bombay, 16th February, 1920.]
["અબખારે ઇસ્લામ," મુંબઈ, તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

૧૯૧૯ ના હિંદી પંચના કારકુનોના પોયો.

સને ૧૯૧૯ ના શુભર પામીમે વરસ હિંદી તાજ ચુરોપના સંબંધમાં થયેલી અગસનો પસાર સુધા પામી છે. એ વરસમાં યુરુપ બનાવ, હિંદના માટે રાજધીપ સુધારાઓ અરખ કરવાની આપણી કસુલાતને અલસાર "મોન્ટ્યુએ-એમ્સ્ટર"વાલી મેળના અમલમાં મેલવાની આપણા દેશને બહારત મલવા પામી છે એ સારું ચુરોપની છેડની મહાન લગાઈના અતમ પછી સુલેહની કસબને અમલમાં મેલવાની કસુલમાં લગભગ આપડું વારસ પસાર થવા પામ્યું હતું. છતાં યુરુપમાનોના આપા હકરત સુધે તાન રૂમ, ખાતે લુટીશી મંબંધમાં પીચ કોન્ટ્રેસ કલાપણ ની વેડ ઉપર હજીયુથી આવી નથી. ઉપરાંત દેશના કેટલાક ભાગો મા "રાષ્ટ્રિય-એક્ટ"ના બહાને જગાડવામાં આવેલા "સમાજદાર ની ચળવળના પરીણામે આપા જાનની બારે યુવહારીની નીચ જવા પામી હતી આથી યુરુપમાનોમાં "બીલાલતના સવાલે" થયેલી અગસની જમ્યા રાહી હતી. હિંદી યુરુપમાનોમાં અંધકરતા ની મજબુત ગાંઠ બંધવાઈ પછુ એવાં જાણ કરવાઈ છે. એ બી એરે બંધવા બનાવેનો જોવાલાયક ચીત્રોના સંબંધ, મુંબઈમાં પ્રગટ થતાં ભાર્ગવંધ પંચોના પંચ બાવાજી "હિંદી પંચ" વરસી એક પોષાના આકારમાં રાવેતા રુબ્રુ પ્રગટ થવા પામે છે તેની એક નકસ જોમને મલી છે, તેની પોઈચ માલ સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

ઉપર જણાવેલી બાબતો ઉપરાંત હવેના, માધવારી અને આપણાં સાંચીવાળા નાં ગવરનેર સર જ્યોતેજ સોઈડ દરખી થયેલી લંગી રજુ કરવા સાથે ધ્યાનથી જોવાની વીજેરેને લગતાં ચળવળો પણ તેજીથી ધ્યાન બંધવારી હોવાથી તેને લગતાં જોવાલાયક કારકુનો મોળા ધ્યાન આંચના ચીત્રો ૧૯૨૦ ના હિંદી પંચના પોષાની યુરુપ જમ્યા રાહી છે.

પ્રજાનો હુમલોનો પોષા તેટલા માટે ગમે તે કીમતે પણ ખરીદીને આપણા ઉપર નીતેલી ૧૯૧૯ ની છતીહાસીક આખાનો પાલક અને ચાંદીએને વાળ કરવા સાર બેઠક ધણી કીવી થઈ પડે તેમ છે. હાંદી પંચના મહારાજ ૨૦ ૨૦ આપણા પંચના કંપનાધકતીના દર વર્ષે આપણને મહત્તા જતા હુમલો ઉપરથી.....આખા હાંદી દેશો અને તેમાંથી કંઈક કંઈક સુવર્ણ ઇલાકાના દેશીએને પાતાના કપડા "હાંદી પંચ"ના સાહસ માટે મંદ થોડી મળતી હોઈ કરવાની રહેતી નથી. રીવ્યુવાળા પુસ્તક પાછળ "૧૯૧૯ ના હાંદી પંચના" કારકુનોની ગુજરાતી સમજના મથાળા હેઠળ કોઈ કારકુનોની કુકામાં વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે તેથી ગજાતી બાપ જાણનાર મોટા ભાગને આ પોષા વધારે આ કારણથી થઈ પડવાની અગ્રે દરેક વર્ષે રાખીએ છીએ. છેવટે ભારા એ બાળક બના સાહસના દીની ઉત્તીના તરફી માટે ઘસ દુવા ગુજરી તેમની સ્વેદના દેશી પ્રેક્ષાની પણ બનીયય ને ઉત્તી થવાની ગણતરી કરીએ છીએ. નકલ દી કીમત ને રાખવામાં આવી છે તે હાજના તંત્રેજ ભેતાં તલન જાણી છે.

"THE GUJARATI," Bombay, 21b February, 1920.]

["ગુજરાતી," મુમ્બઈ, તા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

હાંદી પંચનાં કારકુનો-સુવર્ણમાં દર રવીવારે પ્રગટ થતા મુલક પત્ર "હાંદી પંચ"નાં કારકુનોનાં અંકપોષા નીચમસર પ્રગટ પત્રો છે. "હાંદી પંચ" આપણા ઇલાકામાં એકસુ રચીત પત્ર છે અને તેના તરફી દર વર્ષે આપણાં કારકુનોનાં પોષા પ્રગટ પડે છે, ને બેઠક આપકારકાયક અને ઉત્તેજનને પાત્ર છે. આ સમના પુસ્તકમાં વેર મોત માટે સુખ અને કંડકતાના ગવરનને વચ્ચેની હાંદીશ, રાજકીય સુધારાની ચેતના, સપના પ્રજાની સ્વભાવેશની સખત લીધેલતા કર્તા રાજકો કાંતન ધારા કર્તામાં પચાર કરવામાં આવેલો એ પ્રસંગ" ચીત્ર, જરનન પચારની જાણનાર સ્થાવી વજોરે ચીત્ર સચીય આકરકાયક અને રમણીય હોવા ઉપરાંત અર્થસુચક પણ છે. વળી, હાંદી પંચન મીં ચોટ્ટેડુ આરે હાંદી પંચના ધારે અધીકારીએ એ તેમને પાંચગામ રાખી માનવેતા સીવા અન્ય કોઈ પણ કારે પ્રભાના સમાગમમાં આવવા નહોતા દીધા એ ચીત્ર પણ પાન પંચનાર છે આમાં રાજકવારી નીચવેનાં ચીત્રો મોડરે મીના પંચમાં આપેલ્યા છે તેના કરતાં નીચપક્ષના ચીત્રે અપા મોટા હોવા તે તે વધુ આકરકાયક અને પ્રજાકીય નીવડત. તેની મીમ ૨. ૨) છે.

["GUJARAT MITRA AND GUJARAT DARPA," Surat, 7th March, 1920.]

["ગુજરાત મીત્ર તથા ગુજરાત દરપા," સુરત, તા. ૭ મી માર્ચ, ૧૯૨૦.]

હાંદી પંચના કારકુનો.

હાંદી પંચના આપણીક પંચમાં રાજકવારી અને કારકીક બાળનેને લગતા રચીત પણ અસરકારક ચીત્રો પ્રગટ પડે છે. તેમાંના સને ૧૯૧૯ ના આખા વરસમાં ચીત્રો મુલક સુટકો કરીને રખેતા મુજબ ખાસ અંક તંત્રીય કરવા ને આપેલ છે, તેની પછાય રવીકારતા દેખાં ચાલતા મહદર નીચવેના ઉપર અસર કરે તેના રચીત અને બેપદાઈ ચીત્રો મુલક વધારે હાંદી પંચના અધીકારી મીં બરભરકાયક આપખખસારને ધનવાદ આપીએ છીએ. આ ખાસ અંકક મહત્ત્વ છે કે સને ૧૯૧૯ ના વરસમાં સુવર્ણ ઇલાકામાં ને હાંદીમાં મુખ્ય ને બાળકો

તરફ લોકોનાં ધ્યાન ખેંચાએ છે. અવધા ખેંચાએ ભેળવે હવે તેને લગતાં સુદર રચીત ચીત્રોની રસમય સુટકો કરીને આ અંકમાં મુકવામાં આવી છે, એટલે આ એક અંક (ખાસ અંક) જેણે હેલ તે પણ આખા વરસના બનાવેને, ખાસ જોનારને થવા લીના રહે નહીં. કાખસા તરીકે આ અંકમાં સુવેદ, રોડેટ એકટ, સચાગદ, કુકાળ, હાંદી ઉદવેગીના પંચનાની રચીત, સુધારાત્ત બીલ ને અધ્યાન-પ્રગટ વગેરેનાં રચીત મીત્રો આપવામાં આવ્યાં છે તે ૧૯૧૯ ના મુખ્ય બનાવેને માટે કરાવનારા છે.

આ અંકની કીમત ૩૦ ૨ રાખવામાં આવી છે તે અંકકુ દળ ભેતાં વધારે લાગતી નથી. યુરોપમાં આવ્યાં રચીત ચીત્રો (કારકુનો) પ્રકર થાય છે તેના લાભ અંગ્રેજ જાણના રાજ્ય લઈ થકે. પણ અંગ્રેજ નહીં જાણી થકે તેવા ગુજરાતી એને લાભ વેવાને પણ આ અંક ધણી ઉપયોગી થઈ પડશે કેમકે ચીત્રની સમજૂતી અંગ્રેજ સાથે ગુજરાતીમાં પણ આપવામાં આવી છે. આ તકે કુચના થઈ થકશે કે આ અંકમાં ને ચીત્રો પ્રાટ કાપામાં આવ્યાં છે તેની ગુજરાતી સમજૂતી છેવટના બાળમાં આપી છે તેને બદલે તે ચીત્રની નીચે અંગ્રેજ સાથે આપવામાં આવે તે ગુજરાતીએને તે વીધે લાભકાયક થઈ પડે અને આ અંકમાં સામાજિક સુધારણાને લગતાં નહીં જોવાં-ધણીય થોડાં ચીત્રો છે, તે હવેથી વીધે જ જાણમાં મુકાય તે તેની લોકો ઉપર વધારે સારી અસર થાય. આથી છે કે આ બંને કુચના તરફ મીં આપખખસારકુ ધ્યાન ખેંચાએ અને આવતા વરસથી તે મુજબ સુધારા કરી.

["DASTAN PAKHED," Poona, 17th March 1920]

["કાન પ્રકારો," પુણા, તા. ૧૭ મી માર્ચ ૧૯૨૦.]

હાંદી પંચ—મિં વર્જોરજો નવરોજી, (હોદો પંચ

ઑફિસ, કેઝાર ઘેડ, ફોર્ટ મુચર) યાનો હોદો પંચાતીલ નિવડક હોશ્વચિત્રાવે પ્રસ્તક સાલાવાદમમાળે વંદાલો પ્રતિદ્ધ કેલે અલે. આજપરંતયા પ્રસ્તકાપમાળે પંચ હોદો પંચાવે હે પ્રસ્તકહો મનોરંજક વ કેવલ દર્શનાને કિત્તેક વિપય ચો માહિતી દેખારે અલે આદે. મેલ્યા વર્ણાં રાજકીય, સામાજિક, ઔદ્યોગિક વગેરે યાતરીત જ્યાં ઘડામોહો શરૂયા, ર્ણાંચો ડીકારતમક વ કલ્પનાપૂર્ણ ચિત્રે યા પ્રસ્તકાત સમાવિટ કેલી આલેલ. અઠગાળ પુદ્, રાષ્ટ્રીય સમા, લખકરો સ્વર્ણાંચો લોજા, હિંદુ-સ્થાનાતીલ પક્ષમેદ, મિં મોટેપુ યાવો કામગિરી વ હોદાં જિયાં વ મતાપકાર વગેરે વિવચારીલ ચિત્રે યાત આલેલ. હિંદુવંદનાલા જવાવદાર ચે સ્વારાજ્ય દેખાસાઢી સધ્યા મુખા રખાવા જો હતા દેખાત આલ આદે, ર્ણાંચેધાંચે એક ચિત્ર એક જહાન મુલગા પામુલગાઢી ધરુન ચાલતો આદે અલે પ્રસ્તકાચ્યા પ્રપમ પૃથ્થકર દાવ્યવિપાત આલે આદે.

HEPTOOLA SALEBHOY & CO.

Telephone No. 1139,

Telegraphic Address "CIVILITY."

327, ABDUL REHMAN STREET,

AND

64, Tamarind Lane, Fort, BOMBAY.

Engineers, Government, Railway and General
Contractors and General Hardware
Merchants.

American Cotton Driving Ropes and Patent
non condensing Rope Compositions.

High Class Ginning, Cylinder and Shafting
Oils, Liquid and Powder Boiler
Compositions.

Cane Baskets of all kinds and sizes,
and cane boxes, for mills kept
always in stock or made
to order.

IMPORTERS OF PLATT BROS
Single and double Roller Cotton Gins
and Ginning Accessories.

Best Oak Tanned Single and Double Leather Belting from the well
known firm of Messrs. John Tullis & Sons of Glasgow.

India Rubber Delivery Hose and Section Pipes, India Rubber Insertion
Sheets, best Admiralty Quality and Canvas Pipes.

Stores for Ginning and Pressing Factory,
Including.

CRAB WINCHES. SCREW JACKS. PULLEY-BLOCKS. COIR.

AND

Manila Ropes, Gas, Steam, and Hydraulic Pipes, Brass Fittings, Shaftings, Couplings, Rope,
AND

BEST PULLEY. PEDESTAL ETC. ETC.

Picks, Hose, Stone-breaking Hammers, Jumpers, Crowbars, Sootlies and various other
Mining and Labourer's Tools always ready in Stock.

Also Contractors and General Merchants of Electric
Accessories, Cables, Wires, Etc.

Enquiries and correspondence invited.

વધુ વીગત માટે લખો:-

મયાશંકર મું ભટ-મેનેજીંગ પાર્ટનર,

C/o મયાશંકર ઠક્કરની કુંપની,

TRADE-MARK
ICY-HOT

REG. U. S. PAT. OFF. AND GREAT BRITAIN

**BOTTLE AND
CARAFE**

Invaluable for House keepers,
Nurses, Campers,
Travellers, Automobilists.
Illustrated Price List Free.

**MAXIMUM LIGHT AT
MINIMUM COST.**

No Greasy Wicks to
trim. No smoky Chimneys to
wash.
Odourless. No works, no bother.
**ONE SIXTH THE COST OF
KEROSENE.**

Wherever the sun shines by day
the "Sun" lamp shines by night
In more than 50 different Styles.
BEWARE OF IMITATIONS

**THE SUN OUTSHINES
THEM ALL**

CATALOGUE FREE.

Sun Special Mantles. Dral
Mantles, for Kit-on, Washington
and such other pressure lamp.

DRAWN-WIRE METAL-FILAMENT.

"BRILLIANT LAMPS."

Saving of 75 per cent. on your
Electric Light Bill.

Maximum Light, Life, Strength
and economy.

Electric Fans, Accessories,
Cable Wires, Flexible Cords,
etc. Prices defy competition.

SOLE AGENTS.—

THE LONDON EASTERN & AMERICAN TRADING CO.

Humamum Street, Fort, BOMBAY.

MASANI & CO.,

43, Meadows St, Fort, BOMBAY.

HIGH CLASS STEEL NAME PUNCHES

Marking Hammers for Timber etc.

Branding Irons for Wood, Cork etc.

**Brass Seals for Wax, Military
Buckle, Badge and Ornament Dies
Address and Lable Dies, Company's
Seals, Relief Stamping.**

Visiting Cards, Rubber Stamps Accessories
Stencil of Every Description in all Metals.

Budges for Army, Shoulder and Collar
Wear, Cast Name Plates For Machinery etc.

Name and Memorial Plates All Class of
Metal hip

MOTILAL MOOLCHAND & CO.

MARBLE MERCHANTS AND

CONTRACTORS

MARBLE FLOORING

Largest

**Importers
of**

**Marble Tiles and Slabs
White, Glazed and other
Tiles.**

ALSO

Portand Cements.

10, Bank Street, BOMBAY.

વીજલી વગર ઠંડા રહો.

કેરોસીન, આલકોહોલ, ગેસોલીન અથવા ગ્યાસથી ચાલતા પંખા.

આ પંખા તમને સારી તંદરોસ્તીમાં અને ખુશખુશાન રાખવા માટે વડરતા છે.

સઉથી છેલ્લામાં છેલ્લો સુધારેલો "મોદલ"—એક અદ્ભુત શોધ.

ઉંચામાં ઉંચી યાંત્રીક કળાની ખનાવટ.

ઉંચા સામેત થઈ ચુકેલો, વહેવાર, અને ગમે ત્યાં ખસેડી શકાય તેવો

કહારી મુકી ગકાય એવા ફેલર બેરીંગ.

મજબુત, સુંદર, સારો અને તમને ખુશ કરનારો.

વીજલીના તાર, બેટરી, કમાણ, વાલ્વ, એકઝોસ્ટ, પાણી અથવા બેટ્રેનન વગર ચાલે છે.

૨૩૦ વોલ્ટ, ૧૬, ૨૫, ૩૨, ૫૦ કેનડલ પાવરની

વીજળીની ખતીઓ.

ટેલીફોન, બેટરી, ટોલ બેલ, ઇલેક્ટ્રીક મેટન ફ્રીજિંગ લેપ, મીલીંગ તથા ટેબલ ફેન, કેબલ વાયર, ફ્લેક્સીબલ

સીડક તથા કોટન કવર વાયર, વીજળીની ખતીના ચેનડેલોવરમ તથા દરેક જાતના ઇલેક્ટ્રીક ફીટીંગ કરનારા,

પ્રાસ અને આધન હારડવેર, મીલને લગતા મરવે સામાન, લોહારને લગતા સામાન.

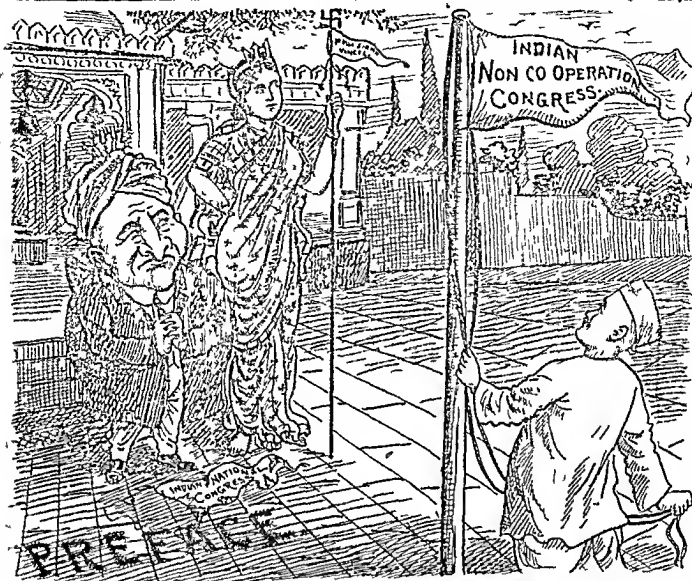
ખહારગામના ઓરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તુરત

વીં પીં મોકલવામાં આવશે.

હસનઅલી ઇસુફઅલી,

શીપચેનડલર, હારડવેર, એન્ડ જનરલ મરચંડ,

.., લોહાર ચાલ, મુંબઈ.

"I SEE you are taking down your old flag and hoisting a new one?" said Mr. PUNCH, looking at the hauling up of a new flag under the eyes of Devi Congress.

"Yes, PUNCH. I am changing my old flag with the change of times. You see all around you how the times have changed. The world war has changed the world. Cherished principles of a life-time, entertained by eminent statesmen and philosophers, have undergone a wonderful metamorphosis within a period of six years. The minds and hearts of people the wide world over see within themselves a change coming over. No wonder that, in this changing atmosphere all over the world, I should not remain unaffected. My mind thinks of change too."

Devi Congress was in a sulken mood. She looked much distracted. Torn asunder by faction and partisan spirit that played within the ranks of her adherents, she looked nothing like her old staid self. Mr. PUNCH

of worship. He had worshipped at her shrine for more than thirty years, and it gave a poignant wrench to his heart to see her plunged in distraction and sullenness.

"I see. Your mind thinks of a change too for better or for worse?" Mr. PUNCH looked inquiringly at the Devi.

"Wait and see," replied Devi Congress rather abruptly.

"H'm," The Devi's Asquithian reply extorted a disappointing ejaculation from Mr. PUNCH. After a pause he began musingly.

"This hauling down of the old flag—"

"Does not bode good to me, you will say."

I am told so by all my best well wishers of old—my old stalwarts who worshipped at my shrine for years and who have left me, alas, for good. The Devi heaved a deep sigh. Her throat seemed clogged. A tear trickled down her fair face from her bright eyes.

"They had good reasons to leave you, Devi. They saw through and through into the

વીજલી વગર ઠંડા રહો.

કેરોસીન, આલકોહોલ, ગેસોલીન અથવા ગ્લાસથી ચાલતા પંખા.

આ પંખા તમને મારી તંદરોસ્તીમાં અને પુરાપુરાથી રાખવા માટે જરૂરના છે.

સઉથી ઉત્તમાં છેલ્લો સુધારેલો "મોદલ"—એક અદ્ભુત શોધ.

ઉંચામાં ઉંચી યાંત્રીક કળાની બનાવટ.

ઉંચા સાબેત થઈ ચુકેલો, વહેવાર, અને ગમે ત્યાં ખસેડી શકાય તેવો

કહાડી સુકી શકાય એવા રોલર બેરીંગ.

મજબુત, સુંદર, સાદા અને તમને પુરા કરનારો.

વીજલીના તાર, બેટરી, કમાણ, વાલ્વ, એક્ઝોસ્ટ, પાણી અથવા મેકેન્ટ વગર ચાલે છે.

૨૭૦ વોલ્ટ. ૧૬, ૨૫, ૭૨, ૫૦ કેનડલ પાવરની

વીજળીની બતીઓ.

ટેલીફોન, બેટરી, ફેલ બેલ, ઇલેક્ટ્રીક મોટર ફીલેમેન્ટ લેમ્પ, સીલીંગ તથા ટેબલ ફેન, કેબલ વાયર, ફ્લોરોસીયન

સીલક તથા કોટન કવર વાયર, વીજળીની બતીના જોનકેમીયંસ તથા દરેક જાતના ઇલેક્ટ્રીક ફીટીંગ કરનારા,

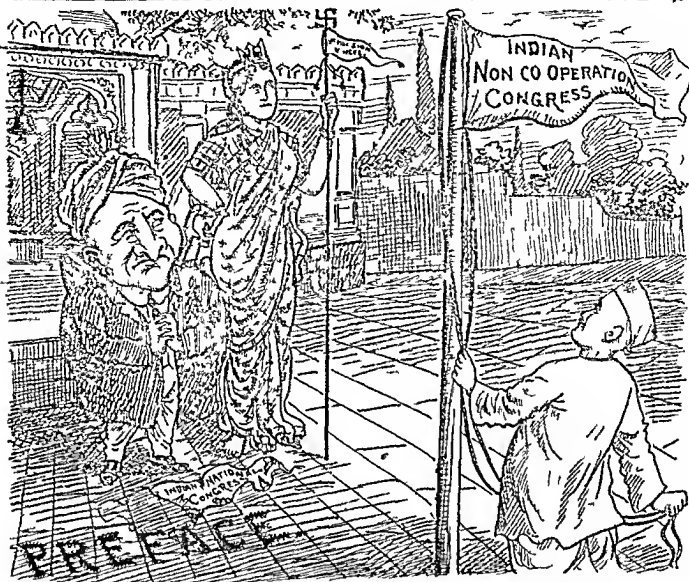
બ્રાસ અને પ્લાયવુડ હારવેર, મીલને લગતો સંસ્કાર સામાન, લોહારને લગતો સામાન.

અહારગામના ઓરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તુરંત

વીં પીં મોકલવામાં આવશે.

હસનઅલી ઇસુફઅલી,

શીપચેનડલર, હારવેર, એન્ડ જનરલ મરચંડ,

"I SEE you are taking down your old flag and hoisting a new one?" said Mr PUNCH, looking at the hauling up of a new flag under the eyes of Devi Congress.

"Yes, PUNCH. I am changing my old flag with the change of times. You see all around you how the times have changed. The world war has changed the world. Cherished principles of a life time, entertained by eminent statesmen and philosophers, have undergone a wonderful metamorphosis within a period of six years. The minds and hearts of people of the wide world over see within themselves a change coming over. No wonder that, in this changing atmosphere all over the world, I should not remain unaffected. My mind thinks of change too."

Devi Congress was in a sulken mood. She looked much distracted. Torn asunder by faction and partisan spirit that played within the ranks of her adherents, she looked well like her old staid self. Mr PUNCH

of worship. He had worshipped at her shrine for more than thirty years, and it gave a poignant wrench to his heart to see her plunged in distraction and sullenness.

I see Your mind thinks of a change too. For better or for worse? Mr PUNCH looked inquiringly at the Devi.

Wait and see, replied Devi Congress rather abruptly.

Alas! The Devi's Asquithian reply extorted a disappointing ejaculation from Mr PUNCH. After a pause he began musingly.

This hauling down of the old flag—

"Does not bode good to me, you will say. I am told so by all my best well wishers of old—my old stalwarts who worshipped at my shrine for years and who have left us, alas, for good." The Devi heaved a deep sigh. Her throat seemed choked. A tear trickled down her fair face from her bright eye.

They had good reasons to leave you, Devi. They saw through and through into the

those who have now usurped themselves the power to guide and lead you—"

"Where?" interrupted Devi Congress.

"If I were to answer you in your own words, I would say, 'wait and see.' But I will be quite plain and frank with you, Devi, and tell you bluntly that your new guides are leading you to wreck and ruin. The patha they have chosen are full of peril and spell disaster. They will undo everything your stalwarts of old have gained for you after the strenuous work of three decades. They—your old stalwarts—patiently and laboriously built up your edifice. The vandals now at work are bent on disfiguring and destroying it. They are laying unholy hands on what is beautiful, what is sublime."

Mr. Puxen paused. The Devi looked quite awe-struck.

"Whatever should I do, Puxenona?" She earnestly looked in Mr. Puxen's face for an answer.

"Revert to the old path of Wisdom and Sanity, and to Constitutional Agitation that leads to Progress and Reform. The path you have recently chosen to tread leads not to Evolution but to Revolution—a most hazardous, most dangerous path for any one to pursue." Mr. Puxen said sonorously.

"Ah! If my guides would but bear your words of wisdom, Puxenona, how happy

should I be. You are the one and only friend, oldest and truest, sincerest and honestest; who is no party-politician, whose constituency is the civilized world in general and the British Empire and British India in particular." Devi Congress spoke quite feelingly from her innermost heart.

"Well," said Mr. Puxen, "here is something I offer you and your guides to mark, read and inwardly digest. It contains political wisdom of the highest order which I annually submit for approval to the public intelligence the wide world over."

"Puxenona," said the Devi humbly, "it is your wonderful mirror in which I have hitherto delighted to see my own image; but alas! the reflection is no longer flattering, though the glass is as perspicuous as ever."

"And you shall be your own beneficent self again if you keep looking at the glass and calm and compose your distracted features." And with these words, Mr. Puxen presented Devi Congress his

Twenty-first Annual Album of
Cartoons from the Hindi Punch.

Hindi Punch Office, Feroz Road,
Bombay, 20th Dec., 1920.

THE INDIAN ELEPHANT IN HIGH JINKS.

(1) (A VISION OF THE NEAR FUTURE WHEN HE WILL BREAK HIS FETTERS.) (2)

[The first Legislative Assembly under the Indian Reforms Bill, passed by the House of Commons on the 5th December, 1919, will meet in January 1921, and it is hoped His Royal Highness the Prince of Wales will inaugurate it in Delhi.]

[Hind. Punch, December, 1919.]

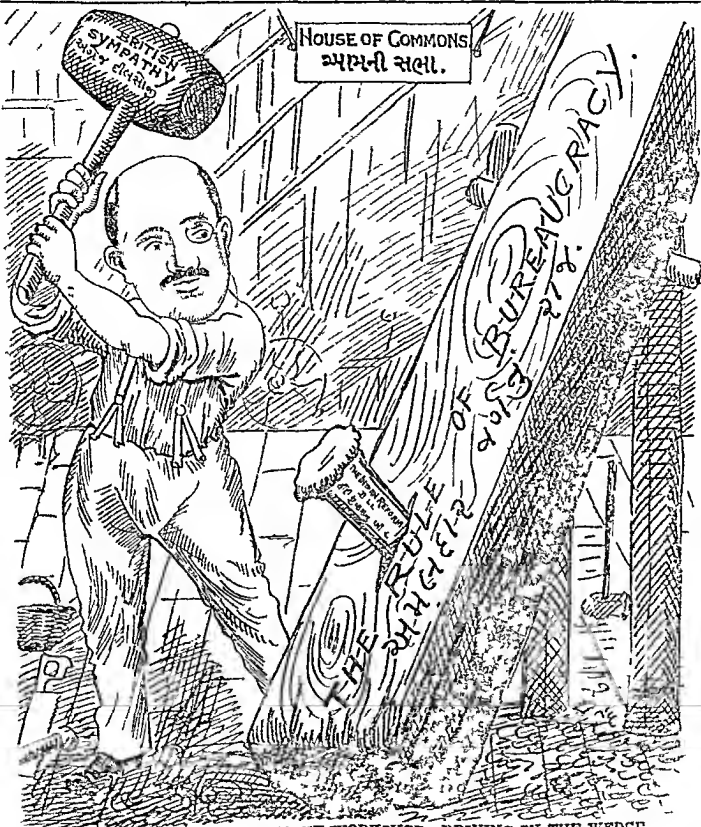

".....O BEAUTEIOUS PEACE!"

THE PEACE CELEBRATIONS IN INDIA: SATURDAY, SUNDAY, MONDAY AND TUESDAY.
13TH, 14TH, 15TH AND 16TH DECEMBER, 1919.

[Hindi Punch, December, 1919.]

IN THE BRITISH PARLIAMENT WORKSHOP: DRIVING IN THE WEDGE

[The Indian Reforms Bill has passed the third reading in the House of Commons and the Lords have read it for the first time.]

[Hindi Punch, December, 1919]

THE SPIDER AND THE FLY.

NATIONALIST—Will you walk in, sir? The place is so cosy

MODERATE—No, thanks I prefer the open air

[Pandit Motilal Nehru, the President-elect of the Amritsar Congress asked the Moderates to attend the Congress. The Moderates as a party have refused owing to the fundamental differences between them and the Nationalists of the Congress on the question of the working of the Indian Reforms Bill]

[*Hindi Punch*, December 1919.]

(2) A THOROUGH EXAMINATION.

Dr. Punch—A very sound and healthy constitution. Sure to grow in strength as time passes.
 [The sober and thinking portion of India considers the passing of the Reform Bill as a great step towards placing the country on the path of a responsible Government.]

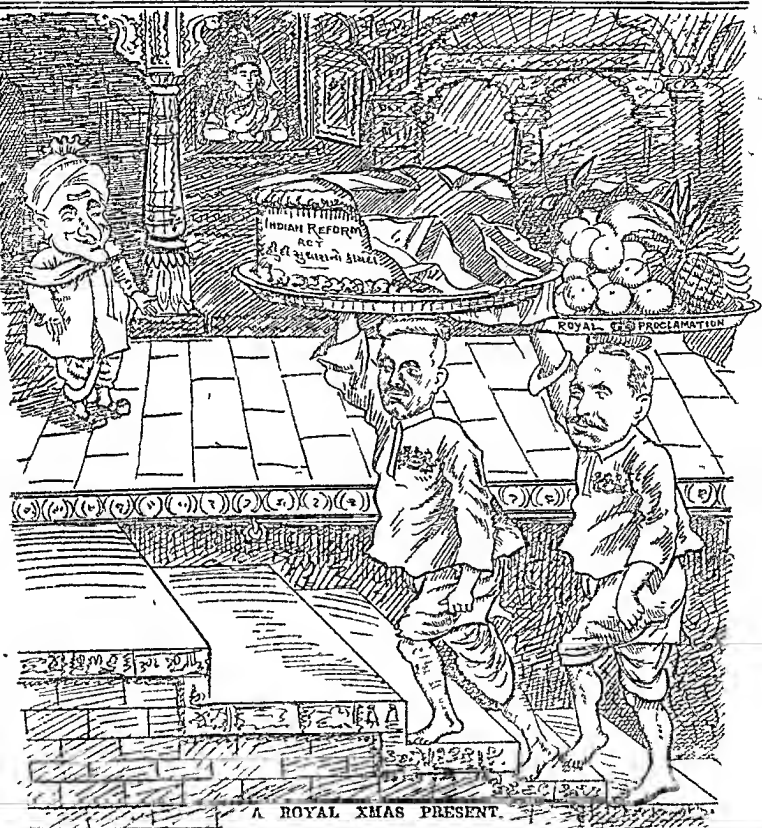
[Mr. Parnell, December 1919]

HIS FIRST LESSON.

MR. PATEL (God father, on behalf of the fedet members)—Now then, my boy, your first memo—"Co-operation and Conciliation"

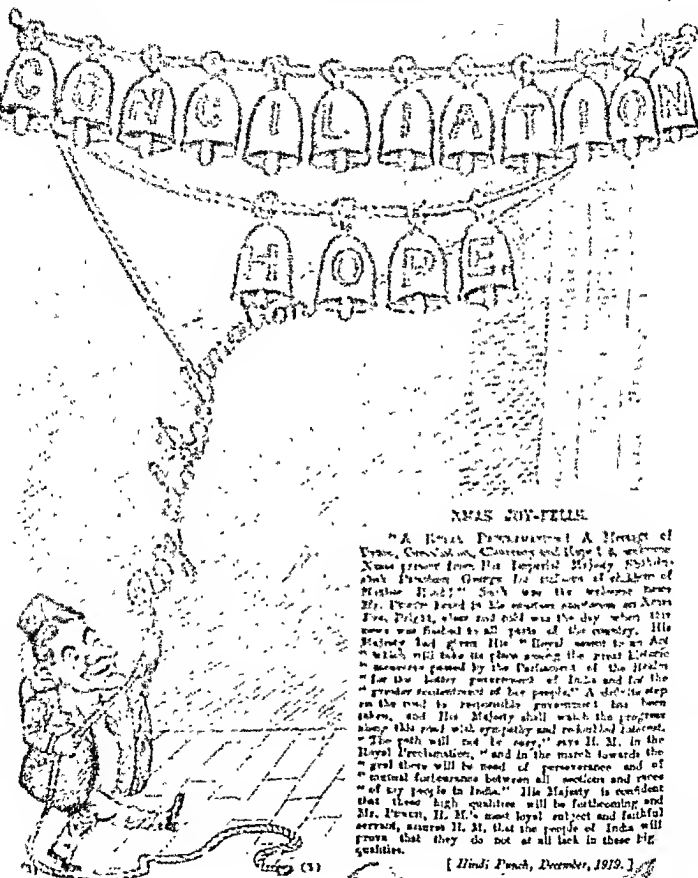
[*Hindi Punch*, December, 1919]

(FOR THE CHILDREN OF HINDU RATA.)

[A Royal Proclamation has been issued giving H. M. the King Emperor's Royal assent to the Indian Reform Act. The Proclamation is a message of Hope and Conciliation. It extends the "Royal clemency to all offenders in the first instance," and announces the intention of His Majesty to send "My son, the Prince of Wales, to India next winter to inaugurate, on My behalf, the new Chamber of Princes and the new constitution in British India."]

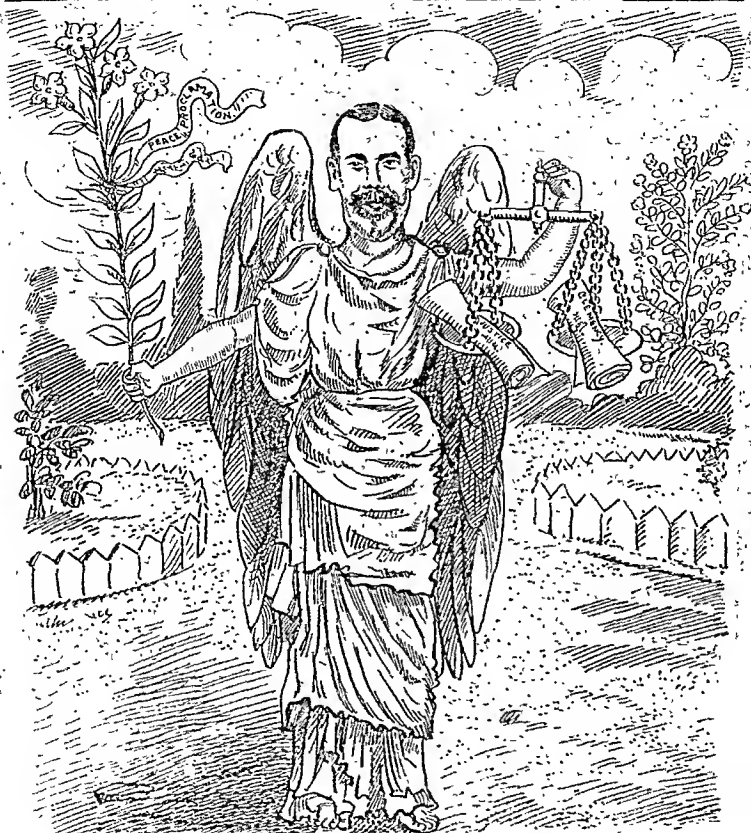
[Hindi Punch, December, 1919]

ANAS JOY-FULL

"A Royal Proclamation: A Message of Peace, Conciliation, Courtesy and Hope to welcome Your present King, His Imperial Majesty, George the Sixth of Britain." Such was the welcome given Mr. Patten Lord to the emperor's coronation on Anas Day, Friday, when and how was the day when this news was flashed to all parts of the country. His Majesty had given His "Royal assent to an Act which will take its place among the great historic measures passed by the Parliament of the United Kingdom for the better government of India and for the greater enlightenment of her people." A definite step on the road to responsible government has been taken, and His Majesty shall watch the progress along this road with sympathy and resolute interest. "The path will not be easy," says H. M. in the Royal Proclamation, "and in the march towards the goal there will be need of perseverance and of mutual forbearance between all sections and races of my people in India." His Majesty is confident that these high qualities will be forthcoming and Mr. Patten, H. M.'s most loyal, subject and faithful servant, assures H. M. that the people of India will prove that they do not at all lack in these fine qualities.

[Hindi Punch, December, 1929.]

THE ANGEL OF PEACE—HIS MAJESTY'S NEW GARB.

["The Bengalee" writes:—The Royal Proclamation announces boons which must have a profoundly tranquilizing influence upon the public mind. It breathes good will and sympathy throughout and an earnest solicitude, with a resounding note of sincerity about it, to inaugurate a new era of peace and contentment, and of co-operation between the Government and the people and between all sections of our great community.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

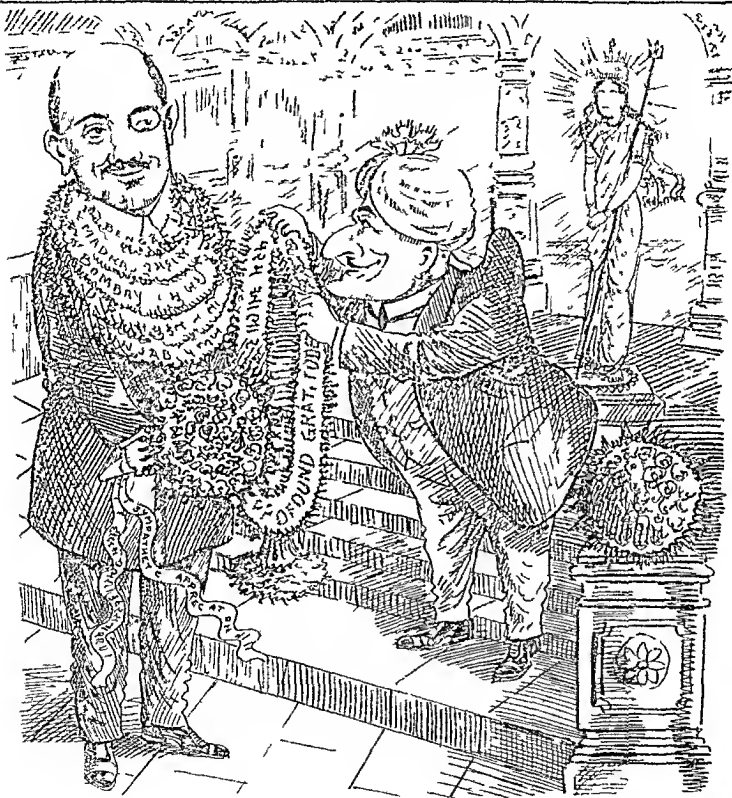

IT NEVER RAINS, BUT IT POURS—BLESSINGS.

THE 34TH SESSIONS OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS: AMRITSAR, 27TH, 28TH, 29TH, 30TH AND 31ST DECEMBER, 1919 AND 1ST JANUARY, 1920.

[Heavy rains marked the beginning of the Congress Sessions in Amritsar. The Royal Proclamation created a profound impression on the responsible section of the Nationalist Party, who has captured the Congress, and a hearty vote of thanks was voted to H. M. the King for the gracious Proclamation and for the welcome announcement of the proposed visit of the Prince of Wales, assuring him of a warm welcome to India.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

' A people's love, a people's hearts are thine
O friend of Hind true hearted and benign "

Expressions of profound gratitude have been cabled to Mr. Moraga the Secretary of State for
or great services in getting the Indian Reform Act passed in the House of Commons.]

[Hindi Punch, January, 1920]

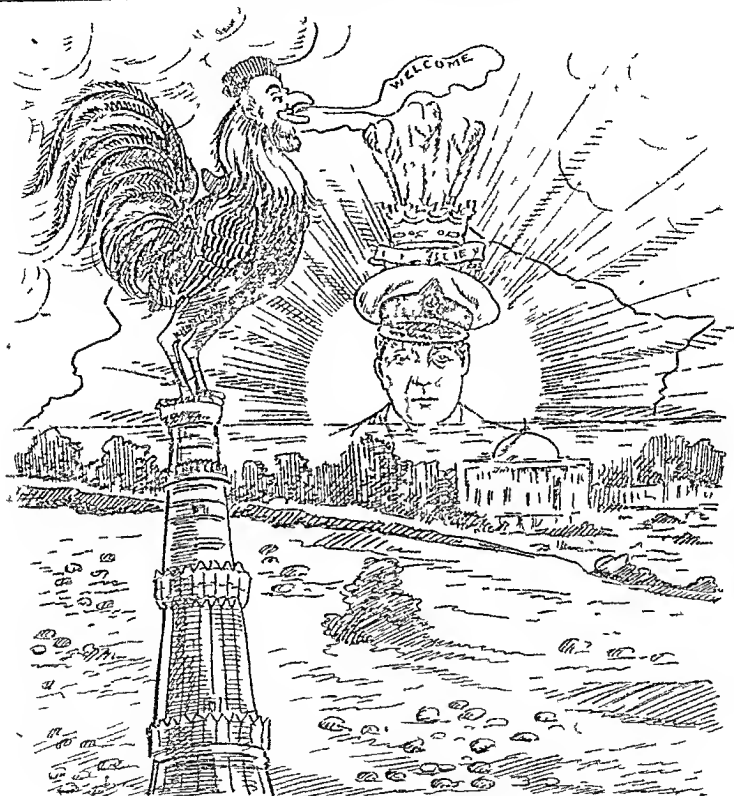

THE LOVE-KNOT

(4) (THE ALL-INDIA MUSLIM LEAGUE AMRITSAR, 29th, 30th AND 31st DECEMBER, 1919.)

MUSLIM BROTHER SAHEBA—Now that we have learnt to love each other nothing can part us, sister dear. [In his inaugural address Haziq ul Malik Hakim Ajmal Khan, President of the All India Muslim League, said — "The secret of the success not merely of the Reform Scheme, but of all the work which is being done by Indians in India and abroad lies in Hindu Muslim unity. There is no need to look back, as both these communities have fully realised it now that unity alone can be the firm foundation of India's real improvement and future progress."]

[Hindi Punch, January, 1920.]

THE DAWN OF A NEW ERA.

[The announcement of the coming visit of His Royal Highness the Prince of Wales to India has been hailed with delight in all parts of India, the various meetings of the Conference Leagues, and the I N Congress, held during Christmas week, having passed resolutions acclaiming the event.]

[Hindi Punch, January, 1920]

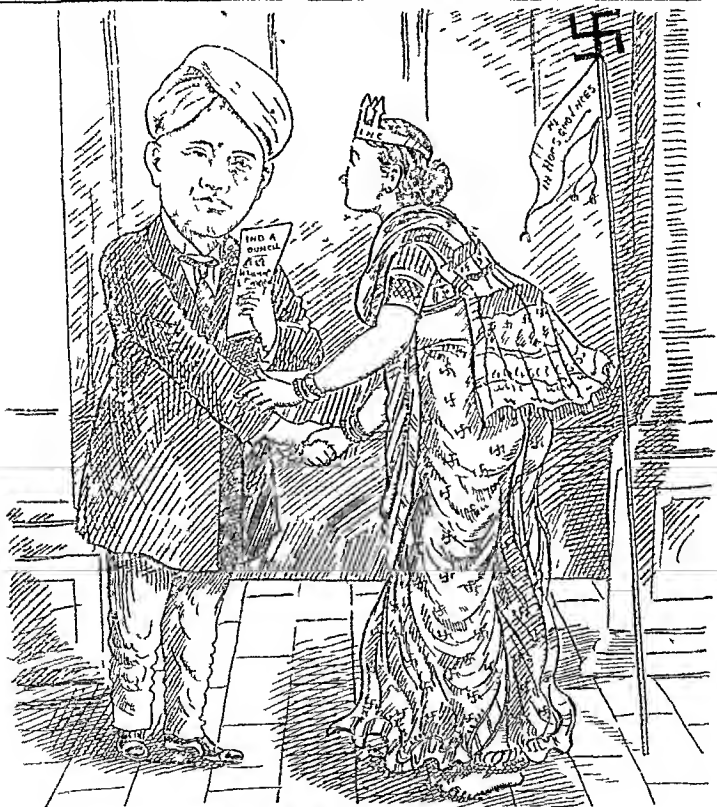

LOVE ME, LOVE MY COW

I. N. Congress (On behalf of the Hindu community)—How can I thank you sufficiently for your kind regard for the cow—so sacred to Hindu feeling!

[The All India Muslim League passed the following resolution:—That with a view to reciprocate the good feelings shown towards Mussalmans by their Hindu brethren and to strengthen the growing unity between them and the Mussalmans of India, the Mussalmans should on the Bakri Id festival substitute as far as possible the sacrifice of other animals in place of cow.]

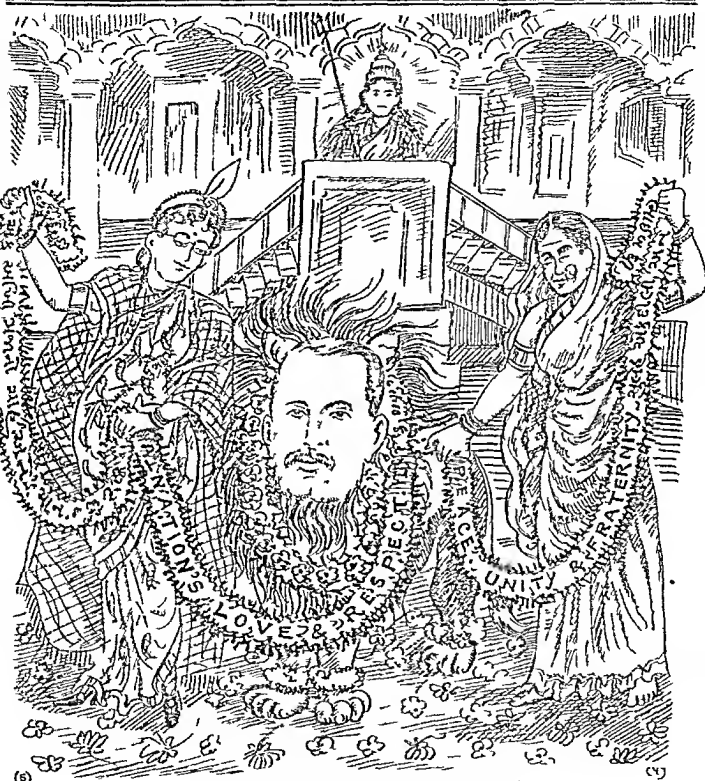
[Hindi Punch, January, 1920.]

"Statesman yet friend to truth ! Of soul sincere,
In action faithful and in honour clear"

[The I N Congress passed a resolution expressing its gratification at the appointment of Sir Sankaran Nair to the Secretary of State's India Council]

[Hindi Punch, January, 1920]

THE SINHA (LION) OF THE SEASON,

OR THE PET OF MUMBA AND BENGALA

[After receiving addresses from different bodies and attending various functions arranged in his honour, Lord Sinha left Bombay for Calcutta on Friday night (16th January) where he arrived on Sunday (18th January) and received a hearty welcome.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

HEROULES LLOYD AND THE BULL.

[The Strike Fever in Bombay is raging furiously and there seems to be no end in sight. His Excellency Sir George Lloyd intervened and tried to bring out a settlement in the mill hand strike, but so far there is no result. The mill hand strike has led to strikes in other trades and industries]

[Hindi Punch, February, 1920]

READY TO MEET AN INSIDIOUS FOE!

[In replying to a question about Bolshevism in the Imperial Legislative Council, the Hon. Mr. Datta said that the Government of India were fully alive to the importance of excluding Bolshevist influence from India and had for some time been engaged in measures for that purpose.]

[Hindi Punch, February, 1920.]

[At a meeting of the Talukdars of Oudh held in the Kaiser Bagh at Lucknow on the 3rd February, the President the Hon the Rajah of Mehmudabad moved the following resolution—"That this meeting of the Talukdars of Oudh expresses its sense of great thankfulness to His Honour Sir Harcourt Butler's Government for having acceded to their request regarding the establishment of a University in Lucknow, which will confer great benefit to these provinces in general and in particular on the people of Oudh, and as His Royal Highness the Prince of Wales is to visit India during the next winter, this meeting proposes that the Lucknow University be named after His Royal Highness and that a subscription list be opened and also that a Committee with power to add to their number be appointed for the purpose of collecting subscriptions. Sir Harcourt Butler has asked for a fund of Rs 50,00,000 out of which Rs 11,00,000 have been subscribed.]

[Hindi Punch, February 1920]

(C) **THE PROUD MOTTO OF THE POONA NATIONALIST!** (4)

"I pray ye fog them on all occasion ;
It mends their morals never mind the pain."

[The Poona Municipality has framed a scheme for free and compulsory primary education. The orthodox nationalists of Poona, headed by Messrs. Tilak and Kalkar, want to make the scheme applicable to boys only ; but a large section, led by Professor Paranjpye and Professor Kanitkar and Mrs. Ramabai Hansa want that it should apply to girls also. Daily meetings are being held in 1 room in favour of the latter proposal, and great agitation is created over the question]

[Hindi Punch, February, 1920.]

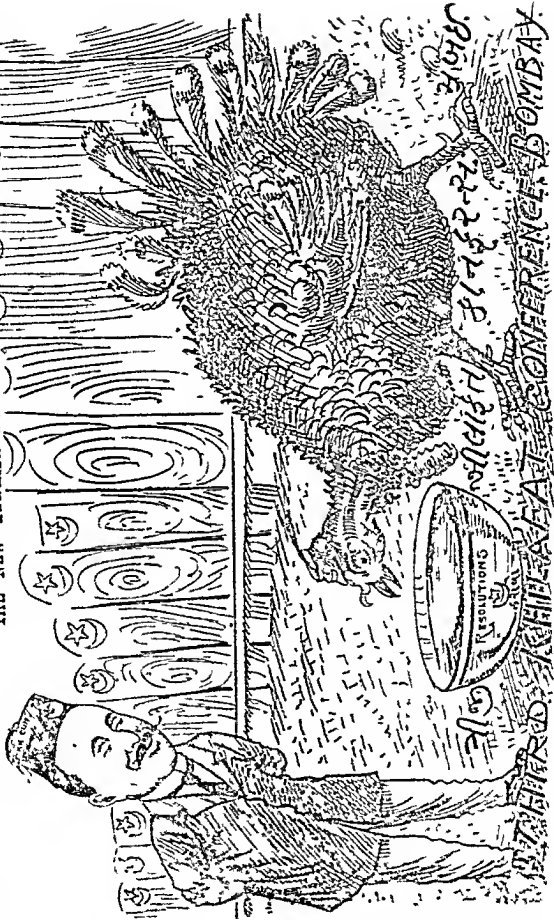
SADHY BAI - CHELMSFORD ALMS-BEGGING.

" 'Tis beautiful to see a matron bring
Her children up (if nursing them don't thin her) "

[DELHI, February 6.—Her Excellency Lady Chelmsford gratefully acknowledges the following generous donations towards her fund for Maternity and Child Welfare in India.—His Highness the Maharajah of Jammu and Kashmir, Rs. 50,000, His Highness the Maharaja of Uda pur, Rs. 25,000, His Highness the Nizam of Hyderabad, Rs. 15,000, His Highness the Maharajah of Bhopal, Rs. 10,000, and His Highness the Maharajah of Benares, Rs. 10,000.]

[Hindi Pun 2, February, 1920]

THE NEW TURKISH DELIGHT.

TURKEY—Excellent for me, but how will others relish it?

[The Third Khalifat Conference was held in Bombay on Sunday, Monday and Tuesday, (15th, 16th and 17th February,) the Hon. Mr. Bhargava presiding, when a number of resolutions were passed, the chief one asking for the maintenance of Turkish integrity.]

[Hindu Funnel, February, 1920.]

THE FRIEND OF THE KHALIFA

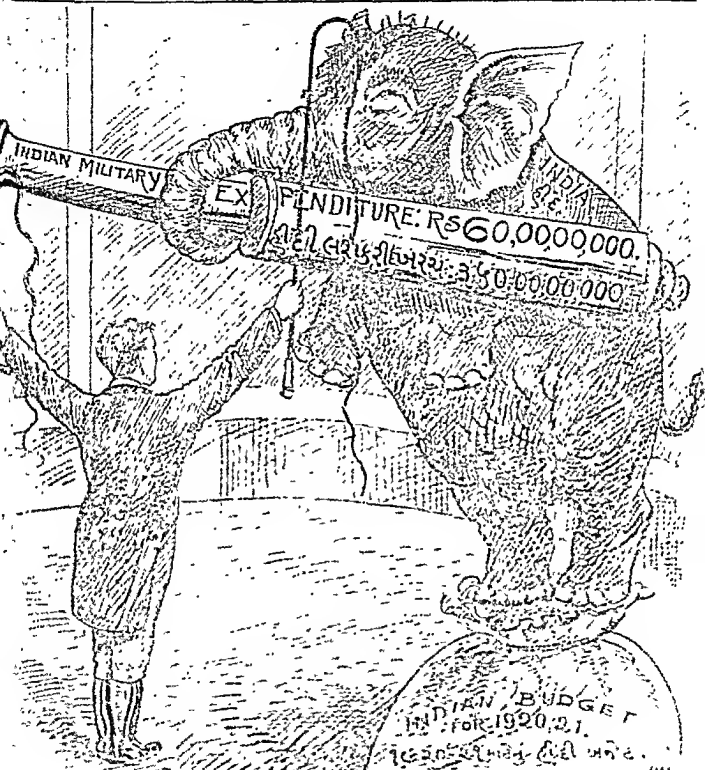

MONTAGU—A thousand thanks sir for your heroic espousal of the cause which is so dear to every Moslem heart. Whatever may be the issue I, as the representative of Moslem India, and the Khalifa will always cherish with gratitude your championship of his cause.

[London February 25—In the course of an interview by a representative of the *Evening Standard*, Mr. Montagu replying to an article by Lord Robert Cecil advocating the turning out of the Turkish Government from Constantinople declared that in view of India's war services no country in the world was so entitled to have its wishes considered in this connection as India, and throughout India all, who expressed opinion on the subject, whatever their race or creed, believed that non-interference with the seat of the Khalifat was indispensable to the external and internal peace in India.]

A meeting of the Bombay Mahomedans has passed the following resolution unanimously—That the meeting desires to record its grateful thanks to the Right Hon Mr E S. Montagu for his heroic espousal of the just cause of India.]

[Hindi Punch February 1920]

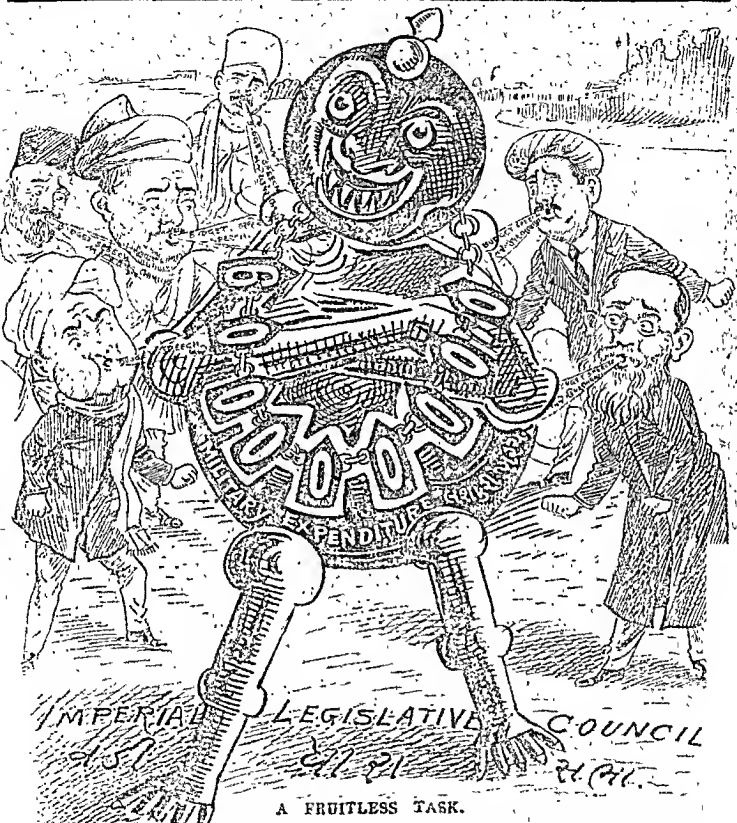

IN THE IMPERIAL CIRCLES, DELHI.

WHAT ARE THE POOR ANIMAL'S FEELINGS?

[The Indian Budget for 1920-21 was presented to the Imperial Legislative Council at Delhi by Mr. P. H. Peltier, the Finance Member, on Monday, 1st March. The Revenue is estimated at Rs. 1,01,37,50,000 and Expenditure at Rs. 1,66,37,50,000. The Military Expenditure during the year will amount to the colossal figure of Rs. 60,00,00,000.]

[H&P Post, March, 1921]

A FRUITLESS TASK.

MILITARY MONSTER—Blow away, gentlemen; you can't do me any harm; speech is silver, you know.

[In the debate on the Indian Budget, a number of non-official Hon'ble members, headed up the Hon. Mr. Sarvepalli Radhakrishnan, the Hon'ble Sir Fazlul Karim, the Hon'ble Mr. Srinivas Mahanti, the Hon'ble Mr. S. G. Gangadhar Chitambar, the Hon'ble Mr. Patel, the Hon'ble Pandit Madan Mohan Malaviya, all adverted to the huge military expenditure which was to be made in the coming year.]

[Hindi Punch, March, 1920.]

TWO-THIRDS OF A LOAN IS BETTER THAN NONE

J'Y SUIE, J'Y RESTE.

[Notwithstanding the insensate cry raised in England to expel the Turk from Europe, the Supreme Council has wisely decided to keep him at Constantinople]

[*Hindi Punch*, March, 1920]

(A)

EAST AND WEST.

BRITISH PROFITEER—How times have changed! I, a Britisher, am enslaved, while the Indian goes free—to do what and whom he likes [While the Air Profiteering Act, now in force in England, is to be amended to make it utterly effective against the British Profiteer, the Act is enacted in India to bring the Indian Profiteer to book].

[Hindi Punch, March, 1920.]

(C)

AN EASTER EGG.
(FOR MASTER MICHAEL OH'DWYER)

[The Commissioners, appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress to enquire into the incidents of the martial law administration in the Punjab, have made their report. The Commissioners were four Barristers-at-law, namely Mr Gandhi, Mr. Das, Mr Abbas S Tyabji and Mr M R Jayakar, with Mr K. Santanam another Barrister-at-law as Secretary. The Commissioners examined the statements of over 1700 witnesses and have elected for publication 650 of them. The excluded statements, we are told, are mostly statements proving the same class of facts as those proved by the published statements. Every admitted statement was verified by one of the Commissioners and was accepted only after they were satisfied as to the *bonafides* of the witness. No statement was accepted without sufficient cross examination of the witnesses, many of whom are men of position and leaders in their own districts or villages. Some of the witnesses made very serious allegations against officials.]

[Hindi Punch, April, 1920]

AN URGENT APPEAL.

CONGRESS-LEAGUE—(Jointly)—Peace, dear friend, stay with us for ever. If not even during war, thou wilt surely not desert us now.

[The agitation over the Khilafat question in India is assuming a serious aspect.]

[*Hindi Punch*, April, 1920.]

THE INDIAN PROMETHEUS

Bound hand and foot to the rock of British interests! Poor man!

[There is a great hue and cry raised against the new currency policy, which is considered to be highly ruinous to the interests of Indian trade and commerce]

[Hindi Punch, April, 1920]

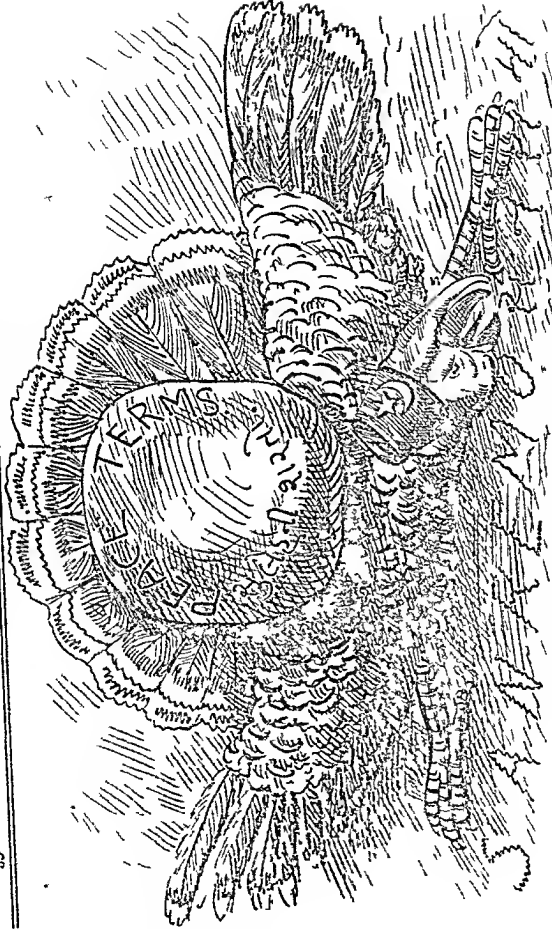
"WE THAT WERE FRIEND, AND YET ARE NOT SO?"

**THE CHOICEST FRUIT OF THE BOMBAY SEASON:—
A RICH CROP OF MANGOES.**

[A public meeting of the citizens of Bombay was held in the Town Hall yesterday (24th April), H. E. the Governor presiding, when a resolution to accord an enthusiastic and loyal welcome to H. R. H. the Prince of Wales when he arrives in the city in December next was passed and a large and influential committee was appointed for the purpose.]

OVERWHELMED!

[The Peace Tutus for Turkey have been settled. They are very stringent, leaving Turkey very much crippled]

[Hindi Punch, May, 1920]

DISCONSOLATE!

(MOSLEM BEGUM SAHIBA IN GRIEF AND AGONY.)

Wanted a Lucknow Hakim to find out a healing balm to soothe her lacerated heart.

I On the eve of the publication of the Terms of Peace for Turkey, His Excellency the Viceroy issued a message to the Mohammedan people of India, in which he said that "they include terms which I fear must be painful to all Muslims." * * * Before the late disastrous war, Great Britain had always maintained the strictest friendship with Turkey, and I am confident that with the conclusion of this new Treaty that friendship will quickly take life again and a Turkey regenerate, full of hope and strength, will stand forth in the future, as in the past, a pillar of the Islamic faith. This thought will, I trust, strengthen you to accept the Peace terms with resignation, courage and fortitude and to keep your loyalty towards the Crown bright and unaltered, as it has been for so many generations.]

[Hindi Punch, May, 1920]

(10)

(10)

THE AFGHAN SUGAR-COATED PILLS

"Went they capture the Indian market, I wonder?"

[His Majesty Amir Amanullah has issued a proclamation forbidding cow-killing and has announced the enlistment of Hindus in his army and abolished various restrictions as to special dress, &c. The Amir says that all these "may not be along her without a motive." They "suggest to us the existence of a deliberate preconceived plan in Kabul." "We must ask our countrymen not to mix themselves up with affairs which need so much explanation. And we must also warn the Muslims against the pills which they are issuing for Indian consumption that we are no fools."]

[Hindi Punch, May, 1920]

"When the fox hath come got in his race,
He'll soon find means to make th' budy follow."

But the race is not in this part, but in the new councils' elections!

[The Extreme: we fighting shy of the non-~~no~~ operation revolution of the Moderates, as they do not feel inclined to leave the whole field of the new Councils' elections to the Moderates, then Extremism! ah its compromises.]

UNSEASONABLE WHITEWASHING!

'Pray from a friend or censure from a foe,
Are lost on hearers that our merits know.'

[From Mr. Montagu's despatch to the Viceroy on the Report of the Hunter Committee:—(1) Certificate for Sir Michael O'Dwyer—His Majesty's Government desire here to pay a tribute to the great energy, decision and courage which Sir Michael O'Dwyer brought to his task through a period of exceptional difficulty and to express their appreciation of his service; (2) Certificate for Lord Chelmsford—His Majesty's Government desire that you should be fortified by the assurance that they continue to repute the fullest confidence in your Excellency's decision, inspired as they feel certain it has constantly been by the approval of the people whose government is committed to your charge."]

[Hindi Punch, June, 1920]

A BIRTHDAY CELEBRATION.

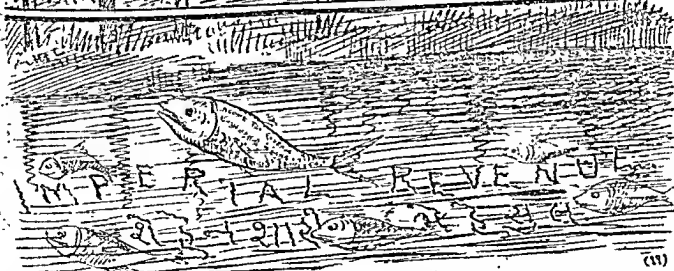
"Peace is the happy natural state of man,
War is corruption,—his disgrace"

HIN.—Abid in my house for all time to come, and sing
me your songs of peace, rest, contentment and conciliation for
ever, driving away all unrest and discontent from me and mine!

[His Majesty the King Emperor's Birthday Celebration
in India Saturday, 5th June 1920]

[Hindi Punch, June, 1920]

GOV'T. OF INDIA
PRESERVE.
NO PROVINCIAL
GOV'T.
SHOULD TRESPASS HERE.

THE PELICAN OUT-PELICANED.

PELICAN—Is this Income or outgoing tax?

[Great injustice has been done to Bombay by the Merton Financial Relations Committee by arbitrarily classifying Income Tax as Imperial.]

[Hindi Punch, June, 1920.]

A WORD TO THE WISE

Punch—Don't bridd r don't play with fire You'll burn your own fingers!

[About thirty Moslems of the Central Khilafat Committee, who gathered at Allahabad the other day, decided amidst great difference of opinion to resort to non co-operation after giving a month's notice to H E the Viceroy]

A DRY LEVON.

LEMOY—If you wanted so much juice out of me, you should have let me grow a bit

LEFROY.—If you wanted so much juice out of me, you should have let me grow a bit.
[Germany herself of her colonies, her merchant shipping, ten per cent of her territory, one third of her coal and three quarters of her iron, is still considered capable by the Supreme Council of paying a colossal sum as war indemnity.]

[*Hindi Punch*, June, 1920]

A THREATENED CUTTING UP.

[The majority of Hindus are dead against non-co-operation, and with all their sympathy for the Khilafat question they do not see their way to join those Moslems who want to go in for it. This will lead, it is feared, to the rupture of the good relations existing between the Hindus and the Moslems.]

[Hindi Punch, June, 1920.]

POLITICAL SUICIDE.

[The Moderate Moslem tries his best to restrain the Extremist Moslem in his extremism.]

[*Hindi Punch*, June 1920.]

BLACK AND WHITE

[While the European Associations in India have fully sympathised with O Dwyerism and Dyerism as practised in the Punjab last year, the Indian Associations and Leagues have strongly inveighed against them. Both have wired their opinions to the authorities in England in view of the coming debate in Parliament on the Hunter Committee's Report and the case of General Dyer]

[Hindi Punch, June, 1920]

REVERSES—FOR WHOM?

BLOATED BANKER—Ha! ha! What a benighted Government to enrich us at its own expense!

[The sale of Reverse Council by the Government of India has resulted in a loss of eight crores of rupees to the Indian Exchequer. No sooner did Government raise Exchange by five pence a unit and then by eight pence to compensate for the fall in the American cross rate, than a panic in the Exchange set in. The Banks and big money concerns converted their funds to gold to barter. "The Times of India" calls it the "systematic plundering of the Indian exchequer".]

[H. S. Ford, June, 1920]

THE CRY OF THE COCKATOOS:-

"JUSTICE! JUSTICE! JUSTICE!!!"

MICHAEL O'DWYER—A plague on your screeching! I wish you had come to me for justice when I was in power!

[Strong resolutions have been passed and wired by different Indian political bodies to the Secretary of State and the Houses of Parliament about the Hunter Committee's Report, some asking for the impeachment of Sir Michael O'Dwyer and General Dyer, and others for justice being done to the feelings of Indians and praying Parliament will be pleased to take definite steps to carry an assurance to the wounded mind and bleeding heart of India due to deplorable Punjab incidents.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

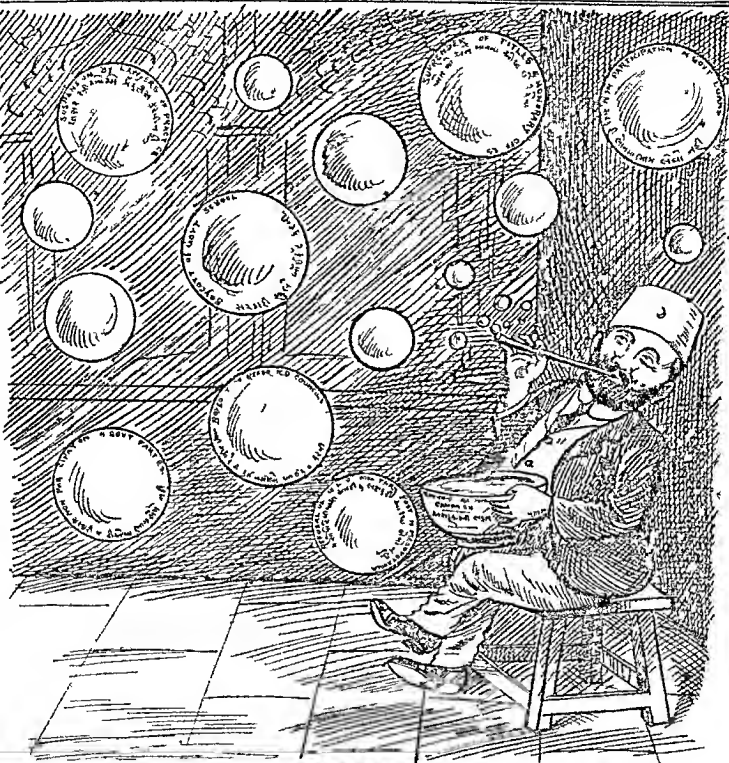

(13)

THE ELEPHANT TEASERS.

[Ultimatums have been submitted to the Viceroy by Mr. Gandhi and Mr. Feroz Ali and others that the non-co-operation campaign will be launched on the 1st August if the Khalifat question and the terms of the Turkish Peace Treaty are not settled in accordance with the Moslem demands.]

English Press, July, 1920.

BUBBLES.

THE PASTIME OF MIAN SHAUKAT ALI, THE APOSTLE OF NON-CO-OPERATION.

[Mr Shaukat Ali has issued to the Press a statement in the name of the Non-co-operation Committee, in which he says the committee has decided upon the following as part of the first stage:—(1) surrender of titles and honorary offices, (2) non participation in Government Loan, (3) suspension of practice by lawyers, (4) boycott of Government schools, (5) boycott of reformed councils, (6) non participation in Government parties, (7) refusal to accept any civil or military post in Mesopotamia, (8) vigorous prosecution of Swadeshi.]

[Hindi Punch, July, 1920]

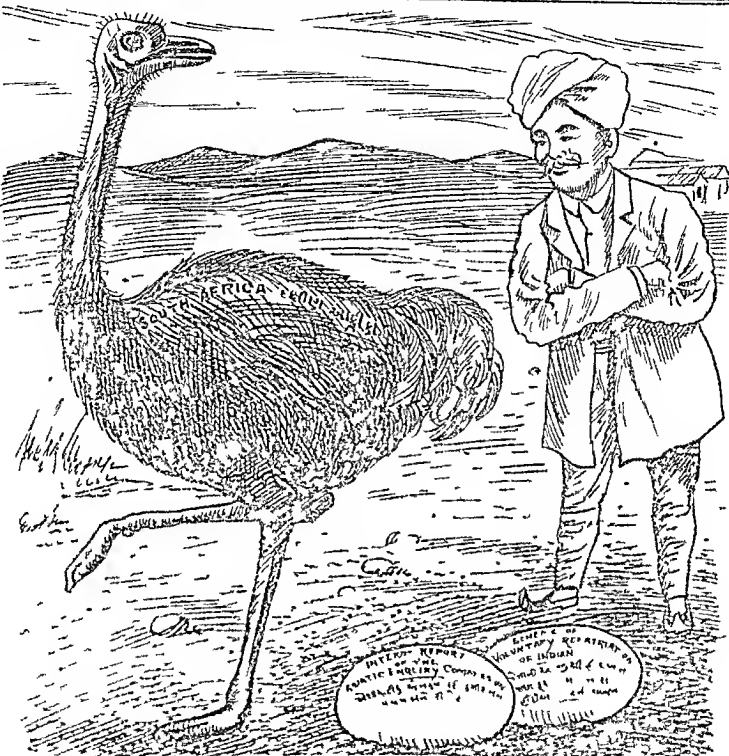

PUNCH—You are welcome, right royally welcome, Your Royal Highness. Deserve not those who say otherwise

H. R. H.—I never had any doubts, PUNCH

[Attempts are being made by the enemies of India to get the promised visit of H. R. H. the Prince of Wales to India next December either postponed or abandoned and gross misrepresentations about the attitude of the leaders and people of India are being circulated with a view to prejudice the British public and to cast aspersions against India's fervent loyalty and devotion to the British Throne and the Royal Family.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

THE TEMPTING LEGGS

Ostrich—Well, these are for you

SOUTH AFRICAN INDIAN—I think I'll take them

[The Government of India have received information regarding the scheme of voluntary repatriation of Indians from South Africa recommended in the interim report of the Asian Enquiry Commission. The Indian Government can provide free passage only to Indians who ask for it on their own and who are a maintenance of the grant of the passage a statement that they are on behalf of themselves their wives and their minor children (if any) all the rights to enter and reside in the Union to order with all the facilities to their disposal to their disposal. The scheme is favorably received by the Indians residing in South Africa.]

[Hindi Punch, July, 1920]

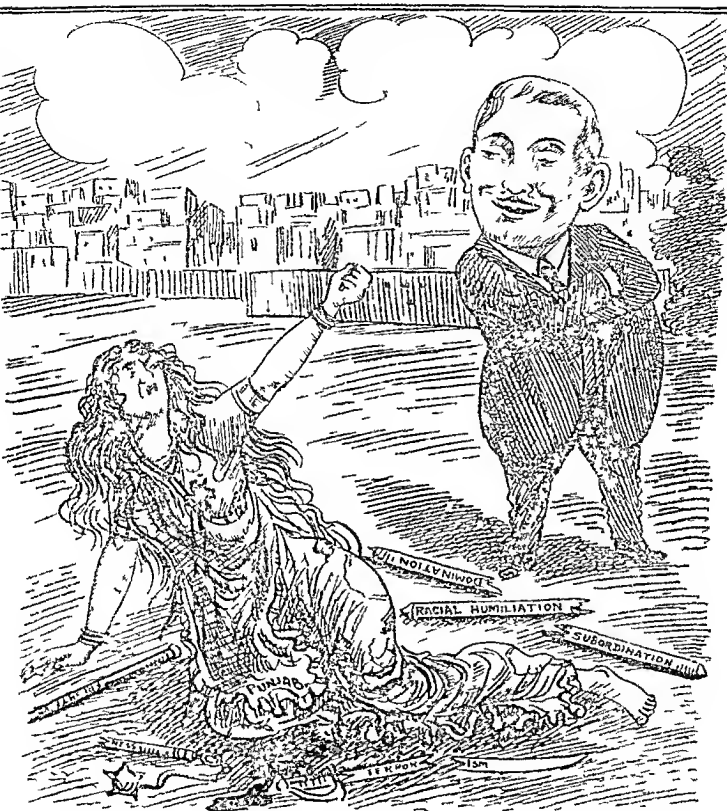
(14)

INFLATING — A FRUITLESS TASK.

"Leakage somewhere"

[Lala Lajpatrai has declared that he would adopt a policy of non-co-operation or boycott towards the reforms, Mr Gandhi has expressed his entire accord with the declaration. But Pandit Ramabhai Dutt Chowdhari and a large number of educated Indians as well as the Extremist Press have expressed their strong aversion to the proposal]

[Hindi Punch, Jan., 1920.]

"As long as there is motion in my body
And life to give me wounds I'll cry for justice!"

[The much looked for Punjab debate took place in the House of Commons on Thursday, 18th July.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

INCENDIARISM RAMPANT I—

"DON'T PLAY WITH FIRE!"

[Messrs. Gandhi, Shaukat Ali and Company have asked I dare to observe hartal on the 1st August, with a view to make their Non Co-operation Campaign similar to as large a number of people as possible. Messrs. Gandhi and Shaukat Ali are now on a tour in the country for propaganda work.]

[Hindi Punch, July, 1920]

A BED OF BAYONETS.

"So I must lie as others lay my bed! Is this post-war justice?"

[No important changes have been made by the Allies' Supreme Council in the Turkish Peace Terms after the reply of the Turkish Delegates. They have asked Turkey to sign the Treaty by Tuesday (27th July). In case of refusal to sign they have threatened to expel the Turks from Europe.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

THE DISCOMFITED CROWS.

(A new version of an old Fable.)

GANDHI AND SHAUKAT—The fox has at or all charmed this out of our brethren in spite of our efforts to the contrary.

[Notwithstanding the Khilafat Committee's exhortation to the public not to participate in the Government Loans new or old, the new Six Per Cent Government of India Bonds issued only on the 5th July, have proved a huge success, the sum subscribed within a fortnight amounting to nearly thirteen crores of rupees.]

[Hindi Punch, July, 1920]

THE PARLIAMENTARY SCALES OF BRITISH JUSTICE.

[The Dyer-hards in the Lords have triumphed. They have succeeded in widening the gaping wounds in the heart of poor Punjab.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

Jalandhar Nath.

JALANDHAR NATH—as Rao Bahadur Ananddas Ramkrishna Talcherkar took pride in calling himself in the immortal pages of *Hindi Punch* and as he was known to a large circle of friends and admirers of Mr PUNCH—has left us. We shall know him no

his pen whenever called upon to wield it against all social and political humbugs, and he never shirked work but cheerfully attended to the labour of love to which his natural gifts and heat of mind always turned him. He took pleasure and delight in working for PUNCH, as he used to call me and as his dearest and nearest ones always delighted to honour me. For the last nine months he was in very ill-

YOGIRAJ JALANDHAR NATH IN SAMADHI

"The loved and revered friend who has passed to the reward of a noble life"

more to enliven the pages of *Hindi Punch* by his genial humour, his sparkling wit, his innocent earth and merriment, satire and sarcasm. But we shall always thank of him to the end as the vivacious writer and jovial friend and companion who, for nearly thirty six years, wielded his pen in exposing cant and hypocrisy, who suggested ideas for cartoons and skits, political and social, with a facility and fertile imagination all his own. He was ready with

different health. At the time of the Divali holidays last year he was unable to sit up and work on his "Divali Musings," as he was down with rheumatism. I saw him frequently during his illness and came away every time with the pleasantment that my jovial friend and genial companion of a life-time would not be his old bright twinkling self. Yet in November last when I saw him at the Cobble Station going to Indore and wished him god-speed, I

had hoped that the change to the capital of the Holkars would do him good and that he would return hale and hearty, a giant refreshed in mind and body. But the reports that I had from him were not at all cheering. I knew early that he was very ill and last month the beginning of the end set in. He was down with diarrhoea along with other ailments, and although I had not with any thoroughness foreseen my sad loss, I had hoped that my revered and esteemed friend would overcome the terrible ordeal through which he was passing, as he had passed others, through sheer will power, and his wonderful vitality and his great tenacity. But now I know that Jalandhar is dead and *Hindi Punch* can never see the like of him again! He passed away at Indore on Monday afternoon (26th July), surrounded by his dearest and nearest ones, full of years and honours.

I feel desolate with his loss. In December 1913, I lost my esteemed friend Hirji Khambatta, the facetious Corporator Faincant of *Hindi Punch*, who wielded his facile pen for twenty-five years in these pages and cultivated them with his choice English, genial humour and sparkling wit. Then, again, in August 1917, I had to mourn the death of my oldest artist Bajimo, who worked for *Parsi Punch* and *Hindi Punch* for close upon fifty years. And now Anandraso—Jalandhar Nath—leaves me after a life-long friendship and close companionship, whom I and mine honoured and loved as one of ourselves and who was always welcome as the trusted guide, adviser and friend, who took such a great delight and keen interest in the welfare of *Hindi Punch* and who, while he was never slow to praise where praise was due, never missed an opportunity to point out its failings and foibles in very plain, blunt language. Of the four oldest friends and co-workers, who did the labour of love for *Hindi Punch* jointly for years, I am the only one now left. For nearly half a century I am in harness. During all this time, amidst the ups and downs of a journalistic life, I was always cheered and comforted and solaced with the thought, and I considered myself fortunate, that I had such friends who looked eye to eye with me on all public questions and were always ready with their pen and pencil, whenever I stood in need of them, to work on chalked out lines, and thus helped me in steering the barque of a unique paper clear of all shoals and rocks. The last of these friends has, alas! departed to the haven from which no mortal returns, and naturally I feel desolate.

"The loved and revered friend had passed to the reward of a noble life." So I said in December 1913 about my esteemed friend Hirji Khambatta. So I say again about friend Jalandhar Nath. His was a life devoted to work, work and work. While he worked in the Royal Indian Marine Dock-yard he devoted his leisure hours in the evening for a number of years for the good of the people of Bandra—in looking to their health and comfort and their sanitary needs; and he performed his civic duties in a manner that won the recognition of friends

and opponents alike. Bandra owes not a little to the energy and devotion to duty showed by Jalandhar Nath as a Municipal Councillor for a number of years. Some of the improvements were introduced in this fishermen's village, now turned into a health suburb and reckoned as the Brighton of Bombay, through his energetic fight at the municipal meetings. His entry into the civic arena gave fresh life and vigour to the Bandra municipal board, and the files of the Bombay Gujarati dailies bear witness to the efforts he made to improve the insanitary lot of the Bandraitas. I wish there were more Talchethars now in the Bandra Municipality than some of the present-day Rajarams and Ratnagars—members who fight like Kilkenny cats and create more noise and do less work.

Jalandhar Nath's was a vivid fancy. His was a creative eye. His mind was a vast store of information. His reading was extensive, and as a talker he was very vivid. If once he began to talk among friends of either sex, he would absorb their attention for hours and his listeners forget for a time their other avocation. He was a creature of drollery, like the late Sammy (Lunley Sambarano) of *Punch* Table, and like him was a most admirable laughster. He would make a joke himself and also enjoy a joke against himself. After my week's arduous task was over and I enjoyed a little bit of rest in my sanctum, it was usual for me on Monday to receive a note from him, and my hands would tremble to open it, as I feared that it might be full of his sarcastic jabs and satirical blows for something that might have appeared in the previous Sunday issue of *Hindi Punch*, which might have displeased his too critical eyes and his keen faculty of mind. He was lavish in giving hard knocks where they were necessary and in giving soft praise and applying balm where it was due. He was generous and kind. He would come to the help of my artists and would devote hours explaining to them an idea of a cartoon which he would have them work out according to his fancy. And was he to the artist who failed in bringing out the idea according to his instructions. He would come down heavily on him, no sooner the idea was published, in a long note to me full of caustic remarks and his ruffled temper.

For all this I loved and honoured him more. He was most endeared to me for his utter frankness, for his generosity of spirit and for his kindest help which was always forthcoming at any moment—at any time of the day or night. Tears trickled down my eyes when I received the sad news of his death, and the eyes of the members of my family were all wet—members who had known him all their life and who had loved and revered him as one of their own kith and kin. Never again will any of us see his benign face. But we will always cherish his memory with respect and reverence, remembering the happy moments we have passed in his company either in my sanctum or in his. Peace to his soul!

B. N. A.

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

A WORD OF SOUND ADVICE.

WISDOM—Let me be your guide, philosopher and friend, Begum League.

[The Council of the All India Muslim League met at Lucknow on the 12th July and resolved to hold a special session at Calcutta on the 6th and 7th September, to consider what action should now be taken by Indian Muslims in view of the serious situation arising out of the Turkish Peace Terms, the Hunter Committee's Report, &c.]

[Hindi Punch, August, 1920.]

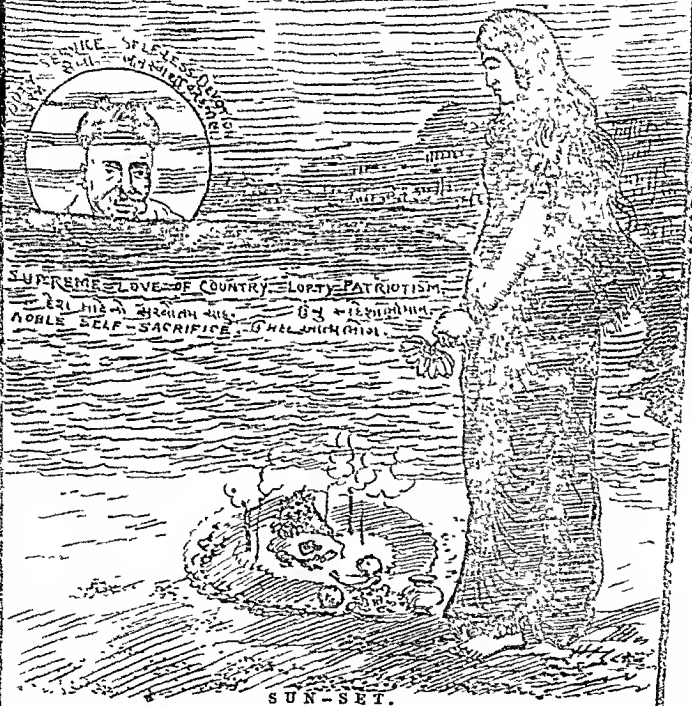

WHICH?—OR, DEVI CONGRESS AT THE PARTING OF THE WAYS:

"What way shall I turn?"

[The Special Congress session meets in Calcutta on the 4th, 5th, 6th and 7th September.]

[Hind. Punch, August, 1920]

MR. BAL GANGADHAR TILAK, THE SUN OF MAHARASHTRA.

Born, 23rd July, 1856.

Died, 31st July, 1920.

[Hindi Punch, August, 1920.]

As this season has been a successful one for the farmers, the Government has decided to issue a number of officers, headed by Sir Narayan Chandra Varma, to the various districts of the United Provinces, under the lead of the President Sir Datta Varma, in order to see that the farmers are properly looked after. The Government has also, under the lead of the President Sir Datta Varma, in order to see that the farmers are properly looked after. The Government has also, under the lead of the President Sir Datta Varma, in order to see that the farmers are properly looked after.

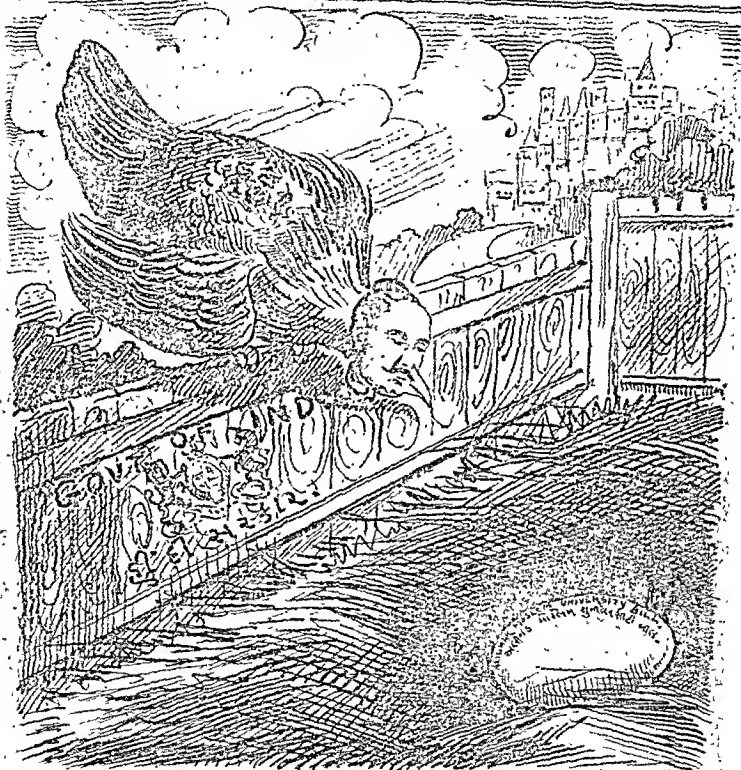
(17)

(18)

ON GIDDY HEIGHTS!
OR, PEACE IN A PERILOUS POSITION.

[While England has tried its best to be away from the war with Soviet Russia on the question of Poland, France has decided on war with the Bolsheviks alone]

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

CLUCK! CLUCK! CLUCK!

MIAN SHAFI FOWL.—Will the Non-co-operationist brood approve of this egg, I wonder?

[Through the exertions of the Hon'ble Mian Mahomed Shafi, the scheme of the Muslim University, which has been hanging fire all these years, is now on the fair way of being accomplished. A Bill has been prepared and will be introduced in the Simla session of the Imperial Council by the Hon. Mr. Shafi. The new University will be called the Aligarh Muslim University and it will be of the teaching and residential type in accordance with the recommendations of the Calcutta University Commission.]

[Hindi Punch, August, 1920.]

THE BOMBAY MILCH-COW.

PANDIT OF BENARES—You have been very good and very kind to me, and have supplied my most urgent want. I hope next time I come to you, you won't fail me.

Cow—Don't milk me dry, Pandit. You must try elsewhere too.

[The Hon'ble Pandit Modan Mukun Malhotra has been fortunate in securing twenty seven lakhs of rupees from Bombay city for the Benares Hindu University. Will he have Calcutta and Madras do so? Will Pandit give out the figures?]]

[Hindi Punch, August, 1920.]

ATLE SIXTY YEARS AND TWO!

HINDI PUNCH (To the Shade of Victoria the Good)—At last Your Majesty, after sixty-two years! Your Majesty's promise to the people of India has been fulfilled and one of the great offices of State has been opened to Indians of eminence. Your Majesty's Proclamation does not remain an impossible charter after all, and I and my *Hindi Punch* priya are grateful to Your Majesty's Grandson for making it a living monument of India's hopes and aspirations! God bless Him!

[Lord Sinha is the first Indian to be appointed the Governor of an Indian province. He has been made Governor of Behar and Orissa.]

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

HOPES DEFERRED!

HIND MATA—What a disappointment Punchba!

PUNCH—Let us pray, Mata, that the Prince may soon be hale and hearty, and visit us next year in full vigour

[Owing to the condition of health of His Royal Highness the Prince of Wales his visit to India has been postponed to next year, and His Royal Highness the Duke of Connaught, K. M. the King's uncle, will come instead to India to inaugurate the New Councils.]

[Hindi Punch, August, 1922]

ALADIN AND THE WONDERFUL LAMP.

(A NEW VERSION.)

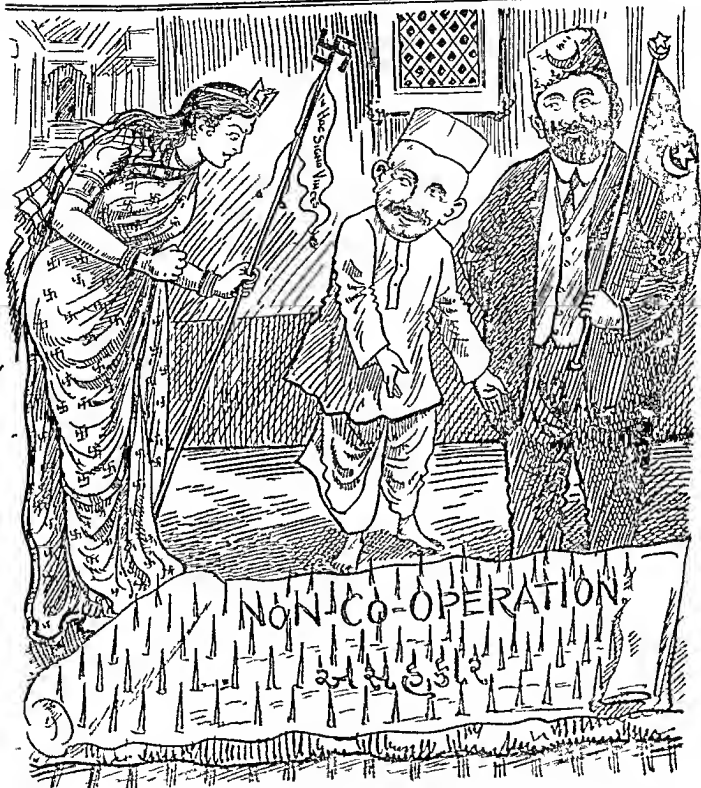

Boy CHENKISFORD—Clean altar for dirty ones!

Non-Co-operationists—No, thanks, we have nothing more to write

[Commencing the work of the autumn session of the Imperial Legislative Council
 1. Simla on the 29th August. If the Viceroy said — "Much will depend on the
 manner in which the new Council and the new Government grapple with the task to be
 laid upon them. Are we to enter the new era in a spirit charged with the earnestness of
 and press forward to the things that are before? I am confident that, so far as him.
 (Hindi Punch, August, 1920)]

The post, or shall we leave those things that are behind
 members are concerned, their will as to write upon a clean slate and leave the past behind"]

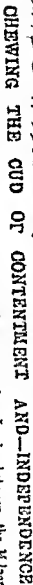

SADHU OR STATESMAN?

श्रीमद् अनाकारिण—As I make the bed so must you lie, Devi Congress

[The Special Congress session meets on the 4th, 5th, 6th and 7th September at Calcutta to discuss the non-co-operation question. If the Congress does not go over wholly, many members will secede from it]

[Hindi Punch, August, 1920]

1. Hudi Panch, August, 1950)

MADARI LALAJI'S INEXHAUSTIBLE TAPE

[The inaugural address of Lala Lajpat Rai, the President of the Special Session of the I. N. Congress, was for the most part devoted to an indictment of the policy of the Government in regard to the Punjab disorders. It was a scathing condemnation of Sir Michael O'Dwyer and his lieutenants and satellites]

[Hindi Punch, September, 1920]

CONGRESS GANDHI VIVA.

["The old Congress is dead and buried at the special session. How the new Congress, which has risen like Phoenix from the ashes of the old, will fare in the career, will be anxiously watched by all interested in the political advancement of the country."—"The Bengalee."]

[*Hindi Punch*, September, 1920.]

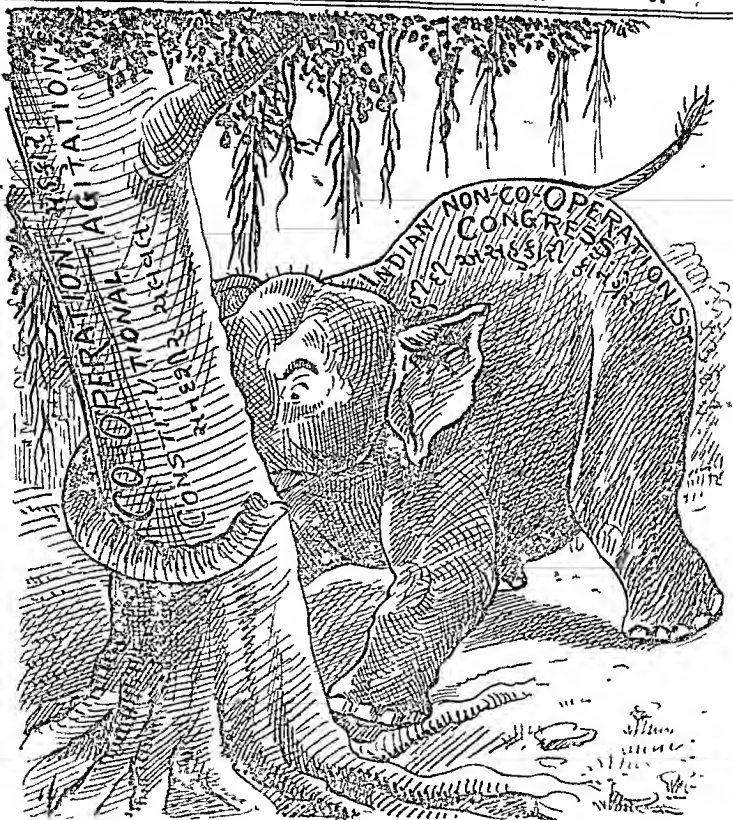

THE PREACHING AND ITS RESULT.

[The non-co operationist propagandists forbade the participation in Government loans. The public have replied by subscribing the large sum of Rs. 27,66,09,500 in the Government of India Six Per Cent Bonds.]

[Hindi Punch, September, 1920.]

THE MUSTH ELEPHANT.

TRYING TO UPROOT THE FLOURISHING DAN-YAN TREE

[A muck elephant did get loose in Ceylon lately. The Non-co-operation Resolution of the Special I. N. Congress aims at uprooting co-operation and constitutional agitation]

[*Herald's Patch*, September, 1920]

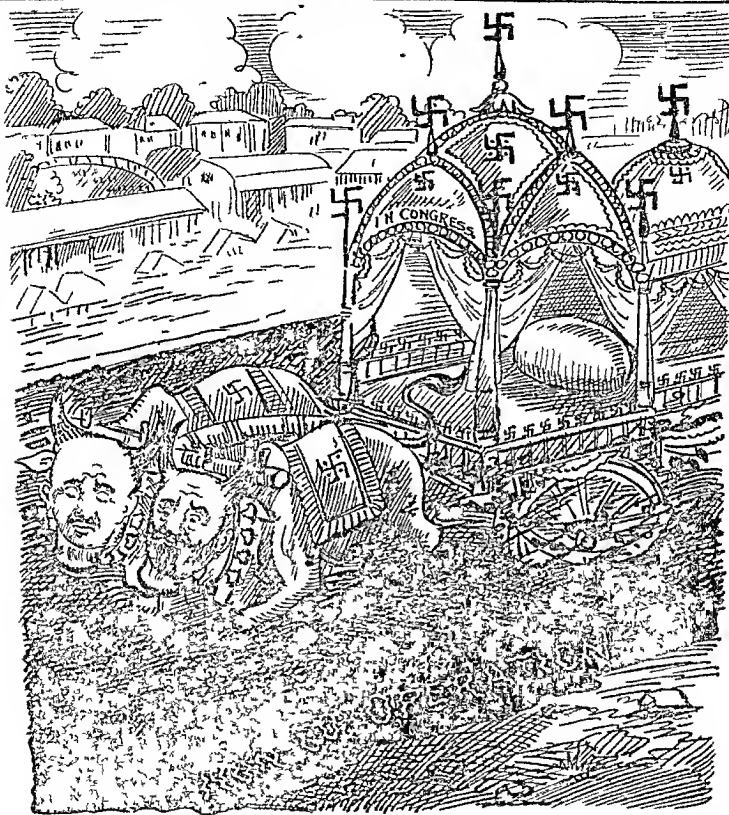
THE CHANGE OF NOMENCLATURE

(20)

DEVY CONGRESS—What? Is this to be my future name, I wonder? My parents never dreamt of it.
 BOY LAJPATRAI—Nor did I, Devi.

[Lala Lajpatrai: In his concluding remarks at the Special Session of the Congress said—He was a little sorry that Mr. Gandhi in his wisdom should have considered it necessary and proper in a way to tackle the Indian National Congress to the Central Khilafat Committee. The Central Khilafat Committee represented seven crores of Mohammedans in India but the Indian National Congress represented 315 millions. They recognized them both for their co-operation and for supporting them but the main body which ought to keep its national character and which represented every Indian in this country, was the Indian National Congress.]

3. Punch, September, 1920]

IN THE MIRE.

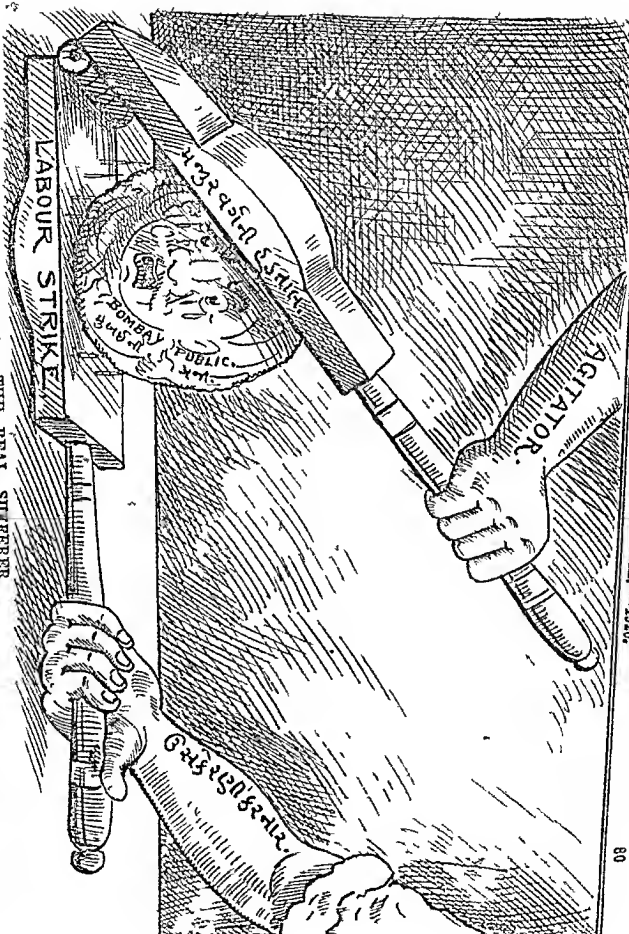
The National Congress tar has stuck deep in the mire and herculean efforts will have to be made to drag it out. Oh! for a powerful Land to bring it out of the parlous state, and to carry it to the road of constitutional agitation and co-operation!

[Hindi Punch September, 1920]

RUSHING DOWN THE UNWILLING THROAT.

[Writes "A Delegate "—The programme of the Central Khilafat Committee had to be rushed down the unwilling throats of the National Congress in order to put upon it the authoritative seal of 'that great national assembly', to borrow Mr Bonar Law's expression, and there they were to perform that task. But will the National Congress remain the national body that it was up till now supposed to be, if a section of the community and sectional organizations attempt to swamp it and dominate its deliberations as they did this time? Will its decisions command the same respect if such coups are possible?]

THE REAL SUFFERER.

[The Bombay public is sorely tried with the strikes of workmen in different departments, private and public, and cries loudly for their suppression and for the punishment of the agitators who foment them.]

[Hindi Punch, October, 1920.]

(21)

GANDHALISM

(21)

The vandal has done his work with the Congress idol. He is now at the All India Home Rule idol. [Mr. M. A. Jinnah, Mr. M. R. Jayaker and some eighteen others have resigned their memberships of the All India Home Rule League, or the Swaraj Sabha as it is now called, (its President being Mr. Gandhi) as a protest against the revolutionary change in the constitution of the League and the deliberate omission of any reference to British connection in the clause which lays down as the goal of the League to be the attainment of self government.]

[Hindi Punch, October, 1920]

THE INDIAN SINBAD'S BURDEN

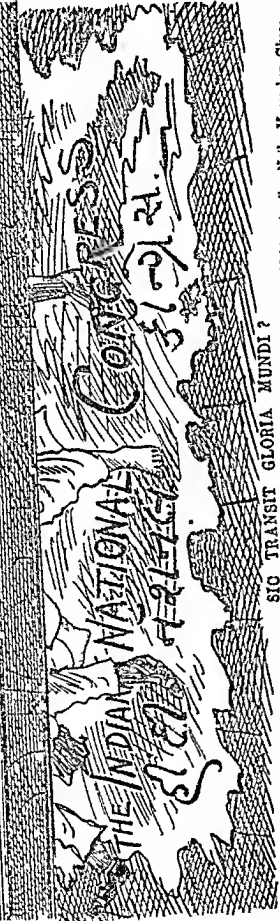
SINBAD—You are pressing heavily on me. I cannot carry you any further.

MILITARY GO BHAND—Not at all. You will get stronger the more you have to carry. And I'll like you out for an airing as often as I can.

[The Escher Committee's Report on the Indian Military Re-organisation is out. Its proposals amount to this—The military expenditure of the Indian army, already very heavy, is still further to be increased and the army is to be freely employed outside India.]

[Hindu Punch, October, 1920]

THE STRAWMANS OF THE CONGRESS (Shades of W. O. Bonner) Dadabhai Naoroji, Pherozshah Mehta, Ajodhya Nath, Manmohan Ghose, Anand Chaitany and G. K. Gokhale)—How it unflatteringly they are waving their hideous black flags! But we are confident that the country at large will ere long revere the National banner to its place of honor.

[The sub-committee consisting of Mr. M. K. Gandhi, Pandit Mohlal Nelru and Mr. V. J. Patel, appointed by the All India Congress Committee at the meeting held at Calcutta after the Special Sessions of the Congress, have issued their report on draft instructions for Congress organizations regarding non-co-operation]

[Hindi Punch, October, 1920]

A FIGHT IN THE AIR.

[The Moderates of Bombay have resolved to take active measures against the Non-co-operation movement and have formed a committee to carry on a strong propaganda against it.]

[Hindi Punch, October, 1920]

FROM THE LAND OF THE DEAD.

FRANK OF THE LATE NAWAB MOHAMMAD-MULK (late Secretary Aligarh College)—Your life-work is being undone, Sir Syed Ahmad! Some alien vandal is striking at the very foundation of the Aligarh College!

SHADW OF SIR SYED AHMAD—I wonder what the "old boys" of the College are doing? Haven't they courage and grit enough to restrain the vandal's hand?

[Mr. Qasbi and the Ali Brothers have preached non-co-operation to the students of the Aligarh College, founded by the late Sir Syed Ahmad. The students have gone on strike, and not a single student has attended the classes from the 12th October.]

[Hindi Punch, October, 1920.]

THE NEW HOPEFUL'S PLAY.

WHAT HE HOPES TO ACHIEVE WITHIN A TWELVEMONTH.

THE DIVALI (THE HINDU NEW YEAR) SATURDAY 1917; THURSDAY, 11TH NOVEMBER, 1920.]

[Hindu Propaganda, November, 1920.]

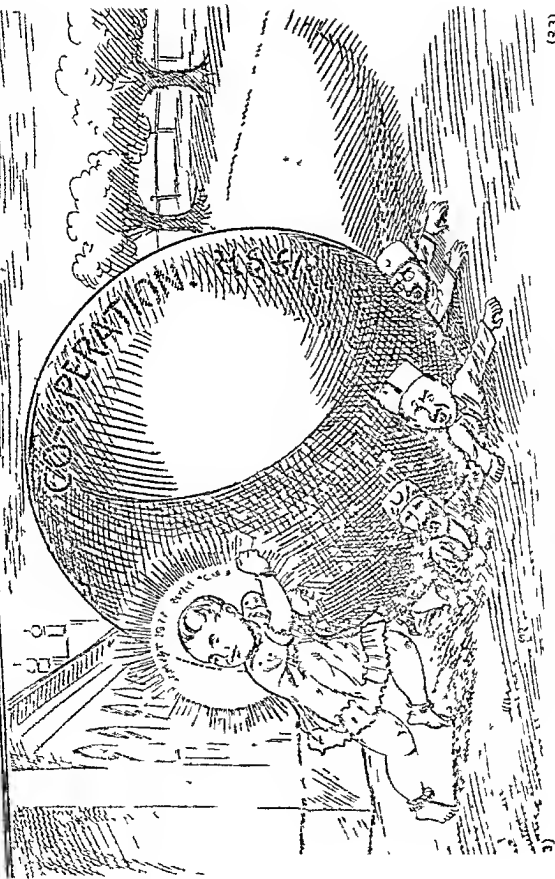
MAHOMEDAN A. O. COLLEGE
 MAHOMEDAN A. O. COLLEGE
 MAHOMEDAN A. O. COLLEGE

MAHOMEDAN A. O. COLLEGE

MAHOMEDAN A. O. COLLEGE

At the meeting of the trustees of the Aligarh College, held on the 27th October, 1920, when sixty trustees were present, including the Raja of Mahmudabad, Prince Hamidullah of Bhopal, Sardar Sir Abdul Qayyum Khan, Mir Mohammad Ali, Hakim Ajmal Khan and Dr. Ansari, eight resolutions were passed, 48 voting for and 11 against. Among the resolutions passed were:—
 1. That the Government grant and distribute the College. The said resolution emphatically disapproved the first resolution rejected the proposal to give up the Government grant and distribute the College. The said resolution emphatically disapproved the action of Mr. Shankar Ali and others in obtaining direct access to the students in defiance of the Principal. The third resolution confirmed the action of the Syndicate, Principal and staff and expressed approval.]

[Hindi Punch, October, 1920.]

THE NEW HOPEFUL'S PLAY.

WHAT HE HOPES TO ACHIEVE WITHIN A TWELVEMONTH.

THE DIVALI (THE HINDU NEW YEAR, SANVAT 1931 : THURSDAY, 31ST NOVEMBER, 1930.)

[Hindi Punch, November, 1930.]

A DIVALI AND NEW YEAR PRESENT.

SIR WILLIAM V. SARTON—Well, here you are. Take it as a Diwali garland or as a rope to hang yourselves with.

[The non-co-operationists are urgently wishing that Government might take repressive measures against them, so that they might become martyrs. Their wish will remain unfructified for a long time, as Government have, in a long communique issued from the Home Department. In charge of Sir William Vincent, declared that "it is to enlightened public opinion that they must chiefly trust for a dissipation of the danger that now envelops India, as it is on that same public opinion that India's political future must depend." It is in this trust that they have refrained in the past, so far as is consistent with the public safety, from repressive action, for they consider that such action should only be employed in the last resort when indeed failure to adopt it would be a criminal betrayal of the people."] [Hindi Punch, November, 1920.]

TO BE OR NOT TO BE—AN ARAB KING.

JORE BULL—It is tempting by way of novelty, but I am sure I could not be comfortable in it for long. I'll have none of it.

[Before establishing a permanent Arab administration in Mesopotamia, which will take some time, Sir Percy Cox, the British High Commissioner, has entrusted the forming of a provisional Government to His Highness the Naq' of Baghdad, the guardian of the shrine of the Reverend and Famous Saint Abd. J. Cadir Jhalani. This means that England has resolved to withdraw from Mesopotamia at the earliest opportunity.]

[Hindi Punch, December, 1920.]

SOUR GRAPES?

AFGHAN FOX—Should I make a bid for it? Should I take a big jump at it?

[CONSTANTINOPLE, November 22—In the course of a recent Congress at Baku the question of the separation of the Sultanate and Khilafat was discussed. Ulama and various influential personages of a number of Mohammedan countries were present and it was decided to offer the Khilafat to the Amir of Afghanistan. It is understood that a delegation has already left to inform the Amir of the decision.]

[Hindi Punch, November, 1920.]

PAGE.

Afghan sugar-coated pills	37
After sixty years and two!	68
Aladdin and the wonderful lamp... ..	70
Angel of Fear	70
As long as there is motion in my body, do	71
Bed of bayonets, A	56
Between two extremes	6
Birthday Celebration A	40
Black and White	46
Bombay mulch cow, The	67
Bubbles	3
Change of negotiators, The	77
Chewing the cud of contentment at independence	72
Choicest fruit of the Bombay season	51
Cluck! Cluck! Cluck!	66
Congress Gandhi viva	74
Cry of the cockatoos, The	48
Dawn of a new era	11
Discomfited crows, The	51
Disconsolate!	36
Dual and New Year Present, A	90
Dry linnen, A	43
East and West	23

PAGE.

Enter Ege, An	30
Elephant terrors	10
Fanal worn soberly defaced, do	61
Fight in the air, A	85
Forest Lucknow ledge!	20
Friend of the Khallia, The	21
From the Land of the Dead	80
Fruitless Task, A	20
Gandhian	81
Hercules Ilaya and the bull	18
Hes first Lesson	7
Hopes deferred!	14
In the British Parliament Workshop	3
In the Imperial Circus, Delhi	25
In the mire	78
Insurrection rampant!	57
Ind in Elephant in high jinks, The	1
Indian Prometheus, The	33
Indian Simbad's burden	82
Inflating	53
It never rains, but it pours—blessings ..	11
J's sals, J's res's	28
Jalandhar Deth	59
Love-knot, The	13

	PAGES.
Love me, love my cow	15
Madari Lalaji's inexhaustible tape	73
Madmen, spare the tree !	88
Mouth elephant !	76
New Hopeful's play	89
New Turkish Delight, The	33
".....O Beautiful Peace ! "	2
On giddy heights	67
Overwhelmed !	35
Parliamentary scales of British Justice ..	38
Pelican out-pelicaned, The	41
People's love, a people's hearts are thru, A	12
Political suicide	15
Press lung and its result..	75
Proud motto of the Poona nationalist ! ..	21
Ready to meet an invasion for ;	19
Red sufferer, The... ..	89
Reveries—for whom ?	17
Royal Amas Pro out	8
Rushing down the unwilling throat	79
Sadhu Bai Chelmsford always begging ; ...	27
Sadhu or statesman ?	71

	PAGES.
Sig transit gloria mundi ?	83-b1
Smelt (Lion) of the season	17
Sour grapes	92
Spider and the Fly, The... ..	4
Sixteenman, yet friend to truth !	16
Sunset	63
Tomping eggs	62
Thorough Examination, A	5
Threatened cutting up, A	11
'Tis false !	31
To be or not to be—an Arab King	21
Two-thirds of a loaf is better than none. ...	27
Unseasonable white-washing !	33
Urgent appeal, An	31
We that were friends, and yet are not now. ...	23
When the fox hath once got in his nose. ...	38
Which ?	62
Will-O'-the-wisp... ..	87
Word to the wise, A	12
Word of sound advice, A	61
Amas Joy-bells	9
Index	93
Gujarati letter-press	95

૧૯૨૦ ના “હોદી પંચ” માંના કારતુન્સની ગુજરાતી સમજ.

હોદી હાથી ખુશાલીમાં ગરક !

[લુઓ ચીત, પાટું ૧ હું.]

(નતદીકના ભગીપતું એક સ્વપતું) — જો વેળા તે પોતાની સાંજ તોરી નાખશે.)

[તા. ૫ મી દીસમ્બર ૧૯૧૬ ને દીને દેવલુંની આમની સ્થાને પસાર કરેલાં હોદી સુધારાને લગતાં બીજમાં કરવામાં આવેલી ગોઠવણ પ્રમાણે પેદેલવડેલાં મોટી ધારા સભા ૧૯૨૧ ના જાનેવારીમાં મળશે, અને એવી આદાશખવામાં આવે છે કે નામદાર પ્રીતસ જોશિ વેલસ રીપ મે ખાતે તેનું વાસપુરત કરશે.]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

“.....ઓ સુદર સુનેહ !”

[લુઓ ચીત, પાટું ૨ હું.]

હોદીમાં સુનેહની ઉલ્લસણી : યાત્રી, રત્તી, શોખ અને મંગળ, તા. ૧૩, ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ મી દીસમ્બર, ૧૯૧૬.

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

ખીટીશ વર્કશોપમાં : — કોચર ઠોકવાતું આખાદ કામ.

[લુઓ ચીત, પાટું ૩ હું.]

[હોદી સુધારામાંને લગતું બીજા આમની સભાએ ત્રીજા વારનાં વોચનમાંથી પસાર કીધું છે અને ઉમરાળાની સભાએ તે પેદેલીવાર વોચનું છે.]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

કરોળ્યો અને માખી.

[લુઓ ચીત, પાટું ૪ હું.]

નેશનેલીસ્ટ — કેમ, સાહેબ, અંદર આવેલી? જગા વણીજ સમવડ ભરેલી છે.

મોદરેટ — નહીં, બાપુ, માફ કરો. મને તો ખુશી હવાજ પસંદ છે.

[અમદીતસર આને મનદારી કોન્વેસના યુદ્ધવા પ્રશુખ પંડીત પોતાનાવ નહેરો મોદરેટને કોન્વેસની એક વેળાએ પધારવાનું આમંત્રણ રીપું હતું. તેઓએ તે નાકબુલ્લું છે, કેમકે હોદી સુધારાની નવી યોજના અમલમાં મેલવાના સંજોગમાં મોદરેટ અને નેશનેલીસ્ટો વચ્ચે યુદ્ધ પાળેના મનગદ છે.]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

એક સંપુરણ તપાસ.

[લુઓ ચીત, પાટું ૫ હું.]

રોકર પંચ — ક્ષણી પુખ્ત અને તંદરેસ્ત આવી છે. જેમ જેમ વખત થશે તેમ તેમ તે કડબતમાં વધતો જશે.

[હોદીના સમગ્ર અને વીવારવત વગર ધારે છે કે હોદી સુધારાને લગતું બીજા પસાર થયેલી હોદીને જેમખદાદ હકુમતના રમતાપર મેલવાની મોટી શુભાત થઈ રહી છે.]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

મે છેડેના વીચારોની વચ્ચે !

[લુઓ ચીત, પાટું ૬ હું.]

[આરે મુખમાં મંગેલી ખાસ કોન્વેસના પ્રશુખ મી. હ સન ઇમામ અને જોનારેનવ મી. હનાદ જાણે છે કે હોદી સુધારાને લગતું બીજા નાપસંદ કરવાલેગ નથી, સારે જોનારે જવ મી. પટેલ, જોનારેજવ મી. જાપરે અને મી. ટોરનીમેને ઇંગલેંડમાં એક મનીફેસ્ટો બાહર પાડી તેને તદ્દન નાપસંદ કરવાલેગ જાણાયું છે.]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

પનોતા પુતનો પેહેલી પાઠ.

[લુઓ ચીત, પાટું ૭ હું.]

મી. પંચ — (ધરમ પીતા, ધરમ માતાઓ તરફથી) — લે, બેટા, તારી પેહેલી પાટી લખ — "કોમ્પાઈરેસન એન્ડ કનમી લીએસન" — "સાથે મરીને કામ અને મુશ્કેલ ને હાંતી."

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

કીસ્મતની એક બાદશાહી પરજેટ.

(હોદ માતાનાં વચ્ચેઓ મારે.)

[લુઓ ચીત, પાટું ૮ હું.]

[નામદાર રોકેનવાહે એક બાદશાહી દરેક બાહર પાડીને હોદી સુધારાના કપદાને પોતાની બાદશાહી બદાલી આપી છે. એ દરેક આપા અને સુનેહલાંતીના સંદેશ સમાન છે. તેમાં સદાશ રાજવાડાથી અપરાધીઓને સંપૂર્ણ પ્રમાણમાં બાદશાહી મારી બખગવાને કરમાવવામાં આવ્યું છે અને નામદાર રોકેન શાહની એવી ધારણા બહાર કરવામાં આવી છે કે, "મારા વડાશા હીરા પ્રીતસ જોશિ વેલસને આવતા મીઆલમાં હું હોદ ખાતે મારી તરફથી નવી દેખી રાજવંશીઓની ચેમખર અને નવી ધારા સભાઓ ખાતે મેલવાનું મુદરત કરવાને મોહલી આપીશ."]

["હોદી પંચ," દીસમ્બર, ૧૯૧૬.]

કીસ્મતના ખુશાલીના ઘંટનાદ.

[લુઓ ચીત, પાટું ૯ હું.]

સુલેહનો ફરેતો — નામદાર રોકેનશાહનો નવો લેખાસ.

[લુઓ ચીત, પાટું ૧૦ હું.]

[“ખાલી” ૫૨ લખે છે કે : — બાદશાહી દરેકમાં જે નવાંજો બહાર કરવામાં આવી છે તેમાં પ્રખના મન ઉપર હોદી પોતાનીથી અસર થશે. તેમાં સરખ ભલી લાગણી અને સતો પના વણ રાજકાર અને પ્રજા વચેના તેમજ સજાના વરજો વચેના સહમદીપણના નવા સનેનો આરભ કરવાની ખસ મનની અને નીખાલસ કીનની કાળજ દેખાડવામાં આવી છે.]

["હોદી પંચ," જાનેવારી, ૧૯૨૦.]

[૫૩ માટે લુઓ પાટું ૯૩.]

BY APPOINTMENT TO H. E. THE GOVERNOR OF BOMBAY.

ESTABLISHED

Telephone No. 3774,

1865

ટાકીના નંબર ૩૭૭૪.

NOORMAHOMED RATONSEY.

SADDLER AND HARNESS MAKER AND MOTOR ACCESSORIES DEALER
AND LEATHER MERCHANT.

Head Office—Post No. 9, Bhendi Bazar, BOMBAY.

Supplier to the Government House Stable and Raja
Princes, well-known Native Chiefs, almost all Regi-
ments and Civilians throughout India,

Bombay Horse Show Silver Medal 1898.

Bombay Horse Show Gold Medal 1898

Bombay Horse Show Silver Medal 1899.

Silver Medal International Exhibition, 1904

First Glass Certificate Diploma of Merit Bombay
Horse Show, 1899.

Riding, Polo and Hunting Saddles of best make made to order under the superintendence

A thoroughly experienced and skilled West Indian Foreman Cutter,

નુર મહમદ રતનસી

સેડલર, હારનેસ મેકર અને મોટરને લગતા સરવે જાતના
સામનના વેપારી અને લેધર મરચંડ.

પોસ્ટ નંબર ૯, ભીંડી બાજર, મુંબઈ.

[૧૫ માં પાનાડું ચાલું.]

પૌષ્ઠમાર આશીરવાદનો વરસેલો વરસાદ.

નેશનલ કોન્ગ્રેસની ૩૬ મી બેઠક : અમરીતસર, તા. ૨૮ મી, ૨૯ મી, ૩૦ મી અને ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ અને ૧ હી નેન્યુયોર્ક, ૧૯૨૦.

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૧ યું.]

[અમરીતસર ખાતે કોન્ગ્રેસની બેઠકની યુરુઆતમાં બારે વર્ષો હતો. નેશનલીસ્ટ પક્ષ, જેણે કોન્ગ્રેસનો કબજો લીધો છે, તેના નેતૃત્વવાદ નેતાઓ ઉપર આપણા દેશમાં કોઈ અસર કદી હતી, અને એ દેશ માટે તેમજ નામ પ્રીતમ જોડ વેલસને હાંદી ખાતે પ્રયાગાત આપવા મોકલ્યા હતા. આપણા પક્ષ અખર માટે નામદાર રહેનશાહનો દીવોળ ઉપર માનવાનો કારણ પસાર કરવામાં આવેલો હતો.]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

“હાંદીના સ્વચ્છ મેરેટ્યાન દોસ્ત, પ્રજાને આર અને પ્રજાનાં દીલ ખરેખર છેલ્લાં હાંપી છે.”

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૨ યું.]

[આમની સભામાંથી હાંદી સુધારાનાં ખીલને પસાર કરાવ માં હાંદીના પ્રધાન મી. ૦ મોન્ટેગ્યુએ ને મહાન સેવાઓ બી છે તે માટે તેના પરમ આચાર માનનારા તારના સંદેશાની ઉપર હાંદી ખાતેથી રવાના કરવામાં આવેલો છે.]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

મોહનલાલ ગાંધી.

ગોપ-ઉદ્ધવા મોરચેમ લીગ : અમરીતસર, તા. ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ મી ડીસેમ્બર, ૧૯૧૯.)

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૩ યું.]

મોરચેમ લીગ સમિતી—મારી ખાતી બહેન, આપણે એકબીજાને આદર્શ સીધાં છીએ, એટલે હવે કસાઈ પક્ષ આપણે છુદાં પડીશું નહીં.

[ગોપ ઉદ્ધવા મોરચેમ લીગના પ્રમુખ હાઝીર-ઉચ્ચ-સુદ્ધ સ્તરીમ અમરજીવાને પોતાનાં યુરુઆતનાં બાપણમાં જણાવ્યું. તે કહે :—“સુધારાની મોરચાની કુલદેશ નહીં પણ ને સુધારામાં હાંદીઓ હાંદીમાં અને પરદેશમાં ખાલે છે તેની કુલદેશનાં હુદાં બેદ હાંદી-મોરચેમ લીગનાં એકસંપમાં સમાવેલ છે. આપણને પાછળ કદીને જોડાની કમી જરૂર નથી, કેમકે હવે આ પંચ કોમી સંપુરણ રીતે જણાવ્યું છે કે હાંદીના ખસ સુધારા અને બનેવારી વધારા માટે એકસંપ જોગ અમરજીવ પામે છે.”]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

એક નવા માર્ગની પ્રજાત.

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૪ યું.]

[નામદાર પ્રીતમ જોડ વેલસની આવતા યીઆજમાં હાંદી ખાતે થનારી પદાર્થોની સમીતી ખરેખર હાંદીના સુધારા માટે માં બારે પુરાણીની નેપની નેવામાં ગળી છે. અર્થ દીક્ષમના નામદારમાંથી દેશનાં જુદાજુદાં બેઠામાં ને જુદાજુદાં કોમર રન્ટો, લીગ અને હાંદી કે નેસેસી સમાજો ખરી હતી, તેઓએ એ ખરેખરે અખીન દન આપનારા કારણે બારે પુરાણી વચ્ચે પસાર કરવા છે.]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

બને ચાહ, મારી ગાયને ચાહ.

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૫ યું.]

હાંદી કોનગ્રેસ (હાંદી કોમ વરસી)—હાંદી લાગણી ને ગાયને પચીત ગણે છે તે ગરીબ ગાય વરસની તારી દીલસાહ માટે છું તારી કોમ પુરતો ઉપકાર માની શકું, બહેન!

[ગોપ ઉદ્ધવા મોરચેમ લીગની અમરીતસર ખાતેની બેઠકમાં નીચેથી કારણ પસાર કરવામાં આવેલો છે :—હાંદી બાદખ્યા એ સુસમમાનો વરસ ને બહી લાગણીમાં દરશાવી છે તે માટે તેમજ તેમાં અને સુસમમાનો વચ્ચે ને એકસંપ વધારો જણે છે તેને વધારે અમરજીવ કરવા માટે, બકરી ધંદના તેજવાર ઉપર સુસમમાનોએ બને સંપુધી ગાયને ખાલે બીજાં બનેવરીની કુર પાની કરવી.

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

“રાજદવારી, પણ રાસનીના રાસના! રહસ્યને સાચો, કામમાં

ક્રમાનધર, અને પ્રમાણિકણમાં સદ્.”

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૬ યું.]

[સર દંકરન નેરને હાંદી પ્રધાનની કાનસીલમાં મળેલા નવા એવા હાંદી નેધનપ કોનગ્રેસ પોતાની સુધારાની રર સાવનારી રસપ પસાર કરેલો હતો.]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

આ મોસમનો સીંદ્ધ;

અયથા, સુખ્યા અને બેંગાલાનો માનસી લાઠકવાચી.

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૭ યું.]

[સુખપ્રમા છદાંછદાં મંડો તરફથી માનપતે મિજબી તથા છદાંછદાં માનપાનપાનના મિજાવાઓમાં હાજરી આપીને સારી મીંદ સુધારા લા. ૧૬ મી બનેવારીની રાતે કપકાત ખાતે ઉપરી ગણ હતા, અને રવીવાર તા. ૧૮ મી બનેવારીએ આની પુગલો તેમને લીજાબનબરચો આપકાર આપવામાં આવેલો હતો.]

[“હાંદી પંચ,” બનેવારી, ૧૯૨૦.]

ઉરકચલીસ લોઈડ અને ગોષા.

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૮ યું.]

[સુખપ્રમા હસતાજો તાપ બદ નેરમા ચાલે છે અને તેનો કમી છેડા હસાતો નથી. મી. બહુશીની હસાતના સંપ કમી નામદાર અવગર સર જ્યોરજ લોઈડ વચ્ચે પડીને સમ છતી કરાવવાની કોશિશ કરી, પણ તેડું હમજી કમી કડું પડી જામ નીપરવું નથી. ખીલ કામદારોની હસાતના પછી બીજાં હસાતોનાં કારખાંઓમાં હસાતના પછી છે.]

[“હાંદી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૨૦.]

તાપધાર!

કેરી રાજધાન્ય રાખનની સમી જવને તરફવાર!

[હુચ્ચો ચીત્ર, પાડું ૧૯ યું.]

[ગોપલેખીઅમના સંપપમાં વડી પારા સમામાં પ્રજામાં આલેસ એક મજાવનો જ્યાપ આપતા જોલકેબર મી. ૦ લોખે જ્યાપણે હાંદી છે, હાંદીમાં ગોપલેખીત અખર દેશની અપાન પાની જરૂર નથી જરૂર હાંદી પડે સમજે છે અને તે માટે દેશનો લેવામાં ને કેટલેક ખાલે થયાં રોજાઈ બાઈ છે.]

[“હાંદી પંચ,” રૂબરવારી, ૧૯૨૦.]

[૧૭ માટે જુદા પાડું ૧૭.]

THE EMPIRE TOBACCO CO.,

41, Esplanade Road, Fort, BOMBAY.

Insist on

Smoking

Hartley's

No. 19

Smoking

Mixture

The best South

African Tobaccos.

Prices to suit

all Pockets.

WE STOCK ALL BRANDS OF HOLLAND, MANILLA AND INDIAN CIGARS, EGYPTIAN AND AMERICAN-CIGARETTES AND TOBACCOS.

Price List gratis on Application. Special terms to Traders.

Telegraphic Address "Rubbertyre," Bombay

C. C. PATEL & SONS.

General Merchants and Commission Agents.

Saddlers, Harness Makers, Coach Iron Mongers.

407, Bhendy Bazar, Bombay No. 9.

Dealers in good quality Rubber Tyres, Axles, Spring, Bolts and Nuts, Shafts, Wooden and Steel Wheels and Rubber Tyred Steel Chancels.

And all sorts of Motor Accessories &c.
Harness Furniture, Carriage Lamps, Saddlery Harness, Whips &c.

THE BOMBAY,

UMBRELLA MART,

ESTABLISHED 1898.

5, Hornby Row, Fort.

HIGH CLASS

AND CHEAPEST.

SUNSHADES, PARASOLE AND WALKING STICKS.

K. N. KOKAM.

Proprietor.

[૯૭ માં પાનાનું ચાલુ]

જય લખનો!—જય લખ—“નાલેજ”!

[લખનો યુનીવર્સિટીની ઈમારત માટેના પાંચા ખોજા કામે]

લાગી ગયલા ખેતારીઓ ખટલર અને મેટ્રેસુદાખાદ.]

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૦ પું.]

[આઈદના તાલુકદારોની એક સભા ગઈ તા. ૬ જુન ૧૯૧૯ના રોજ લખનો ખાતે કમર પાગમાં બળી હતી, જે વેળાએ પ્રમુખ જ્યોતિર્બેચ મહમુદાબાદના રાજ્યને નીચેના હરાવ શ્રીષ્ટિ હતા:—“લખનો ખાતે એક યુનીવર્સિટીની સ્થાપના કરવાની અરજ સ્વીકારવા માટે આઈદના તાલુકદારોની આ સભા સર હારકોટ ખટલરની સરકારને મોટો ઉપકાર માને છે. કેમકે તેની સ્થાપનાથી સામાન્ય રીતે આપણા પ્રાંતની પ્રવૃત્તિ અને આશ કરીને આઈદના લોકોને મોટો લાભ થશે. નામદાર પ્રીતસ જોશ વેલસ આવતા શીખાણમાં હાંદીની મોઝાકાતે પધારનાર રાજાશ્રી આ સભા લખનો યુનીવર્સિટી માટે તે નામદારનું નામ જોડવાની અને તે માટે એક ફંડ ઉઠાવવા અને તે કામ માટે પાતાની સંખ્યામાં ઉમેરો કરવાની સત્તા સાથે એક કમીટી નેમવાનો હરાવ કરે છે.” ફંડ માટે સર હારકોટ ખટલરે પગસ લાખ રૂપાની માંગણી કરી છે, અને એકે તરફ અગત્ય લાખ તેમાં બરાબ ગયા છે.]

[“હાંદી પંચ,” ફેબ્રવારી, ૧૯૨૦.]

પુણાના નંશનેલીસ્તના મગર મુદ્રાલેખ!

“અસ બધી વખને ચલાવ તું ચાલુકનો માર;

શુધરો એવું આચરણુ ના કરતા કુખની વરકાર”

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૧ પું.]

[પુણા મહાનિર્મલસીટીએ મુજ કળવણી મુકત અને કર આવત બનાવવાની એક યોજના થી કહાડી છે. પુણાના જુના લીગારના નેધનેલીસ્તો મેથરસ તીવક અને કેલકરની આગેવાની હેઠળ માત્ર ઈકારાએનેક એ યોજના લાલુ પાડવા માગે છે, પણ પ્રજાને મોટો ભાગ પોઈસર પ્રાંતે, પ્રોઈસર કાનીતકર અને મીરીસ રમાણાં ચનાડેની સાથે મળતા થઈને ઈકારાએને પજુ તે લાલુ પાડવા માગે છે. ઈકારાએને પજુ મુકત અને કર આવત કેળવણી આપવાની નીમણવતમાં પ્રજામાં દરજો સભાએ ખટલરમાં આવે છે અને એ સગાં પામે ત્યાં બાદે ચરયા ચાલી રહી છે.]

[“હાંદી પંચ,” ફેબ્રવારી, ૧૯૨૦.]

આપો, સાધવો બાઈ એમસફરને આપો,—અગાન

માતા અને તેણીનાં બાળક માટે આપો!

બાળકને ઉછેરના જીવુ મુરર માં એક માતા માટે બોલુ મુરર હોય વાર?

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૨ પું.]

[દેહલી, તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી—હાંદીની માત્ર આ અને બાળકોનાં હિતની માગના માટે નામદાર લેડી નેમસફરને એમાં ફંડમાં ચકાવીરના નામદાર મહારાજ્યને ફાળાની સમવાની હાંદીનાની રૂપયા એક લાખનો મુરર મુરર બધી આપવો છે. યોજનાના વ્યયના નીચત્ર માટે મુરર રૂપયા ૬૫ લાખનું એનડાઈમેન્ટ ફંડ ઉપ કરવામાં આ મુરર રાજાશ્રી મોટી મરદ મળી છે]

[દેહલી, તા. ૬ મી ફેબ્રવારી—હાંદીની માત્ર આ અને બાળકોનાં હિત માટેનાં ફંડમાં ચકાવીરની નીચલી હવાર રૂપયાની

પહેલે નામદાર લેડી એમસફરને આભાર સહીત સ્વીકારે છે:—જુઓ અને કેમપીરના મહારાજા રૂપયા ૫૦,૦૦૦; હેપીરના મહારાજા રૂપયા ૨૫,૦૦૦; ટેડાબાદના નામદાર નીમણ રૂપયા ૧૫,૦૦૦; કુશરયાના મહારાજા રૂપયા ૧૦,૦૦૦; અને બનર સની મહારાજા રૂપયા ૧૦,૦૦૦.]

[“હાંદી પંચ,” ફેબ્રવારી, ૧૯૨૦]

નવો “ટરકીશ હીલાઈટ”ના હલવો.

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૩ પું.]

ટરકી—મારે માટે તો એ ઘણું ઉતમ છે, પણ બીજાએ એ સ્વાદમાં કેવો લાગશે?

[ગીલ ખીખાઈત કોનકરેસની બેકડો મુંબઈમાં રવી, સોમ અને મંગળવારે (તા. ૧૫, ૧૬ અને ૧૭ મી ફેબ્રવારીએ) બરવામ આવી હતી, જે વેળા જ્યોતિર્બેચ મી. જુરશ્રી પ્રમુખ સ્થાને ખીરાગના હતા. પસાર કરવામાં આવેલા કેટલાક હરાવોમાં મુખ્ય હરાવ ટરકીનું અખડપણ જળવી રાખવાની માંગણીને લગતો હતો.]

[“હાંદી પંચ,” ફેબ્રવારી, ૧૯૨૦.]

ખલીફાનો દોસ્ત.

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૪ પું.]

મીયા પંચ—દરેક મોસલેમ જીરને જે કારણ ઘણું બરહાં રૂધ પડ્યું છે તે કારણની બળતવારીથી તરફેન કરવા માટે તમા સાહેબો હજરોહજાર આભાર માનું છું, સાહેબો! તેવું ગમે તે પરીણામ આવે, પણ તમા સાહેબે જે કારણની જે હીમા થત શ્રીષ્ટિ છે તે માટે તમારું નામ તેા હાંદી મોસલેમોના પ્રતી નીપી તરીકે હું અને ખલીફા સદાગમ માન અને આભારની લાગણીથી જાદ કરતા રહીશું.

[લંડન, તા. ૨૫ મી ફેબ્રવારી—અત્યુલભાષી ટરકીશ સરકારને હાંદી કહાડવાની તરફેણમાં લોડ રામરટ સેસીને લખેલી એક આરટીકલના જ્ઞાપ આપતા હાંદી પ્રધાન મી. મોનરેગુએ “ઇવનીંગ સ્ટેડરડ” પત્રના પ્રતીનિધીને મુલાકાત આપતાં જ્ઞાપ વ્યું હતું કે, હાંદી લખાઈમાં જે સભાએ બનવી છે તે મોત તેની ઉંચાણમાં આ બાતમાં પાનમાં લેવાને. મેઈપણ દેશ કરતા તે સડમી વધારે હુક થરાને છે, અને આજા હાંદ દેશમાં એ બાતમાં જે મપણાએએ પાતાવું મત બેરર રહ્યું છે તેમણે ગમે તે હોમ અને થરના હોવા છતાં એવી માનવતા થરા છે કે, હાંદીની ખાહેરની અને માટેમી સુઠેલી જળવણી કરવા માટે ખલીફાને રહેણાણની વચ્ચે મુરવજની પડ્યાનું બરરું છે]

[“હાંદી પંચ,” માર્ચ, ૧૯૨૦.]

હીન્દીના ઇમપીરીઅસ સરકસમાં.

[જુઓ ચીત, પાનું ૨૫ પું.]

અરીખ બાણા આ જાનવરને મુ લાગણી મળી રહો?

[૧૯૨૦-૨૧ નું હોરી મનરે પ્રમુખવાર તા. ૧ મી માર્ચે બજાવની મી. એમ. એમ. રેગીએ જી મારા સભામાં રજુ કીધું હતું. તેમાં આંકડા ર. ૨,૦૦,૦૦,૦૦,૦૦ ની અને બજા ર. ૧,૦૦,૦૦,૦૦,૦૦ નો અંકગણમાં આપેલ છે, જે વચમાં વચકી ખાચ ર. ૧૦,૦૦,૦૦,૦૦ ની અંકવાર રાખનો થયો.]

[“હાંદી પંચ,” માર્ચ, ૧૯૨૦.]

[૧૫ માટે જુઓ પાનું ૧૦૧ પું]

ચાલુ જમાનામાં

દાગીનો દરરોજની જરૂરીયાત છે.

આપા લીના ચાલે પણ ચાખડના પ્રમાણમાં દાગીનો તો જોઈએજ.

-- હવે --

સોના, ચાંદી તેમજ અવેરાતની પરીક્ષા દરેક માણસને હોતી.
નથી જોઈએ ખરીદતાં પહેલાં છેતરાવાના ભય રહે છે તેથી
જુની અને બજારી દુકાન તમે ચોધો છો.

નરોત્તમદાસ ભાઉ અવેરી

તમારી આ સગવડ પુરી પાડે છે,
જ્યાં ગીની તેમજ હવે તો દરેક દોમને વાપરવા લાયક, દાગીના મોસા
જ્યાંમાં તરફ્યાર રહે છે.

ગ્રાહસ્થાને

માટે હીરા, ચોતી, માણિકે જેવાં કીમતી અવેરતના તથા પ્રેઝન્ટ કરવા લાયક
ચાંદીના અનેક નમુનાઓ દાખલ છે.

બહારગામના ગ્રાહકોને લીં પીં થી મોકલીએ છીએ.

કા કાંઈ લખો કે જલ્દે પધારો.

બાવમાં કંઈ ફેરફાર પરતોજ નથી.

કેન્ડેલ જોમન સીટ. મુંબઈ, ર.

બાબુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના હાથે ખુલ્લો મુકાયલો
**ધી હિંદ કોઓપરેટીવ
 સ્ટોર્સ લીં.**

ફક્ત સ્વદેશી માલના વેપારી.

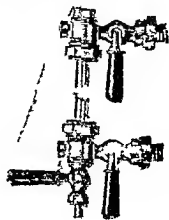
નં ૨૫૦, કાલબાદેવી રોડ, દ્વારકાનાથજીની છાયામાં.

**એમ. એ. રોગાનવાલાની
 કંપની**

નં ૩૭૪, અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ--મુંબઈ.

સ્ટીમ એન્જિનનાં અને કાળી લોખંડની પાઈપો અને ફીટીંગ્સ,
 એસ્ટ્રોના બાણીતા મિકેનિકલ વર્ક કંપાસ મનચેસ્ટર ગાર્ડ
 કાંક ટેન્કવાલ્વ અને હર ટીસમનુ ફીટીંગ્સ, એન્જિનનાં
 અને લોખંડની બાળીંગી
 એક્ષપાન્ડેસ મેટલ સીસ્ટમ અને પંખખરને લગતો સરવે સામાન

રોટરી અને સેમી રોટરી પમ્પ.
 એકવાર ભાવતાલ પુછવાથી
 ખાત્રી થશે.

[૧૦૧ માં પાનાનું આકૃત]

અથ જામાનાનો હિંદી ગ્રેમીટીયુસ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૨ યુ.]

ખીટીય લાભોના ખડક સાથે નેના હાથ પગ બધા બાંધી લીધા છે! ગરીબ ગીચારો!

[નવી ચલકને લગતી રાજનીતી સામે હિંદીમાં બારે દોર ખંડો ઉઘાડવામાં આવેલા છે. તે હિંદીના વેપારી લાભોને બારે તરફના કરનારી સમજાવ્યામાં આવે છે.]

[“હિંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

“આગંત્રી મીત્રો, હું પાછા મીત્ર થયા નથી.”

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૩ યુ.]

અડગાન વરે—તમા સાથે જે જોડા વાત કરવા માંડું છું, સાહેબ.

હિંદી કાઠી—સુખી; બે નહીં, બે લાખ ચોલ જોડો, પાણુ; પણ એકવાર આપણે જે તે નીકાચ વાળી નાખ્યે તે પીધા પેતે.

[કાચુલાના અમીરે કેટલીક ગેરમનજીતીઓ દુર કરી હિંદી મરકાર સાથે જલકના મીત્રવારીના કોલકરાર થઈ શકે તે માટે અડગપરસ પાતરીત કરવાની ખાહેજ દેખાડવાથી હિંદી મરકારે મરુદી ખાતે એક અડગાન એલચી ખાતે આવવાર આપણે છે. ભાં આપીરાના અને હિંદી સરકારના પ્રતીનિધીઓ વચ્ચે મીત્રવારીબદી વાતચીત શરૂ થઈ ચુકી છે.]

[“હિંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

ખુંબળની મોસમની સહિથી ઉત્તમ કૃત્રિ—કેરીના ઉત્તમ પાક.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૪ યુ.]

[ગઈ કાલે (તા. ૨૪ મી એપ્રિલ) નામદાર ગવરનરના પ્રજાપ્રજ્ઞા હેઠળ ખુંબળના ટેકેટીઓની એક જાહેર સભા ટાંકેલ હોવામાં ભરવામાં આવી હતી, જે વેળા નામદાર પ્રીન્સ એક વેલસ આવવા ડીસેમ્બર માસમાં ખુંબળ પધારે ને વેળા તે તામ દારને બારે ઉત્તમજાહેર અને વધારા આવકાર આપવાનો હાજ કરવામાં આવેલા હતા અને તે માટે એક વગવાળી કમીટી નેમવામાં આવી હતી.]

[“હિંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

કગરવાળા!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૫ યુ.]

[ટરફી માટેની સુવેદની યાદેશ નહીં કરવામાં આવી છે, તે અતી સખત છે અને તે ટરફીને પાણુ દુરખાઈ કરી નાખશે.]

[“હિંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

કુખ અને દમગીરીમાં ગરક!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૬ યુ.]

(મોસ્કોએ એકમ સાદેસાને અંતાય અને લગાત.)

જોડણ છે એક કુખાન હાથેમ, મેચમ સાદેસાના ચીસ થઈ જાયને રૂઝવા માટે કંઈ મયમ થોપી કહીએ આ.

[ટરફી માટેની સુવેદની યાદેશ જાહેર કરવામાં આવી છે સાથે નામદાર વધારાને હોવાના મેસેજદેને જોડો એક સદેશ બારે પાસે હતા, જેમાં તે નામદારે અડગપ પડું ક, અને

પાત્રી છે કે, સધળા ખુસલખાનોને દુઃખકરતા થઈ પડે એવી કેટલીક યાદો તેમાં છે. * * * છેલ્લો આકૃતભેલી લગાઈ અગાઉ, ટ્રેટ બીટને તુરકસ્તાન સાથે મીત્રવારીના અર્થત નીકટ. સંબંધ હમેશ જળવરી રાખ્યા હતા, અને મને બહેસા છે કે આ નવા કોલકરાર સંપુરણ થયેથી એ મીત્રતા ફરીથી જળવી જ સંજ્ઞન થયે; અને ફરીથી તાણ થયું તથા આશા અને સામ રચથી ભરેલું ઉત્કર્ષના જુલકાળની માફક ભવીષ્યમાં પણ ધરવાળી ધરમના અંભ તરીકે ખડું રહેશે. મને બહેસા છે કે, આ વીચાર તમને સુવેદના કોમકસરો સમુદી, હામિત અને ધીર જથી મીત્રવારીના ધકતી આપશે, અને પોલેનનાક પ્રત્યેની ત મારી રાજનીતીના આટલી બધી પેરીઓ કુખી જેવી જલવજ અને નીકકંક રહી છે તેવીજ રાખવાનું બળ પણ તે આપશે.]

[“હિંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

શાકરનાં પડવાળી અડગાન જોળીઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૭ યુ.]

“જોલોની, હું હિંદી ખજારમાં એના કુખમીકાર ખપ નહીં ભગશે વાર?”

[નામદાર અમીર અમાનકેસાએ એક જાહેરનાયું કહ્યું અડગાનીસ્તાનમાં ગાયની કુરખાની નહીં કરવાનું ફરમાન કહી યુ. છે, અને પોતાનાં લગકરમાં હિંદુ સેપાહોને કાચિત કરવા અને ખાસ પોણાકને લગતી તથા બીજી બંધીઓ કહાડી નાખવાનું જાહેર કીયું છે. “બંગાલી” પત્ર લખે છે કે, “કાંઈ પણ મતલબ વગર તો આ સથળે કરવામાં આવતું નહીં રે! બંધી” તે ઉપરથી તે “આપણને એવીજ સુચના મળે છે કે કાચુલમાં કાંઈ પાટી આગમજથી તપાસ રીપેલી ચુકતી હકતી ધરશે છે. * * * અમે આમારા દેખખુલોને જાણવે છીએ કે જે કામોમાં સંબંધમાં ધણાક ખોલાસાની જરૂર છે, તે કામોમાં તેજાએ સંડોવાયું નહીં, અને વળી જેઓએ આ સા નાનો દોષ યાદેશી જોળીઓ હિંદમાં ખપાવા માટે જાહેર પાડી છે તેઓને અમે એક વેળાના જોડાને કે તેઓ પાસે છે નેવા અથો મુરખાઓ નહીં.”]

[“હિંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

અંદર નાક એસુ કે નહીં એસુ?

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૮ યુ.]

“શીઓએ એકવાર અંદર નાક એસુ, કે તેની પછવાડે નેતું આણું ઘરી અંદર પુરી જવાનો તેને રસ્તા મલમ પ ઘરો.” પણ આ લાવચમાં તે નાક એસવાને ખાલે નહીં કાઠેન સોનાની ચુંટણીમાં તે તો નાક એમવા માંગે છે.

[પેદામેસ્તાના અડગકરના દરાવથી એકમીમીસ્તો દુર રહેવા માંગે છે, કેમકે તેઓ નવી કાઠેનશીખની ચુંટણી આણ મેદાન એખવા ગોરડો માટે છેડી દેવાને રાજ નથી. બા, એકમી મીત્રમનેથી સમજાવ પડાવટ કરવાની જરૂર પડે છે તે!]

[“હિંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

કવજતના સુના ધોળાને!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૯ યુ.]

“જેઓ આપણી ખુલખોને જાણવા દેવા તેઓ આમજ આપણા હાલ તરફની રુત્તી કે કુખન તરફના પડા રોડા જવા છે.”

[કનટર કમીટીના રીપોર્ટ લીટિંગ મીં પોનરેમકુમે વર્ષ સરેષ હજાર મીંગરવા ડીમજમમાંથી ઉતારા—(૧) સર માર્કેસ

[૨૪ માટે લખાવું પાનું ૧૦૨ યુ.]

HORMUSIEE ADERIEE,

No. 120, Abdul Rahiman Street, Bombay.

IMPORTER OF HIGH CLASS

AMERICAN AND ENGLISH
CIGARETTES AND TOBACCOS,

CIGARETTES

SCISSORS.

This well known Brand is smoked in
all Regiments

WILL'S TOBACCO & CIGARLTIES,

Turkish Cigarettes kept in stock.

Try Scissors Cigarettes Special
Army Quality

सिस्सर्स सीगारेट्स

Of all well known Manufacturers
Prices very moderate.

ALSO TEA AND COFFEE.

OUR EXPERIENCE IN THIS LINE
EXTENDS TO 20 YEARS.

The well known and delicious Teas from
the Glendale estate can be had wholesale or
tail in tins from 1 lb tins and upwards at
moderate prices. Ceylon Java Brand tea
packets. Trial solicited

J. V. NAVLAKHI & CO

KALBADEVI ROAD,
BOMBAY.

Cheapest Dealers in Stati

nery, Drawing and

Printing Materials

FOR

ARTISTS, ENGINEERS, ART-
STUDENTS, ETC.

Engraving and Surveying Instruments

Kindergarten Materials

Requisites for Making

RUBBER STAMPS.

RUBBER STAMPS MAKERS,

ENGRAVERS, ETC.

PRICE LIST

Free on Application.

[૧૦૩ માં પાનાનું ચાલું.]

આવધાપર માટે સરદારીકેટ :—“અપવાદ જેવા મુશ્કેલ વખત માં સરદારીકેટ આવધાપર ને બાહરી, દરાય અને હીમતથી પીનાની કરજ બનાવી હતી, તેની નામદાર શેહેનશાહની સરકાર પીઝન કરે છે, અને તેની સેવાઓની કર લે છે.” (૨) લોર્ડ ચેમ્સફોર્ડ માટે સરદારીકેટ :—“નામદાર શેહેનશાહની સરકાર કહે છે કે તમે નામદારના રાજવી હતાં તેને ચાલુ સંપૂર્ણ સીધારા છે એમ જાણી તમેને મજબુતી મળશે, અને તે વાકસ રીતે માને છે કે, ને લોકોપર અમલ કરવાનું તમેને સોંપવામાં આવ્યું છે તેઓનું બહુ કરવાની એકલ નેમથી તમેએ તે ઉમેર્યાં ચલાવ્યા છે.”]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

વરસગાંડની ઉજવણી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૦ પું.]

“સુવેલ્યાંતી એ માણસની સુખી, કુદરતી સ્થિતી છે: ૫૧૪ પાંચીપલું છે—નામદાર છે.”

હોંદ—મારા મર્યાદા મદાકાળ અપખંધ થઈને રહેશે, અને મારી આગળ સુવેલ, યાંત્રી, મંત્રણ અને સમાધાનીવાંચ મીત બાપા કદીને બધી અધ્યાંતી અને અકર્તોતમે મારાં ધરમાંથી સદાકાળ નાસુદ કરશે!

[નામદાર શેહેનશાહની વરસગાંડની હોંદમાં ઉજવણી :— યાંત્રી, તાં ૫ મી જુન, ૧૯૨૦.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

ગરીબ બીચારો પેલીકન ભુખ્યા રહી ગયા !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૧ પું.]

પેલીકન—એ શું? મારાં મોઢાંમાંથી નામદાર ચાલે? હંનકમ કેકમ માધવી હું મળી જ્યાં મોંગેતા હશે તેને બદલે એ તો આ તાવામંત્ર રહી ગઈ?

[લોર્ડ ચેમ્સફોર્ડની કાળનાત્રીઅવ રીચેયસ કમીટીએ બહુ આપસુદીથી કામ લઈને હંનકમ કેકમની આવડને શેહેનશાહી આવકના વરગમાં પેલી દઈ પુંખડને બારે ગેરધનસાદ શ્રીયા છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

દાનેશમંદને એક સખુન.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૨ પું.]

પંચ—નહી, બીરાદર, નહીં, એમ આગ સાથ રેઈ ના કહાડ. એથી તારા પીતાનાંજ આંખોમાં દાહી બચે.

[અપાણનાર ખાતે ભેગા મળેલા મેનત્રન ખીવાકત કમી ટીના નીસ મોરમેમ બીરાદરોએ બેઠક મતકુંડી વચ્ચે દરાય શ્રીયા છે કે નામદાર વાહરોઈએ એક માલની તોડીસ આવધા પછી અમહારવું કામ થુર કરવું.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

રુકુટ્ટ લીંડુ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૩ પું.]

લોંડુ—અરે બા, તો તમેને યેણી મણે રસ મારામાંથી નીચેલી કહાણાનોજ હંતો તે મને જરા વધારે ઉંચી નીકળવા ની વડે આવવી હતી.

[જરમનીમાં બધા સંસ્થાને લઈ લેવામા આવ્યાં છે, તેની બધી વેપારી સ્ત્રીમણે તેના હાથમાંથી ગઈ છે, તેના મુકડનો રસ

ટકા જેટલો બાગ, તેના કોપમાનો યોજી બાગ અને ચાલુ કને પોણી બાગ તેણે શુભાપો છે, અને તે છતાં મીત્ર રાજ્યોની સુશ્રીમ કાંકનસીય ધારે છે કે તે એક જબરી મોટી રકમનો રૂંડ આવધાને યોગીવાન છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

બંધાયેલો ગાંડ કપાઈ જવાના બચમાં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૪ પું.]

[હોંદીઓને મોટો ભાગ અસહકારની લીઝ છે, અને ખી નાકંતના સવાય તરફની તેઓની સઘળી દીલચોટ છતાં જે મોરમેમ બીરાદરો અસહકાર કરવા માંગે છે તેઓ સાથ ભેગા વાનો તેઓ મારગ ભેધ થકા નથી, આખી હોંદીઓ અને મોરમેમો વચ્ચે જે સારો એવધાસ છે તે હોંદી જવાનો બચ રાખવામાં આવે છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

રાજદવારી આપંધાત.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૫ પું.]

[ક્રીસ્ટીમીસ્ટ મોરમેમને તદનજ પધારે જતાં અઠાધવાને મોરમેમ મોરમેમ પોતાની બનહું કરે છે.]

કાડું અને ધાડું.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૬ પું.]

[આરે હોંદમાંની મુશોપીઅન એમોસીએમોએ આવધાપર અને કાચરે પંજળમાં ગમે વારસે શ્રીયામાં કાગો તરફ દીલચોટ બનાવી છે, સારે હોંદી એમોસીએમોએ અને લીમીએ તે કામો સખત રીતે વધારી કહાડ્યાં છે, પારશમેંદંબ હંદર કમીટીના રીપોર્ટ અને જનરલ કાચરના કેસ ઉધર તકાર ચાખનાર છે તે તકને લાભ લઈને બનેએ પોતાનાં મત ઉગથડના સતાવાળા એને તાર મારકેને જણાવ્યાં છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

“રીવરસીસ” (ઉચલપાયાસ)—કોણને માટે ?

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૭ પું.]

કુમેરો જેન્કવાળો—હ—હ—હ—હ! કેવી ધરજણ સરકાર છે કે પોતાને પધસે અધોને તોયેવત બનાવે છે!

[રીવરસ કાંકનસીયની હોંદીઓનાં હોંદી મરકાર કરેલાં વે ચાણી હોંદી તીમીટીને આડ કારક રૂપમાં પોટ ગઈ છે. એકજ તરફ સરકારે હોંદીઆમળના બાવમાં પાય પેસેના વધારો શ્રીયા અને તે પછી એમીટીકન પ્રેસ રેટોને બદલે મેળવવાને આડ પેન્સ વધારી દીધી, કે તરતજ હોંદીને બારે જબરો સારો જાયવો. બેઠકોએ અને બીજા પધસવાળાઓએ હોંદીને જુગાર બેવવાને પોતાનાં નાણાં સંગ્રહવા માંડ્યા. “સાધમસે એક ઈડગ” આ જુગારને “હોંદી તીમીટીની નીપખીત હુદ”ને નામે ઓળખાવે છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

કાકાટિઆઓની ચીસાચીસ :—“ધનસાક !

ધનસાક ! ધનસાક !”

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૪૮ પું.]

માઈફસ આવધાપર—નખાદ જાચરે તમે કાકારોડ કરતા

[૫૩ માટે જુઓ પાનું ૧૦૭ પું.]

FOR THE BEST QUALITY OF SILKS
AND
High Class Embroidery in various designs,
AHMED E. ESA ALI'S
SILK EMPORIUM

STANDS UNRIVALLED ALL OVER INDIA.

PATRONISED BY THE ELITE AND GENTRY OF THE COUNTRY.

EMPIRE BUILDING, Hornby Road, Fort,

AND

ESA ALI BUILDING, Jamli Street, Baberkote, BOMBAY.

PALEKAR & CO.,
IMPORTERS OF

Garden Seeds,

Tools

and

ALL

Garden

Sundries,

Sitaram Building,
near Crawford Market,
BOMBAY.

[૧૦૫ માં પાનાનું ચાલુ.]

આનું ! હું ઇચ્છું છું કે આરે હું મતાપર બનેા તે વખતે તમે મારી પાસે ઇનસાફ મંગવા આપવા હોને !

[હંદર કમીડીના રીપોર્ટના સંબંધમાં લુધાંલુદાં હાંદી રાજદવારી મંડળોએ મળ્યુત કથાએ પસાર કરીને તે તાર ખર ફૂટે હાંદી પ્રધાન ઉપર અને ઇંગ્લેન્ડની પારલામેન્ટની આમની ને. ઉમરસેવોની સભાએ ઉપર મેક્સી આપવા છે, જેમાં કેટલાકે આરે સર માઇકલ આલવારે અને જનરલ ડાયર તેમજ બીજા એ સામે ફોજદારી કામ ચલાવવાની મોગણી કરી છે, સારે બીજા મંડળોએ હાંદીઓની લાગણીને ઇનકાર આપવાની મોગણી કરતાં અરજ સુધરી છે કે, “વંશવાના અફેસોસ ઉપલવ નારા બનાવેલી હાંદીના જખમી થયેલાં મન અને લોકી વેહેતાં હજારને આતરી આપવા માટે ચોક્કસ પગલાં લેવાની પારલામેન્ટ મહેરબાની કરવી.”]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

હાથીને ખીજવનારી માખીઓ.

[લુએ ગીત, પાનું ૪૮ ડું.]

[ગી. ગોપીએ અને મી. ચડકનચલીએ નામદાર વાઈસ રોય ઉપર મેવડેના પેગામ મોકલી જણાવ્યું છે કે, મેક્સીકોની માગણી અનુસાર ખીજાફતના સવાય અને ટરકી સાથેની ચુનેબની ધરતોને કમી કરવામાં નહીં આપેલાં તેા ના. ૧ લી એગ્રીમેન્ટ થી અસહકારની લડત શરૂ કરવામાં આવશે.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

પરપોઠા.

[લુએ ગીત, પાનું ૫૦ ડું.]

અસહકારની લાગ્ય કરનાર ઔપાં રાઉટઅસીની રમતગમત.

[અસહકાર કમીડીના નામે મી. યડકનચલીએ છાપાએગી એક પારી મોકલી છે, જેમાં તે જણાવે છે કે પેટ્ટેના તખકા ત રીકે કમીડીએ નીચલી જાતનું નહીં કરી છે:—(૧) ખાનગીદના પીતાબ અને ખાનના આધા હોડી દેવા; (૨) સરકારી વોન લેવી નહી; (૩) વીગે મેડીસ્ટરોએ પ્રેક્ટીસ કરવાની છોડી દેવી; (૪) સરકારી કુત્રોને બોલકાટ કરવી, (૫) નવી સુપરસી ડાઉનમીંગે બોલકાટ કરવી; (૬) ત્રસારી પારડીઓમાં જવું નહી; (૭) મેક્સીકોનીઆમાં કોઈપણ સ્વતંત્ર કે લગકડી આધા પેવા નહી, અને (૮) રાઉટની ત્રેશી થવગ પગાવવી.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

“લોકું ! હંદરહંદુ ! લોકું ! કયા કંગાળે એવી મીઠાર પાન વાત પોતાની જેરી હબમાંથી ઉઠી કરી છે ? મારે તો દમ તેથી શુનગાઈ જાય છે.”

[લુએ ગીત, પાનું ૫૧ ડું.]

પંચ—નામદાર પ્રીતસ, ૧૬૪૨મે, હોદ માલના શરૂ અને પગામે તમને દેશાનની આજ્ઞા આપવા પાસાવર નીચે. એકો દેવની કોઈપણ પત કરે તે તે અનદી. ન. નામદાર પ્રીતસ—મને તે જણા ૧૬૪૨ હંદર નહી, મી. પંચ.

[નીચના ફેલાશ દુહમને તરફ એકી ગોઠોડો રૂકમાં અને તે કે અનના રીફેખરમાં નામદાર પ્રીતસ મારે વેગમની હાંદી ખાલેલી કુચાઈ કુચાઈ રખાતેની અથવા મીડી જમવડ.]

અને તે માટે હાંદીના આંગેવાનો અને હાંદી પ્રબની વગણી લીરે હંદરહંદી આંદી વાતો ફેલાવવામાં આવે છે, કે તેથી હાંદી સામે બીડીય પ્રબના કાન બંધેરી થકાય અને બીડીય તખત અને બાદશાહી કુટુંબ તરફની હાંદીની રીવાજબની વકાધરી અને જન દેશાની સામે કચકે જણાવવાને બની આવે.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.].

ધણાં લલચાવનારાં ઈંદાં.

[લુએ ગીત, પાનું ૫૨ ડું.]

શાદ્દમુજ—પે ચાલુ, આ તારે માટે છે.

હાંદી આમીકાને હાંદી—હું પારું છું કે એને દેખાવ તેા કીક અમે તેવો છે.

[આંદીઆડીક અનકવાયરી કમીડીને પોતાના વચગાળેના રીપોર્ટમાં રશીય આડીકામાંના હાંદીએ રાજ્યુગીમી પોતાને દેશ પાછા કરવા મંગતા હોય તેઓના સંબંધમાં ને વેળાનાની સુચના કરી છે, તેના સંબંધમાં હાંદી સરકારને કેટલીક વધુ ખચ મળી છે. ને હાંદીએ મુકત મુખારી કરવા માટેની ટીકટ માટે વેખીત અરજ કરી તેઓને શુનિઅન સરકાર તે મુકત કુરી પાડે, પણ તેઓને એવી મુકતની ટીકટ લેતી વેળા એવી યત્નપર સહી કરવી પડશે કે, તેઓ પોતાની અને પોતાની બીએ અને નાનાં મચ્યાએ તરફથી રશીય આડીકામાં દાખલ થવા અને વચવાના સમયા હક છોડી દેવ છે. આ વેળાને રશીય આડીકાના હાંદીએ તરફથી પસંદ કરવામાં આવેલી જણાવવામાં આવે છે.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

કુકેકે કુગવવાના કોકેકેના પછાડા.

[લુએ ગીત, પાનું ૫૩ ડું.]

બા. કેકે કીક છે ને તેમણી દુધા બધી નીકળી જાય છે. [હાંદી મુખારાઓના સંબંધમાં મેક્સીકોની રાજનીતી અંગી કરાવે અને નવી પારા સમાઓને ખનીયાર કરવાને વાવા લખપતરાવે જાહેર કર્યું છે. મી. ગોપીએ તેની સાથ મળવાપણું જાવવું છે. પણ પીડીત રાખલખાન ગોપીએ અને બીજા સંબંધમાં ફેલાવવા હાંદીએએ તેમજ આંદીકાના કમીડીના કાપા બાજે તેની સામે પોતાને મળ્યુત અલુગમે જ રર રીધ છે.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

બ્યાંસુધી મારા તનમાં જન છે ત્યાંસુધી હું ઇનસાફ માટે પાકાર કરીશ !”

[લુએ ગીત, પાનું ૫૪ ડું.]

[કુચાર તા. ૮ થી યોનાસને રને આપની સભામાં પંચવને લગતાં પ્રારણનું નામ નીચે હતી, એ પેા મી. મેન્ડેનુ અને મી. વરચેને મેરવ. ૧૨ અને ૧૩ની ને કમીડી આપી જુનાબ બીડીય નામ અને કીડીને કીડી ૮૫ પાસે છે, તે મેક્સી કીડીમાં જતા.]

[“હાંદી પંચ,” લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

[૧૩ માટે લુધાઈ, ૧૯૨૦.]

મુંબઈની પ્રજામાં જાણીતા અને માનીતા

જુનામાં જુના

ઝવેરી

ગરીબ પાલીશ
તથા ડાઘ વડેની
શોધ કરનારા

આ ધંધાને એક
દેશનેબલ ધંધા
ની અપારીપગ
લાવનાર.

કાન જ માલ જ

એકજ ઠેકાણે પચાસ વરસથી બેઠેલા ગાલેડરમીથનું
જાતે ૩૦ વરસ કામ કરનારા એકજ જુના

દરેક દોમતે પહે
રવા લાયક મન
પર ૨૧૭ અ
જોભીત સાના
માંદી અને ઝવે
રાતના દેશનેબ
લ દાગીનાનું
સંગ્રહસ્થાન

બહારગામથી
આવતા અમા
રા જુના ચોહડે
અમાના જવા ઠા
કમાકમાં રમી ર
હેલા બીજાઓ
ની દુકાન જોઈ
ને જુલુશી કહે છે
કે આ દુકાન
કાનજની છે મ
ટે ખાતરી કરવા
અમારા નામનું
પાટક વાંચવું

એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત લીધા પછી

ખીજે જવું તમોને ગમશેજ નહીં.

દે-અપાદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

[૧૦૭ માં પાતાલ ચાલુ]

આગ લગાડવાની ઉદ્દતાઈ—“આતશ સાથે
રમત કરો ના!”

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૫૫ સુ.]

[મેસરમ ગાંધી ગઈકતંબની અને કપનીએ હોદીએને તા. ૧ લી જોગસ્તને લીધે હ તા. ૫ થવાને જાણવું છે, કે જેથી અસહકારની લાંબને બને તેવી થોકોની મોટી મ ખખા ની બહુમા તાલી રાખ મેસરસ ગાંધી અને રાઈનજની હાં ના જુદાજુદ ભાગોમા હાવા પોતાની ચળવળ ચલાવવા માટે કરના નીકળ્યા છે.]

[હોદી પય જુદાઈ ૧૯૨૦]

બાગનેટનું બીછાનું.

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૫૬ સુ.]

સારે બાગનેટ માટે માટે જ જાતનું બીજાનું તઈવાર કરે તેવા બીજા પાંચ માર સુવાનું કે. અને એ લ ઈ પ છીના કયા ઈનસાફ?

[ટરડીના ડેડીગોએ સુનેહની સરતો સામ્યમા પોતાના પાંખોએ મોગ રાજ્યોની સુગ્રીમ કાઉન્સીલને જાણાયા પછી એ સરતોમાં કયા પથ અગતના ફરકો કરવામા આપ્યા નથી સુગ્રીમ કાઉન્સીલે ટરડીને જાણવું છે કે આવતા મગજવાર તા. ૨૭ મી જુલાઈની અદર તેણે સુનેહના કરારનામા ઉપર સહી કરવી, નહીં તો તેઓ ટરડીને કુરાપમાથી પથ હાંડી કઠારશે.]

[હોદી પય, જુદાઈ, ૧૯૨૦]

નાઉમેદ અને આશા ભગ ચયલા કાઆન્કાઆ

કરનારા કાધકરોએ

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૫૭ સુ.]

[ઈસપનીતીની એક જુની કનાલ નહ કંચન]. ગાંધી એને રાઈકેત—અરે, આપણી બધી ગમ્મા-ગમ્મા છતાં આપે સીઆને તો નામણા બાઈબી થા પાસેથી આ બધા ગાંધીને ને ગાંધી કહાવી લીધા!

[ખીનાંત કમીડીએ જાહેર પ્રબંધને સરકાર ગાંધીના અસહકારના સમ્યમા એવો આગ્રહ ઈશી લેતા કે, તે નવી કે જુની કાઈપણ સરકારી લેનમાં ભાગ લેવા નહીં તે છતાં હોદી સરકારે બઈ તા. ૫ મી જુલાઈએ કહાવા છ ટકાના મોન્ડની બારે મોટી કંચલ થઈ છે માત્ર એકજ પખવા ધારા લગભ. તેર કરાન જેટલી રકમના મો દેની માગણીએ આ વરસથી કરવામાં આવી છે અને વધુ માગણીએ હજી આવીને જાય છે.]

[હોદી પય જુદાઈ ૧૯૨૦]

બ્રીટીશ ન્યાયનું પાગપામન્ટની નાજવું.

[જુઓ ચીત્ર પાલ ૫૮ સુ.]

[ઉમરોની ભાએ ૧૦૮ લીપ ૧૦ મતે બ્રીટીશ જન માટે અને જનસા પલ ઉપર કે મો. ૧૫ રા ના સદી માં ગાંધી મોગા કામને સુનો માનવું મમ બળ હ છે.]

[હોદી પય જુદાઈ ૧૯૨૦]

ચોગીરાજ જાલનવડ નાથ મમાધીમા

(રા. બાહુર આન દરાવ રામકીંબા તાનચેરકર, જે. પી.)

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૫ -૬૦ સુ.]

વહાનો અને માનવ તો મીત્ર પોતાની બહી જીદગીનું ઈનામ મેળવવા ચા થો ગયો છે!

જ. મ. ૧૮૪૮ મરજી ઉદેશ ખાતે તા. ૨૬ મી જુલાઈ ૧૯૨૦.

[હોદી પય આગમત ૧૯૨૦]

સ ગીન તંબાલનો એક લખનું

[જુઓ ચીત્ર પાલ ૧ સુ.]

દાનેશખ તં—બેગમ લીગ, મને તારી ગ બર, શીલસુરને તની થવા દે

[બોલ-ઈડીઆ મોન્ડેમ લીગની કાઉન્સીલની એક સભા તા. ૧૮ મી જુલાઈને દને લખના ખાતે મળી હતી, જે મેળા એવો દરાવ કરવામા આવશે હતા. ટરડી સાથે આ સુનેહના કરારો અને નંદર કમીડીના રીષાગ વગેરે બનાવોમાથી ઉમી થયલી મળીર સ્પીટીના સળધમા હોદી સુસનમાએ કપે રસ્તે કામ જેવું તે ની વીચાર કરવાને તા. ૬ ઈ અને ૭ મી સપ્ટેમ્બરને દને કઠતા ખાતે લીગની એક ખાસ બેઠક બરવી.]

[હોદી પય આગમત, ૧૯૨૦]

કયા રસ્તો લેવો?—અથવા, દેની ફ્રાન્સેસ બે જુદા પડતા રસ્તાએ ના મગમપર

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૬૨ સુ.]

“હું કયો રસ્તો લેઈ?”

[ખાસ ફ્રાન્સેસની બેઠક કઠતા ખાતે તા. ૪ મી, ૫ મી, ૬ ઈ અને ૭ મી સપ્ટેમ્બરને દને મળશે.]

[હોદી પય, આગમત, ૧૯૨૦]

મહારાષ્ટ્રનો મુર્ધ અસ્ત!

[જુઓ ચીત્ર, પાલ ૬૩ સુ.]

મો બાળ ગંગાધર તીલક, મહારાષ્ટ્રનો મુર્ધ

જનમ તા. ૨૩ મી જુલાઈ, ૧૮૧૬

મરજી તા. ૨૧ મી જુલાઈ ૧૮૭૦

[હોદી પય આગમત ૧૯૨૦]

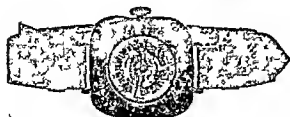
જનુનનો બગોતો આતશ—દેખાહર ગરમ થયવું
લેજાનો ખોટો ભલુકો.

[જુઓ ચીત્ર પાલ ૬૪ સુ.]

[નર નારાયણ ચ દાવેરગની વ પૃથુ ૧૬ થાક જાણીતર ઈટલીએ એક મેનિફેસ્ટો બહાર પાડીને અસહકારની લીડ્યા અને વખાણે કહાડી છે વડી વેરેરન ઈનીઆ નયનવ નીતરમ એસેસીએમેને ૧૫૫૫ રમુખ કરે લીનદા ૧૦૦ ની સરકારી દેખ એક દરાવ બાહેર પાગ એ નીચ મને લલન નામદ કરી છે.]

[હોદી પય, આગમત ૧૯૨૦]

૩૫ વર્ષની જુની જગપ્રસીદ્ધ: અને અનુભવી દુકાન.

અમારે ત્યાં નીચે સીવરનાં, ચાદીના તથા સોનાના
વેસ્ટન વોચ કું તથા દરેક મેકરના ખીસામા રાખવાના તથા
હાથે બાધવાના જુદી જુદી જાતનાં હાંકા તથા અમેરીકા, જાપાન
વીગેરે કારખાનાના મોઝા કલોક, ગર્ધમખીસ વીગેરે કીક્રાયત ભાવ
થી મળશે

એનગોનીઆ કનેક કંપનીનું આઠ હીવસની ચાવીનું કનાક તથા અરવો કલાક વાગતું ટેબલ
ઉપર રહી શકે તથા હીવાવ ઉપર ટાંગી શકાય તેવું

કલોક.

બહારગામના ઝોરડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે
નાનાં ઘડીઆળો વીં ૫૦ ૫૦ પારસલથી મોકલવામાં આવશે, તેમજ રીપેરીંગ કામ પણ બાહોશ કરીશરે
રાખી અમારી પુલ દેખરેખ હેઠળ કરી આપવામાં આવે છે

મોહનદાસ કમળસી ઘડીઆળી, ડેકાણું—નંબર ૧૩-૧૪, મુંબાદેવી પોસ્ટ
ઝાડીસની બાલુમાં, મુંબઈ

સુશોભીત દાગીના કયાંથી લેશો ?

જુના અને જાણીતા ઝવેરીઓ

શાં રાયચંદ મોતીચંદ

ને ત્યાંથી કે બ્યાં તરેહવાર મનપમ હ
દાગીનાઓનો ગંજાવર સ્ટોક
હમેશાં તઈયાર રહે છે અને ઝોગરથી વાપદામર
સુદર ગીત બનાવી આપવામાં આવે છે

હેન્ડ—ઝવેરી બજાર, મુંબઈ.

[૧૦૬ માં પાનાઈ ચાલે]

તમ્મર આવે એવી ઉંચાઈની છેક અનીપર !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૫ ડું.]

સુનેહ ભારે લેખખખી મીતીમાં છેક અનીપર આવી છે. રંધે લેને તમ્મર આવે અને હુદી પડે !

[પિતૈનદના મળાવ ઉપર સોરીએટ રીડીઆ સાથે લગાડ કરવાથી દર રહેવાને આરે ઉગલેડ ખનડું કરેડું છે, સારે ડાનમે પોપચીવડી સાથે એકને હાથે લગાડાને નીમણ કરીને લાગે છે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

કલક ! કલક ! કલક !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૬ ડું.]

મીમાં ઘાટી મુરથી—પેલા અસહકારીઓનું ડોળું આ ઉધને પકડે કરશે કે પાડું ?

[આનરેખ પીઠાં મુકમલ ઘાટીની નેટ્ટેમળી, મુકમલ પુનીવરસીની મોળાના, જે વારસો વળાં અધર લાડકી પડી હતી, તે આખરે પાર પડવાને રસ્તે નવી ચુરી છે. તેને લગતે કાપ દાનો ખરડે તપાસ કરવામાં આવે છે અને તે સીમયા ખા તેની વડી યાસ સજાની પેઠામાં આનરેખ પીઠાં ઘાટી દાખલ કરશે. નવી પુનીવરસીની અપીઠાં મુકમલ પુનીવરસીનીનાં નમે આખખાતે અને કપડા પુનીવરસીની મીમળની બનામણ અવુસાર તે એકે હીચંગ અને રેસીનેમીઅવ પુનીવરસીનીની ધપ પર ચપાવવામાં આવશે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

મુંખઈની દુધાલી ગાય.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૭ ડું.]

બનારસના પંડીતજી—હું તો માટી તરફ પહોંચી બવીને માટીપર થળીજ મેઠેરખાઈ છે, અને તારી બહુજ તારીકની હાગત તે પુડી પામી છે. હું આઘા રાણું હું કે બીજી વખત હું તારી આગળ ગયાથી સારે પણ હું અને નાસીપાસ તો ન હોજ કરશે.

ગાય—પંડીતજી, બહુ દુધ કઢાડી જઈ તમે અને સુડી બનાવી દેશો ના. તમારે માટીપરજ આપાર નહીં રાખતે બીજી તરફ પગુ અનમાપણ લેવી મેલશે.

[બનારસ હીંદ પુનીવરસીની મારે મેળતા બીજ એકે કોડ રૂપયામાં મુંખઈ શેઠર તરફથી રૂપયા સતાપીસ લાખની ગંતવર રૂમ મેળવી જવાને આનરેખ પંડીત મદનમેહોલ આવવાના ભાગપદાની નીનડા છે. કપડા અને મદરાજે એ આવખતમાં મું ખીડું છે? તેઓ આરેખ આંદાસ પંડીતજી મેઠેરખાની કડીને મહેર કરશે ?]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

સાક ને બે બાસક વરસે !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૮ ડું.]

હીંદી પંચ—(મરુમ મહારાણી વીકરેલીયા સદચૂળીના અરો રહેને)—આખરે, નામદાર મહારાણી, આખરે બાસક વરસે કામ પાર પડ્યું ! તમે નામદારે હીંદના લોકોને આપેલી કડુ બાઈ આખરે પાળવામાં આવી છે, અને રાજના સહચી મોટા આપખાઓને એકે હીંદના બોલારા મેલ્યામાં મારે સાલવા થયા છે. આખરે તમે નામદારને ડંડેરો એક અચકવ જાસ જોવા ગણીને ઊંડી રાખવામાં આવશે નથી, અને હું અને મારી

હીંદી પંચ—પ્રબં તમે નામદારના પડેના બાવી આબાદી થયાં છો એ કે તે નામદારે તે ડંડેરોને હીંદની આશાઓ અને અબી લાખાઓને એકે રજતોભગતો રતબ બનાવશે છે ! ઉપર તે નામદારનું કપચણ કરે !

[હીંદના એકે ધોતના ગવરનર તરીકે લોડે ડીંદુની સહચી પટેવરવા હીંદી તરીકે મેમણક કરવામાં આવી છે. તેઓને ખીંદર અને આંકીસાના ગવરને ખનાવવામાં આવ્યા છે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

આઘા હીસમાં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૯ ડું.]

હીંદ માળા—કેવી નાસીપાસી, પંજોખા ! ધીનસલું આવ વાડું તે રીપમાં પડ્યું !

પંચ—માતા, આપણે પ્રાર્થના કરીશું કે, નામદાર ધીનસ લગવીધીજ આખખાત ને રાતામાતા બની જાય, અને આવરે વરસ પુર તનદરોમીમાં આપણને આવીને મળે.

[નામદાર ધીનસ એકે લેખની તનદરોમીની રચીતીને હીંદે તે નામદારની હીંદની મુલાકાત આવતા વરસ ઉપર મુંખતવી રાખવામાં આવી છે, અને તેને બરડે નામદાર શેઠનવાહની કાકા રુક એકે કોનેટ હાંદ ખાતે નવી કાંલસીપાડું મુકુલર કરવાને આવશે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

આખાહીન અને જાદુઈ કાનસ.

(એક જુની વારતાનું નડું રૂંધાંતર.)

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૭૦ ડું.]

મેષ મેચાર્ડ—મેચારે લેએ, આ સાફ રહેતે લેએ ! મેલીને બરડે સાફ રહેતે !

આચકારીઓ—નહી, બા, માફ કર, નથી લેખીને; અ મોને કાંપણ વધારે લખવાનું નથી.

[વડી ધારા સજાની વરસાદની રેલુની પેઠાનું કામ સીમવા ખાતે તા. ૨૦ મી આગસ્ટે ઘર કરતાં નામદાર લાખમરેષે જણાવ્યું હતું કે :—નવી કાંલસીપાડા અને નવી સરકાર પોતા આગળ રજુ થવામાં કામને કેવી રીતે ઉપાધી લેવ છે તેની ઉપર ધણી આધાર રહેશે. આગળ મળ્યા લીરેયીને મનમાં રાનીને આપણે નવા મુગમાં દાખલ થયું, કે એ બધી ચીજોને પાછળ મેલીને ને ચીજો આપણી આગળ પડેલી છે તે લેવાને આગળ જવું ? મારી બાંલડી છે કે, આ કાંલસીપાડા મેચારેખ મેમળ રેલી મરજી તો સાફ રહેતે ઉપરજ લખાવ્યું મંડણ કરવાની અને આગળપાછળી ભુલી જવાનીજ છે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

સાધુ કે "સ્ટેલ્સમેન" (રાજદવારી) ?

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૭૧ ડું.]

ચીયુત આસહકારીજી—હું નેત્ર બીજાનું કરું. તેવાપર તમારે પોડનું પડશે, જેની કોડેસ.

[ખાસ કોનેલેસની-લેલક કસકલા ખાતે તા. ૪ થી, ૫ થી, ૬ થી અને ૭ થી રીપને અમહકારના સવાલ ઉપર વાસ્તીવાદ કરવા મળે છે. કોનેલેસ એ સવાલ સાથે સંપૂર્ણ મળતી નથી વસે તો તેમણી ઘણા મેમખરી નીકળી જશે.]

["હાલિ પંચ," આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

[૧૫ માટે જુઓ પાનું ૧૧૩ ડું.]

MYSORE TOILET SOAPS

Gulab . . . .
Jasmin . . . .
Sandal . . . .
Lavender . . . .
Brown Windsor .

Sole Sub-Agents :

THE
SHRI KRISHNA STORES

Company, Limited,
KRISHNA BUILDING,
Hornby Road, Fort,

BOMBAY.

THE PROGRESSIVE HOUSE,

SPECIAL RATES FOR THE TRADE,

[૧૧૨ માં પાનાતું ચાલુ.]

સંતોષ અને સ્વતંત્રતાનું ખાસ આવડતું બેઠેલું

મીસરી ઉંટ.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૨ મું.]

[મંડન, તા. ૨૩ મી આગસ્ટ—આતે “મી રાઈમસે”

મીલનર મીધન અને અગ્રણ્ય પાણી સરદારી હેલના ઇજાપ મીધન મીધન વચે લંડનમાં થયલા કરારનામોના સાર પ્રગટ કર્યા છે. તેની રૂચે ઈંગલંડે ઇજાપતના સ્વતંત્રપણાનો સ્વીકાર થયો છે અને ઇજાપત ઉપર બાહેરી કોઈ હુમલા લાગે તો તેના અખંડિતપણાના પચાવ કરવાની જામીનગીરી આપી છે. ઇજાપતે નાઈલની ખીચમાં ઈંગલંડનો સરવેપરી હક સ્વીકાર્યો છે અને લગાઈ હતે તો ઈંગલંડને ઇજાપતના સુરક્ષામાં લગાડર વચેરે ૫ સાર કરવાની દરેક સેલેપાઈ ને સંગવડ કરી આપવાની કમુલાત આપી છે.]

[“હાંદી પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

મદારી લાલાજીની અપાર લાંબી રીત.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૩ મું.]

[ખાસ કોનગ્રેસના પચુપ લાલા જાળવતારપતું ભાવણ મોટે બાળે પંજાબનાં રમખાણોના સંબંધની સરકારની રાજનીતી સા મૈના આરોપોથી ભરેલું હતું. તેમા સર માઈકલ ઓડવાયર અને તેના હાથ નીચેના અમલદારોની વરતણુંકને સખત રીતે વખોડી કાઢવામાં આવી હતી.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

ગાંધીશાહી કોંગ્રેસકી જય!—અપવા, બળતી ચેલ

માં બળી સુવલું હાંદી-પ્રજાકીય-કોંગ્રેસે રીનીક્સ

પત્રી અને તેની રાખમાંથી ઉઠી ઉભું થયલું

ગાંધીશાહી કોંગ્રેસ પત્રી.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૪ મું.]

[“ભુલું” કોનગ્રેસ મરણ પામ્યું છે અને તેને ખાસ સેધ નમાં રાખવામાં આવ્યું છે. એ નહું કોનગ્રેસ, ને જુનાં કોનગ્રેસની રાખમાંથી રીનીક્સ પત્રીની આકૃતિ ઉભી નીકળ્યું છે, તે પોતાની કારકીરદે કેવી રીતે અચાલે છે તે દેશના રાજદવારી પધારામાં લાભ મરાવનારાઓ સરવે ઉતેળવીથી નપસતા ર હોય.”—“બંગાલી.”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

લાંબી લાંબી વાચેજ કરવા પહોંતું પરીજામ.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૫ મું.]

[અસહકારીઓએ સરકારી લોનામાં ભાગ નહી લેવાનો લોકોને આમ્રહ પ્રાપ્તિ હતા. લોકોએ તેના જવાબ ૭ ટકાના યોગ્ય માટે રૂ. ૨૭,૬૬,૦૮,૫૦૦ ની રકમ નામદાર હાંદી સર મારને કહાડી આપીને વાળ્યા છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

મરત થયલો હાપી.

જાળમાં મોટાં વડનાં ઝાડને ઉખેડી કહાડવાની તેની કોલેહ.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૬ મું.]

[ચોડું ક ઉપર સીમનમાં એક મરત થયલા હાપીએ બાહેરે લુકસાન કીધું હતું. ખાસ હાંદી કોનગ્રેસે જસાર કીધા અસહકારના કરાવની નેમ સહકાર અને સનદશીર ચળવળને ઉખેડી નાખવાની છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

નામનો ફેરફાર.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૭ મું.]

દેરી કોનગ્રેસ—યુ? જ ભવિષ્યમાં હું આ નામે ઓળખાવાની? મારાં આપણે તો તેનો સપષ્ટને પચુ ખાણ કીધા નહી હતા. છોકરો લજાપતરાય—અને મેં પચુ નહી, દેવી.

[કોનગ્રેસની ખાસ બેઠકમાં પોતાના સેવતાની ડીકા કરતાં લાલા જાળવતારે જાણવડું હતું કે :—લગાર દખાડીર છું કે મી. ગાંધીએ હાંદી નેધનપ કોનગ્રેસને સેનતગ ખીલાત કમીટી સાથે એક રીતે નેધવાડું પોતાના કહાવણમાં જરૂરનું અને વાજબી બીચારું છે. સેનતગ ખીલાત કમીટી હાંદીમાં સાલ કહોડ મેલેમેદનેનું પ્રતીનીધી મંડળ છે, બાહેરે હાંદી નેધનપ કોનગ્રેસ તો સાહીચેકનીસ કહોડ લોકોનું પ્રતીનીધી મંડળ છે. આ બંને મંડળો સાથે મળી કામ કરે અને એકબીજાને ટેકો આપે તેની આપણે પીછણ કરે હીએ; પચુ સુખપ સંચ—ખરૂં પ્રજાકીય મંડળ,—જેણે પોતાનું પ્રજાકીય આચરણ જાળવી રાખવું જોઈએ અને જે આ દેશના એકેએક હાંદીનું પ્રતીનીધી મંડળ છે,—તે મંડળ તો હાંદી નેધનપ કોનગ્રેસ જ છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

કાદવ કીચલમાં ચીટકી બેઠેલું ગાડું.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૮ મું.]

નેધનપ કોનગ્રેસનું ગાડું કાદવમાં ઉડું ચીટકી બેઠું છે. અને તેને તેમાંથી બાહેર કહાડવાને જાળવી બળવવારીથી મેલેનત કરવી જોઈએ. આ! કોઈ એવો બળવાન હાપ મળી જાયો ને તેને તેની હાથની કુખજરી સ્વીકીમાંથી બાહેર કહાડે અને તેને સનદશીર ચરયા અને સહકારના રસ્તાપર લઈ જાય.

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

જોરજબરીથી ગળે ઉતારવામાં આવતી દવા.

[ભુચ્ચો ચીત, પાલું ૭૯ મું.]

[“એક રેલીએ” લખે છે કે :—સેનતગ ખીલાત કમીટી યીલું પ્રોગ્રામ નેધનપ કોનગ્રેસને થળે તેને નહી ગમે તે છતાં ઉતારવાડું હતું, કે જેથી, મી. જોનાર લોના ચાલમાં કહેવે તો, એ મહાન પ્રજાકીય મંડળની સલાવાર મોદેર તે ઉપર મારી ચાકાપ, અને તેણે કામ જાળવવાને તેઓ હાજર હતા. પચુ ને એક કોમનો એક ભાગ અને એક કોમી સંસ્થા તેના વાસ્તવિક ઉપર સરવેપરીએ જાણવા નેમાં પોતાના રેલીએકની સંખ્યા મોકલવાની કોલેસ કરે, તો નેધનપ કોનગ્રેસ, જેને અતારમ્યુધી પ્રજાકીય મંડળ તરીકે ધારવામાં આવે છે, તે છું નહુવાર તેણે મંડળ રહી શકે છે ?]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

[૧૫ મારે ભુચ્ચો પાલું ૧૧૧]

એશીયા ખંડના

પુરવથી પશ્ચિમ અને ઉત્તરથી દક્ષીણ સુધીના મુલકોમાં

સુર્ય ઉદય થતાં

હજારો સ્ત્રીઓ—સુદર વાળને સારી હાવતમાં રાખવા માટે—અરીપડતા વાળ અટકાવવા માટે—કાળા ભરત જેવા ખુબસુરત વાળ કરવા માટે—અને કંઠાણેલા મગજને ઠંડું રાખવા માટે

કામીનીઆ ઑઇલ વાપરે છે.

૬૦ આર૦ નારાયણ ચંદ્ર-

૬-૨૭ સલીવાલ હીટ-કોઇખુદરથી લઈ છે કે-કામીનીઆ ઑઇલ કુનીયા માં લેવાને સરકાર છે, એથી સરકારી કેટ આપવી અને આનંદ થાય છે. એ વરસ ઉપર મારા ઘરની એક સ્ત્રી માથાની ખુબસૂઈથી પીડાતી હતી, અને આ ૫ દે તેણીના વાળો થણે બાગે અડી ગયા. તેણીએ કામીનીઆ ઑઇલ વાપરું અને વાળરૂં વધુ આગળ આકે પાછું થવા લાગું. એના સોડમ ખરેખર સુગંધી છે અને એના વેદક શુભો શુભ કરક છે મહેરમાની કઠીને કામીનીઆ વેશની ત્રણ બાટલી વીં પીં થી સાક થી આપયો.

સી૦ યુ૦ આર૦ કારવેલો-

મદદનીસ સરખાનું પરીમ આઈવેન્ડ-બસામણ કરે છે કે-મને કામીનીઆ તેલ મિથક સારું અને સંવેષકારક માવમ પડયું છે. મુખત્વે કઠીને માથાનાં વડા એકા ઉપર રામખાણ છે. હું મારા આલેકોને તે વાપરવાની બધામણ કરતો રહ્યું છું. મહેરમાની કઠીને ૬ બાટલી કામીનીઆ ઑઇલની વીં પીં થી મેં ફરી આપયો.

આ તેલ વીંધાઈએ, મગજ સંખથી કામ કરનારાઓ અને જેઓ 'માથું હમીય તપેલું' રહેલ હોય તેઓને પણ મજાજ શયદાકારક છે.

કામીનીઆ ઑઇલ

મા મજાજ શીમતી વધારા નાખી બનાવું છે અને મગજને તાજગી બજાની મધુર અને મોહક પ્રુથ્વેના તેમા રહેલી છે, તેમા જરૂર વાપરી શુભે. પછી હમીય વાપરયો.

કી૦ બાટલી ૧ નો ૩ ૧. વીં પીં આના ૪ | કી૦ બાટલી ૨ નો ૩ ૨-૧૦ વીં પીં આના ૭ તા૦ ૩૦-કેમક નેપાઈએ દબા માતમાં સારો નથી મગજની આઘાતે હમણી જાલડુ તેમ સારું અને સરખું છે એમ કહી આપ વાને કોઈય કરે છે, તે તેમા નેપાઈની દુકાન તરફ છેડા જાને અને જોઈ દુકાનેથી કામીનીઆ ઑઇલની સીલમય બાટલી લેજો.

ધી એંગલો ઇંડયન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કંપની,

નંબર ૧૫૫, વ્હાસ મસીદ, મુંબઈ.

સપ્ટ કંપનીની જગપ્રસિદ્ધ દવાઓ.

૦૦--મુંબઈ, કાલ્યાદેવી રોડ.

સુરત, મુંબઈ અને બનારસના પ્રદરશનામાં ચાંદ તથા સરટીફિકેટ મળ્યાં છે.

વાજકરણ.

આ દવા ધાતુપ્રુષ્ટી માટે એક ઉત્તમ ઉપાય છે. આ દવાના ઉપયોગથી નબળાઈના લંધિ ઉત્પન્ન થયેલાં દરદીના નાશ કરી શરીર પુષ્ટ બનાવે છે. વાજકરણ સેવનથી લાંબુ આયુષ્ય, સ્વસ્થશક્તિ અને આરોગ્ય મેળવાય છે. ધાતુની નબળાઈના તમામ રોગો મારા થાય છે.

કીં ૦ એક શીશીના રૂ. દોઢ.

ઇંડીઅન પામ.

માથાના દુખારો, શરીરથી સંધાઓના દુખારો, લીંબીના ડંખ એ માટે આ પામ ઉત્તમ ઉપાય છે, દમ આસમાં છાતી ઉપર ચોળવાથી થણે આરામ થાય છે.

કીં ૦ આઠ આના.

જગપ્રસિદ્ધ

સપ્ટ લોશન.

દરાજ કે દાદર માટે આ સપ્ટ લોશનની ખરેખરી કરે તેવી એક મહુ દવા નથી. કેપડાં બગડતાં નથી અને ત્રણ દીવસમાં ફાયદો કરે છે.

કીં ૦ છ આના.

પ્રમેહની દવા.

આ દવાના એક જ દીવાથી પ્રમેહની સખત બળતરા તુરત નરમ પડે છે. રસી પડેને અટકાવે છે અને પેમાબ સાફ લાવે છે. ગમે તેવા નવા કે જુના મરમીના રોગોને જડમુળથી કાઢે છે. આ દવાના સેવનથી પીચકારીની દવાની જરૂર રહેતી નથી

કીં ૦ રૂ. સવા.

હરસની ગોળીઓ.

હરસમાં લોહી પરતું હોય ત્યારે આ ગોળીઓ ક્રમત ત્રણ દીવસ લેવાથી તુરત લોહી બંધ થાય છે. ચેટ સાફ આવે છે અને સફારામ થતી વેદના બંધ થાય છે.

કીં ૦ રૂ. એક.

ખરજવાનો મલમ.

સૂકું કે લીલું ગમે તે બાતવું ખરજવું હોય તેને માટે આ રામ ખાલુ દવા છે.

ત્રણ દીવસમાં ફાયદો કરે છે.

કીં ૦ આઠ આના.

કફ સીરપ

શરરી અને ઇન્ફલુએન્સાની બીમારીમાં જે ખાંખી થાય છે તેને માટે આ ઉત્તમ ઉપાય છે. ગમે તેવો દમ હાંફણ આસ ઉપર ક્રમત એક જ ભાગ લેવાથી તુરત અસર થાય છે.

કફને પાતલો કરી ખરાબર કાઢે છે અને શદના મીઠી ઉંધ આવે છે.

કીં ૦ એક શીશીના રૂ. એક.

શ્લીઓ માટે

ચંદ્રખાલા ગુટીકા

શ્લીઓના પ્રદર (પુપણી) ના રોગ માટે આ દવા અકસીર છે. કળતર અશક્તી મટાડે છે અને દાહવું શમન કરે છે. ગમે તે બાતની પુપણી ઉપર આ એક એક ખીર ઉપાય છે.

કીં ૦ બાર આના.

કોલેરા મીકસચર

કોલેરાની સખત ઉત્ક્રી ઝાડાને એકદમ દબાવે છે. કોલેરાનો ભુરો રોગ ચાપતા હોય ત્યારે દરેક કુટુંબમાં એક ખાટવી રાખવી જોઈએ.

કીં ૦ બાર આના.